BÜYÜK GREV

AZİZ NESİN

AZİZ NESİN

BÜYÜK GREV

Masal - Öyküler

Kapak Düzenlemesi: Erkal Yavi

YAYLACIK BASIMEVİ
ISTANBUL — 1978

Bu kitabın telif hakkı
NESİN VAKFI'nındır

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka ülkelerde yayınlanacak kitaplarının, sahnelenecek oyunlarının, filme alınacak eserlerinin telif haklarıyla, bütün eserlerinin iç ve dış radyo ve televizyonlarda temsil ve yayınlarından elde edilecek telif haklarını tümüyle NESİN VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN VAKFI'nın amacı vakfın yurduna her yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul çocuğu, ilkokuldan başlatarak yüksek okulu, meslek okulunu bitirinceye yada bir meslek edininceye dek, hertürlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmak, yetiştirmektir. NESİN VAKFI'nın senedi gereğince, bu vakfın amacına uygun olmak koşuluyla, her dileyen hertürlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

İsteyenlere Nesin Vakfı senedi gönderilir:

NESİN VAKFI
P. K. 5 - ÇATALCA
Istanbul

SON KONUĞUMA MEKTUP

Uykumdayken, kancıkcasına baskın verme! Gelince de, saygısız konuklar gibi oturup, yerleşip, siftinlp çöreklenme! Seni bir müzmin tedirginlik olarak derime yapışmış, canıma sıvışmış olarak kendimde duymayayım.

Düşün ki ben seni, varlığımın bilincine vardığımdanberi beklemekteyim. Bunca zamandır beklenen bir konuğa yaraşır bir saygınlıkla gel! Sana olan saygımı yitirtme bana.

Gürültülü patırtılı gelme! Kimseler duymasın geldiğini. Bir sen bil, bir de ben bileyim, yeter. Gelişin, herkesleri ayağa kaldırmasın. Tam bana göre, bana uygun bir davranışla gel. Sessiz sessiz, sürdürdüğüm bunca yıllık yaşamıma yaraşacağı üzre suskun, susuk gel! Çünkü benim için geleceksin, beni almaya geleceksin, başkalarını tedirgin etmeye değil.

Uykumda birden bastırma ki, bunca yıldanberi gelişini gözlediğim en gerçek ve en son konuğuma göstermem gereken saygıda bir eksikliğim olmasın. Saygıyla ayağa kalkıp seni buyur edeyim. Almak istediğini, sana onurla kendim sunarak vereyim.

Bir yaşam boyu çektiklerimi az bulup, bana bir de sen çektirmeye kalkma! Her ne çektimse hepsine güleryüzle katlandım, onları salt kendim bildim.

üzünçlerimi kendime sakladım, sevinçlerimi el'le bölüştüm. Sonum da böyle olsun isterim. Bilirim, güçlüsün. Kimselere eğilmemiş başım, senin önünde eğilebilir; ama bunu bana yaptırtma! Senin amansızlığından böyle bir yiğitlik bekliyorum, bana önünde baş eğdirtme! Güleryüzle gel, gülümseyerek karşılayayım seni...

Dimdik yaşadım, sen de beni dimdik kucakla, al götür. Pusu kurma, arkadan vurma. Ayakta karşılaşalım soylucasına... Öyle çelebicesine gel ki, seninle gitmek için istekleneyim. Senin gelişinle ikimizin birden gidişi bir olsun. Şimdi var, şimdi yok olalım. Bekletme beni. Elini çabuk tut. Herşey birdenbire olup bitsin.

Sen öyle bir kesin gerçeksin ki, sana yalan da söylenemez. Bütün yaşamımda çağdaşlarımdan hiçbirini kıskanmadığımı bilirsin; iyiyürekliliğimden değil, hiçbirini kendimden büyük görmediğimden... Yine bilirsin, yaptıklarımla da, yapmayı tasarlayıp dahaca yapamadıklarımla da böbürlenirim. Bana verdiğin süre içinde, tasarladıklarımı yapamadımsa, evet, suç kimsenin değil, benim... Bu ceza yeter bana; çünkü acısını duyanlar için cezaların en ağırıdır.

Herkes gibi ben de seninle ilk ve son olarak yalnız bikez karşılaşacağım. Bu karşılaşmamız, nerede, ne zaman, nasıl olsun diye, zaman zaman çok değişik istekler geçirdim içimden. Kahraman olmak istediğim dönemlerim oldu. Kahramanlar ilk savaşlarında ölmeyen, son savaşlarından da sağ çıkamayanlardır. Seninle son savaşımda karşılaşmayı istedim bir zamanlar. Savaşın, yaşam boyu sürdüğünü, yaşadıkça sonu olmadığını bilmiyordum. Sonsuzca süren bu savaşımın öyle bir yerinde gel, öyle bir güzel

gel ki, sana gülümseyerek elimi uzatıp «Merhaba!» diyebileyim.

Bir zamanlar da, uzun uzun yaşayıp bitkiselliğe dönüşmeyi, bitkisel yaşamımda gelişini bile bilmemeyi istedim. Şimdiyse, ne kahramanlık gösterisinde, ne bitkisel bitikliğinde gelmeni istiyorum. Dilersen, en beklemediğimi sandığın zaman gel. Beni hiç şaşırtmayacaksın, çünkü hep aklımdasın, beynimde bir kıymık gibi... Korkmadan bekliyorum, gel!

Nice yaşadımsa, seninle başbaşa, dişdişe dövüştüm. Pekçok kez yendiğim de, yenildiğim de oldu. Canım ki, en kutsal olan herşeyim benim, onu elbet bana yakıştığı gibi, ayakta, saygıyla, yiğitçe vermek isterim; teslim olmadan... Bir armağan gibi vermek canımı! Sen de, yeniğin kalemini -ki o kalem hep kılıçtı- teslim alırken, iki elinle başının üstüne saygıyla kaldırarak al beni! Lekesiz, arı-duru, yaşamı süresince hep kendikendini arıtan bir cana saygılı ol, benim sana saygılı olduğum gibi. Kimseler duymadı of dediğimi, sen de kendine of dedirtme bana.

Ne kahramanlıkta, ne bitkisellikte, işte şimdi olduğum gibi, elimde kalem, önümde kâğıtla yazı makinem, böyle bir zamanımda gel! İstersen gece, istersen gündüz, istersen yazın, istersen kışın gel; kapım da, yüreğim de her zaman açık sana! Yeter ki, kendi gözümde kendimi küçültme bana, kimseden su istetme, yardım diletme bana... Seninle yiğitçesine dövüşmedim mi? Bunları istemeyi hakketmedim mi? Bana ille de of dedirteceksen, hiç olmazsa bunu ikimizden başkası duymasın.

Bunca yıl durmaksızın karşı karşıya savaşmış iki savaşçıyız. Üstelik benim savaşım, seninkinden çok daha yüceydi. Çünkü sen, sonunda nasıl olsa utkunun senden yana olacağını biliyordun. Oysa ben,

sonunda nasıl olsa yenik düşeceğimi biliyordum. Yenileceğimi bile bile, ama hiç yenilmeyecekmişim gibi, beni yenecek olanın üstüne üstüne varmadım mı? Bir an olsun korktum mu, yada kaçmayı düşündüm mü? Birazcık daha yaşayabilmek için, birazcık daha iyi yaşayabilmek için, bunca güzel bu yeryüzü uğruna bile, sana bir kıpı ödün verdim mi?

Yaşamayı hakketmeye çalıştığım gibi, ölümü de hakketmek istiyorum. Bu hakkı bana tanı! Çünkü, bu sonsuz güzellikler açan güzelim dünyaya, ben de gücümce güzellikler katmaya çalıştım. Bir güzel ada, atlasta görünmeyecek denli küçük diye, yok sayılabilir mi? Benim katkım da atlasta görünmeyecek denli küçücük olsa da, var.

Ne mi yaptım? Ortaçağ simyacıları, taşı altına çeviremedi. Ama ben bir simyacıyım, gözyaşlarımı gülmeceye çevirerek dünyaya sundum.

Saygıyla gel ölüm, bekliyorum.

Çatalca
9 Haziran 1974

Bu yazı için basındaki yankılar, kitabın sonundadır.

PARMAKLARIMIN BİR UZANTISIDIR BENDEN SONRAYA

Emekli yazımakinemin «H» harfi düşmüş. Çok aradım, düşen H harfini bulamadım odanın içinde. Ne büyük terslik, yazmakta olduğum «Başarımı Karıma Borçluyum» adlı dizi radyo oyununun onbirinci bölümünde de o denli çok H vardı ki... İsteristemez o bölümü H sız yazdım; sonradan o boş kalan yerlere kalemle H ları yerleştirdim.

İki yazımakinem daha var, onlar yeni. Ama ben bu eskisini seviyorum. Alışmışız birbirimize. Artık o, makine değil, benim bir parçam, benden bişey, giderek ben oldu; sanki elim, parmaklarım, bir organım gibi... Mekanik bir varlık olmaktan çıkıp organik bir varlık oldu, benimle kaynaştı. Bu yüzden yazımakinem bozulursa, bende de bir aksaklık oluyor, yada bana öyle olmam gerekiyormuş gibi geliyor. Örneğin şimdi makinemin H harfinin düşmesi, sanki dişim çıkmış, parmağım incinmiş gibi bir duyum yarattı bende.

Bu yazımakinesi, evlendiğimde aldığım ilk eşyam. 1956 yılının Ocak ayının bir günüydü. Cezaevinden yeni çıkmıştım. Eşimle birlikte, İstiklal caddesinden giderken bir mağazanın vitrininde görüp beğen-

miştik onu. Taksitle satın almıştım. Pek şaşılası şey, satıcı benden kefil de istememişti.

Demek, ondokuz yıldanberi yazımakinemle birlikteyiz. Çok alıştık birbirimize. Söz dinler, uysal, hiçbir isteğime karşı koymaz. Üzüntümü, acılarımı, sevincimi, bütün duygularımı benimle üleşir. Hiçkimsenin bilmediği, bilemeyeceği gizlerimi bilir. Çünkü bütün bunları, tırnak yerlerinde harfler bulunan onun 51 ince, uzun parmaklarıyla yazmışımdır.

Beni çok iyi tanır. Sanki benim ellerimin bir uzantısıdır. Hiçbir yeni yazımakinesi onun yerini tutamaz. Daha iyi, daha düzgün, daha kolay, daha hızlı yazan makinelerim olsa bile, ben ondan yine de ayrılamam. Böyle bişey ona-bibakıma da kendime- ihanet etmişim gibi gelir.

Çok yazık, yazımakinem de benim gibi yaşlanıyor, eskiyor, tükeniyor. Taban tahtasına kaplanmış kara bezi öyle aşınmış ki, yer yer yırtılıp sarkmış, tirfillenmiş, kopmuş. Parmaklarımın ençok değdeği yerleri aşınmış, pırılpırıl olmuş; işleyen demir ışıldar derler ya, işte öyle ışılışıl... Yazımakinemin kullanıla kullanıla aşınmış boyalarına, madenine bakıp, o aşıntılarda otuzbeş yıllık yazarlığımın son ondokuz yılını görüyorum. Parmaklarım, yazımakinemin madenine ne çok dokunmuş, değmiş olmalı ki, oralarını aşındırsın böyle...

Bana çok hizmet etti, çok yardım etti, çok işimi gördü. Benim için çok çalıştı bu makinem. Buna karşılık ben de ona çok iyi baktığımı, onu iyi koruyup gözettiğimi söyleyemem. Ne var ki, onu kendimden hiç ayırt etmiş de değilim. Kendime nasıl, nice bakabiliyorsam, ona da ancak öyle bakabildim; kendime özendiğimden ne daha iyi, ne daha kötü... Hor kullandım, çok çalıştırdım, eskittim, yıprattım; tıpkı

kendime yaptığım gibi. Herhangi beş yazımaklnesinin görebileceği işi ona yükledim. Kısacası, aramızda hiçbir ayrım gözetmedim.

Seyrek de olsa geziye çıkışlarımda, ondan ayrı olmanın, onun yokluğunun acısını duyarım. Hele dış gezilerde öyle özlerim ki, yazımakinem gözümde tüter. Onun da beni özlediği sanısına bile kapılırım.

Pek kesin değil bu duygum ama, sanırım onu başkalarından kıskanıyorum da... Bir avuntum var: Ne sağılığımda, ne ölümümden sonra, onu benden başkası kullanamayacak. Çünkü kullana kullana onu öyle yıpratıp eskittim, öyle bozdum ki, gitgide kendime öyle benzettim ki, türlü türlü huylar edindi. Yazımakinemin bu kendine özgü huylarını bilmeyenler, onu kullanamazlar. Çünkü benim bu ondokuz yıllık emekdeşim, huyunu suyunu bilmeyenlerin buyruğuna girmez. Başkalarının parmakları altında bitek harf bile yazmamak için, görülmemiş bir inatçılıkla direnir. Yalnız benim bildiğim gizleri vardır. Örneğin gizlerinden birini söyliyeyim: Soru işaretini yazdırmak için, onun virgül gösteren yerine basmak gerekir. Kimi hafleri öyle aşınmıştır ki, hiç okunmaz. Örneğin ç ve ö harfleriyle (?) işareti hiç görünmez. Nasıl insan kendi ağzını, burnunu hiç aramadan bulursa, ben de onun silik harflerinin yerini işte öyle, artık içgüdü olmuş bir alışkanlıkla bulurum.

Biliyorum, benim yorgun yazımaklnem benden başkasına yar olmayacaktır. Hoş, ona da pek bakan olmaz; yüzüne bakılacak bir alımlı-çalımlı yanı, bir albenisi kalmadı ki... Benden başkası ne yapsın onu! Yani tam bana göre, tam bana uygun...

Ödenmez hakkı var, çok hakkı geçti bana. Onun sırtından çok kazandım. Bütün yaşamımda kendim-

den sonra tek sömürdüğüm o oldu. Çocuklarımı, eşimi, evimi, onun çalışmasıyla geçindirdim.

Nesin Vakfı yapıları kurulurken dört ay çadırda kalmıştım. Yazı makinem de yanımdaydı, yine birlikte çalışıyorduk. İşte o günlerde, bir hırsız onu çadırdan çalacak diye çok korkmuştum. Daha pahalı şeylerim de vardı çadırda ama, onlar çalınsa o denli çok üzülmezdim. Çünkü çalınanın yerine daha iyisini, daha güzelini satın alabilirdim. Ama üzerinde son ondokuz yıllık yazarlık yaşamımın aşındırma izleri bulunan yazı makinemden daha iyisini, daha güzelini yani kendi geçmişimi satın alamazdım; ondan güzeli, ondan iyisi olamazdı ki... Onda benim parmaklarım, sıcaklığım, düşüncelerim, duygularım, acılarım, sevinçlerim var; onda benim kanım dolaşıyor. Onu çadırda bırakıp her Çatalca'ya gidişimde, döner dönmez ilk işim yerinde durup durmadığına bakmak oluyordu.

Geçen gün oğluma gönderdiğim mektupta «Olamayacağım günlerden bigün, odamdan yazımakinemin sesini duyarsanız, odama girip de makineme kâğıt geçirilmiş, o kâğıtta da yazılmış yazılar olduğunu görürseniz, hiç şaşmayın!» diye yazdım. Artık benim olmayacağım o günlerde, yazımakinem benim yerime yazabilir. Çünkü, birlikte yaşayıp birlikte çalıştığımız bunca yılda, artık o benim neyi, nasıl yazacağımı iyice öğrenmiştir. Ben olmadan da, benim yazabileceklerimi yazıp, altına adımı da koyabilir. Dilerse, yazının altına «Yazarı yerine yazımakinesi» diye de imzasını atabilir.

Yazımakinemin uysal olduğunu mu söyledim? Evet, ilk yıllar öyleydi. Her ne istesem yazdırtırdım ona. Buyruğumdaydı. Ama son yıllarda dikbaşlı oldu. Yaşlandıkça da bana daha çok karşı koyuyor. Artık ona, eskisi gibi, her istediğimi yazdırtamıyorum. Ha-

ni nerdeyse bana yalnız kendi istediklerini yazdırtacak, böyle de olmuyor değil. Çok anlayışlı evcil hayvanlar için «Nerdeyse konuşacak!» denir ya, benim yazımakinem de öyle, nerdeyse konuşacak. Bana kafa tutarak, diklenerek, başkaldırarak şunu anlatmaya yada sezdirmeye çalışıyor: «Artık ikimiz de genç değiliz. Gençliğinde pekçok yazmak zorundaydın. Kötü yazılarını düzeltmek, değiştirmek, daha iyilerini yazmak için önünde zamanın vardı. Daha iyilerini yazacaksın diye umudun vardı. Gençliğinde senin için ne yazdığın önemliydi, ama nasıl yazdığın önemli değildi. Artık zamanın yok. Şimdi, yalnız ne yazdığın değil, nasıl yazdığın da, hatta neden yazmadığın, neden sustuğun da önemli. Yazdıklarının da, yazmadıklarının da, yazamadıklarının da hesabını vermek zorundasın. Kötü yazmaya hakkın olmayacak denli yaşlandın.»

Yazarken, yazarken, yazının bir yerinde birdenbire takılıp kalmasından, tutukluk yapmasından, onca yazdırdığım yazımı beğenmediğini anlarım. Beğenmediği yazımı yazarken yağsızmış gibi gıcırdar, parmaklarıma karşı direnir, şeridi takılır, basbayağı işkence çeker. Başıma amansız bir eleştirmen kesilir. Bir de yazdırdığım yazıyı beğenmişse, parmaklarımı bastığım harflerden piyano sesleri çıkarır. Çalgı mı çalıyorum, yazı mı yazıyorum, ayırt edemem. Her hece bir ses, her sözcük bir kuş gibi ötüşerek kanat çırpar. İkimizde de bir sevinç, bir sevinç, değme gitsin...

Makinemde yazarken, çoğu kez el radyom da yanımızda durur. Radyodan müzik dinleriz. Makinede yazarken, çalgı çalıyorum sanışım belki de bundandır. İkimiz de kendimizi müziğe öyle kaptırırız ki, müziğin temposuna uyarız. Ağır tempolu bir müzikse

makinem ağır ağır işler, ben de iki yanıma sallana sallana yazarım. Hızlı tempolu bir müzikse, yazı makinem de hızlanır; hele ben artık atlayıp hoplayarak, yerimde sıçrayıp zıplayarak yazarım. Müziğin hızlı temposuna uymayacak olsam, yazı makinem müziğe uymam için beni zorlar. Biz böyle müzikten coşmuşken, ben atlayıp sıçrayarak, zıplayıp hoplayarak yazı yazarken birisi bizi görse, deli der bize... Birisinin bizi göreceği korkusu içime düşünce, radyoyu kapatır, yazarlığın gereği olan ciddiliğimi takınırım; yazı makinem de ciddileşir.

Zavallının H harfi düşüp yitti. Bu onun kaçıncı bozuluşu, kaçıncı harfinin düşmesi! Ne olursa olsun, ikimiz de eskimeye, yıpranmaya, yaşlanmaya karşı yiğitçe savaş verip yaşamımızı sürdüreceğiz, güzel ve doğru yazılar yazacağız diye direniyoruz.

Yarın onu onarıcıya götüreceğim. Hep ona götürürüm, çok usta bir onarıcı. Makinemi her götürüşümde belli-belirsiz bir alaycılıkla gülümser; bunca eskimiş bir makine onarmaya değer mi gibilerden...

Belki ondokuz yaş bir yazımakinesi için çok değil, ama ben bu ondokuz yılda onu o denli çok çalıştırdım ki, ondokuz değil, yüzdoksan yılın işini yaptı. Yüzdoksan yaşındaymış gibi yıprandı. Eh ben de, bu altmış yaşımda en azından bikaç kez altmış yıl yaşamış sayılmaz mıyım?

Eskimiş makineme bakıp alayla gülümseyen onarıcıya her gidişimde aynı sözleri söylerim: İki yeni yazımakinem daha vardır.

Yeni yazımakinelerimde yazarsam, sanki bu makinem onları kıskanıp üzülecekmiş gibi gelir; sanki bu eski makineme ihanet ediyormuşum gibi gelir.

Ben ki yaşamımda ihanetin hiçbir biçimini denemedim, böyle bir istek bile duymadım.

Evliliğimle yazımakinem, ikisi de aynı yaştadır. Birlikte satın aldığımız yazımakinemi her onartmaya götürüşümde karım bana.

— Bak, der, makine bile sana dayanamadı, ikidebir bozuluyor.

Makinenin bile dayanamadığı bir yazara bu kadın dayanmıştır. Karım haklıdır, çünkü karımdır.

Çatalca
14 Kasım 1974

ÜÇ KEZ DİRİLEN BİR ÖLÜNÜN NEDEN DÖRDÜNCÜ KEZ DİRİLMEDİĞİNİN ÖYKÜSÜ

Üç kez ölüp, her ölüşünden sonra dirilen, ama dördüncü ölüşünden sonra dirilmeyen zavallı polis memuruna değgin gazete haberlerini okumuş muydunuz? Okumuş olsanız bile, olayın gerçeğini öğrenmiş sayılmazsınız. Çünkü gazeteler, olayın perde arkasını, yani öbür yüzünü yazmamışlardı. İşte o polis memurunun öyküsü, bütün gerçekliğiyle şudur.

Olağanüstü durum dolayısıyla polis memuru bir hafta görevde kalmış, evine gidememişti. Bu olağanüstü durum haftasında giysisini, hatta ayakkabısını bile çıkarmadan geceleri pek az uyuyabilmişti.

Çalışkan, başarılı, yurtsever, ödevsever, üstlerinin her buyruğunu hiç tartışmasız yerine getirir, verilen buyruklarından şaşmaz, görevini kıl payı aksatmadan yapardı. Buyüzden de üstlerinin gözüne girmişti. En zor görevlere onu koştururlardı.

Geceli gündüzlü bir hafta sürekli olarak görev başında kaldığından, iki gün izinle evine gelmişti. O denli yorgundu ki bu iki günü evinde uyuyarak, dinlenerek, çoluk çocuğu arasında eğlenerek geçirmek niyetindeydi. Bir oğlu, ikisi de kız, üç çocuğu vardı.

Olağanüstü durum sürmekte olduğundan evinde iyice dinlenip, güç toplayıp yine görevinin başına dönmek istiyordu ama, ne yazık ki evinde dinlenememişti. Çünkü ay sonuydu ve ay sonlarında aylık tükenir, evin eksikleri, gereksemeleri de artar, sıkıntı başlar, buyüzden de hiç yoktan denilecek bir nedenle karısıyla kavga ederdi. Yine öyle olmuştu.

Pazar sabahıydı. Karısı erkenden uyanıp kalkmış, mutfak işlerine koşulmuştu. Az sonra da çocukları acıktıklarını söylediler. Kahvaltı etmek için mızıldanmaya başladılar. Kadın, çocuklarına yorgun olan babalarının uyanmasını beklemelerini söyledi. Pazar sabahı hep birlikte kahvaltı etmeleri için çocuklarını oyalamaya çalışıyordu. Ama kocası da, ne denli yorgun olursa olsun hiçbir sabah bu denli geç kalmazdı uyanmak için. Kadın yavaşça yatak odasının kapısını açtı. Akşamki kavgalarını tatlıya bağlamak ve kocasına unutturmak isteyen kadıncağız yeni güne iyi bir başlangıç olsun diye yataktaki kocasının yanına sokuldu. Göğsünü okşayıp öpmek için uzanmıştı ki...

Dışardaki çocuklar, annelerinin korkunç çığlığını duydular. Kadının gözleri yuvalarından fırlamıştı. Çığlık çığlığa bağırıyordu.

Polis memuru ölmüştü. Yani ruhu cesedinden sıyrılıp çıkmıştı. Her ne denli ruhu cesedinden sıyrılıp çıkmışsa da daha yatak odasından ayrılacak zaman bulamamıştı. Buyüzden karısının çığlıklarını, çocuklarının ağlayışlarını duyuyor, ama ölmüş olduğundan bişey yapmak, onları avutmak elinden gelmiyordu. Az sonra acı haberi duyan konukomşu, daha sonra da yakında oturan akrabalar eve dolmuşlardı. Bu durumda her zaman, her yerde olduğu gibi, ölü gömme işlemlerini üstlenecek bir aile dostu yardıma ko-

şulmuştu. İlk iş, polis memurunun öldüğü muhtarla hükümet hekimine bildirilecekti.

Ölmüş bir insanın ruhu, bikez cesetten sıyrılıp çıktıktan sonra cesedin yanında uzun süre kalamazdı. Polisin ruhu da cesetten, cesedin bulunduğu odadan, odanın bulunduğu evden, evin bulunduğu kentten, kentin bulunduğu bu dünyadan ayrılıp ruhlar dünyasına göçtü. Polis memurunun ruhu, görevsever ve tam anlamıyla görevini yapmış bir polis memurunun ruhu olduğu için, nasıl olsa cennete gireceğine güvenliydi. Doğrudan cennete alınacağını biliyordu. Polisin cesedi gömüleceği çukurda çürür, kurtlara böceklere yem olurken, polisin ruhu da cennette sonsuzcasına yaşayacaktı. Buyüzden polisin ruhu kendine güveninden ötürü biraz da kasılarak öbür dünyanın yolunu tutmuştu. Polisin ruhu, yerçekimi belâsından ve cesedinin ağırlığından kurtulmuştu. Bir yere dayanmayı gereksinmeden, tıpkı kimi televizyon reklâmlarında yarı uçarcasına kolları ve bacakları kanatlanmış reklâm artistleri gibi, uça uça, yüze yüze ilerliyordu.

İşte, işte cennet! Daha uzaktan gözler kamaştıran pırıltısını, ışıltısını görmüştü. Hurilerle gılmanlar, Kuğu Gölü balesindeki balerinlerle baletler gibi çevresinde fır dönüyorlardı. Polisin ruhu birara budenli çok huri ve gılmanın toplu olarak bulunmasının doğru olup olmadığını düşündüyse de, üstlerinden bu konuda hiçbir buyruk almamış olduğundan, onları dağıtmak için bir davranışta bulunmadı.

Polisin ruhu, cennetin kapısına dayandı. İşte para ödemeden, biletsiz, çağrılıksız, elini kolunu sallayarak girebileceği tek yer cennetin kapısıydı. Neondan renk renk reklâm ışıklarının yanmakta olduğu

cennet kapısından tam girecekti ki, hiç de meleğe benzer yanı olmayan irikıyım biri koluna yapışıp,

— Heeey, nereye? diye sert sert sordu.

Polisin ruhu, koluna yapışanı umursamadan, hatta küçümseyerek,

— Burası cennet değil mi? Sana ne, cennete giriyorum... dedi.

— Senin gibiler buraya giremez. Senin yerin çoktan cehennemde ayrıldı. Hadi bas! Bak cehennem solda...

Pek şaşan polisin ruhu,

— Aman, nasıl olur, dedi, siz beni başkasıyla karıştırıyor olmalısınız. Bir yanlışlık var.

İrikıyım cennet kapıcısı,

— Burası Emniyet Müdürlüğü mü ki yanlışlık olsun. Hadi çek arabanı! diye bağırdı.

Polisin ruhu,

— Ama seni şikâyet edeceğim! diye bağırdı.

— Git, istediğine şikâyet et. Bir de benden selâm söyle!

— Ama Tanrı'ya şikâyet ederim sonra...

Her yerde hazır ve nazır olan Tanrı'nın sevecen sesi duyuldu,

— Ey polis kulum, nedir yakındığın?

Polisin ruhu, Tanrı'nın sesiyle titredi. O'nu görmüyor, salt sesini duyuyordu.

— Tanrım! Ben üstlerimin buyruklarından hiç dışarı çıkmadım. Üstlerim ne dedilerse yaptım, buyruklara başeğdim. Görevimi her yerde, her zaman tam olarak yaptım... dedi.

Tanrı'nın sesi yine duyuldu,

— Bunları bilmekteyiz.

— Tanrım! Canımı dişime takarak, gerektiğinde ölümü bile göze alarak üstlerimin verdiği görev-

leri yerine getirdim. Buyrukları, hiç eksiksiz yeptım.

— Ey polis kulum, bunları da bilmekteyiz.

Polisin ruhu, nasıl yasalara, yönetmeliklere, tüzüklere kılı kılına uyduğunu, üstlerinin buyruklarını hiç karşı koymadan nasıl başeğip yerine getirdiğini, bu nedenlerle cennete girmeyi hak ettiğini yana yakıla anlattı.

Tanrı'nın o sevecen sesi bu kez biraz sertelerek gürledi:

— Toplu gösteri yapıyorlar diye öğrencileri copladın mı?

Polisin ruhu, Tanrı'nın gözüne gireceğini umarak, esas vaziyetine geçip topuklarını sertçe birbirine vurdu.

— Evet... Üstlerim, copla demişlerdi, ben de copladım.

— Grev yapıyorlar diye işçileri, işverenin isteğine uyup karakolda sopadan geçirdin mi?

Cennete girme umudu artan polisin ruhu, sevinçle,

— Evet, üstlerim öyle istemişlerdi, öyle yaptım... dedi.

Tanrı soruyordu:

— Halkın üzerine ateş açtın mı?

— Üstlerim buyurmuşlardı.

Tanrı gazaba gelmişti:

— Seni üstlerin cennete sokmayacak!

Polisin ruhu,

— Ama üstlerim öyle buyurmuşlardı... diye kekeledi.

Tanrı buyurdu.

— Biz sana akıl vermiştik. Biz sana vicdan vermiştik. Sen, bizi değil, üstlerini hoşnud ettin. Hadi

şimdi gir cehenneme, seni ordan üstlerin buyruk verip kurtarsınlar.

Polisin ruhu ağlamaya, yalvarmaya başladı, dizleri üstüne çöktü, sonra o olmayan yerlere kapandı. Gözyaşları sümüklerine, sümükleri salyalarına karışarak ve korkudan altını-üstünü ıslatarak, yine yalvardı:

— Doğruları ancak şimdi anladım Tanrım. Hep yanlış yapmışım. Bana mühlet ver ki Tanrım, yaptığım bütün yanlışları düzelteyim.

Rahîm ve gafur olan ulu Tanrı'nın sevecen sesi duyuldu:

— Ey polis kulum! Sana daha yaşaman için avans veriyorum. Hadi dön dünyaya da, aklını kullanarak, vicdanının sesini dinleyerek bizi hoşnud eyle ki yerin cennet olsun!

Polis memurunun cesedini muayene için odaya belediye hekimi yeni girmişti ki, tam o sırada Tanrı'dan avans almış olan polisin ruhu da damladı. Biraz daha gecikip yetişmese de, belediye hekimi «Ölüdür» diye rapor vermiş olsa, polis memurunu zorla mezara tıkacaklardı. Polisin ruhu, az önce sıyrılıp çıktığı cesedinin içine girince, polis memuru da canlanıp kımıldamaya başladı. Gözlerini açıp öksürdü. Öksürmesi, ruhun, ceset kalıbına girerken zorlamasındaydı. Belediye hekiminin gözlemine göre, polis memuru bir baygınlık geçirmişti.

Çok kısa bir süre için öbür dünyaya gidip dönmüş olan polis memuru, bu kez polislik görevini yaparken cennetlik olacak biçimde davranıyor, yani aklını kullanıyor, vicdanının sesini dinliyor, böylece Tanrı'yı hoşnud etmeye çalışıyordu.

Üstleri,

— Atıl! diye buyurunca, eskiden yaptığınca tazının tavşana atıldığı gibi atılmıyordu.

Üstleri,

— Saldır! diye buyurunca, durup düşünüyor, aklına danışıyor, vicdanının sesini dinliyordu.

Üstleri,

— Vur! diye buyurunca, yasalara bakıp ona göre davranıyordu.

Üstlerinin buyruklarına her koşulda, her zaman ve her yerde başeğmediği için de polis memurunun sicili bozulmuştu. Sonra da bir uzak taşra kasabasına sürülmüştü. Aklının, vicdanının ve yasaların dediğinden şaşmadığı için de, yetersizlik bahanesiyle polislikten çıkarıldı. Emeklilik hakkını da kazanamamıştı. Evcek yokluk içindeydiler. Üstelik hastalandı da... Hastaneye kaldırıldı. Bir sabah hastabakıcı, nöbetçi hekimine gidip polis memurunun öldüğünü söyledi.

Polis memurunun ruhu, ikinci kez cesedinden sıyrılıp özgür kalmış ve çoktan öbür dünyaya ulaşmıştı bile. Daha önce de geçmiş olduğu için yolları biliyordu. Cennetin kapısına vardı. İlk gelişinde koluna yapışan o irikıyım cennet kapıcısı bu kez, lüks turistik otellerin kapı kavaslarının milyoner müşterileri karşıladıkları gibi, bir eli arkasında, öbür eliyle kapıyı gösterip, yere dek iki büklüm eğilerek,

— Buyrunuz! dedi.

Polisin ruhu cennetin kapısından adımını atmıyor, iki dizi üstüne çökmüş ağlıyordu.

— Tanrım, Tanrım! diye inledi.

Her yerde hazır ve nazır olan ulu Tanrı'nın sesi duyuldu:

— Ey polis kulum! Bu kez cenneti hakettin. Cennetliksin. Cennetin bütün nimetleri senindir.

Polisin ruhu yakarmaya başladı:

— Ey ulu Tanrım! Sen herşeyi bilmektesin. Üç çocuğumla karım, yokluk, yoksunluk ve yoksulluk içindedir. Polislikten çıkarıldığım için aylığım da yok onlara kalacak. Çoluk çocuğum bu durumdayken, cennet bana cehennem olacaktır.

Polis memuru bir avans daha diliyordu. Bu kez çoluk çocuğunun geleceklerini, yaşamlarını güvenceye aldıktan sonra ölmek istiyordu. Tanrı, bir kez daha polis memuruna yaşam avansı verdi. Polis memurunun ruhu teleserek dünyaya döndü. Az önce sıyrıldığı hastanedeki yatakta uzanmış cesedin içine girdi. Hastabakıcıyla birlikte koğuşa giren nöbetçi hekim, polis memurunu yine öksürürken buldu. Kısa zaman sonra da iyileşerek hastaneden taburcu edildi. Yüksek yerlerde görevli akrabaları vardı. Yeniden göreve alınması için onlara başvurdu. Onların aracılığı ve salık vermesiyle yeniden polisliğe girdi. Bu kez, ölmeden önce, çoluk çocuğunun yaşamlarını geleceklerini güvenceye alacak gibi çalıştı. Günü gelip üçüncü kez ölüp de cesedinden sıyrılan ruhu, öteki dünyaya göçtüğünde gözü arkada kalmamıştı. Yani gözü açık ölmemişti.

Yolları artık çok iyi bilen polisin ruhu, cesetten sıyrılır sıyrılmaz hemen cennetin kapısına vardı. Renkli neon ışıkları, fenerler, bayraklarla süslü cennetin kapısından güvenle ve gülümseyerek girecekken yine o irikıyım cennet kapıcısı, geçen gelişinde sanki önünde yerlere dek eğilen o değilmiş gibi,

— Hey, nereye? diye yolunu kesti.

Polisin ruhu,

— Geçende de gelmiştim, benim giriş vizem var... dedi.

Cennet kapıcısı,

— Bas geri! diye bağırdı.

Herşeyi duyan Tanrı elbet bu tartışmayı da duymuştu.

Tanrı buyurdu:

— Ey polis kulum, bu kez cehennemliksin!

Secdeye kapanan polisin ruhu ağlayarak savunmaya geçti.

Tanrı sordu:

— Rüşvet aldın mı?

Polisin ruhu titreyen sesle,

— Çoluk çocuğumun geçimi için... dedi.

— Haraç aldın mı?

— Ama, karım, çocuklarım...

— Yolsuzluk yaptın mı?

— Onları düşünerek...

— Yerin cehennem!.

Polisin ruhu ağlıyordu. Acaba bikez daha yaşam istese Tanrı verir miydi?

Yüce Tanrı neye kadir değildi ki... Polisin ruhunun içinden geçirdiklerini duyan Tanrı buyurdu:

— Sana bikez daha yaşam avansı verilmiştir.

Polis memurunun ruhu geri dönüp, sıyrıldığı cesedin içine girdi.

İşte gazetelerin yazdığı bu olaydır. Bir polis memuru öldükten sonra dirildi diye günlerce yazmıştı gazeteler.

Polis memuru, üçüncü dirilişinden sonra körükörüne üstlerinin buyruklarını dinlemediği gibi, kimseden rüşvet de, haraç da almadı, yolsuzluk da yapmadı, görevini de kötüye kullanmadı. Hep aklını kullandı, hep vicdanının sesini dinledi, hep yasalara göre davrandı. Neye yarar ki, yine görevinden çıkarılmıştı. Çoluğu çocuğu yine yoksulluğa düşmüştü.

Ölüm herkes içindir. Polis memuru da günü ge-

linee öldü. Cesedinden sıyrılan polisin ruhu öteki dünyaya gittiyse de cennete girmek için hiç de telesmedi. Cennetle cehennem arasında, cansıkıntısıyla gidip geliyordu.

Kara gecede, kara kayadaki kara karıncayı bile gören Tanrı, polis memurunun ruhunu da elbet gördü ve neden cennete girmediğini sordu. Cennette yeri hazırdı, hem de iyi bir yer verilmişti ona. Deniz ayak altında ve otobüs durağına çok yakın, üstelik sokak gürültüsü de yoktu.

Polis memurunun ruhu, çoluk çocuğunu her zamankinden daha çok yoksulluk içinde bıraktığını söyledi.

Gafur ve rahim olan Tanrı buyurdu:

— Öyleyse sana bikez daha yaşam avansı vereyim, dön dünyaya! Çoluk çocuğunun durumunu düzelt de gel!

Polisin ruhu,

— Şükrandan acizim Tanrım, ama bir daha dünyaya dönmek istemem! dedi.

Tanrı nedenini sordu.

Polisin ruhu cevap verdi:

— Çünkü Tanrım, sonunda şunu öğrendim ki, bir polisin hem üstlerini, hem Tanrısını, hem karısını memnun etmesi olanaksızdır. Üçünden biri, nasıl olsa memnun kalmayacağına göre, hazır bukez cennetlik olmuşken, bir daha dünyaya dönüp günah işlemeden açılsın cennetin kapıları da gireyim...

Polisin ruhu, bandolar çalınarak cennetin kapısından girdi.

O sırada polisin karısı, kocasının cesedi başında beklemekteydi. Ama bu kez öncekilerde olduğu gibi ağlamıyor, hatta başsağlığı dileyenleri şu sözlerle avutmaya çalışıyordu:

— Boşuboşuna üzülmeyin, nasıl olsa canlanır yine o... Ölüp ölüp dirilmeye artık alıştı.

Ama bu kez boşuna bekledi kocasının dirilmesini. Polis memurunun ruhu, bir daha cesedine geri dönmedi. Çünkü, Tanrıya da söylediği gibi bir zavallı polis memurunun hem üstlerini, hem Tanrısını, hem karısını, bunların üçünü birden memnun edebileceğinden umudunu kesmişti.

HAKLI OLAN BİR AYAK BAŞPARMAĞI

Bütün gün büyük kentin sıkışık kalabalığı içinde, ordan oraya itilip kakılmaktan sinirleri bozulmuştu. Kalabalığın arkasından itmesiyle, kaç kez, gitmek istemediği yere sürüklenerek zorla götürülmüştü. Saatlerce beklediği kuyruklarda, zorlukla binebildiği taşıtlarda ezilmiş, çiğnenmiş, sıkıştırılmış, mıncıklanmıştı. İşi gereği girip çıktığı devlet dairelerinde, küçük memurlar, hatta hademeler, odacılar, kendisini azarlamışlar, aşağılamışlardı. Boksörlerin, pancıkbol dedikleri o içi kum dolu yumruk atma torbalarına benzemişti. Nasıl boksörler, alıştırma için o kum torbalarını durmadan yumruklarlarsa, O'nu da bütün işte öyle dirseklemişler, itmişler, kakmışlar, çekmişler, çekiştirmişlerdi. Öne geçmek, yer kapmak, öncelik kazanmak için herkes birbiriyle açıkgözlük yarışına girmiş gibiydi.

Akşam, işte bu sinir gerilimiyle evine dönmüştü. Evi, kentin o saldırganlığından, tedirginliğinden daha rahat değildi. Sanki evin havası çekilmişti. Boğulur gibi oluyordu. Ağzında lokmaları büyüye büyüye akşam yemeğini yedikten sonra kendini sokağa attı. Gecenin serinliğinde, bungunluktan kurtulmak istiyordu. Geceleyin kentin kara kalabalığı dağılmıştı.

Gündüzün yerlere tükürenler, birbirlerine bağırıp sövenler, itişip kakışanlar, o kaba ve kara kalabalık, ev denilen içleri aydınlatılmış kabuklarına çekilmişti. Anayoldan geçen arabalar da azalmıştı. Adam, büsbütün kendisiyle kalabilmek için, anayoldan ayrıldı, ara yollardan birine saptı. Buradan insanlar daha seyrek geçiyordu. İnsan ki düşünmeden duramaz, ama O, ne düşündüğünün bilincinde bile değildi.

Aysız, yıldızsız, çok karanlık bir geceydi. Üstelik, bu yürüdüğü yol, ya sokak lambaları olmadığından, yada lambalar yanmadığından, büsbütün karanlıktı.

Bir sokak kedisi teleserek geçip gitti önünden.

Solunda, duvar boyunca uzanan dar çimen şeridine bakarak yürürken, otların arasından parlak bir nesnenin havaya sıçradığını gördü. Bir karış kadar havaya sıçrayan o nesne, yere düşüp otların arasında yitti. Pekaz sonra yeniden sıçradı. Sıçraya sıçraya gidiyordu. Otların arasından zıplayıp çıktıkça, karanlığa ışıktan bir çizgi çiziyordu. Belki de küçük bir kurbağaydı. Ama kurbağalar ışıklı olmaz ki... Merak etti. Çimene eğildi. Sıçraya sıçraya giden o şeyi gördü. Ama ne olduğunu anlayamadı. İzledi o yaratığı. Bir karıştan biraz az yükseğe sıçrayarak, her sıçrayışında dört-beş parmaklık yol alıyordu. Yani gidişi hızlı değildi. O denli meraklandı ki, bu şaşılası yaratığı tutmak için elini uzattı. Handiyse tuttu tutacakken bir ses duydu. Duyduğu insan sesiydi:

— Beni rahat bırakın rica ederim.

İrkilip elini çekti. O canlı şey her neyse, bir kısa süre sindikten sonra yine sıçradı. Adam merakını yenemedi. O şeyi tutmak için bir daha elini uzattı.

— Dokunmayın bana!..

Kimdi bu konuşan? Ancak bir çakıl iriliğindeki o şey mi konuşuyordu yoksa...

Ürkmüştü. Tutmak için o şeye elini uzatamıyordu artık.

— Kim konuşuyor? diye fısıltıyla sordu.

— Ben.

— Sen kimsin?

— Bir ayak başparmağıyım.

— Ayak başparmağı mı?

— Evet.

— Konuşan başparmak!

— Şaşmakta haklısınız.

Birisinin kendisiyle alay ettiğini sanarak çömeldiği yerden kalkıp çevresine bakındı, duvarın öte yanına baktı. Kimseler yoktu.

Cin, peri, şeytan gibi uyduruklara da inanmazdı. Ama yine de bir korkuya kapıldı. Konuşan bir başparmak ne denli merak çekici bir nesne olursa olsun, yine de dönüp gidecekti, hattâ koşarak gidecekti ki, yine o sesi duydu:

— Ben de bir zamanlar, sizin gibi bütün bir insanken, bir başparmağın konuştuğunu ne işitmiş, ne de başkalarından duymuştum.

Arkasını ona dönmüş olan adam, ne adım atabildi, ne başparmağa dönebildi. Konuşan, bir ayak başparmağı bile olsa, onu konuşurken bırakıp gitmek kabalık olacaktı.

— Merakınızı gidermemi ister misiniz? diye sordu başparmak.

Adam, yanıtsız bırakmak kabalık olacağı için, söz olsun diye,

— Yani... Ne gibi? dedi.

— Konuşan bir başparmağın başından geçenleri... dedi başparmak.

— Elbette, isterim... dedi adam.

— Doğrusu, ben de başımdan geçenleri birisine

anlatmayı çok gereksiniyordum. Altı ayı geçti, hiç kimseyle konuşmadım. Bir insanın, bunca zaman konuşmaması çok zor; o insan parçalana parçalana sonunda benim gibi bir ayak başparmağı kalsa bile...

— Bir insan mı? diye şaşarak sordu adam.

— Bir zamanlar, evet, ben de, şimdi sizin olduğunuz gibi bütün bir insandım... dedi başparmak.

Adamın ağzından,

— Yaaa! diye bir şaşkınlık sesi çıktı.

— Az ilerde bir çocuk bahçesi var. Geceleri kimse gelmez, rahat konuşuruz. İsterseniz gidelim, orda anlatırım başımdan geçenleri size.

Ayak başparmağı sıçraya sıçraya gidiyordu. Adam da kimileyin onun yanından, kimileyin arkasından yürüyordu.

Çocuk bahçesine girdiler. Başparmak çimen otlarının arasındaydı. Adam da çimene oturdu. Çiğlenmiş çimenden, adamın pantalonu ıslandı.

— Başlayalım mı anlatmaya? diye sordu başparmak.

— Lütfen... dedi adam.

Korkusu kalmamıştı. Konuşan bir başparmağa alışmış gibiydi.

— Bundan iki yıl öncesine dek, sizin gibi doğal bir insandım. Başım, gövdem, ellerim, yani bütün organlarım vardı.

Ayak başparmağı, başından geçenleri şöyle anlattı.

★

«Bir akşam vapura binmiştim, kentin öte yakasına geçeceğim. Vapurun arka salonunda kanapeye oturdum. Az sonra yolcular doldu. Kanape ve koltuklara yolcular oturdu. Boş yer kalmadı. Benim başın-

da oturduğum kanapede üç yolcu oturuyordu. Ama koltuğun sağ başındaki yolcu, öylesine yayılıp kaykılmıştı ki, iki kişilikten daha geniş yeri kaplamıştı. Üstelik, kanapenin sağ yanını gövdesiyle örtmüş olduğundan, orda boş yer olduğunu kimse göremiyordu. Salona giren yolcular, boş yer aranıyor, bulamayınca dönüp gidiyorlardı. Vapur çok kalabalıktı. Yolcuların yarısına yakını ayakta kalmıştı. Bunca insan ayakta yolculuk ederken, o saygısız bencil herifin yarı yatar gibi kanapeye uzanmış olmasına çok canım sıkıldı. Bir süre, salona girip oturacak yer aranan yolculardan birinin, koltuktaki o boş yeri görmesini bekledim. Kimse görmedi. Göremezdi, çünkü o bencil herif, koltuktaki boş yeri görünmeyecek biçimde örtmüştü. Bir süre de, başka bir yolcu, bu terbiyesiz herifi uyarır diye bekledim. Ne koltuktaki boş yeri gören, ne o bencil herifi uyaran oldu.

Yaşlılar, çocuklu kadınlar ayakta kalmıştı. Artık dayanamadım, kanapeye yayılıp kaykılmış olan o bencil herife, yine de olabildiğince incelikle,

— Beyfendi, birazcık yanaşır mısınız lütfen, o boş yere birisi otursun...

Vay efendim vay!.. Ben miyim bu sözü söyleyen... Açtı ağzını, yumdu gözünü... Bar bar bağırıyordu. Herkes onu dinliyor, o salonda kimseden ses çıkmıyordu.

— Boş yer varsa, gel de otur diye bağırdı.

— Benim yerim var beyfendi, ben oturmuşum. Kendim için söylemiyorum, başkalarını düşünüyorum.

— Şuna bak şuna! Başkalarını düşünüyormuş... Sen komünist misin be!..

— Ama bunca insan ayaktayken...

— *Sana ne ulan*!... Sen kendin yer bulmuşsun ya oturacak, daha ne istiyorsun...

— Yaşlı kadınlar var ayakta...

— Çok acıyorsan kalk da kendi yerini ver!

Bencil adam gittikçe sesini dikleştiriyor, ben de gittikçe aşağıdan alıyordum. Doğrusunu isterseniz, o salondakilerden bikaç kişinin bu tartışmaya karışacağını umuyordum. Çünkü ben o denli haklıydım, o bencil adam da o denli haksızdı ki, yolcuların hepsi değil, bikaçı sesini çıkarsa, saldırgan adam yana çekilip susmak zorunda kalacaktı. Ama kimseden ses çıkmıyor, hepsi kulak kesilmiş, bizi dinliyordu. Saldırgan adam, kendim oturacak yer bulmuşken, ayakta kalan başka yolcuları düşündüğüm için, bana «Komünist!» diye bağırıyordu.

Anlıyorum, siz bile şimdi, neden bu bencil saldırgan karşısında susmamış olmama şaşıyorsunuz. Neden susmadım? Çünkü, yardım umarak salondaki yolcuların yüzlerine bakıyordum. Hepsinin gözlerinden bana hak verdiklerini anlıyordum. Hatta kimisi, başlarını sallayarak beni yüreklendiriyordu. Bu durumda susamazdım. Ben de sesimi birazcık yükselterek,

— Bunca yolcu ayaktayken, sizin iki kişilik yer kaplamanız ayıp değil mi? dedim.

Bu sözüm, o bencil saldırganı büsbütün çileden çıkardı. Ayağa fırlayıp üstüme saldırdı. O zamana dek bu çatışmaya karışmamış olan ve beni bakışlarıyla, baş sallamalarıyla yüreklendirmek, hatta kışkırtmak isteyen salondaki yolcuların artık işe karışacaklarını umuyordum. Ama umduğum olmadı. Hiçbirisi, hiç olmazsa dilleriyle damaklarında «çık çık!» sesleri çıkararak olsun bu saldırgan herifi protesto etmedi. Herif bana vurmaya başladı. Dayak yememe

izin vermezler, araya girerler sanıyordum. Oysa salondakilerin kılı bile kıpırdamadı. Bana kıyasıya vuran herife karşı kendimi savunmaya çalışıyordum. Bir ara yumruklarına karşı yüzümü korumaya çalıştığım sağ elimi, adam tutup arkama büktü ve kıvırmaya başladı. Kolumun omuz başından, tıpkı bir menteşe yuvasından çıkar gibi, «kırt!» diye bir ses duydum. O sırada vapur iskeleye yanaşmıştı. Yolcular vapuru boşaltmaya başlamışlardı. Adam da söverek beni bırakıp salondan çıktı. Sağ kolumun omuzbaşı öyle acıyordu ki, yerimden kıpırdayamamıştım. Salondaki yolcular yanımdan geçerken, hepsi de sanki ezberlemişler gibi,

— Siz haklıydınız! deyip salondan çıkıyordu.

İçlerinden kimisi aradabir, sözcükleri değiştirerek,

— Yerden göğe hakkınız vardı...

Yada,

— Kutlarım sizi, haksızlığa karşı geldiniz! gibi sözler söylüyordu.

Omuzbaşımda dayanılması çok zor bir ağrı ve acı vardı ama, salondaki bütün yolcuları beni haklı bulmaları da doğrusu sevindiriciydi. Tek kişi bile beni haksız bulmamıştı. Ya bir de beni haksız bulsalardı, ne yapardım? Ağrı gittikçe arttı. Eve gelir gelmez bayılmışım. Hastaneye kaldırdılar. Kolumu ta omuzbaşıma dek alçıya koydular. Üç ay alçıda kaldım. Ne yazık ki iyileşemedim. Sağ kolumu omuzbaşından kestiler. Haklı olmak uğruna sağ kolumu yitirmiştim.

Günlerden bigün yine vapurla karşı yakaya geçiyordum. Soğuk bir kış sabahı. Vapurun alt kat salonuna indim. Salonun duvarında dört ayrı yerde «Bu salonda cıgara içilmez» diye yazılı. Karşımdaki

adam, hem fosur fosur cıgara içiyor, hem de dumanını yüzüme doğru üflüyor. Bisüre sesimi çıkarmadım ama, sonunda dayancam kalmadı,

— Burada cıgara içilmez beyfendi... dedim.

Orda bulunanlardan başkaları da duysun da beni desteklesin diye biraz yüksek sesle söyledim.

Cıgara içen adam, dumanı büsbütün yüzüme üfleyerek, alaylı alaylı,

— Nedenmiş o? diye sordu.

— Yasaktır da onun için... dedim.

— Kim koymuş o yasağı?

— Belediye...

Utanmaz utanmaz sırıtarak cıgarasını tüttürdü yine... Salondaki yolcuların yüzlerine baktım... Hepsi de bana «Sağol!... doğru söylüyorsun...» demek ister gibiydiler. Onların beni destekler bakışlarından yüreklenerek, cıgara içen adama,

— Okuryazar mısın? diye sordum.

— N'olmuş? diye o da bana sordu.

Duvarlardaki «cıgara içmek yasaktır» yazılı levhaları gösterdim:

— Bak, ne yazıyor... oku!

Sulu sulu sırıtarak,

— Benim içtiğim cıgara filtreli... Eliyle karşısındaki yazıyı göstererek,

— Bak, sen de oku ne yazıyor...

Duvara asılı kartondaki «cıgara içmek yasaktır!» yazısının başına ipsizin biri elyazısıyla «filtresiz» yazmış, böylece o yazı şöyle olmuştu: «Filtresiz cıgara içmek yasaktır!»

İyice kızmıştım. Salondaki yolcuların beni desteklediklerini bakışlarından anlıyordum. Nasıl olsa içlerinden birikisi benden yana olur, o zaman da bu uygunsuz adam cıgarasını söndürmek zorunda kalırdı.

Biriki kişi bile istemez, bir kişi daha benden yana olup cıgara içmemesi için, adamı uyarsa, adam cıgarasını söndürmek zorunda kalacaktı.

— Rica ederim, söndürün cıgaranızı! Herkesi rahatsız etmeye hakkınız yok! dedim.

— Senden başka kimsenin rahatsız olduğu yok! Olsalar söylerler... dedi.

Vapur iskeleye yanaşmış olacak, yolcular salondan çıkmaya başlamıştı. Ben de şu ağız dalaşından kurtulayım diye merdivene yürüdüm. Ama o adam,

— Kaçma! Dur bakalım, seninle hesaplaşacağız... dedi.

Demesiyle yakama yapıştı. Adam, tam bir bulaşık belaydı. Elinden yakamı kurtarmak için boşuna uğraştım. Birisi araya girip beni kurtarır diye ordaki yolculara baktım. Hepsi durmuş, adamın beni nasıl tartakladığını seyrediyordu. Çımacı iskeleye halatı atmıştı. Vapur iskeleye yanaşıyordu. İşte o sırada adam beni hızla itti. İskeleyle vapur arasındaki boşluğa düştüm. Burası dar olduğu için denize düşmedim; o aralıkta sıkışıp kaldım. Kendimi kurtarmaya çalışırken vapur da iskeleye yanaşmaktaydı. Sıyrılıp yukarı çıkmak isterken sol bacağımı kurtaramadım. Sağ bacağım vapurla iskele arasında sıkışıp kaldı. Can acısıyla bağırmaya başladım. Yolcular da vapuru iskeleden çekmesi için kaptana haykırarak sesleniyordu. O arada kimi yolcuların kendi aralarındaki konuşmaları da parça pürçük kulağıma geliyordu.

— Ben olaya tanık oldum. Bu adam haklı...

— Hangi adam beyfendi?

— Ayağı ezilen şu adam, bar bar bağırıyor ya işte o...

— Ben de ordaydım efendim. Tamamen haklı...

— Alt salonda cıgara içilmez tabii...

— Bu zavallı uyarınca...

— Haklı efendim...

Bayılmışım. Vapur iskeleden açılmış. Beni ordan çıkarıp hastaneye götürmüşler ve hemen ameliyat etmişler. Gözümü açıp kendime geldiğimde, sol bacağım yoktu. Aylar sonra hastaneden çıktım. Koltuk değneğiyle yürüyebiliyordum. Bigün yolda giderken bir hanım selam vererek,

— Sizi tanıdım... dedi.

Nereden tanıştığımızı sordum.

— Siz, vapurun alt salonunda cıgara içen adamı uyarmıştınız, değil mi? Hatta, adam sizi vapurdan aşağı itmişti. Hepimiz size hak verdik, sonradan konuştuk da, siz cankurtaranla hastaneye götürülürken... Çok haklıydınız...

İşte böylece tek kollu ve tek ayaklı kalmıştım.

Yine günlerden bigün, gecenin geç saati tiyatrodan çıkmışım evime gidiyorum. Yeraltı yol geçidinden geçiyorum. O geçitte satıcılar sıralanmış, kimisi yiyecek, kimisi giyecek satıyor, kimisi kaçak cıgara, çalınmış mal, müstehcen resim satıyor, kimisi de lotarya çektiriyor. Ordan kalabalık gelip geçiyor. Geçidin dikmelerinden birinin önünde ancak 14-15 yaşında gösteren güzel bir çocuk da, tahta üç ayak üstündeki küçük camekânında revaniye benzer bir tatlı satıyor. Çocuğun taşralı olduğu belli... Yanına otuz yaşlarında bir kopuk sokulmuş, bişeyler söyleyerek çocuğu zorluyor. Zavallı çocuğun gözlerinden yaşlar süzülüyor. Ordan geçenler bu görünüm karşısında ilgisiz duramıyorlar. Hepsi de ilgilenip orda toplanıyorlar. Satıcı çocuğun çevresinde otuz-kırk kişi olmuştuk. Ben o kopuk herife yakın olduğumdan, çocuğa neler söylediğini duyuyordum. Zavallı çocuğun

kazancından haraç istiyor, çocuğa gözdağı veriyordu. Sanırım, gözünü yıldırarak çocuğu sapık cinsel isteği için de kullanacaktı. O kış gecesinin o saatinde satıcı çocuğun yaşıtları sıcak yataklarında uyurlarken bu yavrucak amansız yaşam savaşı veriyordu. Seyirci kalabalıktan biri karışır, çocuğu o kopuğun elinden kurtarır diye umutla bekledim. Kimseden ses çıkmayınca dayanamadım artık,

— Niçin çocuğu zorluyorsun?... diye, çocuğu tutmuş sürüklemek isteyen kopuğa çıkıştım.

«Başına bunca belâ geldikten sonra aklın başına gelmedi mi halâ?» derseniz, haklısınız. Ben böyle söylerken ordaki kalabalıktan bikaç kişinin beni destekleyeceğini umuyordum. Biriki kişi daha benden yana olsa, kopuk çocuğu bırakıp giderdi. Kopuk da, ordakilerin beni destekleyeceklerini ummuş olacak ki, önce sustu. Ama kimseden ses çıkmayınca, bir elinden tuttuğu çocuğu sürüklerken, bana da,

— Sana ne ulan! Git yoluna, benden bulma! diye bağırdı.

Çocuk camekânını koluna takmış, ağlayarak direniyordu.

— Polis yok mu burda? diye bağırdım.

İçlerinden biri koşup polis çağırsın diye kalabalığa baktım. Hepsinin bakışlarından benden yana oldukları belliydi. Kendisini koruduğumu anlayan çocuk, elini kopuğun pençesinden kurtarıp benim koltuk değneğimi tuttu. Tek kol tek bacak ne yapabilirdim? Sırtımı dikmeye dayayıp tek elimle çocuğu tuttum. Benim kolsuz ve bacaksız olduğumu görünce, elbet o kalabalıktan birileri çocuğu korur diye düşündüm. Ama kimse aldırmadı. Kopuğun çektiği bıçağın ışıltısını gördüm. Kanlar içinde yerdeydim. Kopuk çocuğu alıp gitmişti.

Bikaç kişi üstüme eğildi. Onlardan biri,

— Çok haklıydınız! dedi.

Öbürü,

— Ben de size hak veriyorum... dedi.

Bu bıçaklanmadan sonra sol kolumdan da oldum. İki kolu bir bacağı olmazsa insan ne hale gelir!... Tek bacağımın üstünde dalsız bir ağaç kütüğüne dönmüştüm. Kendikendime yürüyemediğim için, tuttuğum aylıklı bir adam, beni tekerlekli sandalyeye benzer bir arabada gezdiriyordu. Sıkıldım bir yaz günü deniz kıyısında bir açık çayevine gitmiştim. Tekerlekli sandalyemdeydim. Bir adam, bir kadını dövmeye başladı. Ama nasıl dayak atıyor, görseniz içiniz parçalanır kadıncağızın halini... Anladınız değil mi? Kimse kadını kurtarmıyordu. Dayanamadım, tekerlekli sandalyemi itmesini söyledim sürücüye. Biyandan da dayak atan adama bağırıyordum kadını bırakması için. Sandalyemle aralarına girdim. Bir tabanca patladı. Herhalde o saldırgan adamın niyeti beni değil, dövdüğü kadını öldürmekti. Ama kurşun benim göğsüme saplanmıştı. Orda bulunan herkes çil yavrusu gibi kaçışıp dağıldı. Tabancayı ateşleyen adam da tekerlekli sandalyemin sürücüsü de kaçmıştı. Göğsümdeki kurşun yarasından kanlar akıyordu. Epiy zaman sonra başımda kalabalık toplandı. Konuşmalarından, onların az önceki kaçışanlar olduklarını anladım. Benim konuşacak gücüm yoktu ama, onları duyuyordum.

— Bu adam yerden göğe kadar haklıydı...

— Herkes onun gibi yapsa, haksızlık kalmaz...

Hastanede aylarca yattım. Artık tam bir sakattım. Çünkü kör olmuşum, bir gözüm görmüyordu.

Küçüle küçüle parçalana parçalana, nasıl bir ayakbaşparmağı kaldığımı anlamışsınızdır sanırım.

Bigün de... yine bir sürücü benim tekerlekli sandalyemi arkadan itiyor. Bir özel araba, ortalığı birbirine katarak anayolda gidiyor ama, nerdeyse tekerlekleri yerden kesilecek. Kimi arabalara sürterek kimisine bindirerek, toslayarak geldi, otobüslerin arkasında sıkışıp kaldı. Çok lüks bir araba. Direksiyonda onyedi - onsekiz yaşlarında bir delikanlı. Tam da yanımda duruyor. Öbür arabaların sürücüleri, lüks arabanın genç sürücüsüne sövüp duruyorlar.

Önü tıkanmasaydı, o lüks araba benim tekerlekli sandalyeme çarpacak, her neyim kalmışsa onları da ezip parçalayacaktı.

— Suç bu oğlanın değil, bu yaştaki çocuğun altına bu milyonluk arabayı veren ana-babasının... dedim.

Sıkışıklıkta gidiş - geliş durduğu için orda birikenler,

— Çok haklısınız..diyerek sözlerimi onayladılar.

— Hakkınız var...

Lüks arabanın sürücüsü olan şımarık oğlan, oturduğu yerden,

— Şimdi gösterirm sana! diye bağırıp, arabayı hızla üstüme sürdü. Tekerlekli sandalyem parça parça oldu. Benimse parçalanacak pek bir yanım kalmamıştı. Yalnız o lüks araba başımı ezerek üstümden geçmişti.

Bir başka gün de... Evet, Evet... Yine herkes bana hak veriyordu. Ama hiçbiri dakikalarca içini kazıya kazıya sökerek çıkardığı koca bir balgamı şap diye çocuk parkına tüküren külhanbeyine bişey demiyordu. İçlerinden birikisi olsun bu yaptığının iğrenç bir kalabalık olduğunu benim gibi o külhanbeyine söylemiş olsaydı, o külhanbey de bıçağını çekip, pı-

rasa doğrar gibi beni bıçaklayıp doğramak yüreklili-ğini gösteremeyecekti.

Vücudümde ölecek çok az parçam kalmış, bu bıçaklı saldırıyla onlar da ölmüştü. Kala kala bir ayak başparmağı olarak kalmıştım. Beni öldü diye vücudümde kalan parçalarımı mezara gömdükleri za-man, sağ ayak başparmağımın canlı kaldığını kim-se bilmiyordu. Altı - yedi aydanberi bir başparmak olarak yaşıyorum. Kimselere görünmemek için gün-düzleri ortaya çıkmıyorum. Geceleri el - ayak çeki-lince biraz dolaşıyorum. Beni dinlediğiniz için teşek-kür ederim. Size içimi döktüm biraz rahatladım.»

★

Ayak başparmağı susmuştu. Ona daha başka sorular sormak isteyen adam çimene eğildi. Başpar-mağı tuttuğu, kendi sağ ayağının başparmağıydı. Yaz gecesi, çorapsız giydiği sandaletin ucundan dı-şarı çıkmış olan başparmağının tırnağı. Gecenin ka-ranlığında sanki fosforluymuş gibi pırıltılıydı. Adam, sandaletten dışarı çıkmış sağ ayağının başparmağı-nı okşadı. Sonra, yerlerinde duruyorlar mı diye kol-larını, bacaklarını, başını elledi. Her organı yerli yerin-deydi. Islak çimenden kalktı. Ayak başparmağını görmemek için başını yere eğmeden evine doğru dik dik yürüdü.

BİR CENAZE TÖRENİNDE

Dünyamızda hiç akla gelmeyecek şeylere meraklı insanlar var. Pul kolleksiyonculuğu, kelebek kolleksiyonculuğu, eski kartpostal kolleksiyonculuğu, pipo kolleksiyonculuğu, kibrit kutusu ve cıgara paketi kolleksiyonculuğu, otel ve restoranlardaki amblemli kâğıt peçete kolleksiyonculuğu öylesine yaygın ki, artık bunları özgün meraklar arasında sayamayız. Kaşık kolleksiyonculuğu, pek öyle yaygın değil, ama epiyce kaşık kolleksiyoncusu var.

Bir türden olup, değişik biçimli ve yapılışları değişik tarihli şeyleri biriktirme tutkusuna, kolleksiyonculuk deniliyor.

Kendim kolleksiyoncu değilim ama, biçok kolleksiyoncu tanıyorum. Bunlardan biri semaver kolleksiyonu yapar. Semaver kolleksiyonu yapmak da pek öyle özgün meraklardan sayılmaz. Ama tıraşbıçağı ambalajı kolleksiyonuna ne buyrulur? Böyle birini tanıdım, tıraşbıçağı ambalajı kolleksiyonunun dünyada tek olmasıyla övünüyordu. Bir de kaldığı yerli ve yabancı otellerden çaldığı sofra takımı parçalarından kolleksiyon yapmış birini tanıdım. Belki de onun ki sapıkça bir merak. Üstelik, hırsızlık mal kolleksiyonunu sergileyemez de... Bunlardan daha özgün kolleksiyonu olan bir meraklı tanımıştım. O da, kadın

iççamaşırı kolleksiyonu yapıyordu. Kolleksiyonuna girme değeri kazanabilmesi için, o kadın iççamaşırının kullanılmış olması gerekiyordu. Belki onunki fetişizm'dir. Ruh ve sinir hastalıkları hekimlerine göre, ruh ve sinir hastası olmayan bulunamayacağından, bütün kolleksiyoncular da azçok ruh hastası sayılabilirler. Kimi ruhbilimciler de, kolleksiyon tutkusunun, «yalnızlıktan kurtulmak» yada insanın «özbenliğini yitirmemek» içgüdüsünden kaynaklandığını söylüyorlar.

Birleşik Amerika'nın o olağanüstü zenginleşme döneminde, varlıkları akıl durduran parababalarının deliliğe varan kolleksiyon merakıyla Mark Twain bir öyküsünde iyice alay eder. Öyküde anlatılan, parasını nereye savuracağını şaşırmış sonradan görme Amerikalı zengin, ses yankısı kolleksiyonu yapmaktadır. Sesleri en çok, en uzun yankılandıran dağları, vadileri, büyük paralar ödeyerek satın almaktadır. Kolleksiyonun meraktan öte bu denli delisi, ancak gülmece öykülerinde bulunabilir.

Siz de çok özgün kolleksiyon yapanları tanımışsınızdır. Ama şimdi anlatacağım kolleksiyoncu denli özgün kolleksiyonu bulunan birisinin daha olabileceğini hiç sanmıyorum. Bu kolleksiyoncu, çoktan emekli olmuş, yaşlı bir öğretmendir. Yaşını kesin bilmiyorum ama, yetmişin üstünde olsa gerek. Yaşına göre dinçtir. Belki de onu böyle dinç tutan, özgün kolleksiyonuna olan tutkusudur. Bu eski emekli öğretmenin merakı, cenaze törenlerinde, oraya gelmiş kişilerin konuşmalarını, onların haberleri olmadan, gizlice sesbandına almaktır. O'nda böyle yüzlerce -hangi yüzlerce- belki de binlerce sesbandı var.

Bu özgün kolleksiyonun sahibi olan emekli öğretmen, oldukça da uzakta, Istanbul'un bir banliyö-

sünde, sahibi olduğu bir küçük apartıman katında yaşamaktadır. Hemen hemen hergün, tıpkı bir işde çalışan bir görevli gibi, onca uzun yolun yorgunluğuna katlanarak, bir yada iki cenaze töreninde bulunur. Çok sevdiği işine bağlı bir görevli titizliğiyle cenaze töreninden cenaze törenine giderek kolleksiyonunu durmadan zenginleştirir. Her sabah erkenden gazeteleri açıp, ilkin ölüm ilânlarına bakar. İçlerinden birikisini gözüne kestirir. Oldukça ağır olan sesalma makinesini omuzuna asıp, düşer yollara. O gün kaldırılacak olan cenazenin ünlü yada ünsüz bir kişinin olup olmamasına aldırmaz. O'nun kolleksiyonunda, çok ünlülerin, ünlülerin, az ünlülerin olduğu gibi, hiç ünsüzlerin cenazelerindeki konuşmalar da vardır. Bu kolleksiyonun dünyada biricik olduğuna ben de inanıyorum.

Ne yazık ki, bu kolleksiyondaki sesbantlarından çok azını dinlemeye fırsat bulabildim. İşten güçten zaman ayırıp hepsini dinleyebilseydim, ne iyi olurdu. Ne ilginç konuşmalardı onlar: kısaca: çok düşündürücü, çok gülünç, çok eğlendirici, çok acıklı, çok acımasız, çok üzünçlü, çok anlamlı ve çok saçma!

Bu yaşlı kolleksiyoncunun sesbantlarından gelişigüzel birindeki konuşmaları, sizler için, banttan yazıya geçirdim. Bu iş kolay olmadı, çok zamanımı aldı. Ama bu zahmete değerdi. Gizlice sesbandına alınmış konuşmalarını yazarak sunduğum bu kişilerin bulundukları cenaze töreninin hiçbir olağanüstülüğü yok. Cenaze de, sizin gibi, benim gibi, hiçbir olağanüstülüğü bulunmayan herhangi birinin cenazesiymiş.

İşte o cenaze törenindeki konuşmalar.

★

— Berbat bir hava yahu... Yağmur insanın içine işliyor.

— Yalnız yağmur değil ki, soğuk da var.

— Tam da ölecek havayı bulmuş bizimki...

(Çok hafif gülmeler)

— Allah'ın gücüne gitmesin ama, rahmetli sağlığında da pek münasebetli işler yapmış değildir hani...

— Allah bilir, salt bize kötülük olsun, ıslanalım diye, ölmek için böyle bir günü seçmiştir.

(Gülüşmeler)

— Sabahleyin hava açıktı. Evden çıkarken hava yağışlı olsaydı dünyada gelmezdim.

— Tam cenazeye geldik, birden yağmur bastırdı.

— E bize başka nasıl kötülük edecekti...

(Gülüşmeler)

— Geri de dönemedim artık, akrabaları gördü geldiğimi.

— İyi ki siz akıl edip şemsiye almışsınız.

— Merhumun çok eski arkadaşıyım. Çok kazığını yemiş olduğumdan, kendisine karşı çok ihtiyatlıyımdır. Her ne kadar ölmüş olsa bile, ben yine ihtiyatı elden bırakmayıp, ne olur ne olmaz diye şemsiyemi aldım.

(Kahkahalar)

— İyilik de yaramıyor. Yine bizleri düşündü de yağmurlu havada öldü, ya karlı, fırtınalı havada ölseydi, ne olurdu halimiz...

— Bizi düşündüğünden değil, her zamanki gibi yine kendini düşündüğünden. Karlı havada ölse kimse gelmezdi ki, ortada kalırdı... Dünyada gelmezdim.

— Ölen öldükten sonra cenazesine gelmişsin, gelmemişsin, ne değeri var...

— Öyle söylemeyin, geride ailesi kalıyor.

— Çok doğru. Sabahleyin kalktığımda, üzerinize afiyet, bir kırıklığım vardı. Yani öyle ki, değil başkasının cenazesine gitmek, kendi cenazeme bile gidecek halim yoktu. (Gülüşmeler) Ama gelmesen olmaz. Buyurduğunuz gibi, kendi öldü ama, geride ailesi var. «Bak» derler, «bu kadar yakın arkadaştı da, cenazesine bile gelmedi...»

— Derler...

— Evet, maalesef öyle... Ölen için değil, ailesi için...

— Damadına baksanıza, gözleri projektör gibi vallahi, kimler gelmiş, kimler gelmemiş diye kalabalığı tarıyor.

— Yalnız damadı mı? Karısına baksanıza, mendiline sanki gözyaşlarını siliyormuş gibi yaparak çelenkleri kimlerin gönderdiğini anlamak için bantları okumaya çalışıyor.

— Böyle zamanda bile bunları nasıl düşünebiliyor... Hayret!

— Neyse ki ben karısına da, akrabalarına da «Başınız sağolsun» dedim, cenaze namazı kılınsın da, artık şuradan sıvışabilirim.

— Allah vere de bu soğukta hastalanmasak...

— Ben de cenazenin camiden çıkmasını bekliyorum, çekip gideceğim.

★

— Şu Allah'ın işine bak birader, biz bununla on yılı geçti, dargındık. Kim derdi ki, cenazesine geleceğim...

— Yaaa! Neden dargındınız?

— Bilmez değilsiniz ya nasıl bir adam olduğunu...

— Bilirim, hem de çok iyi bilirim.

— Benim de aram iyi değildi kendisiyle... Dargın değildik ama, eskiden olduğu gibi de sıksık görüşmezdik... Şöyle uzaktan bir selam...

— O bile çok...

— Ben yine onun bana yaptıklarını hesaba katmadım, son vazifemi yapmak üzere cenazesine geldim işte...

— Allah razı olsun...

— Yine iyilik bizde kalsın.

— O da yaptığıyla kalsın. Hani ne demişler, iyilik yap da denize at, balık bilmezse halık bilir.

— O bana ne kadar kötülük yapmış olursa olsun, ben yine cenazesine gidip son vazifemi yapayım, dedim. İşimi gücümü bıraktım geldim.

— Allah kabul etsin.

— Cümlemizinkini.

— Hepimiz öyle. Onun için gelmedik, Allah rızası için geldik.

— Nasıl olsa, geldiğimizden haberi olmayacak.

— Ama Allah görüyor.

— Biz insanlığımızı gösterelim de...

★

— Şu kıyamet kopardıkları filmi gördünüz mü kuzum?

— Gördüm, rezalet.

— Yok canım. Ama gazeteler öve öve göklere çıkarıyor.

— Ben beğendim.

— Nesini beğendiniz?

— Üç haftadır oynuyor beyim, hem de dört sinemada birden...

— İtalyan yapımı değil mi?

— Hayır, Amerikan yapımı, ama Amerikalılar filmi İtalya'da çevirmişler.

— Bugün gidip de göreyim şu filmi diyorum. Hazır buraya kadar gelmişken, cenazeye de giderim, dedim. Nasıl olsa matineye kadar ölü zaman var, hem cenazede bulunur, hem de zamanımı değerlendirmiş olurum.

— Aman çok isabet... Ben de o filmi görmek istiyordum, birlikte gideriz. Burda rastlaştığımız ne iyi oldu...

— Arabanız var, değil mi? Öyleyse ben de geleyim sizinle... Bir dakikanızı rica ederim; eşine bir başsağlığı dileyip de geleyim. Sonra gideriz.

★

— Bence Milliyet gazetesi haklı bu konuda.

— Siz açıkça yan tutuyorsunuz. Metin'in yazısını okudunuz mu?

— Bırakın şunu, satılık kalem...

— Pardon. Sizin gibi düşünmüyorum.

— Olabilir. Ne siz benim gibi düşünmeye mecbursunuz, ne de ben sizin gibi. Verter demiş ki, düşüncenize karşıyım ama, düşüncenizi söylemeniz için...

— Onu diyen Verter değil, Volter...

— Ha Verter, ha Volter...

— Beyfendi, Verter, Göte'nin şeyidir.

— Bırakın tartışmayı yahu, hangisi bizimkinin tabutu?

— Sağdan ikincisi.

— Ne kadar da çok insan ölüyor bugünlerde...

— Yahu, ne tuhaf şey...

— Nedir tuhaf olan?

— Daha dün yaşıyordu, bugün öldü.

— Başka türlü nasıl olabilir yani, dün ölüp de bugün yaşayacak değildi ya...

(Kahkahalar)

— Öyle ya canım, benimki de laf işte...

(Gülüşmeler)

★

— Çelenkleri kimlerin gönderdiğine baktınız mı?

— İki çelenk bankalardan gelmiş.

— Ne diye bankalar çelenk gönderiyor?

— Bilmem. Herhalde müşterisidir diye...

— Her ölen müşterisine çelenk gönderse, bankalar batar.

— Ne bileyim ben neden göndermişler yahu, belki bankanın ortaklarındandır.

(Soğuk soğuk gülmeler)

— Çelenklerin çoğu altta kalmış, kordelalarındaki yazılar okunmuyor.

— Ölüm ilanlarını gördünüz mü? Dört gazeteye birden vermişler.

— Ben iki gazetede gördüm, üç ayrı ilan... Bence fazla... Görmemişlik.

— Şimdi siz miras kavgasını görün.

— Mirasın çoğunu karısı mı alacak?

— Yeni karısı.

— Kadındaki şansa bak sen...

— Sen bunun şansına değil, eski karısının şanssızlığına bak; yirmi şu kadar yıl çekti bu huysuz herifi...

(Anlamsız sesler, fısıltılar)

★

— Burası yeri değil ama... Nasıl anlatsam, bilmem ki...

— Ne vardı?

— Bana biraz borcu vardı da... Tam bugünlerde ödemesi gerekiyordu.

— Mirasçılarından isteyeceksiniz herhalde.

— Senediniz var mı?

— Yok. Söz üzerine...

— O zaman biraz şey...

(Gülüşmeler)

— Neden ölmüş, biliyor musunuz?

— Ziyafette fazla kaçırmış sözde...

— Boğazına düşkündü.

— Yalnız boğazına mı? herşeyine düşkündü. Sonu işte bu...

— Düşkün olmasaydı, sonu ne olacaktı?

(Kahkahalar)

— Benim de canımı Allah öyle alsın...

— İnşallah...

(Kahkahalar)

★

— Allah rahmet eylesin, çok şakacı bir insandı...

— Şuna patavatsızdı desene...

— Eh, öyle de denebilir... Biraz da, nasıl söyliyeyim...

— Söyleyin, söyleyin...

— Dedikoduya bayılırdı.

— Ona dedikodu demezler, arkadan konuşurdu.

— Her neyse... Bu toprak neleri örtmez ki...

— İyiydi hoştu da, uçkuru gevşekti. Yanında çalışan kadınlar elinden çok çekmiştir... Hatırlar mısınız, hani o şişman bir kadın vardı... Kadının kocası da bunu kovalamış, dairenin içinde fır döndürmüştü de, «Yangında ilk kurtarılacak evrak» dolabına girip saklanmış, zor kurtulmuştu.

(Kahkahalar)

— Üzkürü Mevtaküm bil-hayr...

— O ne demek o?

— Ölüleri iyilikle anın...

— Bizim kötü bişey dediğimiz yok ki...

— Yahu, sağlığında söylesen dedikodu olur, ölünce söylesen günah olur. Peki, biz ne zaman konuşacağız?

(Gülüşmeler)

★

— Allah biliyor ya, dairede bana çok çektirmiştir. Bak, kimsenin yanına kalmıyor. O bile öldü işte...

— Cenazede bulunmak sevaptır diye geldim ben de...

— Demek, cenazesinde bulunmak bize kısmet olacakmış.

— Asıl cenazeye gelmek değil, tabutunu taşımak sevap.

— Taşırım. Bıraksınlar, mezarına kadar taşıyayım. Başka bişey için değil, sevaptır diye...

— Daha çok sevaba girmek için de, mezarına iki kürek toprak atacaksın.

— Atarız. Sevabımıza atarız... Dünya bu, kim derdi ki, günün birinde ben bu adamı mezara gömüp de üstüne toprak atacağım... Hey büyük Allah!

★

— Nee? Bu seçimi kazanırlar mı? Nah kazanırlar.

— Asıl sana nah.

— Yahu, bırakın, burası yeri değil, cenazede politika tartışılır mı?

— Kızı hangisi?

— Yakası kürklü mantosu olan...

— Hmmm... Güzel kadınmış. Dul, değil mi?

— İkinci kocasından da boşandı.

— Vay anasını...

— Ne oldu ki?

— Hiç... Öyle işte... bişey yok.

★

— Bu mevsimde de erkenden akşam oluyor.

— Artık burdan doğru gider, pasaja iki kadeh atarız. Hem de merhumu anmış oluruz.

— Hey gidi hey... Ne anılarımız vardı onunla. Hiç unutmam, bigün evine gitmiştim. Kendisi yok... Karısı, bekleyin şimdi gelir, diye bizi oturttu. Neyse akşama doğru seninki geldi ama, zom... İçerdeyiz, bizi göremiyor. Karısı buna «Nerde kaldın?» diye çıkışınca, bizim eve gittiğini, birlikte iki kadeh içmek için benim üstelediğimi, hatırımı kıramadığını söylemez mi... (Kahkahalar) Kimde can kaldı... Gül, gül, öldük gülmekten...

— Aaa, siz de burda mıydınız? Öpeyim canım efendim...

— Vay efendim, ne mutlu sizi görene...

— En son nerde görüşmüştük?

— Hatırımda kaldığına göre, yine böyle bir dost cenazesindeydi.

— Artık cenazeden cenazeye görüşebiliyoruz. Hani eş-dost da ölmese, vallahi görüşeceğimiz yok.

— Gelmeyecektim. İyi ki gelmişim de sizi gördüm.

— Efendim, gelmesek olmaz. Müşterek dostlarımız var. Bütün tanıdıklar, arkadaşlar burda... Şimdi bir biz gelmesek, ayıp kaçar.

— Zavallı kadın.

— Kim?

— Karısı.

— Hangisi, eskisi mi, yenisi mi?

— Yenisi yaşadı beyim...

★

— Yalan dünya, yalan...

— Az yaşa, çok yaşa, âkıbet gelir başa...

— Yaşa dediniz de aklıma geldi, bizim Yaşar ne yapıyor kuzum?

— Bizim Yaşar kim?

— Hani rahmetliyle vidolu tavla oynarlarken kavga etmişlerdi de... Rahmetlinin...

— Onun adı Yaşar değil ki...

— Ya ne?

— Turgut.

— *Canım, her neyse... Zaten ben de herifi bir* kere görmüştüm... Şimdi sen şey deyince hatırladım. Anladın ya kim olduğunu, sen ona bak...

(Kahkahalar)

★

Bu cenaze töreninde konuşulanların gizlice saptandığı sesbandı burda bitiyor. Bu yaşlı emekliye bigün, böyle bir kolleksiyonu yapmayı nerden, nasıl akıl ettiğini sormuştum. Cenaze törenlerine gittikçe, oradakilerin konuşmaları, ötedenberi ilgisini çekermiş. Bu konuşmaları saptamanın çok ilginç olacağını düşünmüş. Emekli olunca, kendisini bu işe vermiş.

Kendisine sormuştum:

— Bu sesbantlarındaki konuşmaları bir kitap *olarak yayımlamayı* düşünüyor musunuz? Çok güzel bir kitap olabilir...

— Hayır, dedi, böyle bişeyi kesinlikle istemem... Hatta, ölümümden önce, kendimde güç bulabilirsem, bunların hepsini yakacağım.

— Niçin? diye sordum.

— Çünkü, dedi, bu konuşmaları dinleyen insanlardan hiçbiri, ölümünden sonra kendisine cenaze töreni yapılmasını isteyemez. Zengin bir ülkede ol-

saydık, oralarda çok para kazanan cenaze gereçleri satanlar ve cenaze kaldırma firmaları, böyle bir kitabın yayımlanmasını önlemek için çok para verirlerdi. Ben bu sesbantlarımı kendiliğimden yakacağım, ölümümden önce yakmaya gücüm yeterse...

— Öyleyse, neden bunca emek verip de bu konuşmaları gizli gizli sesbantlarında saptadınız? Neye yararı var bunun?

— Yararı yalnız bana. Bütün bu konuşmaları bantlardan tekrar tekrar dinliyorum. Ve sonra da, öldüğümde, nasıl kendime cenaze töreni yaptırmadan gömülebileceğimi düşünüyorum; Boyuna bunu tasarlıyorum. Öyle bir mezarım olsun ki, yerini benden başkası bilmesin ve ben oraya dek gidip içine girebilecek, hatta üstümü örtüp herkesten gizlenebilecek son gücü bulabileyim kendimde ve orada son soluğumu tüketeyim. Bütün dileğim işte bu... Ölümün en güzeli, cenaze töreni diye kimseleri tedirgin etmeden ölmek...

Kitap olarak yayımlamadıktan sonra, bunca emeğin neye yaradığını anlayamamıştım doğrusu. Bunu açıkça söyledim kendisine.

— Bana çok yararlı oldu... dedi.

— Nedir yararı?

— Bana çok bilinen, çok bilindiği sanılan bir gerçeği bikez daha öğretti.

— Nedir o gerçek?

— İnsanların yalnız öldüklerini.

Uzun zamandır eski emekli öğretmeni göremiyordum. Geçenlerde, büyük satışlı bir gazetenin arka sayfalarından birinde, tek sütun üzerine basılmış O'nun bir resmini gördüm. Resmin üstünde «Kayıp Aranıyor» diye yazılıydı. Eski emekli öğretmen on gün önce evinden çıkmış, geri dönmemiş.

BÜYÜK
GREV

Meddah geleneğimize uyarak,
«Ad ada benzer, yer yere benzer,
Kişi kişiye benzer, kimi er dişiye benzer,
Şey şeye benzer.» deyip,
Kimseler üstüne alınmasın diyerek,
işbu anlatacağımız olaydaki
yer ve kişi adlarını söylemeyeceğiz.
Ârif oldur ki,
leb demeden leblebiyi anlar.
Hödük ise oldur ki,
Sen, bayram haftası desen,
O, mangal tahtası anlar.
Gerisi sizin izânınıza kalmıştır sayın bayanlar, baylar.

Biz söyleriz,
Siz,
İster, leblebi anlarsınız,
İster, mangal tahtası...
Oysa biz ne demiştik: Aydın havası.
Gelelim konuya.
Konya'da değil a efendim, konuya, konuya...
Konya nere, Hanya nere?
Şap başka, şeker başka.
Sap başka, saman başka.
Yani eski dil üzre,

Gelelim sadede...
Memleketin birinde...
Hangi memleket mi?
Rica ederim a efendim,
baştan söyledik size,
ad açıklatıp da bize,
işkilli tüzüğü fingirdetmeyin,
işlemeli yüzüğü dingirtdetmeyin.
Memleketin birinde bir zamanlar...
Hangi zaman mı?
Allah Allah!
Ha efendimize laf anlatmak,
ha deveye hendek atlatmak.
Hangi zaman olursa olsun,
size ne gerek a efendim.
İster misiniz aynı soruyu bize,
sizden duyup savcı da sorsun!
Memleketin birinde bir zamanlar,
çok büyük bir zengin vardı.
Kim mi?
Bir şaheseri vallahi hiç ettiniz,
güzelim hikâyemi piç ettiniz.
Bir daha pişmiş aşa su katarsanız,
yada uzun kulak gibi çamura yatarsanız,
inanın, anlatmam hikâyemi.
Çok rica ederim,
çıkmayın yırtık dondan çıkar gibi.
Bir zamanlar, memleketin birinde,
çoook, pekçoook, çoktan da çoook
zengin bir sanayici vardı.
Parası kasalara sığmazdı,
çünkü parası bol, kasalar dardı.
Ve O'nun bütün derdi...
Ama durun bir dakka!

Derdini şöyle derdi:
«Memleket kalkınmalı!
Ha benimki, ha halkınki...
Halk benimkini almalı,
ve benim olmalı
halkın malı,
ki memleket kalkınmalı!»

İşte bu çook, çoktan da çoook zengin yurtseverin, ülkenin her bir yanında fabrikaları vardı. Fabrikalarının ürettiği malları dağıtan dağıtım kurumları vardı. Dağıtımcılarının dağıttığı malları satan satıcı firmaları vardı. Bankaları, şirketleri, holdingleri, firmaları, anonimleri, kollektifleri, komanditleri, daha da bilmem neleri, neleri vardı.

Fabrikalarında çalıştırdığı işçilerinin haklarını gözetirdi. Kendi hakkının bir işçiye kıl payı geçmesini kesinlikle istemediği gibi, bir işçi hakkının da başka bir işçiye geçmesini istemezdi. Hatta buyüzden, kimsenin hakkı geçmesin diye, fabrikalarının yakınlarından Hakkı adında bir kimseyi geçirtmezdi. Kimsenin hakkının çiğnenmesini istemez ve kimsenin hakkı yenmesin diye, *fabrikalarında Hakkı* adında işçi çalıştırmaz, yada adı Hakkı olanları, adlarını değiştirtip öyle çalıştırırdı. İşte bu denli haksever ve namuslu bir adamdı.

İşçilerinin nasıl daha çok çalışacaklarını araştırmak için özel uzmanlar çalıştırırdı: Sosyologlar, sosyal psikologlar, işletmeciler, İşletme iktisatçıları, işletme mühendisleri, ekonomi mühendisleri, pazarlamacılar, pazarcılar, tezgâhlamacılar, daha da neler neler...

Bir insan sevmesini bilirse, herşeyi sever.

Yeter ki insan,
sevmesini bilsin.
Eğer sen de insansan
bütün insanları seveceksin
kiii
kaniçici insan kardeşlerin,
kanını daha iyi emsin.
Bu zengin işadamı da
bilirdi sevmesini.
Ve sevmesini bildiğinden,
yalnız yurtsever değil,
iyilikseverdi,
vede hayvanseverdi.

Bunca çok iyiliksever olduğundan, zeki, çalışkan, yetenekli , ama yoksul olduklarından eğitimlerini sürdüremeyecek gençlere yardım elini uzatırdı. Onları, uygarlıkta çok daha ileri ülkelere gönderir, kendi parasıyla okutup adam ederdi. Ülkedeki aylak aydınlar ordusuna katılmasınlar diye bu tornadan çıkmış gibi pırıl pırıl gençleri işsiz bırakmaz, kendi fabrikalarında, bankalarında, firmalarında, ortaklıklarında, anonimlerinde, manonimlerinde uzman olarak çalıştırırdı. İşte böyle bir iyiyürekli iyilikseverdi. O gençler de, artık hayvan değillerdi ya, babalarının bile yapmadığı iyiliği kendilerine yapan bu iyiliksevere gönülborçlusu düşerlerdi ki, dünyada her borç ödenir, ancak bu gönülborcu denilen borç hiçbir zaman ödenemez.

Hani ne buyurmuş büyüklerimiz: «İt bile itken, ekmek verilen yere doğru ulur.» Neden? Çünkü, kendisine ekmek veren efendisine teşekkürde bulunur. E alt yanı bir it yaparsa bunu, ya bir itoğluit daha neler yapar, bir düşünün. Ya hele bir de su katılma-

mış halis inek sütü içmiş namuslu bir insan evladı olursa...

Kendi yetiştirdiği uzmanlarının hepsi de gönülborçlusuydu o büyük işadamına ve hiçbir zaman ödenilmez gönülborçlarını ödeyebilmek için canlarını dişlerine takıp it gibi çalışırlardı. Hepsi de, evet, tornadan çıkmış gibi pırılpırıl biçim almışlardı.

Hani bir zamanlar
fabrikalarda çok iş vardı ya,
o zaman işçiler canla başla
çalışıyorlardı günde üç vardiya...
İşçiler çalışıyor ha çalışıyor,
fabrikalar mal üretiyordu
ve halkımız
bu malları hapurhupur
bu malları paldırküldür
bu malları takırtukur
hiç durmadan tüketiyordu.

Bu böylece yıllar yılı sürdü. Ama gel gör ki... Nasıl rakı denilen meret, içilince, şişe içinde durduğu gibi durmazsa içenin içinde, bu sanayi denilen ve bu ticaret denilen iş de, bikez işleyip gelişmeye başlayınca, durmaz öyle olduğu gibi yerinde. Çünkü durunca ölür. Çünkü, boyuna büyüyecek, şişecek ki yaşayabilsin.

O çok zengin işadamının yüz üreten fabrikaları bin üretir oldu. Bin üretenler yüzbin üretti. Sanmayın yetti. Yüzbinken üretim, milyon üretti. Halk da, tüketti ha tüketti. İşadamının fabrika malları arttı da arttı. Ama sanmayın yetti. Milyon üreten fabrikalar yüzmilyon üretti. İşadamının malları arttı da arttı. Ama halk? Halka yetti. Halk tüketemedi, yetti. Halkın tüketimi, fabrikaların üretimine yetişemedi. Ma-

şallah fabrikalar hergün daha çok üretti ve maalesef ve maatteessüf ve binaenaleyh halk tüketemeyince fabrikaların ürettiği kadar, işadamının uzmanları vardı ya hani, yabancı ve uygarlıkta ileri ülkelerde eğitilmiş ve sanki tornadan çıkmış gibi biçimli vede pırılpırıl uzmanlar, iş onlara düştü. Kafa kafaya verip düşündüler, danıştılar.

Üretim durdurulamazdı.

Halkın tüketimi azdı.

Dış pazarlarsa çoktaaan kapışılmıştı. Yeni ilişkiler kurmak için, hükümet de çok beceriksizdi. Biz bu hükümeti bunun için mi hükümet yaptık?.. Gösteririz biz onlara... Evet, görecekler... Hele bir görsünler...

Pazarlanamayan, satılamayan üretimle dolup taşmıştı depolar mepolar, ambarlar mambarlar, ardiyeler mardiyeler...

Taksitle vermek de var, sürülür mallar az daha. İyi ama, uzmanların istatistikleri ortada: O büyük işadamının fabrikalarının ürettiği her maldan, o ülkenin her evinde bir değil, iki tane var. Şöyledir, böyledir, aman yeni modeldir deyip halka zorla sokuşturmuşlar. Küçük evlere, her ayrı maldan ikişer tanesi zor sığışırken, sayın müşterilerimiz taksitle diye alacağı üçüncüsünü neresine sokacak? Fiyat indirimi desen, herşeyin fiyatı günden güne artarken, fiyatlar indirilemez. Üstelik, fiyatları indirip mal satıldı diyelim, büyük işadamının başka alanlarda da işleri vardır ki, bu yandaki indirim, öte yandaki işleri bozar. Hem de indirimli mal satmak, evet bir önlem ama, gelipgeçici bir önlem... Boyuna fiyat indiremezsin ya, sonu yok.

Ambarlar mambarlar, depolar mepolar, ardiyeler mardiyeler, bodrumlar modrumlar, malla dolup do-

lup taşıyordu. Ulusal değer yokoluyor, insanın vicdanı sızlıyordu.

Uzmanlar bulmuşlardı bu mal yığılmasının adını:

O Marks denilen sakallı belâ,

«Artı üretim» diyordu buna.

Artı üretim mi? Aman o sakallı belanın bir sözü daha vardı, neydi o buna benzer? Hah, artı değer... Aman artı değer sözü etmeyin de, olsun artı üretim, razıyım ona ben.

Kral Midas gibi tuttuğu altın oluyordu büyük işadamının. Ve korkuyordu çiş etmeye buyüzden. Her tuttuğu altın olan Kral Midas nasıl altınlar içinde sıkışıp kalır ölürse, büyük işadamı artı üretim içinde boğulup kalacaktı.

Üstelik, işçiler de azmışlardı. Zam istiyorlardı. Yeniden toplu sözleşme yapılsın diyorlardı. Hem de en zayıf zamanını bulmuşlardı işadamının. Tuh size işçi gibi... Yazıklar olsun! Besle kargayı, gözünü oysun!

Büyük işadamı, yumruğunu göğsüne vura vura şöyle diyordu:

«Bana yapılır mı bu... Ben ki, bu denli insanseverim. Size iş alanları açtım da iş buldunuz, aç köpekler...»

Ama bunu içinden söylüyordu. Yine içinden, bir umar bulmak için toplanan uzmanlarına da söyleniyordu:

«Sizi yetiştirmek için ağırlığınızca para döktüm, bunun için mi? Hiçbir işe yaradığınız yok... Durum bombok. Mallar biriktı, yığıldı stok stok!»

Uzmanlar, greve gitmesinler diye işçilerin haklarını gıdım gıdım veriyorlardı.

Ne buyurmuş atalarımız: El elden üstündür taa arşa dek... Büyük işadamından çok daha büyük iş-

adamları vardı başka ülkelerde ki o ülkelerde bu işadamının uzmanları da eğitilmişti.

Çok çok zengin büyük işadamı, uygarlıkta çok ilerlemiş ülkedeki kendinden daha büyük işadamlarına SOS ler yolladı: «İmdaaat, batıyorum!»

O çok uygar ülkenin işadamları, bu işadamının batmasını istemezlerdi. Çünkü alacakları vardı, ortaklıkları vardı, komisyonları vardı, verdikleri krediler vardı, yani bağları vardı. Hemen bir başuzman gönderildi. Başuzmanın önüne, bütün belgeler, veriler, sayıları serildi ve kendisine şöyle denildi:

«Üretimi artırsak batarız, artırmasak batarız. Fabrikaları kapatsak batarız, kapatmasak batarız. İşçilerin isteklerini yerine getirsek batarız, getirmesek de grev olsa büsbütün batarız.»

Uzmanların verdiği bu rapordan sonra çok zengin büyük işadamı,

«Söyleyin pliiz, ne bok yiyeceğlilz?» diye sordu.

Önüne dosyalar, bilgiler, veriler, belgeler açılan başuzman, insanı çatlatan bir soğukkanlılıkla piposunu içmekteyken, yerli uzmanlar kendisine açıklamalarda bulundukça, yüzündeki o soğukkanlılık çizgileri sıcakta yağ erir gibi erimeye başladı. Önce gülümsedi, sonra sırıttı, sonra güldü, sonra kahkahalar atmaya başladı, sonra kasıklarını tuta tuta gülmekten gözlerinden yaşlar geldi. Oradaki uzmanlarla büyük işadamı şaşkınlık içinde, gülmekten nerdeyse çatlayacak olan başuzmana bakıyorlardı. Delirdi mi ne herif! Güldü, güldü... Koltuğa yığıldı. Mendiliyle gözlerini sildi. Neyse gülmesi geçmişti.

«Peki benden ne istiyorsunuz? Beni ne diye boşuboşuna çağırdınız? Aradığınız umar, avucunuzda da, haberiniz bile yok...» dedikten sonra, genç uzmanlara dönüp ekledi:

«Bütün bunları sizlere öğretmiştik. Bizim geçmişi zengin sendika ve işçi tarihimizi demek size boşuna okutmuşuz. Çok yazık! Demek işçileriniz, greve gitmek istiyorlar?»

Büyük işadamı, işçilere en ağır ilençlerde bulunarak,

«Evet, ben bu durumdayken, batmak üzereyken, greve gitmek istiyor alçaklar. Çok zor önlüyoruz grevi» dedi.

Başuzman,

«Bu denli işvereni seven işçi dünyanın başka hiçbir yerinde bulunmaz. İşçileriniz size yardım etmek istiyorlar...» dedi.

Uzmanların birden akılları başlarına gelmişti. Tüh, nasıl da daha önce düşünememişlerdi. Başuzmanın boşuna yitirilecek beş dakikalık zamanı bile olmadığından yine o gün uçağa atlayıp, darda kalmış başka büyük işadamlarına akıl vermeye, yardım etmeye koştu.

Uzmanlar, derslerini anımsamışlardı: İşçiler greve gideceklerdi. İşçilerin arasındaki kışkırtıcılara, grevin telestirilmesi buyruğu verilmişti. Ayrıca aralarında, işçileri greve özendirmek için yeni kışkırtıcılar sokulmuştu. Bunlar, en ateşli işçi kesilmişlerdi. Namlunun ağzından mermiler nasıl «Gırav gırav!» diye ses vererek çıkarsa, bu kışkırtıcıların ağzından da heceler yalazlanarak «Grev, grev!» diye çıkıyordu. En önde bunlardı.

Sendika grev istiyordu. Sendikanın başındakiler «Grev, işçinin tek silahı!» diyordu.

Bir zibidi yazar çıkmıştı ortaya,

«Aman etmeyin, eylemeyin... Bu sıra grev sırası değildir, tam işverenin dişlerinin sökületeceği sıra siz greve giderek O'nun ekmeğine yağ sürüyor-

sunuz, aman haaa, oyuna geliyorsunuz, hem de kendi oyununuza... Grev, işçinin tek silahıdır ama, kendini öldürmeye değil...» diyecek olduysa da, iyi ki yaman sendikacılar ağzının payını verip susturdular. Gidi hayın, gidi işçi düşmanı, gidi grev kırıcı seni!

Büyük işadamının buyruğuyla her fabrikadaki işveren temsilcileri, sözde greve gidilmemesi için çalışıyorlar, ama öte yandan yine büyük işadamının dolaylının dolaylısı etkisiyle, gazeteler, filmler, radyolar, televizyonlar, işçileri haklı buluyor ve grevi destekliyorlardı.

Sonunda sendika utkuyu kazandı: grev başladı... Görülecek şeydi. O ne ne görkemli görünümdü. Gencecik gencecik, körpecik, ilkyaz dalı gibi işçi kızlar grev gözcüsü önlüklerini takmışlar, herbiri birer Kibele olmuş, nöbete durmuşlardı. Ötede yiğit işçiler öbek öbek olmuşlar, davul zurna mı desem, -diyemem, sonra hangi ülke olduğu anlaşılır-, saz mı desem, -diyemem, neresi olduğu anlaşılır- keman mı desem -diyemem, anlaşılır-, herneyse işte çalgılar çalınıp halay mı çekiyorlar desem -diyemem, neresi olduğu bilinir- horon mu tepiyorlar desem -diyemem, belli olur- oyun oynuyorlardı. Evet çalgılar çalınıp oyunlar oynanıyordu. Hah, oldu işte... İşçiler, kazanlar kaynatıyor, kendileri için yemek yapıyorlardı. Grev nöbetçisi işçilere, eşleri, çocuklarını ellerinden tutmuş yiyecek getiriyorlar, sevgi getiriyorlar, yüreklerine güç getiriyorlardı. İşçi kocalarına gelen kadınların kimi gebe, kiminin kucağında ve elinde bebe, öyle geliyorlardı. Karıkoca işçi olanlar grev nöbetini birlik tutuyorlardı. Hem gebe, hem kucağında, hem elinde bebe bir kadın, grev nöbetçisi kocasına,

«Dayan adamım, diren adamım, arkanda ben varım!» diyordu.

Büyük kentin varlıklı kadınları, özel arabalarına binip grev yapılan fabrikaların önlerine gelmişler, bu çok görkemli grevi seyrediyorlardı ve o olağanüstü görkemli görünümden pekçok duygulanıp ağlıyorlar, kimi ipek, kimi kâğıt mendilleriyle gözlerini, burunlarını siliyorlardı. Yazık ki ağlamaktan yüzlerinin, gözlerinin düzgünü, boyası akıyor, salya sümük ve gözyaşı birbirine karışıyordu. Gazeteciler grev olan her fabrika önüne doluşmuş, çatçat flaşlar çakıp patpat resimler çekiyorlardı. O ülkenin çok yaman şairleri vardı. Grevi desteklemek en başta şairlerin görevi olduğundan, grev üstüne yazacakları şiirlerinin esinini almaya buraya gelmişlerdi. Hele o yazarlar... Onlar da grevi desteklemişlerdi. Grevci işçilere şiirler, öyküler okuyorlardı. O işveren yok mu o işveren, sonunda yenilecekti.

Bu görkemli ve gözyaşartıcı görünümü burda koyup, biz gelelim o büyük işadamına. İşadamı ve uzmanları ve yöneticileri çevresinde iki hafta durum sessizdi. Onlar için bekleme dönemiydi. Çok beklemediler. Çünkü yaşam sürüyordu. İnsanlar yeni yeni yapılar kuruyordu. Bu yapıları kurmak için, grevdeki fabrikaların ürettiği mallara gereksiniliyordu.

İnsanlar evleniyor, yeni yeni evler döşenip dayanıyordu. Bunun için de grevdeki fabrikaların ürettiği mallara gereksiniliyordu.

İnsanlar durmuyor, yaşıyor, bir yerden bir yere gidiyor, giyiniyor, yemek yiyordu ve bütün bunları yapmak için de grevdeki fabrikaların ürettiği mallara gereksiniliyordu.

İşçileri grevde bulunan fabrikaların, grevden önce piyasaya sürdüğü bütün mallar iki hafta içinde dağı-

tıcılarda satılmıştı. Halk, fıldır fıldır bu malları arıyordu. Yalvaryakar oluyordu.

Fabrikaların yönetmenlerinden yanıt:

«Biliyorsunuz efendim, fabrikamız grevde... Maalesef mal çıkaramıyoruz.»

Bir hafta da piyasada, o mallar, yok satıldı.

Uzmanlar, grevdeki fabrikaların mallarının temsilcileri, başdağıtıcılarını çağırdılar. Onlara, halkın gereksinmesini karşılayabilmek ve halka sıkıntı çektirmemek için, elde bulunan «bir miktar» artı ürün olan mallardan verebileceklerini, ancak, bu grevin daha nice zaman süreceği bilinmediğinden, elde de çok mal olmadığından, malların fiyatlarına zam yapmak gerektiğini, kendilerinin de, yani başdağıtıcıdan genel bölge dağıtıcılarına, ve daha sonraki dağıtıcılara, toptancılara, toptancılardan da satıcılara doğru, yine aynı gerekçeyle mallara zam yapmaları gerektiği, en uygun dille anlatıldı. Temsilciler ve dağıtıcılar şu yanıtı verdiler:

«Halk mal bekliyor. Biz de yok satmaktan bıktık. Müşterilerimiz, tek mal olsun da, kaça olursa olsun, fiyat önemli değil, diyor. Tabii, zam hakkınız ve hakkımızdır. Halk da bunu biliyor.»

Artı ürünle dolmuş taşmış ambarlar mambarlar, depolar mepolar, ardiyeler mardiyeler, boşalmaya başladı. Mallara yüzdeyüz zam yapılmıştı. Satılmayan mallara pazar bulunmuştu. Temsilciler, dağıtıcılar, satıcılar sevinmişti. Halk, mal var diye daha çok sevinmişti. Büyük işadamı, yağmur gibi para yağdığı için, hem de fabrikalar çalışmadan, işçileri çalıştırmadan, durduğu yerde paralar yağdığı için, hepsinden çok sevinmişti. Aradabir, malların gönderilmesi kısılıyor, piyasa denetleniyor, yeniden bir zam daha yapıldıktan sonra mallar gönderiliyordu.

Uzmanlar hesapladılar, o denli büyük stokları vardı ki, daha üç yıl fabrikalar çalışmasa, piyasanın gereksinmesini kolaylıkla karşılarlardı; hem de üstelik her altı ayda bir yeni zamlar yaparak...

Üç yıl bu... Sendika üç yıl dayanamazdı. Büyük işadamı, bu grevle kaç yandan birden kazanmıştı. Biiir, satılmayan birikmiş mallarını satıyordu. İkiii, istediği zammı yaparak kazancını artırıyordu. Üüüüç, fabrikaların canı yok mu, makineler dinleniyor, bakımdan geçiyor, onarılıyordu. Dööööort, işçilere gündelik ödemekten de kurtulmuştu. Beeeş, en önemlisi de işte buydu, sendikayı batıracaktı, çünkü grev kararı alan sendika, grevdeki işçilere gündeliklerini ödemeliydi ki, uzmanlar sendikanın parasını kuruşuna dek bilmekteydiler, bir yıl bile dayanamazlardı. Bu sendika, Allah'ın izn ü keremi ile yıkılacaktı.

Büyük işadamı keyfinden uçuyordu.

Öteyandan grevdeki işçilerin sendikasının başkanı «İşvereni dize getireceğiz. Hakkımızı söke söke alacağız!..» diye basına bilgiler veriyordu.

Grev olan fabrika önleri gezi yeri olmuştu. Halk buraya doluşup, grevdeki yiğit işçileri halâ alkışlamaktaydı. Hem gidip, yüzdebeşyüz zam yapılan büyük işadamının fabrikalarının mallarını satın alıyorlar, hem de grev yerlerinde işçileri alkışlayıp «Yaşayın!» diye bağırıyorlardı. «Bütün yüreğimizle sizi destekliyoruz. Sizinle birliğiz!» diyorlardı. İşçiler onları, onlar da işçileri alkışlıyorlardı. En şaşılası yanı, büyük işadamının kızıyla damadı da grevdeki işçileri ziyarete gidenler arasındaydılar. Hem de sıksık... Gidiyor, işçilerin durumunu görüp çok üzülüyorlardı. Çok iyi yetiştirilmiş ince ve seçkin insanlar olduklarından, grev nöbetçilerini alkışlıyor, kimileyin de ağ-

lıyorlardı coşkulanıp. Ama büyük işadamının, onların buraya geldiğini öğrenmesinden de çok çekiniyorlardı. Çekindikleri başlarına geldi. Kızıyla damadının grev yerlerine sıksık gittiklerini büyük işadamı öğrenmişti. Oysa kızıyla damadı, büyük holding içindeki bikaç şirketin de sahibiydi.

Bir akşam yemeğinden sonraki aile toplantısında büyük işadamı onlara şöyle dedi: «Sıksık grevdeki işçilerimizi ziyaret ittiğinizi öğrendim.»

Kızının yüzü, patlıcan gibi morarmış, damadının yüzüyse kireç akına dönmüştü.

İşadamı sürdürdü sözünü: «Çok sevindim buna. İyi yapıyorsunuz. Sizden de bunu beklerdim.»

Yoksa alay mı ediyordu? Hayır ama, sonra da diyordu ki:

«O iş başka, bu iş başka... İnsanın, üzülmeye, duygulanmaya, hatta ağlamaya da ihtiyacı vardır. Biz de kalp taşıyoruz. Kaç kez düşündüm grev yerlerini dolaşmayı. İşçilerin beni tanımayacaklarını bilsem, gider, kendilerini alkışlardım.»

Kızı,

«Aman, sakın baba!» diye haykırdı.

Çünkü grev yerlerinde, babası için öyle ağır, aşağılayıcı sözler, sloganlar yazılı pankartlar, bezler vardı ki, bunları babasının görmesini istemiyordu. Ama büyük işadamı, kendine yakışan hoşgörüyle, şöyle dedi:

«Canı yanan insan herşey söyler kızım. Şimdi onların, canı yanıyor. Haklarıdır, söylesinler de boşalsınlar...»

Damat, kaynatasının bu olgunluğuna şaşırıp kalmıştı: «Aaah, ne tolerans...» Vıy müsü...

İlkyaz geçti, yaz geçti, güz geldi, yağmurlar

başladı. Sendika, grevdeki işçilere tam gündelik veremez oldu, yarı gündelik vermeye başladı.

Havalar soğudu, kar yağıyordu. Grev yerlerindeki grev nöbetçilerinin çadırları, Moskova'dan çekilen Napolyon'un bozgun ordusunun çadırlarına dönmüştü. O slogan yazılı bezler de, bozgun ordusunun bayrakları gibi kirlenmiş, yırtılmıştı.

Sendika, yarı gündelikleri de veremez olmuştu. Gazetelerin yazdığına göre, sendika, grevdeki işçilere üçtebir gündelik verebilmek için, sahibi bulunduğu taşınmaz malları satılığa çıkarmıştı. Bu acıklı haberi okuyan büyük işadamı, kızıyla damadına,

«Grev yerlerine gidince, bağışta bulunuyor musunuz?» diye sordu. «Bağış verin, bağış verin... Zavallı işçilerim...» dedi.

İşçilerden kimisi fabrika yönetmenlerine başvurup çalışmak istediklerini söylediler. Kimisi de sendikadan ayrıldı. Eskiden tam karşıtı oldukları sendikalara girenler de oldu.

Sendika yöneticileri telaşa kapıldılar. Çünkü sendika parçalanıyordu. Sendika parçalanırsa, onların da gelirleri, aylıkları, yerleri elden gidiyor demekti.

Sendika kimi taşınmaz mallarını sattı. Yine de, grevdeki işçilerin gündeliklerini veremiyordu, ama yöneticiler aylıklarını tam olarak alıyordu. Fabrikaları çalışmazsa, büyük işadamının batacağını sanmışlardı. Vay anasını, adam amma dayatıyordu. Amaaaa, zararı da milyarları aşmış olmalıydı. Kolay mı onca fabrikanın bunca zaman çalışmadan durması. Her ne olursa olsun, bu herif daha çok dayanırdı. Daha çok dayanmasa bile onlar artık dayanamayacaktı. Aracılar bulup uzlaşma yolları aradılar.

Uzmanları, büyük işadamına, daha stokların bitmediğini bildirdiler. O da aracılara,

«Daha zamanı var...» dedi.

O ağır kış geçti. İlkyaz yağmurları başladı. Büyük işadamı, aracılarla yöneticilerine haber saldı:

«İstedikleri zammın üçtebirini vermeye hazırım. Razıysalar grevi bozsunlar. Toplu sözleşme masasına oturulsun!»

Bunu duyan uzmanlar seğirtip,

«Aman efendim, daha stoklar erimedi ki, toplu sözleşmeye oturulsun...» dediler.

Işadamı da,

«Yahu, insanlık öldü mü be! Varsın biraz kalsın stoklar...» dedi.

Ne insansever adamdı.

Işadamı ekledi:

«Stokların erimesini beklersek, sendika daha önce eriyip gidecek. Böyle bir sendikayı ben sonra nerde bulurum? Her artı üretim çoğaldığında bana gerekli böyle bir sendika...»

Sendika temsilcileriyle işveren temsilcileri toplu sözleşme masasına oturdular ve anlaştılar. İşçiler, sevinçle fabrikalara doluştular. Ve çalıştı makinalar.

Sendikanın başkanı, gazetelere şöyle bildiri verdi:

«Tarihimizin en çok sayıda işçiyle katıldığı en uzun süren en büyük grevi sonunda, işçilerimiz haklarını elde etmişler ve büyük bir zafer kazanmışlardır.»

Ya büyük işadamı ne mi dedi gazetecilere? O, olur olmaz yerde söz der mi hiç... Ağzını bile açmadı. Gülüp geçti bir güzel.

İşveren, artı üretim olunca ne yapacağının der-

sini almıştı bu olaydan. Ya sendika? O ders almamış, ama utku kazanmıştı.

Ârif oldur ki,
leb demeden leblebiyi anlar.
Hödük ise oldur ki,
sen, bayram haftası, desen,
O, mangal tahtası, anlar.
Biz söyleriz.
Gerisi, sizin izânınıza kalmıştır sayın bayanlar, baylar!

Bu kitap için basımdaki yankılar, kitabın sonundadır.

HIZIR ALEYHİSSELAM GÖREVİNDEN NEDEN İSTİFA ETTİ

Bir zamanlar bir Hazret-i Hızır Aleyhisselam vardı ki, karada, denizde, havada ve askerî mahkemelerde ve sıkıyönetim altında bulunanların, darda kalanların, başı derde girenlerin, kısmeti bağlı kızların ve kısır avratların imdadına yetişir, dertlilere devâ, hastalara şifa sunar, borçlulara eda yolu gösterirdi. Hangi kız ki kısmeti bağlı ola ve taa içinin içinden «Yetiiiş Ya Hazret-i Hızır!» diye ünneye, Hızır telesip yardımına koşar, kızın bağlanmış kısmetini çözer ve o kıza uygun bir koca düşerdi. Hangi kadın ki, kısır olup da erine bir döl veremeye Hızır'dan yardım dileye, Hızır o kadını -namus dairesinde- döllendirip gebe koyardı. Her kim ki, hastalıklı, ağrılı, sızılı olsa da «İmdat Ya Hızır,» dese, Hızır gökten iner, yerden biter, ölüm döşeğinde bile olsa hastayı sağaltırdı. Her kim ki, eli darda olup borcunu veremeye, bonosunu ödeyemeye ve «Yetiiş Ya Hızır!» diye Hızır'ı yardımına çağıra Hızır ossaat telesip gelir, darı bol, yoku çok, dağı yol eylerdi.

Bir zamanlar işte böyle bir Hızır var idi ise de, çoktanberi bu Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz, insan soyunun acılı seslerine kulaklarını tıkamış, insan soyunun ezilişine gözlerini yummuş, insan so-

yunun yakarışlarına yanıt vermemek için ağzını kapamıştır. Neden? Çünkü, Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz, Tanrı katında görevinden istifa etmiştir.

İşbu tarih dersimizde, Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimizin, neden Hızır'lıktan istifa ettiği anlatılacaktır. Olay şöyle geçmiştir:

Bu yeryüzünde, milyonlarca kızlar içinde öyle bir kız vardı ki, burnu alabildiğine uzayıp bir kabak gibi ağzını kapamıştı. Bu kız konuştuğunda, ağzından çıkan sözler burun deliklerinden içeri dolduğundan, zavallının ne dediği anlaşılmazdı. Bundan başka, kabarık kabarık sivilcelerle kaplı yüzü, kabartma harita gibiydi. Bundan başka, kıçı o denli yere yakındı ki, bacaklarına uzayacak yer kalmamıştı. Bundan başka, o kısacık bacakları da çengel gibi kıvrık olduğundan badi badi yürümek zorunda kalırdı. Bundan başka, göğsü kaplama tahtası, kıçı da fıçı gibiydi. Bundan başka, gözleri öyle şaşıydı ki, sana mı, bana mı, ona mı, yoksa tavana mı baktığı belli değildi. Otuz yaşını çoktan geçmiş, evlenememiş, ama mutlu bir evlilikten umudunu kesmemişti. Çünkü, tende can bulundukça ve damarda kan dolandıkça, yürekten umut sökülmez. Sinema yıldızlarının ve mankenlerin resimleri basılı gazeteleri, dergileri elinden hiç düşürmezdi. Güzellik yarışmalarını ve kraliçe seçimlerini çok yakından izlerdi. Yıldızların, mankenlerin, güzel şarkıcı kadınların, güzellik kraliçelerinin yaşamlarını bütün ayrıntılarıyla ezbere bilirdi. Gece gündüz Tanrı'ya yakarırdı:

«Ey ulu Tanrım, sen ne istersin de yapamazsın... Yalvarırım, dileğimi yerine getir: Dünya güzelinin yerinde olsam, başka hiçbişey istemem...»

Bu yeryüzünde öyle bir cüce vardı ki, orantılı, biçimli, sevimli cücelere benzemezdi. Görenin içine

korku salan, at başlı, deve ayaklı bir dev kurbağa gibiydi. Bunun da derdi, dünya güzel vücut şampiyonu olan delikanlının yerinde olmaktı. Gece gündüz ağlayarak yakınır, Tanrı'ya şöyle yalvarırdı:

«Tanrım, sen yücelerin yücesi... Ben, bu yeryüzünün en çirkin cücesi... Güçlülerin güçlüsüsün. Olmazları olur yaparsın. Şu dünya güzel vücut şampiyonunun yerinde olmaktır dileğim.»

Bu yeryüzünde öyle bir sünepe, mıymıntı, yeteneksiz ve beceriksiz bir kişi vardı ki, düz yolda giderken, ayakları birbirine dolanıp kapaklanır düşerdi. Ayran budalası denilenler gibi her zaman ağzı açık durur, sarkan dudağını bitürlü toparlayamazdı. Bu adamın gözü de cumhurbaşkanının yerindeydi. Gece gündüz Tanrı'ya yakarırdı:

«Hey ulu Tanrım, sen her şeye kaadirsin... Ne olur, şu cumhurbaşkanının yerinde ben olayım...»

Bu yeryüzünde kötü yola düşmüş bir sokak sürtüğü kiralık kadın vardı ki, bu durumdaki kadınlar içinde ondan daha bayağısı, iğrenci olamazdı. Gece kulüplerinden barlara, barlardan randevuevlerine, randevuevlerinden genelevlere, ordan da kaldırıma düşmüştü. Zührevî hastalıklar denilenlerin hepsi de vardı onda. Bu zavallı orospunun da Tanrı'dan bitek dileği vardı: Elini sıcak sudan soğuk suya sokmayan, bir eli yağda bir eli balda olan, her dediği yapılan başbakanın karısının yerinde olmak. Yakarıyordu gece gündüz:

«Tanrım, başbakanın karısının yerinde olsam, başka hiçbişey istemem...»

Bu yeryüzünde öyle zengin bir adam vardı ki, parasının sayısını, mallarının yerini bilemezdi. Neye yarar ki, bilinen ve bilinmeyen bütün hastalıklar onda toplanmıştı. Yıllardanberi iştahla yemek yediğini

anımsayamıyordu. O da, günün birinde kendi işyerlerinden birinde gördüğü o güçlü yükçünün yerinde olmayı istiyordu. Yükçü, kaya parçası gibi bir adamdı. Zengin adam, o yükçünün yumruğuyla sovanı kırıp koca somunla nasıl yediğini pencereden seyretmişti. İşte o gündenberi Tanrı'ya yalvarıyordu:

«Ulu Tanrım, şu yanaklarından kan fışkıran, kaya parçası sağlamlığındaki yükçünün yerinde olmaktan başka hiçbişey istemem. Ne olur, onun yerinde olayım...»

Her insan, bir başkasının yerinde olmak istiyor ve bunun için de Tanrı'ya yalvarıp yakarıyordu. İnsanların yakarışları o denli artmıştı ki, Tanrı, kullarının mutsuzluğundan tedirgin oldu. Hazret-i Hızır Aleyhisselam'ı huzuruna çağırtıp ona şöyle buyurdu:

«Ey Hızır! İnsanları yaratıp, ilkin Âdem'le Havva'yı yeryüzüne saldığımdan bu yana, yüzyıllardan, binyıllardanberi, kullarım kendi durumlarından yakınıp, başka birinin yerinde olmak istiyorlar. Yoksulu da, varsılı da, güzeli de, çirkini de, sağlıklısı da, sayrısı da, tanınmamışı da, ünlüsü de, güçlüsü de, güçsüzü de, özendikleri bir başkasının yerinde olmayı diliyor.»

Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz,

«Tanrı güçlüdür. Tanrı buyurur. Tanrı acımalıdır,» dedi.

Tanrı sürdürdü:

«Acıyorum kullarıma. Onların mutlu olmalarını buyuruyorum. Kulağını ver, dinle: Kullarımın gökyüzüne dek varan çığlıklarını, yakarışlarını duyuyor musun?»

Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz,

«Bunlar öyle acılı çığlıklar ki, duymak için kulak

bile gerekmez; dağlar, taşlar bile duyar Tanrım» dedi.

Tanrı buyurdu:

«Hele dünya güzelinin yerinde olmak isteyen çirkin kızın, erkek güzelinin yerinde olmak isteyen cücenin, cumhurbaşkanının yerinde olmak isteyen mıymıntının, başbakan karısının yerinde olmak isteyen orospunun, iştahı yerinde sağlıklı yükçünün yerinde olmak isteyen zenginin yalvarışları, hepsini bastırıyor. Ey Hızır! Teles! Yeryüzüne in! Buyruğumdur: Kullarımın mutlu olmalarına yardımcı ol. Yetiş imdatlarına! Her kim, kimin yerinde olmak istiyorsa, olsun... Yeter ki mutlu olsun kullarım. Çirkin kız, dünya güzelinin yerinde olsun. Cüce, dünya erkek güzelinin yerinde olsun. Paralarını koyacak yer bulamayan zengin, sağlıklı yükçünün yerinde olsun. Mıymıntı, cumhurbaşkanının yerinde olsun. Kötü kadın, başbakan eşinin yerinde olsun. İlkin bunların isteklerini yerine getir. Sonra da başkalarının...»

Darda kalanların imdadına yetişir bir Tanrı elçisi olan Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz,

«Buyruğun can-baş üstüne, başım, gözüm üstüne...» deyip telesdi, yeryüzüne geldi. Milyarlarca yakınmalar içinden, en çok sızıldanan, en çok yakınanların yanına vardı. İlkin, dünya güzelinin yerinde olmayı dileyen o eciş bücüş, o yamrı yumru, o estek köstek, o çarpuk çurpuk çirkin kızın yanına vardı.

«Ben Hızır'ım, dile benden ne dilersen...» dedi.

Kız,

«Hızır mısın, hırsız mısın, ben nerden bileyim. Gerçekten Hızır'san, nedir dileğim, bilesin gerek...» dedi.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam,

«Belli, bilirim. Dünya güzelinin yerinde olmaktır

dileğin. Yarından tezi yok, dünya güzelinin yerinde olacaksın.» dedi.

Çirkin kız, inci taneleri gibi sevinç gözyaşları dökerken, Hızır da cücenin yanına vardı.

«Ey cüce, Tanrı katında dileğin kabul olundu. Ben Hızır'ım, dile benden ne dilersen...» dedi.

Cüce,

«Hızır mısın, hınzır mısın, nerden belli?.. Gerçek Hızır'san, benim derdimi de bilesin gerek...» dedi.

Hızır,

«Belli, bilirim. Dünya vücut güzeli erkeğin yerinde olmak istersin. Yarından tezi yok, onun yerinde olacaksın...» dedi.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam, cumhurbaşkanının yerinde olmak isteyen mıymıntının, başbakan eşinin yerinde olmak isteyen kaldırım çiçeğinin, sağlıklı yükçünün yerinde olmayı isteyen sayrı zenginin, daha da nicelerinin yanına gitti. Çocuklar büyüklerin, yaşlılar gençlerin, yoksullar zenginlerin, kapkara bilgisizler bilginlerin, politikacılar ünlü sanatçıların, bekâr erkekler karısı güzel kocaların yerinde olmak istiyorlardı.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam bu görevini yerine getirmek için ordan oraya teleserek giderken öyle bir ahvah, öyle bir ağlayış, haykırış duydu ki, sesin geldiği yana yönelince, silahlı askerler arasında, elleri ve ayakları zincirle bağlı bir genç adam gördü. Bu genç adam, yerde, çamurlar içinde sürünerek Tanrı'ya şöyle yakarıyordu:

«Ey ulu Tanrım, Son saatlerimi yaşarken olsun, artık yakarışlarımı duy! Yalvarıyorum, Belediye Başkanının yerinde olayım da, ölümden kurtulayım.»

Hızır, elleri ayakları bağlı genç adamın çevresin-

deki askerlerin komutanına, bu adamın kim olduğunu, niçin zincire vurulduğunu sordu.

Komutan şöyle dedi:

«Bu bir sabıkalı yolbağcıdır. Kocası askerde olan bir kadının gece evine girmiş, zorla ırzına geçmiştir. Yine başka bir kadının gece evine girmiş, ırzına geçmek istemiş, ancak kadın karşı koyunca kadını öldürmüştür. Bir küçük çocuğu boğmuş, dört kişiyi öldürmüştür. Mahkeme idam cezasına çarptırmıştır. Yarın sabah asılacaktır.»

Hazret-i Hızır Aleyhisselam uzun uzun düşündü. İdam cezasına çarptırılmış olan bu genç adamın dileği de yapılacak, idamdan kurtulup belediye başkanının yerinde olacak mıydı? Tanrı'nın buyruğu kesindi. Kullarından her kim ki, başkasının yerinde olmak istiyor, bu istek yerine getirilecekti.

İdam edilecek olan genç adama dedi ki:

«Ben Hızır'ım. Dile benden ne dilersen...»

Genç adam,

«İster Hızır ol, ister hazır ol... Gerçek Hızır sensen, benim dileğim bilesin gerek...» dedi.

O zaman Hızır şöyle dedi:

«Dileğin yerine gelecek. Belediye başkanının yerinde olacaksın...»

Hazret-i Hızır Aleyhisselam Efendimiz, ışık hızından bin kat ışık hızı kez hızlı devindiğinden, yeryüzünde her kim, her kimin yerinde olmak istiyorsa, bütün dilekleri yerine getirip Tanrı katına vardı. Tanrı buyruğunun yerine getirildiğini bildirdi. Hızır Aleyhisselam, Tanrı'dan memnunluk beklerken, Tanrı gazaba geldi:

«Yeryüzünden gelen bu çığlıklar, bu ahvahlar, bu ağlayıp inlemeler nedir? Eskisinden daha çok yalvarıp yakarmalar duymaktayım... Herkes kimin

yerini almak istiyorsa almadı mı? Kullarım neden mutlu değil? Ey Hızır, teles, bana kullarımdan haber getir...»

Hazret-i Hızır Aleyhisselam yeryüzüne vardı ki, yeryüzü yeryüzü olalıberi böyle bir kargaşa görmemiş. İlkin, dünya güzelinin yerini almış olan çirkin kıza gitti. O çirkin kız, artık eski çirkin kız değildi. Dünya güzelinin yerini almış olduğundan, gerçekten bir dünya güzeli olmuştu. Uzayıp ağzını örtmüş olan burnunun yerinde, şimdi en güzel ölçüde bir çekme burun vardı. Kızın eski şaşkalozluğu gitmiş, üstüne bir çekici hoşluk gelmişti. Eski sivilceli yüzü, şimdi parlak toz pembeydi. Artık kıçtan bacak değil, ceylan bacaklıydı. Dolgun göğüsleri, ince beli, tam ölçüsünde kalçaları vardı. Ama iki gözü iki çeşme ağlayıp inleyip dövünüp çırpınıp duruyordu.

Hızır,

«Daha ne istiyorsun, istediğin oldu işte, dünya güzelinin yerindesin.» dedi.

Kız,

«Ben kendimi istiyorum, kendimi... Hani benim eski yüzüm, hani benim kendi bacaklarım?» dedi.

Şaşkına dönen Hızır,

«Dünya güzelinin yerinde olmak isteyen sen değil miydin? diye sordu.

Kız,

«Evet ama, ben kendim olarak, kendim kalarak, dünya güzelinin yerinde olmak, istiyorum. Şimdi ben, ben değilim ki... Şimdiki ben, kendim değilim artık...» diye bağırdı.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz şaşırıp kaldı. Bu kız, kendisi kalarak, yani hiç değişmeyerek nasıl dünya güzelinin yerinde olabilirdi!

Bağırıp çağıran, kendisi olması için Tanrı'ya ya-

karan kızı bırakıp dünya erkek güzelinin yerinde olmak isteyen cücenin yanına gitti. O eski korkunç cüce, boyluboslu öyle bir yiğit olmuş ki, eski Yunan gladyatörlerinin heykelleri de, onun vücudü denli biçimli değildi. Eski cüce, tam dilediği gibi, dünya erkek güzelinin yerini almıştı. Ama gelgelelim, yanıp yakılıyor, ağlayıp hıçkırıyordu.

Hızır,

«İşte güzel vücut şampiyonunun yerindesin. Daha ne istiyorsun da böyle yakınıyorsun?» diye sordu.

«Ben kendim olmadıktan sonra neye yarar... Ben kendim olarak, kendim kalarak dünya vücut şampiyonunun yerinde olmak isterdim.» dedi cüce.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam kendini tutamayıp güldü. Demek o çirkin cüceliğiyle, o biçimsizliğiyle, dünya güzel vücut şampiyonunun yerinde olacaktı.

Ağlayıp inleyen cüceyi bırakıp cumhurbaşkanının yerinde olmak isteyen o eski mıymıntının yanına gitti. Adamın o eski mıymıntılığı, sünepeliği gitmiş, üstüne bir cumhurbaşkanlığı gelmişti. Ama dövünüp çırpınıp duruyor,

«Ben kendim olmadıktan sonra neye yarar cumhurbaşkanlığı? Ben kendimi istiyorum...» diye bar bar bağırıyordu.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz, başbakan eşinin yerinde olmak için yalvarıp yakaran o eski sokak sürtüğünün yanına gitti. Tam istediği gibi olmuştu; bir eli yağda, bir eli balda...

«Ya sen neden ağlıyorsun, ey kaşarlı sokak yosması?» diye sordu Hızır.

Kadın da Hızır'a,

«Hani ben nerdeyim? Ben, ben olmadıktan son-

ra, başbakanın eşinin yerinde olmuşum, neye yarar...» dedi.

Parasının sayısını, mallarının yerini bilmeyen o hastalıklı yaşlı adamın yanına gitti. O da şimdi o eski hastalıklı yaşlı değildi. Kaya parçası gibi sapasağlam bir yükçünün yerindeydi. Koca bir somunu ısıra ısıra yiyor, biyandan da,

«Hani benim siyatik ağrılarım... Nerde benim ülserim... Lumbagom nerde? Astımım da yok... Aman Tanrım, ben ne yapacağım böyle sağlığı?.. İstemem. Ben kendimi istiyorum...» diye bağırıp çağırıyordu.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz, kendi dileklerine uyarak kimleri kimlerin yerine geçirmişse hepsine tek tek gitti. Hepsi de, kendini hiç değiştirmeden olmak istediği yerde olmak istiyordu. Hiçkimse kendinden vazgeçmiyordu, keli, körü, topalı, cücesi, sayrısı, yosması, ipsizi, uğrusu, yoksulu, delisi, bile... Oysa bunlar daha önce yaşamlarından ne çok yakınıyorlar ve beğendikleri birinin yerinde olmayı ne çok istiyorlardı... Şimdiyse o yeri yine istiyorlar, ama hepsi de kendisi kalarak istiyordu.

Ya idamdan kurtulmak için belediye başkanının yerinde olmayı dileyen genç adam ne durumdaydı? Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimiz, O'nun yanına vardı ki, ne görsün, bağırtısı çağırtısı hepsinden daha baskındı, âhı gökleri tutmuştu. Hızır, şaşarak sordu:

«İdamdan kurtulmak için belediye başkanının yerinde olmayı dileyen sen değil miydin?»

Belediye başkanının yerinde olan genç adam,

«Evet...» dedi.

«İşte dileğin oldu; belediye başkanının yerinde-

sin... Daha ne istiyorsun da böyle yeri göğü inletircesine bağırıp çağırıyorsun?» dedi Hızır.

Genç adam yanıt verdi:

«Ben ben olmadıktan sonra belediye başkanının yerinde olmuşum neye yarar... Ben kendimi yitirdim. Hani ben neredeyim? Ben, ben değilim. Belediye başkanının yarinde olmak istiyordum ama, ben kendim olarak belediye başkanının yerinde olmak istiyordum.»

Hızır dedi ki:

«Sen, sen olarak nasıl belediye başkanının yerinde olabilirsin? Kaç cana kıymış sabıkalı bir kaatilsin...»

Genç adam,

«Kendim kalarak belediye başkanının yerinde olmadıktan sonra, ben yine kendim olmak, kendi yerimde olmak istiyorum.» dedi.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam çok şaştı ve çok kızdı:

«Sen deli misin, çıldırdın mı? Yine eskisi gibi ve eski yerinde olursan, seni pırangaya vuracaklar, elini ayağını zincirleyecekler. Sonra da asacaklar seni.»

Genç adam dedi ki:

«Olsun... Başkası olarak yaşamaktansa, insanın kendisi olarak ölmesi yeğdir. Varsın assınlar. Yeter ki ben, ben olayım.»

Hazret-i Hızır Aleyhisselam, büyük bir üzünç içinde Tanrı'nın huzuruna vardı ve şöyle dedi:

«Tanrım, beni yarattığındanberi ilk kez buyruğunu yerine getiremiyorum. Beni bağışla...»

«Neden?» diye sordu Tanrı.

«Çünkü» dedi Hızır, «hiçkimse kendini başkasıyla değiştirmek istemiyor. hiçkimse kendinden başka-

sı olmak istemiyor, nice aşağılık, nice yoksul, nice eksikli olursa olsun...»

Tanrı,

«Biz onları kendileri olarak yarattık. Yaşamlarından ençok yakınanlar, onu hiç değiştirmek istemeyenlerdir.» buyurdu.

Hazret-i Hızır Aleyhisselam Efendimiz, istifa dilekçesini uzatıp verdi. Secdeye varıp,

«Bağışla beni Tanrım...» dedi.

İşte o gün Hazret-i Hızır Aleyhisselam efendimizin istifasından sonra, Hızır'ın yerine başkası da atanmadığı için, insanların dilekleri yerine gelmez oldu. Ama bir gerçek anlaşıldı. Hiçkimse kendinden vazgeçemez!

HÜKÜMETİN İÇİNE GİRMEK

Bir zamanlar bir ülke vardı. Bir zamanlar var olan bu ülke, bugün yine vardır. İşte bu ülkenin, bütün ülkelerde olduğu gibi, bir hükümeti vardı. Bugün de var olan bu ülkenin şimdi de bir hükümeti vardır. Çünkü dünyada kimileyin, borcu olup parası olmayan, alacaklısı olup kredisi olmayan, suyu ve kömürü olup da enerjisi olmayan, taşıtı olup da yol denilecek yolu olmayan, hastası olup da ilâcı olmayan, işsizi olup da işi olmayan, okulu olup da öğretmeni olmayan, öğrencisi olup da okutulmayan ülke görülmüştür ama, bütün tarih boyunca hükümeti olmayan bir ülke görülmemiştir. Hükümeti de olan bu ülkenin, bütün ülkelerde olduğu gibi, bir de başkenti vardı. Bugün de o ülkenin bir başkenti vardır.

Bu ülkenin, başka ülkelerde olmayan bir ulu kişisi vardır. Bu ulular ulusu kişi, başkentin çok uzağında, yol vermeyen, iz sürülmeyen yüksek dağlardan birinin doruğunda konutunu kurmuştur. Burası öyle bir yerdir ki, doruğunun kayaları göklere başkaldırmış, ormanları bulutlara sarınmış, başı dumanlı, sisli, puslu bir dağ başıdır. Ulular ulusu kişi bu dağ başında tekçe yaşamaktadır. Kimi kimsesi yoktur, çoluğu çocuğu yoktur. Her işini kendi görür. Kente hiç inmez. Kalabalığa karışmaz. Yaşlıdır ama dinçtir. Kaç yaşında olduğu da kesin bilinmez. Belki yüz,

belki iki-üç yüz yaşındadır. Çünkü, bu şimdiki hükümetin iş başına gelişinde sağ olduğu gibi, bundan önceki, öncekinden önceki, öncekinden daha önceki, daha öncekinden de daha önceki hükümetler zamanında yaşamakta olduğunu yazmaktadır ve ulular ulusu bugün de yaşamaktadır. O'nun yaşadığını tarihlerin neden yazdığına gelince, şundan dolayı tarihler yazıyor ki: O ülkedeki bütün hükümetler ne zaman yurt sorunlarını çözümleyemezlerse, ülke işlerinin içinden çıkamazlarsa, halkın isteklerine yanıt veremezlerse, yurttaşların dertlerine umar bulamazlarsa, kısacası ne zaman darda kalır da başları sıkışırsa, işte bu yüce dağ doruğunda yalnız başına yaşayan ve ulular ulusuna gidip O'na akıl danışırlar. O ulular ulusu kişi de, en içinden çıkılmaz karmaşık sorunlara bile bir çözüm bulur, hükümete en doğru yolu gösterir. Bu, yıllardan ve yıllardanberi hep böyle süregitmektedir.

Bir zamanlar bu ülkenin taa en eski hükümetlerinden biri yine çok sıkışmıştı. Çünkü ülkede yaşam zorlaşmış, geçim sıkıntısı dayanılmaz olmuştu. Hükümet, bu bunalıma bir umar bulamıyordu. Kendisinden önceki hükümetlerin yaptığı gibi, oybirliğiyle o ulular ulusu kişiye varıp ne yapmaları gerektiğini danışmaya karar verdiler. Bu kararı öyle pek de kolaylıkla alamadılar. Çünkü, o ulular ulusu kişinin yanına varmak çok zordu. Aylar sürüyordu. Uzun çölleri aşmak, sarp yamaçları tırmanmak, dik bayırları dolanmak, dikenli tepeleri çıkmak, sivri kayalıkları geçmek, yüce dağ doruğundaki ulu'ya ulaşmak gerekiyordu. Ama her ne olursa olsun, o ulular ulusuna akıl danışmak zorunda olduklarından bu yorucu yolculuğu isteristemez göze almışlardı. Başbakan ve bakanlar, zamanın en hızlı taşıtlarına binip yola düzülmüşler-

di. Bir söylentiye göre üç gün üç gece, bir söylentiye göre yedi gün yedi gece, başka bir söylentiye göreyse kırk gün kırk gece taşıtlarla yol aldıktan sonra, artık tekerleklerin dönmediği, taşıtların işlemediği yolu izi olmayan yerlere varmışlardı. Orada atlara bindiler. Yine bir söyletiye göre üç gün üç gece, bir söylentiye göre yedi gün yedi gece, başka bir söylentiye göreyse kırk gün kırk gece at sırtında gidip dimdik bayırda bir sık çalılığa vardıklarında atlar nal döküp, tırnak kırıp ve tökezleyip yere düştüklerinden, başbakan ve bakanlar atlarından inip katırlara binmişlerdi. Katırların sırtında bir söylentiye göre üç gün üç gece, bir söylentiye göre yedi gün yedi gece, başka bir söylentiye göreyse kırk gün kırk gece gittiler, tırmandılar, ama öyle bir yere geldiler ki, artık katırlar bile dikenli çalıları geçemez, dik bayırı tırmanamaz olunca, başbakan ve bakanlar katırlardan inip yol vermeyen, iz sürülmeyen dağlara yelyepelek ve yayan yapıldak sarılmışlar ve bir zaman sonra giysileri dökülüp, ayakkabıları yıpranıp sökülüp, pılıpırtıları oralara saçılıp daltaban kalmışlar ve bir söylentiye göre üç gün üç gece, bir söylentiye göre yedi gün yedi gece, başka bir söylentiye göreyse kırk gün kırk gece, cinin şeytanın çok ve insanın yok olduğu o amansız dağda bayırda yürüyüp, dik yerlerde sürünüp, dumanlı dağın yüce doruğunda tekçe yaşayan ulular ulusunun huzuruna daltaban ve cıscıbıl olarak varmışlar, saygıda bulunmuşlardı. Ülkenin zor durumda kaldığını, başlarının sıkıştığını dil döküp anlatmışlar ve akıl danışmışlardı. Ulular ulusu kişi onlara şöyle demişti:

«Zamanın ardından ona yetişmeye çalışmayacak, kendiniz zaman olacak, zamanla birlik koşacaksınız. Geçmişi hiç unutmayıp, ama geçmişi geçmişte

bırakıp ve geçmişten hız alıp geleceğe yöneleceksiniz. Zamanı geçmiş el tezgâhlarını bırakıp makineye geçeceksiniz. Doğa'nın gücüne kendi gücünüzü katıp makinalar yapacaksınız. Doğa'nın buyruğuna girmeyip doğayı buyruğunuz altına alacaksınız. Doğayı sömüreceksiniz. Ama doğayı tümden tüketmeyeceksiniz. Bu işi düzenli, planlı yapacaksınız. Yoksa, başkaldıran köleler gibi, doğa da sizden öcünü alır. Kuzuyu kurt yapana dek zorlamayacaksınız. Doğa nice görkemliyse, intikamı da onca yaman olur. Altın yumurtlayan tavuğu kesmeyeceksiniz. Yumurtlamayan tavuğu da boşuna beslemeyeceksiniz. Öptüğünüz eli ısırmayacak, ısırılacak eli de öpmeyeceksiniz. Yemek yediğiniz kaba pislemeyecek, pisleyeceğiniz kapta yemek yemeyeceksiniz. Yapacağınız makinaların da çalıştıkça, yani yaşadıkça, insan ve hayvan gibi, dışkı bırakacağını bilecek ve pisliği yokedeceksiniz. Kedinin pisliğini, köpeğin tersini örttüğü gibi, siz de makina artığını örtüp, ortadan kaldıracaksınız. Böyle yapmazsanız, doğa sizden öcünü çok yaman alıp, burnunuza dek pisliğin, dışkının, fışkının içine gömülüp boğulacaksınız.»

Başbakan ve bakanlar, ulular ulusu kişinin elini öpüp ordan ayrıldılar. Geldikleri gibi yine bin zahmetle geri dönüp başkente vardılar. Ulular ulusunun dediklerini yaptılarsa da, onlardan önceki hükümetler gibi, ancak yarısını yapıp yarısınıysa yapmadılar. Ulular ulusunun dediklerinin, işlerine gelenini yapar, işlerine gelmeyenini yapmazlardı. Ulu kişi «El tezgâhlarını bırakın, makina yapın!» demişti. Onlar da öyle yaptılar. Ama makinaların dışkı bırakacağına inanmadılar. Hayvan mı ki, insan mı ki bu, dışkı bıraksın, dediler. Ülke çok kalkındı, çok gelişti.

Gel zaman git zaman, o ülkede çok hükümetler

değişti. Yine günlerden bigün, hükümetin başı sıkıştı. Başbakanla bakanlar, onca yolu, dağı, bayırı aştı. Yüksek dağdaki yüce doruğa ulaştı. Ulular ulusuna akıl danıştı. Ulular ulusu onlara şöyle dedi:

«Üreteceksiniz. Ama ne tükettiğinizden artık üretecek, ne tükettiğinizden eksik üreteceksiniz. Üretimle tüketimi, tüketimle üretimi dengede tutacaksınız. Büyük büyük kentler kuracaksınız, kentlerinizi fabrikalarla donatacaksınız. Ama köyü kente taşımayacak, kenti köye götüreceksiniz. Yoksa, kendi pisliğiniz içinde boğulacaksınız. Kendi kendinizden zehirleneceksiniz. Fabrikalarınızı da doğanın besleyeceğini unutmayacaksınız. Dereleri, denizleri, gölleri, kıyıları, kuyuları arı-duru tutacaksınız. Fabrikaların çalıştıkça, saldığı dışkıyı derine gömüp yakıp yokedeceksiniz. Yoksa derelerden akan çöpler gölleri dolduracak, denizlerde balıkların kökü kuruyacak.»

Başbakanla bakanlar el öpüp ulular ulusunun yanından ayrıldılar. O'nun dediklerinin işlerine gelen yarısını yapıp yarısına boşverdiler. Yeni yeni kentler kurdular, kentleri fabrikalarla donattılar. Eski kentleri büyüttüler. Köylüleri akın akın kente göçettirdiler.

Gel zaman git zaman, o zamanın hükümetinin yine başı sıkışınca, onca zahmeti göze alıp yüksek dağın yüce doruğundaki ulular ulusunun huzuruna vardılar. Kendisine danıştılar. Ulular ulusu da şöyle dedi:

«Ulaşımı kolaylaştırmak için türlü taşıtlar yapacaksınız, taşıtlara yollar açacaksınız. Ama insanla hayvan nasıl yellenirse, taşıtların da yellenip havayı pis pis kokutacağını unutmayacaksınız. Taşıt sayısını, insan gereksinmesine denk tutacaksınız, yolları ona göre açacaksınız. Yoksa, öyle sıkışacak, öyle

sıkışacaksınız ki, ayakta bile zor dikilip duracak, yerinizden kımıldayamayacak, bir yerden bir yere varamayacaksınız. Kentleri, en bitkel yerlerde kurup da doğayı köreltmeyeceksiniz. Yoksaaa, yollarınızdan geçilmez, sularınız içilmez, tozdan dumandan akla kara seçilmez, tarlalardan ürün biçilmez, pislikten kaçılmaz, hastalıktan gözleriniz açılmaz olur.»

Her hükümetin başbakanıyla bakanları her başları sıkıştıkça ulular ulusuna gidip akıl danışıyor, O'nun verdiği aklın kolay gelenini yapıyor, zor gelenini yapmıyorlardı. Ulular ulusu akıl veriyor, sonra şöyle diyordu:

«Yoksa, anaların memelerinden süt yerine zehir akacak, analar bebelerine süt yerine zehir emzirecek. Hava yerine pis duman kokacak, sokaklardan dere gibi pislikler akacak... Artan insanlar için yapılar kuracaksınız, ama önceden düşünüp altyapısını, toplumsal işlerini düzenleyeceksiniz. Yoksa konut diye kurduğunuz o beton yığınları kış günleri soğuğu, yaz günleri sıcağı emip, yaz geceleri üstümüze sıcağı, kış geceleri üstünüze soğuğu kusacak... Yolların kara kayış asfaltları, sıcağı soğuğu emip emip yazın sizi kavuracak, kışın da donduracak. Kentlerde soluk alacak alanlar, parklar bırakacaksınız. Yoksa gün gelecek, kentin pisliğine bulaşmamak için yüksek direkler tepesinde oturmak zorunda kalacaksınız. Her kolaylığın sonunda bir de zorluğu olacağını önceden düşüneceksiniz. Yoksa yemiş ağaçlarınız yapay gübreyle beslendiğinden, yemişler iri ve gösterişli olacaksa da çok tatsızlaşacak. Yapay yemle beslenen tavuklar daha sık yumurtlayacak, inekler daha çok süt vereceklerse de, yumurtalar renksizleşir ve sütler daha sağılırken ekşirken, tadları da bozulacak. Yapay vitaminle beslenen genç kuşaklar da

boylanacak boslanacak, irileşecek, ama yapay gübreyle beslenen yemişler, yapay yemle beslenen inek sütü ve eti gibi, onlar da tatsız tutsuz olacaklar.»

Her hükümet, ulular ulusunun dediklerinin bir bölümünü yapıyor, bir bölümünü yapmıyordu. Sonunda, yüksek dağın yüce doruğunda tekbaşına yaşayan ulular ulusunun dedikleri hep çıktı. Kentte yaşanmaz oldu. Yollar geçilmez oldu. Taşıtlar sıkışıp devinmez oldu. Pislikten akla kara seçilmez oldu. Ana memelerinden bebeler, süt yerine zehir içer oldu. Asfalt yollar, beton yapılar, kavurucu sıcağı, dondurucu soğuğu kusar oldu. Denizlerde balık yüzmez, havalarda kuş uçmaz oldu. Zenginler, pisliğe bulaşmamak için yüksek direkler yaptırıp ve bu direkleri yere çakıp, tepelerine tüner oldular. Direklere ipler gerip, ipten ipe geçer oldular. Bir zamanki her kolaylık onlara zoriuk oldu. Sonunda o zamanın hükümetinin başbakanıyla bakanları en hızlı giden taşıtlara binip, üç gün üç gece bir söylentiye göre yedi gün yedi gece, başka bir söylentiye göreyse kırk gün kırk gece gidip, taşıtlar işlemez olunca taşıtlardan inip atlara bindiler. Atlar üstünde, daha sonra katırlar sırtında, en sonra da yelyeperek yayanyapıldak giderek, on kez mi, yüz kez mi, kimbilir kaç kez kırk gün kırk gece dağ-bayır teperek, sonunda giysileri dökülüp, ayakkabıları sökülüp daltaban ve cıscıbıl olaraktan Ulular ulusunun huzuruna vardılar. Ve Ulular ulusuna şöyle dediler:

«Ey bizim büyük danışmanımız. Bizden öncekiler gibi, başımız her sıkıştıkça yanına varmaktayız, sana akıl danışmaktayız. Ancak, bizim yollar tepip, dağlar bayırlar, yarlar, uçurumlar aşıp senin yanına gelmemiz çok zor olmaktadır. Sen de burda, bu dağ başında, bu dağbaşının bu sipsivri doruğunda tekçe

olarak yaşamaktan bıkmış usanmış olmalısın. Sana bakılmak ister. Biz düşündük danıştık, seni aramıza almaya karar verdik. O zaman, her başımız darda kalınca sana danışmamız kolay olacak ve ülkemizi daha iy iyöneteceğiz. Birlikte başkente gidelim. Seni başkentte bir büyük saraya yerleştirelim. Buyruğuna da bir nice kız ve oğlan işgören verelim. Haydi, buyrun, gidelim.»

Ulular ulusu kişi şöyle bir düşündükten sonra,

«Hele bir danışayım da, sonra size kararımı bildiririm...» deyince, başbakanla bakanlar şaşkınlık içinde birbirlerine baktılar. Çünkü onlar, koskoca başbakan ve bakanlar olarak, herşeyi gelip O'na danışıyorlardı ve ondan akıl alıyorlardı da, nasıl olurdu da o ulu kişi de başka birine danışırdı!

Başbakan,

«Nasıl olur a efendim, siz de başkasına mı danışıyorsunuz?» diye sordu.

Ulu kişi bıyık altından gülerek,

«Evet, ben de danışırım...» dedi.

Bakanlar kurulu onca yolu tepip başkente geri döndüler. Ve bir zaman sonra, ulular ulusunun kararını öğrenmek için yine O'nun huzuruna vardılar ve kararının ne olduğunu sordular.

Ulular ulusu hayır anlamına başını yukarı kaldırıp,

«Olmuyor» dedi, «danıştım, olmaz yanıtını aldım...»

Başbakan bunun üzerine,

«Bizi bağışlayın» dedi, «Sizin gibi ulu bir kişinin kime danıştığını hepimiz çok merak ettik. Bize kime danıştığınızı açıklar mısınız?»

O zaman ulular ulusu kişi onlara şöyle dedi:

«Benim bir büyük gücüm vardır, ben cansız şeyleri konuşturururum. Bir cansız şeye soru sorarsam, o şey dile gelip bana yanıt verir ve benimle konuşur.»

«Ya siz kiminle konuşup danıştınız efendimiz?»

Ulular ulusu, başbakanın bu sorusunu şöyle yanıtladı:

«Bu sabah helâya gitmiştim. Birden beni başkente götürmek istediğiniz aklıma geldi. O zaman dışkıma sordum: -Hükümet beni kente götürmek, aralarına almak ister. Ne dersin, gideyim mi, aralarına katılayım mı?» dedim.

Başbakan, şaşkınlıktan gözleri açılarak,

«Demek dışkınıza danıştınız? Ya dışkınız ne yanıt verdi?» diye sordu.

Ulular ulusu da şöyle dedi:

«Dışkım bana şöyle dedi: «Sen beni şimdi, bu durumda görüyorsun ama, ben senin içine girmeden önce böyle değildim. Bağlarda buğulu üzümdüm. Sen beni yedin, bak bu hale getirdin. Ben eskiden mis kokulu kızıl şaraptım. Sen beni içtin, işte böyle oldum sonunda. Ben eskiden tarlalarda altın başaktım. Beni toplayıp öğütüp un yapıp ekmek yapıp yedin, bak sonunda ne oldum... Ben eskiden arı-duru pınarda buz gibi suydum. Sen beni içtin, işte böyle oldum. Ben eskiden bahçelerde tadına doyulmaz ayvaydım, nardım, elmaydım, eriktim. Sen beni yedin, işte bu biçime soktun. Şimdi bana kente gideyim mi, hükümetin içine gireyim mi, bakanların arasına katılayım mı, diye soruyorsun. Ben, arı-duru pınar suyuyken, ben altın başakken, ben elmayken, ayvayken,

narken, hem de senin gibi mübarek bir adamın içine girince böyle olursam, ya bir de sen o hükümetin içine girince ne olursun, artık bunu düşün, ona göre kendin karar ver...»

Ulular ulusu kişi bir süre sustu, sonra ekledi:

«Size katılmayacağım, öyle pislettiniz ki kendinizi de kentinizi de aranıza giremeyeceğim.»

SODOM BÜYÜKELÇİSİNİN GÜNLÜĞÜ YADA DİN KİTAPLARINDAN ÖĞRENCİLERE SEKSOLOJİ DERSİ

Büyükelçiler, görevli bulundukları ülkede, kendi devletlerinin temsilcisidirler. Bu temsilcilik, onların resmî görevleridir. Bu açık resmî görevin dışında, bir de kapalı resmî görevleri vardır; bu da haberalma denilen casusluk işleridir. Bu iki resmî görevlerinden başka kimi elçiler özel olarak bir kültür görevi daha yapmışlardır: Elçi olarak bulundukları ülkenin insanlarını, geleneklerini, yaşayışını, tarihini tanıtan, anılar, günlükler, mektuplar, incelemeler, gezi yazıları yazmak... Kimi elçilerin hiç de görevleri değilken amatörce bir ilgi duyarak yaptıkları bu çalışmalarıyla, resmî görevlerinden çok önemli ve olumlu bir iş yaptıkları, tarihsel belge niteliğindeki bu yapıtlardan bellidir. Bu belgeler çok kez tarihe ışık tutmaktadır.

Arşivdeki çalışmalarımız sırasında, bugünedek hiç yayımlanmamış ve gizli kalmış olan böyle bir değerli belgeyi keşfetmiş bulunuyoruz. Bu belge, Sodom Büyükelçisinin, Sodom'da bulunduğu sırada

günü gününe tutmuş olduğu günlüktür. O zamanlar yazımakinesi dahaca bulunmamış olduğu için, Sodom Büyükelçisi elyazısıyla tuttuğu günlüğünde, ne yazık ki, hangi devleti temsil ettiğini açıklamamıştır. Bu da çok doğaldır. Çünkü, kendisi için tuttuğu bir günlükte Sodom Büyükelçisinin, hangi devletin elçisi olduğunu yazması çok saçma olurdu. Arşivde bulduğumuz Sodom Büyükelçisinin günlüğünü yayımlayarak ilk kez gün ışığına çıkarmış oluyoruz. Çok uzun olan günlükten ilginç bulduğumuz bölümler aşağıdadır:

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 1 MART (1)

Sodom ve Gomorra ülkelerini, kulaktan kulağa bizim ülkemize dek gelen dedikodular yüzünden ötedenberi merak ederim. Bizim Dışişleri'nde görevli olanların hepsi de, Sodom yada Gomorra büyükelçiliklerinden birinde görev almak, oraya atanmak için canatıyorlardı. Hele büyükelçilik yerinde bulunanlar, Dışişleri Bakanı'nın gözüne girip Sodom büyükelçisi olmak için birbirleriyle rezillik yarışına girmişlerdi. Sonunda, Sodom büyükelçiliğine ben atandım. Şimdi beni kıskananlar, yeni görevime atanmam için karımın bana yardımları üzerine dedikodular çıkarıyorlar. Aklı başında olan her insan tarihten

---

(1) Günlüğünü sunduğumuz Sodom Büyükelçisinin çok uzakgörüşlü bir kişi olduğu anlaşılıyor. Çünkü, günlüklerinin üstüne tarih olarak «Milad'dan önce» kaçıncı yüzyıl olduğunu yazarak, 19 yüzyıl sonra olacak bir olayı, yani daha İsa doğmadan 19 yüzyıl önce İsâ'nın doğacağını bilmiştir.

ders almalıdır. Sodom büyükelçiliğine atanmamı hatırlatması için, karımı Dışişleri bakanımızın yanına gönderirken, tarihin şu sayfalarından ders almıştım: (2)

«.....*Sam yüz yaşında idi ve Tufan'dan iki yıl sonra Arpakşad'ın babası oldu; ve Arpakşad'ın babası olduktan sonra, Sam beşyüz yıl yaşadı ve oğullar ve kızlar babası oldu. Ve Arpakşad'ın oğullarının oğulları ve oğullarının oğullarının oğulları oldu ve bunlardan Terah'ın üç oğlu oldu ki, biri Abram, biri Nahor, biri de Haran idi. Ve bunlardan Haran, Lût'un babası oldu ve Haran öldü ve Haran'ın kardeşleri Abram ile Nahor kendilerine karılar aldılar ve Abram'ın karısının adı Saray idi. Ve Abram, karısı Saray'ı ve kardeşinin oğlu Lût'u ve kazanmış oldukları bütün mallarını ve edinmiş oldukları canları aldı ve Kenan illerine gitmek üzere çıktılar ve Kenan iline geldiler. (.....) Ve memlekette kıtlık oldu ve Abram orda konuk olmak üzere Mısır'a gitti; çünkü memlekette kıtlık ağırdı. Ve Mısır'a girmesi yaklaştığı zaman karısı Saray'a dedi ki: «İşte, biliyorum ki, sen görünüşü güzel bir kadınsın ve olur ki Mısırlılar seni görünce, bu O'nun karısıdır, derler ve beni öldürürler, ama seni sağ bırakırlar. Senin yüzünden bana iyi davranılsın ve senin yüzünden canım sağ kalsın diye, O'nun kardeşiyim, diyesin!» Ve Abram, Mısır'a girdiği zaman, Mısırlılar Saray'ın çok güzel olduğunu gördüler. Ve Firavun'un beyleri O'nu görüp Firavun'a övdüler ve Saray Firavun'un sarayına alındı ve kadının yüzünden*

---

(2) Bu bölüm, İncil'in (Eski Ahid) Tekvin bölümü, Bab II den, hiç değiştirilmeden, olduğu gibi aktarılmıştır.

Firavun Abram'a iyi davrandı ve Abram'ın koyunları, sığırları ve eşekleri ve köleleri ve cariyeleri ve dişi eşekleri (3) ve develeri oldu. Ve Tanrı, Abram'ın karısı Saray'ın Firavun'un yatağına girmesinden dolayı, Firavun'u ve onun sarayını büyük vuruşlarla vurdu. Firavun, Abram'ı çağırıp: «Bana bu yaptığın nedir? Saray'ın senin karın olduğunu neden bana bildirmedin? Niçin, bu benim kızkardeşimdir, dedin? Ben de O'nu karı olarak aldım ve şimdi, işte karın, al git,» dedi.»

Kutsal kitabımız aynen böyle yazmaktadır. Bu olay, tarihin yazdığı ilk pezevenkliktir. Bundan önceleri de çok pezevenklikler olmuş idi ise de, hiçbiri bu denli açık olarak kitaba geçmemiştir. Koskoca bir İbrahim Peygamber bile (Abram), koyunlar ve sığırlar ve eşekler ve köleler ve cariyeler ve dişi eşekler ve develer karşılığında ve canını kurtarmak için öz karısını, kızkardeşimdir diyerek Fıravun'un koynuna gönderirse, benim gibi bir zavallı Tanrı kulu, karısını dışişleri bakanının yanına niçin göndermesin? Koskoca bir İbrahim Peygamber'in yanında, benim gibi bir kul parçası kim oluyor ki... Kıskananlar çatlasınlar. Sodom Büyükelçiliğine atanmam için kararnameyi, hükümet üyeleri imzaladılar bile. Biz de yakında yola çıkacağız.

---

(3) Peygamber Hazret-i İbrahim'in karısını, kızkardeşi diye Firavun'a vermesi karşılığında Firavun'dan aldıkları arasında «eşek» de sayılmış, eşekten sonra da sıra «köleler, cariyeler ve dişi eşekler»e gelmiştir. Bağışlar arasında eşek sayılmışken, bir de ayrıca «dişi eşek» niçin denilmiştir? Nitekim, koyunun ve sığırın dişileri söylenmemiştir. Eşek denildikten sonra, ayrıca dişi eşek de denilmesinin bir hikmeti olsa gerektir.

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 6 MAYIS

Yolculuğumuz iki aydan uzun sürdü. Bu uzun yolu çok yerde posta arabalarıyla, kimi yerde kağnıyla, kimi yerde at, katır ve eşek sırtında geçtik. Son onbeş günlük yolculuğumuzu da bir kervanla birlikte deve sırtında yaptık. Ürdün'ün alçak vadisindeki Sodom'a geldik. Bizim büyükelçilik yapısı, Sodom'un çok güzel bir yerinde. Yarın saraya gidip Sodom kralına güvenceliğimi (itimadnamemi) sunacağım.

Buraya gelmeden önce, kitaplar okuyarak, Sodom, ve Sodom Kralı ve Sodom'da yaşayan Lût peygambere değgin bilgiler edinmiştim. Tarih kitapları, Sodom'u ve Lût'u şöyle tanıtmaktadırlar: (4)

«..... *Abram, yiğeni Lût'u da yanına alıp, kendisi ve karısı ve kendisinin olan herşeyle birlikte Mısır'dan güneye yola çıktı. (Çünkü, Firavun, O'nu Mısır'dan kovmuştu.) Ve Abram, sürülerde ve gümüşte ve altında çok zengindi. (Çünkü, karısını alması karşılığında bunları Firavun, Abram'a bağışlamıştı.) (...) Abram'la birlikte giden Lût'un da koyunları ve sığırları ve çadırları vardı. Ve birlikte oturmaları için yer onları taşıyamıyordu; çünkü onların malı çoktu ve birlikte oturamıyorlardı ve Abram'ın sürülerinin çobanları ile Lût'un sürülerinin çobanları arasında çekişme oluyordu. Ve Abram yiğeni Lût'a dedi: «Rica ederim, benimle senin aranda ve benim çobanlarımla senin çobanların arasında çekişme olmasın, çünkü sen kardeşim çocuğusun. Bütün ülke senin önünde değil mi? Rica ederim, benden ayrıl. Sen*

---

(4) İncil (Eski Ahid) Tekvin - Bab 13

sola gidersen ben sağa, sen sağa gidersen ben sola giderim.» Ve Lût gözlerini kaldırdı ve bütün Erden bölgesindeki Sodom ve Gomorra, Tanrı'nın bahçesi gibi, her yerde suyu bol olduğunu gördü ve Lût bütün Erden bölgesini kendisine seçti ve Lût doğuya göç etti ve birbirinden ayrıldılar ve Lût, Sodom'da çadır kurdu.»

Okuduğum kitaplardan, Sodom ve Sodom'a yerleşen Lût peygamber üzerine çok şeyler öğrenmiştim. Çünkü, görev yapacağı ülkeye değgin bilgi edinmek, bir büyükelçinin başat işidir.

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 4 Haziran

Buraya gelmeden önce de, Sodom ve Gomorra'da, oğlancılığın, puştluğun ve pezevenkliğin çok artmış olduğunu duymuştum ama bu denli de çok olduğunu hiç sanmıyordum. Olup bitenleri gördükçe, şaşıp kalıyorum. Sodom'da, halkın ahlâkı bozulur diye müstehcen film yapılmaması için çok şiddetli sansür bulunduğu halde, en müstehcen filmler yine de Sodom'da yapılmakta ve ithal edilmektedir. Sodom'un en ünlü şarkıcısı, karı mı yoksa erkek mi olduğu anlaşılamayan bir kart oğlan olup, Sodom'luların çok büyük sevgisini kazanmıştır. Bütün Sodom karıları ve bütün Sodom erkekleri bu şarkıcı kart oğlana hayrandırlar ve Sodom'da gerek erkek ve gerek kadın, herkes «Ahlak elden gidiyor» diye çırpınmaktadır. Ve Sodom'un kralı, o kart oğlan şarkıcıyı, kültür ilişkisi olarak başka ülkelere «millî sanatçı» diye göndereceğini gazetecilere söylemiştir. Herkesin ahlak diye bağırdığı Sodom'da, oğlancılık yalnız bir bireysel alışkanlık değil, aynı zamanda bir toplumsal gereksinim olduğundan, o ünlü oğlan şarkıcı kartlaşınca,

yerine yeni bir şarkıcı olarak bir sübyan bulunmuştur ve bu sübyanın sesi güzel değilse de, karı kılığında, entarili ve son derecede dekolte resimleri Sodom gazetelerinde basılmaktadır. Bu olay da isbat etmektedir ki, Sodom'da bir oğlan şarkıcı, bir toplumsal gereksinimdir. Çünkü, biri kartlaşınca, toplumun bu gereksinmesine yanıt vermek üzere, bir yenisi ortaya çıkarılmaktadır. Kartlaşmış olan eski şarkıcı da, yerini, yeni oğlana kaptırmamak için, pullu ve boncuklu ve parlak karı giysileriyle, televizyonlarında ahlak vaızlarından sonra çıkıp kırıtarak, cilveler dökerek, süzüm süzüm süzülüp gerdan kırarak ve kalça oynatarak şarkı söylemektedir.

Kentin göbeğindeki heykel bulunan bir alandan geceleri geçmekte olanların yollarını kesen pezevenkler, onları Amerikalı sanıp «Sör, vud yu layk nays görl...» diye karı satmaya çalışmaktadırlar. Onların Amerikalı olmadığını anlayınca da «Fıstık gibi oğlanlarımız da var...» demektedirler.

Gazetelerde, dergilerde, filmlerde, radyolarda, televizyonlarda, yollarda, gazinolarda, oğlancılık ve puştluk ve pezevenklik bu denli su yüzüne çıkmışken, yine de namus ve ahlak sözünden geçilmemektedir. Yeryüzünün en şaşılası sapıklıkları Sodom'da görülmektedir. Örneğin adı «Bağımsızlık Caddesi» olan yolun iki geçesindeki dükkân ve magaza ve eğlence yerlerinin ve gece kulüplerinin adları yabancı olup, bu yabancı adlar yazılı levhalar bile bağımsızlığa ters düşmektedir. Ve ahlakı, ve namusu dillerinden düşürmeyenler, bunun ayırdında değillerdir. Bu Bağımsızlık Caddesinin yan sokaklarında, gece yarısından sonra 10-13 yaşlarında küçük çocuklar, ordan geçen yaşlı başlı kimselerden para dilenmekte, istedikleri parayı alamazlarsa «Yetişin, bu herif ırzıma

geçecek!» diye bağırmakta ve şıp diye orda biten bekçi yada polisler işe karışmakta, çocuğun şikâyetçi olduğu adamı karakola götürmek istemektedirler. Neye uğradığını şaşıran çoluk çocuk sahibi adamcağız, uğradığı yüzkızartıcı iftiradan kurtulmak için, rüşvet verip karakola gitmeden ordan savuşmakta ve sonra verilen rüşvet, kendisine bekçi yada polis süsü veren herifin cebine inmekte ve o küçük çocuk, yeniden bir av için pusuya girmektedir.

Sodom'un her yerinde kızlar ve oğlanlar sarmaş dolaş olarak türkülerin türküsünü söylemektedirler. (5)

.....
Beni kendi ağızlarının öpüşleriyle öpsün;
Çünkü okşamaların şaraptan daha iyidir.
.....
Beni kendine çek; biz senin ardınca koşarız;
Kral beni iç odalarına götürdü;
Seninle biz ferahlanıp seviniriz;
Senin okşamalarını şaraptan çok anarız;
Seni sevmekte onların hakkı var.
.....
Kral sofrasında otururken,
Benim sümbül yağım güzel kokusunu yaydı.
Memelerim arasında yatan,
Safi mür çıkınıdır, bana sevgilim.
.....
Orman ağaçları arasında elma nasılsa,
Oğlanlar arasında sevgilim öyledir.
Zevk alarak onun gölgesinde otururum,
Ve meyvesi damağıma tatlı idi.
Kuru üzümle bana kuvvet verin,

---

(5) İncil (Eski Ahid) Neşideler Neşidesi - Bab 1 - 7

Beni canlandırın;
Çünkü aşk hastasıyım ben.
Sol eli başımın altında olsun,
Sağı da beni kucaklasın.

.....

Ah ne güzelsin sevgilim,
İki memen, sanki bir çift geyik yavrusu,
Zambaklar arasında otlayan;
iki ceylan yavrusu.

.....

Ey yavuklum, bal damlatır dudakların;
Balla süt senin dilinin altındadır.

Sodom'un her yerinde, her zaman, kızlar, oğlanlar ve yaşlılar ve gençler ve çocuklar bu şarkıları ve buna benzer şarkıları söyleyip sevişmektedirler.

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 19 TEMMUZ

Bütün insanların zevke, keyfe ve safaya dalmış olduğu Sodom'da, insanı şaşırtan o denli çok şey var ki, burda her an büyük bir şaşkınlık içinde yaşıyorum. Daha şaşılası olanı, kendileri buna alışık olduklarından, herşeyi doğal görmektedirler. Örneğin, arabalar yaya kaldırımlarında durur ve yayalar ise araba yollarında yürümeye çalışırlar ve Sodom'lular o denli sapıtmışlar ki, bu tersliği doğal sayarak bunun ayırdında bile olamazlar.

Gırtlağına dek yabancılara borçlu olan Sodom devleti, dışardan traktör ve otobüs ve kamyon satın almaya çalışırken, içerde bikaç otomobil fabrikası birden kurmuş ve bu otomobilleri satabilmek için, halkını otomobil delisi yapmayı başarmıştır. Parçaları dışardan satın alınarak içerde çatılan bu otomobillerden bir tane satın alabilmek için her Sodom'lu deli olmaktadır. Bu montaj otomobil fabrikaları, So-

dom'un yollarına sığmayacak denli çok otomobil yapmakta ve Sodom'lular özel otomobillerin bir gereksinim olduğuna inandırılmaktadırlar. Öyle ki, haftada bir özel otomobiliyle bir gezinti yapan ev kadınları bile, özel arabanın modern insanın en büyük gereksinimi olduğunu söylemektedirler ve bu hanımlar, kendileri arabayla gezmek istemeseler bile, tıpkı ev köpeklerini sokakta gezdirir gibi, -çünkü uzun zaman çalışmayan araba tutukluk yapacağından- özel arabalarını özel olarak gezdirmektedirler.

Sodom'da askerlerin paralarının toplanmasıyla kurulan büyük bir iş firmasının, ilk olarak bir «ulusal sermaye» oluşturacağı sanılmışsa da, bu ulusal kuruluşa da yabancı şirketler ortak edilerek, Sodom halkının otomobil çılgınlığı daha da körüklenmek için, bir otomobil fabrikası daha kurulmuştur. Genç karıkocalar, araba satın alabilecek para biriktirebilmek için çocuk yapmamakta ve ikisi birlikte çalışıp otomobil parası kazanmaktadırlar.

Bu fabrikaların yaptığı arabalar, aracılar da para kazansın diye, peşin parayla satılmamakta, ille de komisyoncuların da kazanması için, taksitle ve yüksek parayla satılmaktadır.

En şaşırtıcı olanı, Sodom halkının bu deliliklerin ayırdında olmamaları, hatta tersine, «Şu gereksiz araba fabrikaları traktör ve kamyon ve otobüs fabrikalarına çevrilmelidir.» diyenlere deli gözüyle bakılmakta olmasıdır. Özel arabalar, Sodom yollarına sığmaz olduğundan, bir yerden bir yere daha hızlı gitmeye yaraması gereken arabalar, daha yavaş gitmekten, hatta hiç gitmemekten başka bişeye yaramamaktadırlar. Geçende bindiğim bir taksinin sürücüsüne, «Acaba biraz daha hızlı gidemez miyiz?» diye sordu-

ğumda, sürücü bana «Daha hızlı gitmesine giderlz ama, arabayı kime bırakalım?» demiştir.

Arka arkaya dizilmiş yirmi arabanın aldığı yolcuyu bitek otobüsün alacağı ve otobüs kullanılırsa yolcuların daha rahat edeceği ve yolların biraz olsun boşalacağı, çılgın Sodom'lulara anlatılamamaktadır.

Sodom, dünyanın en iyi tütününü yetiştiren ve tütün ihraç eden bir ülke olduğu halde, dükkânlarında kendi yaptığı cıgaralar bulunmamaktadır ve Sodom'lular bunda bir terslik görmemektedirler. Buna karşılık, yasak olan yabancı malı cıgaralar kaçak olarak yollarda satılmakta ve bu kaçak cıgaraları satanları arada sırada, yine bu kaçak cıgaraları içen polisler yakalamakta ve yine bu kaçak cıgaraları içen savcılar sorguya çekmekte ve yine bu kaçak cıgaraları içen yargıçlar hapse mahkûm etmekte ve bu cıgara kaçakçıları, kaçak cıgara içen yönetmenlerin yönettiği cezaevlerine atılıp islah edilmek istenmektedir. Ve akılları başlarından gitmiş olan Sodom'lular, bunda bir çelişki olduğunun bile ayırdına varamamaktadırlar.

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 26 HAZİRAN

Sodom'da kimi yerli mallar, kaçak mallardan çok daha üstün olduğu halde, Sodom'lular kaçak mal almaya o denli alıştırılmışlardı ki, bu yerli mallara yabancı damgası vurularak, kaçak yabancı mal süsü verilmek yoluyla ancak satılabilmektedir. Sodom'lular kaçak mala öylesine düşkündürler ki, lüks ambalajlanmış boku, kaçak gelmiş yabancı boku diye satsalar, ne boka yarayacağını da bilmeden, bok bile

yiyecekler ve buna alıştıktan sonra da bok sıkıntısı çekmeye başlayacaklardır.

Dün, elçiliğimizde çalışan bir Sodom'luyla, kaçak malların en çok satıldığı kentin bir alanından geçiyorduk. Kaçakçılar, sattıkları malların hangi ülkenin kaçak malı olduğunu bağırarak reklam ediyordu. Yanımdaki Sodom'lu bu kaçakçıların sahteci olduklarını, çünkü, kaçak olmayan malları kaçak mal diye satarak halkı kandırdığını söyledi. Sahteciliğin böylesine ters anlaşıldığı, başka hiçbir yerde duyulmamıştır.

Saklambaç ve çelikçomak oynayacak yaştaki karaborsacı çocukların bir günlük kazancı, bir öğretmenin, bir kaymakamın ve bir yargıcın aylığından çok daha yüksekken, yine de kimi anababaların çocuklarını okula göndermeye zorlamaları anlaşılır şey değildir.

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 14 TEMMUZ

Sodom'lu erkekler, erkeklikleriyle çok övünürler. Ve durmadan erkeklik taslarlar. Bir erkeğin, erkeklik gösterisinde bulunmasındaki saçmalığın da ayırdında değildirler. Bir erkek, nasıl olsa erkek olduğuna göre, neden ille de erkek olduğunu isbat ve ilan etmek ister; bu anlaşılmaz. Kimi yabancılar bunu, cinsel sapıklığın çok artmış olması yüzünden, erkeklik reklamı sanmaktadırlar.

Erkekliğin ölçüsü, mangalda kül bırakmamaktır. Yaman erkek olanlar, «Mangalda kül bırakmaz,» diye övülürler. Mangalda kül bırakmamanın ne demek olduğunu bilmiyordum. Sonradan öğrendim.

Sodom'da erkeklerin, erkeklik gücü, Sodom'lu hekimlerce şöyle ölçülmektedir. Erkekliği ölçülecek

erkek, muayene odasına alınmakta ve pantalonu çıkartılmaktadır. Yerde, içi kül dolu bir kömür mangalı durmaktadır. Erkeklik derecesi muayene edilecek olan erkek, oturur gibi, içi kül dolu mangala çömelmekte ve hekimin,

— Osur! demesiyle osurmaktadır.

Sağlam olan erkekler osurunca, mangaldaki kül, osuruğun rüzgarının şiddetiyle savrulmaktadır. Bir erkek, ne denli erkekse, o denli çok kül savurmaktadır. Külün savrulması, erkekliğin sıkılığıyla doğru orantılıdır. Oğlan olarak kullanılmışların osuruğu ya duyulmamakta, ya bir fısırtı duyulmaktadır ki, bu da mangaldan kül kaldırmaya yetmemektedir. Böylece onların erkek olmayan erkek oldukları anlaşılmaktadır. Erkeklik muayenesinde tam numara alan öyle erkekler vardır ki, osurduklarında, mangaldaki bütün küller uçuşup savrulmaktadır. Böyle erkekler «Osurunca mangalda kül bırakmaz.» diye övülmektedir. Ancak, ayıp olduğu için zamanla osuruk sözcüğü kullanılmaz olmuş ve yalnızca «mangalda kül bırakmaz» diye erkekler övülür olmuştur.

Hekimler bu erkeklik muayenesinden sonra, muayene edilen erkeğin, mangaldan ne miktarda kül savurduğunu bildiren erkeklik raporu vermektedirler. Sodom'da çok kişi «Mangalda kül bırakmaz» sözünün nerden ve nasıl geldiğini bilmeden bu sözü son zamanlarda alay için kullanmaktaydı.

Sodom'da, yiğitlik, kabadayılık, erkeklik isteyen kimi mesleklere girmek için, erkekler, mangalda kül muayenesinden geçirilmektedirler. Sodom kralının savaşçı beyleri sıkı mangal külü muayenesinden geçirilerek sağlam çıkmış erkeklerden seçilmiştir. Ameliyat yaptırdıktan sonra bu muayeneye girip rapor alanların bulunduğu da söylenmektedir.

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 4 EYLÜL

Sodom'un yöneticileri ahlaka aşırı düşkün ve «manevî kalkınma» yanlısı kişilerdir. Buyüzden de, müstehçen yayınlara şiddetli yasak koymuşlardır. Bu yasakların etkisi görülmüş ve gazete ve dergilerde yayınlanan çıplak kadın resimlerinin iki meme ucuyla apış arasına birer siyah nokta konularak, eskiden bu denli farkına varılmayan kadın vücudündeki bu üç yere daha çok dikkat çekilmiştir. İki meme ucuyla apış arasını sanki örtmek bahanesiyle konulan bu siyah noktalar, yolcuların yanlış gitmelerini önlemek için konulan «Burdan gider» yazılı okların yaptığı görevi yapmaktadır.

Ahlakın bozulmaması için özellikle müstehçen filmler çok şiddetli sansüre uğramaktadır. Sodom'daki sansür denli şiddetli sansür başka hiçbir yerde olmadığı halde, yine de dünyanın en müstehçen filmlerinin nasıl olup da Sodom sinemalarında oynatıldığı çok şaşırtıcıdır. Ayrıca, evlerde çok müstehçen özel filmler de gösterilmektedir.

Sodom Sansür kurulunda üye bulunan bir tanıdığım geçenlerde bana, bir filmin sansüründe bulunmak isteyip istemediğimi sordu. Çok istiyordum. Dün birlikte, bir filmin sansürüne gittik. Sinema salonunda özel olarak sansür kuruluna oynatılıyordu film. Sansür kurulu yedi kişiydi. Ben, onların konuğu olarak orda bulunuyordum. O yedi kişilik sansür kurulu arasında onaltı-onyedi yaşında bir delikanlı vardı ki, bu denli genç birisinin film sansüründe bulunması bana doğal gelmemişti. Ama Sodom'da en doğal dışı şeyler doğal sayılıyordu.

Salon karardı, film başladı. Bir süre sonra filmde yarı çıplak bir kadın görününce, sansür kurulun-

dan biri, yanındaki delikanlının bacak arasına elini attı. Biraz sonra da elini çekti. Filmde o kadın bir erkekle öpüşüyordu. Yaşı altmışın üstünde görünen o adam, yine elini delikanlının bacak arasına attı. Yine çekti elini. Ne zaman, filmde açıksaçık sahne olsa, o adam, elini çacuğun bacak arasına atıyordu.

Sodom'da sapıklık yaygın ama, gözümün önünde geçen bu olaydan canım sıkıldı. Bir filmin müstehçen olup olmadığına karar verecek olan sansür kurulu üyesi, bunu nasıl yapardı... Beni oraya çağırmış olan sansür kurulu üyesine, çocuğun bacak arasına elini atan adamın kim olduğunu sordum. Sansür kurulunun başkanı olduğu yanıtını verdi. Adamın, cinsel sapık olup olmadığını sordum. Bu kez de,

— Hayır, çok namuslu adamdır, muayenesinde mangalda kül bırakmamıştır! dedi.

— Çok namusludur da, filmde erotik sahneler olunca, neden elini çocuğun bacak arasına atıyor? diye sordum.

Beni oraya getirmiş olan Sodom'lu,

— Sen, dedi, bir filmin müstehçen olup olmadığını nasıl ölçtüğümüzü soruyordun. Bu ölçüde, kurulumuzun başkanı hiçbir haksızlık yapılmasını istemiyor. Bunun için de, nasıl ısı termometreyle, basınç barometreyle, rutubet higrometreyle ve uzunluk metreyle ölçülüyorsa, başkanımız da, müstehçenliği somut, yani elle tutulur bişeyle, bir metreyle ölçmek istiyor. Bilmem, anlatabildim mi? Hava soğuyunca termometrenin cıvası iner, ısınınca da yukarı çıkar. İşte bunun gibi... Filmin açıksaçık sahnelerinde, elini delikanlının bacak arasına atışının nedeni işte bu... Müstehçenliği ölçmek, yoksa ahlaksızlık değil... Delikanlıda bir kıpırtı oluyorsa, başkan filmin

müstehçen olduğuna karar veriyor. Böylece de haksızlığı önlüyor. Çünkü, ölçüsü var, ölçüyor...

— İyi ama, dedim, bu delikanlının ölçüsüne göre, müstehçen olmayan bişey yoktur ki... Neden, kendi ölçüsünü kullanmıyor da, delikanlının ölçüsünü kullanıyor?

— Kendi ölçüsünü kullanırsa, o zaman da müstehçen olan hiçbişey kalmıyor.

Sodom'daki film sansür kurulunun bu müstehçenlik ölçüsüne şaşıp kaldım.

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 18 KASIM

Sodom'daki ahlaksızlığı, sapkınlığı, ahlak bataklığını anlatmaya benim gücüm yetmiyor. İyi ki orda Lût Peygamber vardı. Zavallı Lût Peygamber, bu sapık insanları doğru yola getirmek için çok uğraşıyordu. Lût Peygamber'in bu çabalarını kitaplar şöyle yazıyordu. (6)

«Lût Kavmi, yani Sodom'lular, gönderilen peygamberleri yalanladı. Lût, kardeşlerine sordu: «Siz Allah'tan korkmaz mısınız? Kuşkusuz, ben size gönderilen güvenilir bir peygamberim. Artık Allah'tan korkun ve bana uyun. Ben karşılık olarak sizden ücret istemiyorum. Beni salt evreni yaratan ödüllendirdi. Siz, Tanrı'nızın, sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıp da, insanların içinde erkeklere mi gidiyorsunuz? Siz helâlı atıp harama yönelen bir kavimsiniz.» dedi. Onlar da: «Ey Lût, sen bu dâvadan vazgeçmezsen, and olsun ki, yurdumuzdan kovulanlardan, çıkarılanlardan olacaksın.» dediler.

---

(6) Hiç değiştirilmeden olduğu gibi Kur'an'dan alınmıştır: Kur'an - Şuarâ Sûresi, âyet 160-167

Zavallı Lût, başka umar kalmayınca, Tanrı'ya durumu anlatıp yardım etmesi için yakardı. Çünkü, Tanrı her zaman Sodom'luların yardımına koşardı. İkinci Dünya Savaşı sırasında da böyle olmuştu. Savaşa giren kalkınmış ülkelerin insanları «Allah'ım yetiş, bize yardım et artık.» diye yalvarıyorlar, Allah onların yardımına gitmiyordu. Savaşa girmemiş olan gerikalmış, yada azgelişmiş yada kalkınmakta olan Sodom halkı «Allah'ım, yetiş!» der demez, Allah «Çabuk, çizmelerimi getirin... Sodom'luların yardımına gideceğim.» buyurmuştu. Çizmelerini getiren melek, neden öbür ulusların yardımına gitmeyip de, Sodom'luların ilk yardım sesine koştuğunu sorduğunda Tanrı şöyle demişti: «O zavallıların benden başka kimsesi yok ki...»

Lût'un feryadını duyunca Tanrı, İbrahim'e, yani eski Abram'a şöyle dedi: (7)

«Sodom ve Gomorra'nın feryadı büyük. Ve onların günahı çok ağır olduğu için, şimdi ineceğim ve bana gelen feryada göre tamamen yaptılar mı göreceğim ve yapmadılarsa, bileceğim.» İbrahim, hâlâ Rabb'in önünde duruyordu. Ve İbrahim yaklaşıp dedi: «İyi kişileri de kötü ile birlikte yok edecek misin? Belki kentin içinde elli iyi vardır. İçinde olan elli iyi için bağışlamayıp yeri yok edecek misin? İyi de kötü gibi olsun diye, iyiyi kötü ile birlikte öldürmek senden ırak olsun. Bütün dünyanın egemeni, adalet göstermez misin?» Ve Rabb dedi: «Sodom'da, kentin içinde, elli iyi bulursam, bütün yeri onların hatırı için bağışlayacağım.» Ve İbrahim yanıtladı: «Belki elli iyiden beşi eksilir,

---

(7) Hiç değiştirilmeden olduğu gibi İncil'den aktarılmıştır. İncil (Eski Ahid) — Tekvin, Bab I

beş kişi için bütün kenti yıkacak mısın?» Ve Rabb dedi: «Orda kırkbeş kişi bulursam, yıkmayacağım.» İbrahim bikez daha dedi: «Belki orda kırk iyi kişi bulunur.» Ve Rabb dedi: «Kırk kişinin hatırı için yıkmayacağım.» Ve İbrahim dedi: «Sözlerime darılma, belki orda otuz kişi bulunur.» Ve Rabb dedi: «Orda otuz kişi bulursam, yapmayacağım.»

Tanrı'yla İbrahim Peygamber arasında bu pazarlık böylece sürdü. Sonunda, Sodom'da iyi on kişi bile varsa Tanrı Sodom'u yıkmayacağına sözverdi. Demek, Sodom'da on iyinin çıkacağından bile umut yoktu. Tanrı, Sodom'daki Lût'a iki meleğini gönderdi. Bu iki melek, yakışıklı iki delikanlı donundaydı. Lût, bu iki meleği gece evine alıp konuk etti. Sodom'lular ise, bu iki melekle sevişmek istediler. Şöyle ki: (8)

«İki konuk delikanlı yatmazdan önce, Sodom adamları, her mahalleden gencinden yaşlısına dek bütün halk evi sardılar. Ve Lût'u çağırıp O'na dediler: «Bu gece senin yanına giren o adamlar nerede? Onları bize çıkar. Ve onları bilelim.» Ve Lût onlara kapıya çıktı ve arkasından kapıyı kapadı ve dedi: «Ey kardeşlerim, rica ederim, kötülük etmeyin. İşte benim ere varmamış iki kızım var, rica ederim, onları size çıkarayım ve kızlarıma dilediğinizi yapın, ancak bu adamlara bişey yapmayın, mademki damımın gölgesine geldiler. (9) Ve de-

---

(8) Hiç değiştirilmeden olduğu gibi İncil'den aktarılmıştır: İncil (Eski Ahid) Tekvin - Bab 19

(9) Sodom'un her mahallesinden genci yaşlısı bütün herifler, konuk iki delikanlıyla sapıkça sevişmek için, delikanlıları Lût'tan zorla almak istediklerine göre, demek, Sodom'dakilerle yetinmeyip iyice azmışlar, kösnüklükten gözleri dönmüş. Zavallı Lût'un şu özverisine bakınız; iki delikanlının namusunu koruyabilmek için, o gözleri ka-

diler: «Geri çekil» ve dediler: «Şimdi sana onlara yapacağımızdan daha kötüsünü yaparız.» (10) Ve Lût'u çok zorladılar ve kapıyı kırmak için yaklaştılar. O iki konuk, ellerini uzatıp Lût'u yanlarına çağırdılar, evin içine getirdiler ve kapıyı kapadılar. Ve evin kapısında olan adamları, küçüğünden büyüğüne dek kör ettiler, öyle ki, kapıyı bulmak için çok yoruldular.

Ve adamlar Lût'a dediler: «Senin burda her kimin varsa, kızlarını, oğullarını, damatlarını ve kentte senin olanların hepsini bu yerden çıkar; çünkü biz bu yeri yıkacağız ve Rabb burasını yıkmak için bizi gönderdi. Ve Lût kızlarını alacak olan damatlarına (kızlarının nişanlılarına) söyleyip, bu yerden kaçın, dedi. Damatlar bu sözü şaka sandı. Kuşlukta, o iki melek Lût'a «Karını, iki kızını al, buradan savuş. Yoksa kentin kargaşasında sen de yok olursun.» dediler. Lût yavaştan alınca, iki melek, onların ellerinden tutup hepsini kentin dışına koydular. Ve onlara dediler: «Canınızı kurtarmak için kaçın, durmayın. Sakın, ardınıza da bakmayın.» Lût'la ailesi Tsoar'a geldiler.

Sodom ve Gomorra üzerine Rab, kükürt ve

---

rarmış azgınlara, daha er eli değmemiş gül gibi kızoğlankız iki kızını sunuyor. Ne namus, ne özveri!.. Amcası İbrahim de, Firavun'dan canını kurtarmak için, karısını Firavun'un koynuna vermemiş miydi...

(10) Gözü dönmüş sapıklar, Lût'un er eli değmemiş iki kızını bile istemiyorlar ve o iki delikanlıyı vermezse, o iki delikanlıya yapacaklarından daha kötüsünü, Lût'a yapacaklarını söylüyorlar. Ne yapacaklar Lût Peygamber'e? Osmanlı Yeniçerilerinin padişahları Genç Osman'a yaptıklarını...

ateş yağdırdı. (11) Kenti, insanları, hayvanları, bitkileriyle altüst etti. Ama karısı, söz dinlemeyip arkasına baktı ve tuz direği oldu. Ve ertesi sabah Lût uyanıp Sodom ve Gomorra'ya baktığında, yerin dumanı, ocak dumanı gibi çıkıyordu. Lût, Tsoar'da oturmaktan korkup iki kızıyla dağa çıktı, bir mağarada oturdular. Ve büyük kızı küçüğüne dedi: «Babamız kocamıştır ve şu duruma göre koynumuza girmek için ülkede erkek yoktur. Gel, babamıza şarap içirelim, babamızın dölünü almak için O'nunla yatarız.» Ve o gece babalarına şarap içirdiler ve büyük kız girip babasıyla yattı ve ertesi gün büyük kız küçüğüne dedi: «İşte dün gece babamla yattım, bu gece de O'na şarap içirelim ve babamızın dölünü yaşatmak için, gir, O'nunla yat!» Ve o gece de babalarına şarap içirdiler ve küçük kız kalkıp O'nunla yattı ve Lût onun yatmasını kalkmasını bilmedi. Lût'un iki kızı böylece babalarından gebe kaldılar. (12)

Ve İbrahim güneye göç etti, Gerar'da konuk oldu. Ve İbrahim karısı Sara için (Adı Saray'dı, sonradan Tanrı adının Sara olmasını buyurdu.)

---

(11) Yanardağ fışkırmış olmalı.

(12) Kızlar, babalarını sarhoş edip koynuna giriyorlar ve üstüste iki gece iki kız, babaları Lût Peygamber'den gebe kalıyorlar. İnsan nice sarhoş olursa olsun, cinsel ilişkide bulunduğunun ayırdındadır. Hele bu cinsel ilişki öz kızıyla olursa... Cinsel ilişkide bulunduğunun ayırdında olamayacak denli sarhoşsa, bu kerte sarhoş olan bir kimse de, cinsel ilişkide bulunamaz ve kadını gebe koyamaz. Doğrusu, Lût ile iki kızının davranışları oldukça kuşkulu görünüyor. Cinsel sapık erkeklere de eskiden «Lûtî», yani «Lût'tan olan», «Lût gibi olan», «Lûtgil» denilirdi. Cinsel sapıklık edimine de «Fiil-i Livata», yani «Lût gibi edimde bulunan» denilirdi.

«Bu, benim kızkardeşimdir.» dedi. Ve Gerar Kralı, Sara'yı aldı. (13) Ve Tanrı, Gerar kralının rüyasına girdi. Ve Allah rüyasında Gerar Kralı'na dedi: «Yattığın kadın, İbrahim'in karısıdır. Bu kenti de yok edeceğim.» Gerar Kralı, bilmediğini söyledi. Ve Allah dedi: «Ve şimdi adamın karısını geri ver; çünkü o peygamberdir ve senin için dua eder ve yaşarsın. Vermezsen, bil ki, sen ve senin olanlar öleceksiniz.»

Gerar Kralı, İbrahim'i çağırıp On'a dedi: «Bana yapılmaz işler yaptın. Benden ne kötülük gördün de, karını, kardeşim diye koynuma verdin?»

İbrahim «Karım yüzünden beni öldürecekler diye düşündüm.» dedi. Sara, gerçekten de İbrahim'in baba bir, ana başka, kızkardeşiydi. (14) Gerar Kralı, İbrahim'e, koyunlar ve sığırlar ve köleler ve cariyeler, ve bin parça gümüş verdi. (15)

---

(13) Öyle anlaşılıyor ki, İbrahim Peygamber, karısı Sara'yı Mısır'da Firavun'un koynuna verdikten ve karşılığında ondan mallar ve altınlar ve gümüşler aldıktan sonra, biri de bir bini de bir, ve sevilen canın hesabı tutulmaz diyerek, karısını kızkardeşi diye vermeye alışmış da olduğundan, yine aynı yöntemle karısını, kızkardeşiymiş gibi Gerar kralına vermekte ve karşılığında yine ondan mallar almakta bir sakınca görmemişti.

(14) İbrahim'in karısını, kızkardeşi diye başka erkeklere vermesi, Sara gerçekten O'nun kızkardeşi olduğundan yalan söylemediğini gösteriyorsa da, bu kez de başka bir erkeğin koynuna hem karısı, hem de kızkardeşi olan kadını göndermiş oluyor ki, doğrusu bu davranışı, bu mesleğin karesi demektir.

(15) İbrahim, çok zengindi ve Rabb İbrahim'e, O'nu çok zengin edeceğini söylemişti. Aynı zamanda İbrahim, bereketin, bolluğun da simgesidir.

TARİH: MİLAD'DAN ÖNCE 197X YILI, 14 OCAK

Sodom'da gördüğüm şeyleri ve olan şeyleri yazdığım gibi, bundan sonra olacak şeyleri de yazacağım. Karımla benim, Sodom'dan kurtuluşumuz bir mucizedir. Sodom'un yıkılmasından az önce, büyükelçiliğe iki delikanlı gelerek dediler ki: «Biz casusuz. Size çok gizli bir haber satacağız ki, değeri çok yüksektir.» Nedir, diye sorduğumda dediler: «Para peşin, büzük meşin.» Bu sözlerinden bu yakışıklı gençlerin de sapık olduklarını anlayıp, kendilerine yüz talant (16) verdim. Ve onlar dedi: «Lût'un evinde ona denilenleri gizlice dinleyip duyduk. Sodom, yerle bir olacaktır. Çabuk, kaçıp kurtar canını...» Bunlar gerçekten Sodom'lu iki casus mu, yoksa iki melek miydi, bilmiyorum. Karım, benim Sodom Büyükelçiliğine atanmam için bizim dışişleri bakanıyla bana ihanet etmiş olduğundan, bu ihanetini cezalandırmak için karımı orada bırakıp dağlara kaçtım. Yüksek yerden, Sodom'un nasıl yerle bir olduğunu seyrettim. Yerden ateşler fışkırıyor ve halkın başına kızgın taşlar yağıyordu. Yüzyıllar sonra Pompei kentinde de böyle olacaktı. Ve Sodom ile Gomorra, Hiroşima ve Nagazaki'den daha kötü olmuştu. Ne var ki, sapıklığın kökü kazınamamıştı. Çünkü, bana da gelen casuslar, Sodom'da ev ev dolaşıp, meleklerin Lût'a söylediği gizi, rüşvet karşılığı satıyorlardı ve bu gizi duyan dağlara kaçıyor, pis canını kurtarıyordu. Sodom yıkıldıktan sonra dağlardaki insanlar yeniden kente döndüler. Dünyanın her yerinden, her ülkesinden, dostundan düşmanından, Kızılay'ından, Kızılhaç'ın-

---

(16) Sodom'da kullanılan paralardan bir talant, altın para olarak, 597 altın kuruştan biraz artıktır. 100 talant, aşağıyukarı 60 bin altın kuruş eder.

dan ve Kızılaslan'ından, Sodom'a yardımlar gelmeye başladı ise de, bu yardımlar burada her zaman olduğu gibi, halkın eline geçmeden, karaborsacıların eline geçti.

Karımı Sodom'da bıraktım ama, çok şükür kendi ..... (17) kurtardım.

Sodom Büyükelçisinin, ancak bir bölümünü yayımladığımız günlüğü burada bitiyor. Sodom büyükelçisinin günlüğünde yazılanların, göksel din kitaplarında yazılı olanlara uyması bakımından, ne denli değerli tarihsel belge olduğu ortadadır.

---

(17) Burdaki bir kelime okunamamış ve büyükelçinin ne demek istediği anlaşılamamıştır.

SAR BENİ, SEV BENİ, OKŞA BENİ, ÖP BENİ

Neden emekli olmak istemediğini kimse bilmiyordu. Kimisi paragöz olduğundan emekliye ayrılmak istemediğini sanıyordu. Ne de olsa emekli olunca aylığı azalacaktı. Kimisi de emekli olup eve kapanmaktan korktuğunu sanıyordu. Oysa bunca yıl çalışmaktan öyle yorulmuştu, dinlenmeyi öyle gereksiniyordu ki... Emekli olmak istemeyişinin gerçek nedenini kimselere söyleyemezdi. Karısının yüzünden emekli olmak istemediğini herkese nasıl anlatabilirdi! İşinde çalışırken, hiç olmazsa günün yarısını dışarda geçiriyordu da, ev denilen o cehennemde yarım gün işkence çekiyordu. Ya emekli olunca? Bütün günleri evde, karısıyla burun buruna geçecekti.

Yirmidokuz yıldır evliydi. Yirmidokuz yıldır da, «Ben nasıl oldu da bu kadınla evlendim!» diye dertlenip, içlenip durmuştu. Bu dünyada bir milyar mı, iki milyar mı koca var, hiçbir koca O'ndan daha mutsuz, O'ndan daha çok acı çekmiş olamazdı. Üstelik, acı çekmeleri için hiçbir sorunları da yoktu. *Ama* yine de bu kadın O'na dünyayı cehennem etmişti. Evet ama karısı da mutsuzdu, kendisi de acı çekiyordu. Elbet öyle olacaktı. Başkasını mutsuz eden insan, kendisi nasıl mutlu olabilirdi ki...

Böyle bir kadını yirmidokuz yıldır niçin çekiyor-

du, niçin ayrılmıyor, niçin boşanmıyordu ondan? Ayrılamazdı. İşkenceden başka bişey olmayan bu evlilik, yirmidokuz yıl daha sürse, hatta sonsuza dek sürse, O yine de karısını boşayamazdı. Seviyor muydu? Yok canım... Böyle bir kadın nasıl sevilebilirdi... Aralarında sevgi diye hiçbişey kalmamıştı. İşkenceye mi alışmıştı? Bir tür ruh hastası mı olmuştu? Hiç de değil... Normal bir erkekti. Çocukları yüzünden mi karısını boşayamıyordu? Eh, boşanmamalarında çocukların azçok etkisi olmuştu bir zamanlar. Çocukları, anasız, yada analarından ayrı büyüsünler istememişti. Ama şimdi çocukları büyümüştü. Boşanmalarına engel değildi. En küçüğü, yirmibir yaşındaydı. Evliliğin ilk yıllarında kendisi bile, çocukları yüzünden karısını boşayamadığını sanıyordu. Sonraları, karısını boşayamamasının gerçek nedenini anlamıştı. Karısı, isteyerek, bilerek yaşamı cehenneme çevirmiyordu ki... Elinde olmadan böyle davranıyordu. Başka türlüsünü yapamazdı da ondan böyleydi. Yani su nasıl doğasının gereği sıvıysa, hava nasıl doğasının gereği olarak içinde bulunduğu kabı dolduracak denli genişlerse, karısı da doğası gereği böyleydi, yaşamı cehenneme çevirirdi. Tıpkı horozun horoz olduğu için ötmesi, tavuğun tavuk olduğu için gıdaklaması gibi... Kedi tırmalar, köpek ısırır, arı sokardı. Karısı da işte böyle, kocasına işkence eder, yaşamı cehenneme çevirir, kendisi de mutsuz olurdu. Bu, O'nun mayasında, özünde vardı. Karısının, yumuşak, uyumlu, güleryüzlü, tatlı sözlü, düzenli, hamarat, sevimli olmasını istemek, köpeğin yumurtlamasını, hindinin süt vermesini istemek gibi bişey olurdu. Davranışları, karısının suçu değil, doğası gereğiydi. Böyle bir kadından nasıl ayrılabilirdi! Ayrılsa, karısı çok mutsuz olacaktı. Kendisi yüzünden başkasının, hele

karısının -ne de olsa acı tatlı yılları bölüşmüşlerdi- mutsuz olmasına dayanamazdı. Boşasa, karısı mutsuz olacağı için, kendisi şimdikinden daha çok acı çekecekti. Yine en iyisi, bu yaşamı oluruna bırakıp böyle çekmek, katlanmaktı.

Bu işkenceli evlilik yaşamından kurtuluşu hayaller kurmakta, dalga geçmekte bulmuştu. Sürekli tatlı düşler dünyasında yaşar, avunurdu. Bunca yıldanberi, günün birinde karısının birdenbire değişeceğinden, tatlı, sevimli bir kadın olacağından hiç umudunu kesmemişti. Bir akşam işinden evine dönünce... Daha elini kapı ziline uzatmadan, kapı açılıverecek... Karısı, kapı kasasının çerçevelediği bir mutluluk meleği tablosu gibi gülümsüyor karşısında...Ta gözbebekleriyle gülümsüyor karısı... Uzanıyor, öpüyor kendisini... «Nasılsın? Günün nasıl geçti?» diye soruyor. Ev bir cennet... Bu cennet de geceyi geçiriyorlar. Sabah erkenden kalkmış karıcığı... Türküler söyleyerek kahvaltı sofrasını hazırlıyordu. Birlikte güle konuşa kahvaltı ediyorlar. Evden çıkıp işine giderken, yine kapıda öpüyor karısı onu... Sokak kapısından çıkınca dönüp evine bakıyor. Karısı balkondan el sallıyor O'na... O gün dünyayı sarsacak bir güçle işine gidiyor. Herkese gülümsüyor. Çok mutlu...

Böyle düşler kuruyor işte... «Böyle de yaşayabilirdik...» diye düşünüyor. Bu düşleri bile çok uzun süremiyor. Karısının cırlak sesiyle, bir uygunsuzluğuyla, yada asık suratıyla, evin gerçeğine, o işkenceli yaşama dönüyor.

O çok korktuğu gün gelip çattı, emekli oldu. Evcimen insandı. Ama karısının yüzünden evinde oturup emekliliğinin tadını çıkaramıyordu. Hele bir akşam üzeri, boğulacak gibi oldu. Karısı somurtmuştu

yine... Ne yapsaydı da, hiç olmazsa bir süre için gözle görünmeyen bu yoğun işkenceden kurtulup, bu ev cehennemini unutacağı bir yere gitseydi. Bir meyhaneye gidip içsin de herşeyi unutsun mu? Neden olmasın! Yoksa sokaklarda, nereye gideceğini bilmeden, başını alıp boyuna yürüsün mü... Neden olmasın? Bir çayevine gidip hiç tanımadığı insanlar arasında dertlerini unutsun mu başkalarını dinleyerek? Neden olmasın! Ama en iyisi, yatıp uyumak... Bir anlama, uyumak da gerçeklerden kaçıştır. Uyuyunca kendikendinle kalırsın...

Divana uzandı. Dalar gibi oldu. Karısı rahat vermez ki... Tıkırtılar, şıngırtılar... İkidebir uyanıyor... Dalıp dalıp gidiyor... Yarı uyku, yarı uyanıklık içinde... Kalktı divandan, yatağa girdi. Yatak odası daha sessizdi. Gömüldü şilteyle yorganın arasına. Gözlerini yumdu. Hayır, uyuyamıyordu. Uyur gibi olurken... Bir sis içindeyken... Yoğun bir sis... Belki duman, pus...

Yok yok, en iyisi yürümek, yürümek... Yürürken dalgasını geçmek... Sokağa çıktı. Nereye gideceğini bilmeden bir dolmuşa bindi. Dolmuşun nereye gideceğini sormamıştı sürücüye. İndi bir yerde. Bu kez bir otobüse bindi. Biraz kırlık bir yerde indi. Zincirlikuyu mezarlığı önünden geçti... Oh, dünya varmış. Verdi kendini yola... Maslak yolu... Yoldan çıkıp ormana daldı. Genç ormandı. Çamlar düzenli dikilmişti. Ağaçların arasından yürüyüp gidiyordu.

Arkasından kendisine seslenildiğini duydu. İrkildi birden... Öyle ya, kim olsa ürker... Sessizce ormanda giderken, birden adınız çağrılsa... Dönüp arkasına baktı. Kimseyi göremedi. İyice bakındı, insan yoktu. Demek, O'na öyle gelmişti. Yolunu sürdürdü. Ama yine o ses... Bu kez iyice duydu, bir ince, yu-

muşak kadın sesiydi. Yoksa kulağına sesler mi geliyordu... Yine dönüp baktı, arandı ağaçların arasını... Kimseler yok. Bu ormanın içinde kim, hangi kadın bulunur; bulunsa bile O'nu nerden tanır da adını seslenir... Ama işte duyuyor. Bir kadın çağırıyor kendisini...

— Ben sesleniyorum... Baksana biraz...

Bakıyor dört bir yanına, ama kimseyi göremiyor.

— Burdayım... Şışşt, buraya, buraya bak!

Bir hışırtı duydu, yaprakların, otların arasından; sürünen bişeyin hışırtısı...

— Kaldır başını, yukarıya bak!

Ses gülüyordu, hem de cilveli cilveli gülüyordu.

Başını yukarı kaldırdı. «Aman Tanrım!» diye bağırıp sıçrayarak kendini üç adım geriye fırlattı. Bir yılandı. Ağaca dolanmış, kocaman başını da dalların arasından sarkıtmıştı. Hem de kocaman, upuzun bir yılan...

— Kaçma, ne kaçıyorsun? Benden sana bir kötülük gelmez ki...

Kaçmamak elde mi! Bir koşu tutturdu ormanın içinde... En kötüsü de, ormanda yanını yönünü yitirmiş olmasıydı. Yolun ne yanda kaldığını bilemiyordu. Ama... bir de baktı, deminki yılan önünde... Geriye dönüp bir koşu daha tutturdu. Yılan O'ndan çok daha hızlı sürünüyordu. Yine yolunu kesmişti.

— Boşuna kaçmaya çalışıyorsun... Dinle beni...

Korkudan, dehşetten ürperdi. Çok uzun ve kalın bir yılandı. Umarsız, kaçmaktan vazgeçip durdu. Bu bir boa yılanı olacaktı... Ama İstanbul'da boa yılanı yaşamazdı ki... Nasıl olur! Kimi meraklı zenginlerin, daha doğrusu kendisine göre parası çok kaçıkların evlerinde boa yılanı beslediklerini, bu boa yılanları yesin diye kobay faresi satın aldıklarını duymuştu.

Bu da, bir zenginin evinde beslediği bir boa yılanı olacaktı.

Yerdeki iri yılan, başını yukarı kaldırarak,

— Ben boa yılanı değilim... dedi.

Yılanın, içinden geçirdiklerini anlamış olmasına adam çok şaştı.

Yılan,

— Boa yılanları zehirli olmaz, dedi, oysa ben zehirliyim.

Yılan, insan gibi nasıl konuşabilir? Yoksa bu, bilmediği bir yılan türü mü? Papağanlar nasıl konuşmasını öğreniyorsa, belki bu da insanların yanında yaşaya yaşaya, konuşmasını öğrenmiştir. Evet ama, papağanlar herşey konuşamaz, yalnız bikaç söz ezberleyebilir.

Bütün içinden geçenleri bilen yılan,

— Doğru tahmin ettin, dedi, ben bir evde besleniyordum, kaçtım evimden.

Adam, ilk kez yılana soru sordu:

— Niçin kaçtın evinden?

— Çünkü... dedi yılan, bir süre sustuktan sonra ekledi:

— Konuştukça sonra sonra anlarsın neden kaçtığımı. Korkma benden, yaklaş, yaklaş...

Sesi öyle sıcak, öyle yumuşak, öyle çağırıcıydı ki... Ama adam yine de sokulamadı yılana. Oldumolasıya yılandan iğrenir, ürkerdi. Üstelik bu, zehirli bir yılan olduğunu kendisi söylüyordu.

— Korkma benden, seni zehirlemeyeceğim.

Bütün içinden geçenleri okuyan bu yılandan kurtuluş yoktu. Sokuldu.

— Otur, otur yanıbaşıma.

Adam, yılanın yanına oturdu.

Yemyeşil, zehir yeşili... Derisinin rengi, karnına doğru gittikçe açılıyor. Üstünde, en koyusundan en açığına dek, yeşilin bütün ayırtıları var.

— Ben gerçekte yılan değilim... dedi.

— Ya nesin?

— Benim ne olduğumu anlamak istiyorsan, okşa beni...

Ne okşamak mı! Delirmiş bu yılan...

— Yok canım, hiç de deli filan değilim. Ne olduğumu merak ediyorsan, okşa da gör... Uzat elini, uzat... Avucunun içiyle yumuşak yumuşak okşa beni...

Adam, isteristemez, yılanın dediğini yaptı.

— Oooh, ne güzel... Daha okşa, daha... Okşa, hadi okşa...

Adam okşuyordu.

— Başımı okşa, başımı... Başımdan kuyruğuma doğru... Durmadan okşa!

Adam, başa gelen çekilir diye düşündü. Nasıl olsa bu yılandan kurtuluşu yoktu. Öyleyse dediğini yapmalıydı. Okşuyordu.

— Okşa!..

Okşuyordu.

— Daha okşa canım.

Daha okşuyordu.

Aaaa, o ne o?

— Neye şaştın şekerim?

Adam nasıl şaşmasındı, olacak şey değil: Okşadıkça, yılanın yeşil derileri kabuk kabuk olup dökülüyor, altından yumuşacık insan teni çıkıyordu. Yılan okşandıkça coşuyor, kösnük bir iniltiyle,

— Okşa canım, okşa canım... diyordu.

Aman, bu nasıl şey! Yılanın başında saçlar çıkmaya başladı. Sarı, altın sarısı saçlar...

— Kuyruğuma doğru okşa canım...

Bir tulumdan soyulur gibi, pijamasını çıkarır gibi, derisinden sıyrılan yılan, gencecik ve üstelik çırılçıplak bir kız olmuştu. Gülüyordu durmadan, güldükçe güzel yüzünde güller açıyordu. İnci gibi apak ve biçimli dişleri vardı. Altın sarısı saçları çıplak omuzlarına lüle lüle sarkıp düşmüştü. Kumral teni, içinden aydınlanır gibi penbe saydamdı, canlıydı.

— Sar beni!

Adamın dili tutulmuştu.

Kızı sarmıştı kollarıyla.

— Öp beni!

Öpmüştü. Öpmüştü de, sanki kızın dudaklarından can soluğu almıştı, dirilmiş, dincelmişti.

— Sev beni, sev beni...

Adam, sevmişti. Ve... kadının ne olduğunu yaşamında ilk kez o zaman anlamıştı. Demek, kadın buydu, böyle olurdu. «Bunca yıl ben kadın diye bir dişi canavarla düşüp kalkmışım da haberim olmamış...» diye içinden geçirdi.

Kız,

— Okşa beni! diyordu.

Adam okşuyordu.

Kız,

— Sar beni! diyor, adam sarılıyordu.

Kız,

— Öp beni! diyor ve adam kızı öpüyordu.

Kız,

— Sev beni! diyor ve adam kızı seviyordu.

Ama kız hiç durmuyor, isteklerini boyuna tekrarlıyordu:

— Okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni!

Bir türkü gibi söylüyordu bu sözleri, hiç duyulmamış bir türkü gibi:

— Okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni!

Adam okşuyor, adam sarıyor, adam öpüyor ve adam seviyordu ve adam bitmişti, yorulmuştu. Çırılçıplak kızın yanına, otların üzerine bitkin düşmüştü. Kızın eli, elindeydi. Ve kız konuşuyordu:

— Çok güzel okşuyorsun, çok güzel öpüyorsun, çok güzel seviyorsun...

Adam mutluydu ve kıvançlıydı, hem de gurur duyuyordu.

— Evinden kaçtığım adam, beni artık eskisi gibi okşayamıyor, saramıyor, öpemiyor, sevemiyordu... Oysa ben hep sürekli okşanmalıyım. Okşanmazsam, bu ışıklı tenim solar, gövdemi yılan derisi kaplar. Sürekli sarılmalılar bana. Sarılmazlarsa, kollarım, gövdeme yapışır, boyum uzar, yılanlaşırım yeniden. Hep öpülmeliyim. Öpülmezsem, başım yılan başı olur ve dilim zehirlenir yeniden. Ve ben hep, hep, durmadan sevilmeliyim ki, yeniden yılan olmayayım. Senden önceki sevgilim, beni artık okşayamaz, saramaz, öpemez, sevemez olmuştu. Ben de ne yapayım, yılanlaştım. Sonra onu zehirleyip ormana kaçtım. Karşıma sen çıktın canım benim. Hadi okşa beni, hadi sar beni, hadi öp, hadi sev beni...

Adam, büyük bir korkuya kapıldı. Demek, okşayıp sarılmazsa, öpüp sevmezse, karşısındaki, kolları arasındaki bu dünya güzeli kız, zehirli koca bir yılan olacak ve onu zehirleyecekti. Korkudan,

— Peki, peki... deyip yeni bir çaba göstererek kızı okşadı, sardı, öptü, sevdi.

Ama bu kez çok yorulmuştu. Kız yeniden, o güzel sesiyle hiç duyulmamış türküyü söylemeye başladı:

— Okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni... Okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni...

Adam, kızın dikkatini, okşamaktan, sarılmaktan, öpülüp sevilmekten başka yana çekmek için,

— Akşam oluyor, nerdeyse hava kararıp gece olacak. Ormanda çırılçıplak üşüyeceksin. Hemen kente gidip sana giyecek bişeyler alıp geleyim... dedi.

Dedi ama, dediğine de pişman oldu. Ya kız, olur der de, o kentten giyecek getirene dek, burdan savuşup giderse...

Güzel kız,

— Ben ne olsa giyinirim, bir yalın örtü olsun, bir sandal olsun ayağıma yetinirim. Yeter ki, sen hep yanımda ol sevgilim... dedi.

İşte bütün yaşamınca aradığı kadın buydu.

— Ben süspüs de istemem... Benim yukarılarda gözüm yok. Yeter ki sen, okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni...

Adam, son bir çabayla, dünya güzeli kızı bikez daha okşadı, sardı, öptü, sevdi... Kendisi de otların üzerine yığılıp kaldı. Kız, yine türküsünü söylüyordu:

— Okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni... Yoksa yılanlaşırım, seni zehirli dilimle sokarım.

Adam inleyerek,

— Ormanda yaşayacak değiliz ya hep, ben kente gidip güzel bir ev tutayım birlikte yaşayacaksak... dedi.

Kız,

— Beni hep okşarsan, beni hep sararsan, beni her öper seversen, ölene dek senden ayrılmam... dedi.

Adam, kızın dikkatini başka yana çekmek için,

— Ev kiralayana dek bikaç gece için bir otelde kalırız, güzel bir otelde... dedi.

Kız,

— Benim için güzel otel de, iyi dayalı döşeli ev de önemli değil, sen önemlisin. Beni hep okşayıp sardıktan, öpüp sevdikten sonra, seninle nerde olsa orda yaşarım, samanlıkta, kırda, ormanda, çölde... dedi.

İşte, bütün yaşamınca aradığı kadını, en sonunda bulmuştu. Kız, ekledi:

— Yeter ki, okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni...

Adam kızın yılan olmasını istemiyordu. Kendisini zehirlemesinden de korkuyordu. Son bir çaba daha gösterip kızı okşamak, sarmak, öpüp sevmek istedi ama boşuna... Okşamak isteyen eli aşağı sarkıyor, düşüyordu.

Sarmak için kollarında güç kalmamıştı. Öpmek için uzanamıyordu bile... Sevmek için kımıldayamıyordu. Yalvarırcasına,

— Gece olsun da... dedi, olmaz mı canım benim, geceleyin okşarım, sabah olsun da sabahleyin sararım, yarın olsun da yarın seni öperim, sonra da severim.

— Ama ben bekleyemem ki,.. Yılan olmak, seni zehirli dilimle sokmak istemiyorum. Sen beni boyuna okşayıp sarmazsan, durmadan öpüp sevmezsen, ben yılanlaşırım...

Ölüm-kalım sorunuydu bu. Adam «Ya Allah!» diyerek, Allah'ı imdadına çağırıp kızı okşamaya başladı. Evet evet... Kızın o parlak, ışıklı derisi pürtüklenmeye, yılan derisi olmaya başlamıştı bile... «Sen bana güç ver Tanrım!» diye yakarıp son çabasıyla yeni bir girişimde bulundu. Kızı okşadı, sardı, öptü, sevdi ve sonunda yere serildi. Soluk soluğa kalmıştı. Baygınlık geçiriyordu. Ama kız şen şakrak, türküsünü söylüyordu:

— Okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni...

Adam, yattığı yerden,

— Insaf et, dedi, öleceğim be, öleceğim artık... Oh, bittim!.. Ben, altmışımı geçmiş emekli bir adamım... Ben o kadar da çok okşayıp, o kadar da sarıp, o kadar da öpüp sevip...

Adam, bir hışırtı duydu. Eyvah! Kız, deri değiştiriyordu. Kaçsa, kaçamazdı. Okşasa, okşayamazdı. Ağlamaklı bir sesle yalvardı:

— Yarın... Ne olur, yarın...

Kız, kösnük, tutkulu bir sesle,

— Okşa, okşa beni... Sar, sar beni... Öp, öp beni... Sev, sev beni! diyordu.

Adam, elini attı kıza, kızın daha iyice yılanlaşmış bacaklarına, kalçasına, beline... Avucunun altında, pürtükleşemeye başlamış yılan derisini duydu. Okşaya okşaya yeniden o güzel penbe kız teni olacaktı elbet... Bir gülme, gıdıklanır gibi bir gülme, duydu. Bu gülme, kızın gülmesi değildi. Adam baktı. Yataktaydı. Karısı yanındaydı. Kıkır kıkır gülüyordu kadın. Adamın eli, karısının tenindeydi, kadının iç çamaşırını okşamaktaydı. Demek, yatakta uyuyakalmış, gece olmuş, karısı da yatağa girmişti. Karısı,

— Ne oldu sana bu gece, yatakta kıvrandın, tepiştin durdun... dedi.

Adam halâ ormandaki güzel rüyasından tam ayılamamşıtı. Elinin ayasıyla kızın göbeğini okşadığını sanıyordu. Karısına,

— Bu külotlu çoraplar sokakta giyilir, külotlu çorapla yatağa yatılmaz... dedi.

Karısına karşı sesi ilk kez sinirliydi. Uykusu kaçmıştı. Bir çay olsaydı ne güzel olurdu şimdi. Karısı, içinden geçenleri duymuş gibi,

— Sana bir çay yapayım mı? diye sordu.

Kocasının yanıtını beklemeden de mutfağa koştu.

Adam yatağın içinde kendikendine,

— O kadar okşadıktan sardıktan, öpüp sevdikten sonra benim karım bile peri kızı kesilir... diye söylendi.

Mutfaktan karısının türkü söyleyen sesini duydu:

— Okşa beni, sar beni, öp beni, sev beni...

İyi ama rüyasında gördüğü kızın türküsünü, karısı nasıl duymuştu?

Adam,

— Yarın yine yılanlaşır, zehirli diliyle sokar beni... diye geçirdi içinden.

BİZ NE HALT ETTİK

Marmara'nın Anadolu yakasında bir kıyı köyüdür. Ön yüzü kuzeye açıktır, öğleden sonraları poyraz alır. Marmara'ya dökülen ince deresinin iki yamacından yeğni bir eğimle denize doğru inen arazi üstündeki evlerinden, Marmara'nın o güzel Prens adaları görünür. Toprağı bitkel, ama çok dar olduğundan köyün insanları oldumolası denizcilikle, balıkçılıkla geçimini sağlar.

Otuz yıldan bu yana kimi kentliler, yaz tatillerini bu köyde geçirmeye başladıklarındanberi, artık o eski köy olmaktan ***yavaş yavaş çıkmaya başlamıştır.*** Evler, İstanbul'dan yazlığa gelenlere ya oda oda, yada bütünüyle kiraya verilir. Bir zamanların bu yoksul balıkçı köyünde turizmden para kazanıldığı anlaşılınca, küçük ölçüde pansiyon işletmeciliği de başlamıştır. Ne de olsa, yine de yoksulca bir balıkçı köyüdür; yani buraya öyle büyük zenginler gelmez. Daha çok bürokrat kesimin artagelirlileri, emekliler filan gelir. Hani şu, iki arada bir derede kalmış, toplumun çilesini çeken aydınlar... Köyün yaz konukları, kentin gürültüsünden kaçan, burada sessizlik, dinginlik, suskunluk içinde başlarını dinlemek isteyen ortayaşlılarla yaşlılardır. Üçtebiri iskeleyle denize doğru uzanmış kıyıdaki çayevi bile, gençlerle yaşlılar ara-

sında kendiliğinden ikiye ayrılmıştır; camlı bölmede yaşlılar, çardak altında da gençler oturur.

Temmuz sonlarının kavurucu sıcak bir günü... Hergünkü gibi o gün de öğleye dek kıyıdaki çayevini dolduranlar, öğle yemeği için evlerine gitmişler, öğle sonrası uykularını uyumuşlar, akşama doğru, serinlemek, laflamak, tavla yada pişpirik oynamak, biraz da Çeyrek Cemal'e takılıp eğlenmek için, birer ikişer çayevine geliyorlardı. Gençler de çardak altında toplanıyorlardı.

O gün camlı bölmedekiler otuzu aşkındı. Bunlardan üçü avukattı. Avukatlardan biri o denli şişmandı ki, bu sıcak günlerde neden denize girmediğini soranlara,

— Yahu, diyordu, ne yapsam denizin içine giremiyorum ki... Denizde herkes batmamak için uğraşır, ben de biraz olsun batmak için uğraşıyorum, ama olmuyor. Hep denizin üstünde kalıyorum, oturak yerim birazcık ıslanıyor, o kadar...

Avukatlardan biri, cüceye yakın kısa boylu, ufacıktefecik bir adamdı.

Öbür avukat hastalık hastasıydı. Denize girmek şöyle dursun, temmuzun bu sıcağında bile boynunu atkıyla örterdi. Arkadaşları,

— Aman kendine iyi bak, sakın üşütme! diye O'na takılırlardı.

Bir de hükümet tabibliğinden emekli hekim vardı. Onun da bu köyde ayık gezdiği hiç görülmemişti.

Bir hekim daha vardı, emekli profesördü. Gazeteyi, kalın gözlük camlarına yaklaştırarak zorla okuyabilirdi.

Bu köye yazlığa gelenler arasında, burdaki yaşlı aydınlarla arkadaşlık etmekten, kendisini onlarla eşit görmekten büyük beğeni duyan bir bakkal var-

dı. Dükkânını damadına devrettiğinden o da kendi-kendini emekliye ayırmıştı. Bu aydın çevrede kendisinin de çok şeyler bildiğini ille de kanıtlamak istediğinden, yerli yersiz her söze karışırdı.

Albay emeklisi, ağır bir mide ameliyatı geçirmiş olduğundan evinden buraya dek bastonuna dayanarak gider gelirdi.

Astımlı bir kaymakam da havadeğişimini bu güzel kıyı köyünde geçiriyordu.

Topala yakın aksak bir adam vardı. Onun ne yaptığını burda bilen yoktu; küçük çapta tefecilik yaptığı söyleniyordu.

Dükkânlarının, evlerinin kiralarıyla geçinen biri vardı; öyle sıskaydı ki, öğle sonralarının poyrazı patlayınca yaprak gibi ordan oraya savrulurdu.

Bir de emekli lise öğretmeni vardı. Hiçbir tartışmaya katılmaz, o denli az konuşurdu ki, *sanki Türkçe* bilmiyormuş sanılabilirdi.

Karada yaprak kıpırdamıyordu. Çarşaf gibi denizde kelebek kanadınca bir kırışık bile yoktu. Her yanından ter sızdıran şişman avukat, hastalık hastası olan arkadaşına,

— Çıkar boynundan şu atkıyı yahu, seni öyle gördükçe ben terliyorum... dedi.

Çeyrek'le alay edecek güçleri bile yoktu. Oysa günün bu saatlerinde onların en büyük eğlencesi Çeyrek'le dalga geçmekti. Çeyrek Cemal yada yalnızca Çeyrek denilen bu adam, köyün yarı delisiydi. Belki de yarıdan çok deliydi, belki de çıkarı için işi deliliğe vurmuştu. Bu kıyı köyü gibi bütün küçük yerlerde olan tatlıkaçıklardan biriydi. Adı Cemal'di. Soyadını bilen yoktu. O'na ilkin Çeyrek akıllı Cemal denilirken, sonraları Çeyrek Cemal, yada Çeyrek deniliyordu. Küçük, büyük, genç, yaşlı, köyde herkes

O'nunla alay eder, O'nu kızdırırdı. Gece gündüz sarhoş gezen Çeyrek de bu alaylara kızmış görünerek, ensonunda da kendisine acındırmasını bilirdi. Bir süre alay ederek Çeyrek'i kızdıranlar, sonunda zavallılığına acır, Çeyrek'e para verirlerdi. Kendisiyle alay edilmesini Çeyrek, paraya çevirmesini çok iyi bilirdi. Topladığı parayı hemen içkiye yatırırdı. Eline geçen paraya göre, viskiden, rakıdan, votkadan, şaraba, ispirtoya, renkli cila ispirtosuna dek, her ne bulursa içerdi. Pürtük pürtük olan burnunun ucu uzamış ve morarmıştı. Yüzünün burnundan geri kalan yerleri damarlı damarlı kıpkırmızıydı. Gözlerinin akı hep kanlıydı. Elleri titrerdi. Yürüyüşü sarsaktı. Daha uzaktan bir kibrit çakılsa, insan Çeyrek'in ateş alıp parlayacağını sanırdı.

Sıcaktan ne kimsede Çeyrek Cemal'le alay edecek, ne de kendisiyle alay edilse Çeyrek'de kızacak hal kalmıştı.

Hep sarhoş dolaşan emekli hükümet tabibi sallana sallana geldi. Ordakilere selam vermeden,

— Boğulacağım... dedi.

Ufacıktefecik avukat,

— Rakıdan mı? diye alaylı sordu.

Hükümet tabibi,

— Sıcaktan, sıcaktan... Bunalıyorum... dedi.

Köyün yerlisi olan çayevinin sahibi,

— Hava patlayacak... Öyle görünüyor... dedi.

Her söze karışmayı kendisi için zorunlu bilen bakkal, bu kadar sıkıntıdan sonra deprem olabileceğini söyleyip,

— Bir tarihte... diye anlatmaya başladı.

Astımlı kaymakam, bu sıcakta bakkalın gevezeliğinin çekilmeyeceğini düşünüp sözü değiştirmek için, laf olsun diye,

— Hangi tarihte? diye sordu.

İşte tarih konusundaki tartışma böylece hiç yoktan başladı. Tarih neydi?

Emekli profesör hekim, hastalık hastası avukata,

— Sizce tarih nedir? diye sordu.

Bakkal, kendisine sorulmuş gibi,

— Tarih, dedi, eskiden olmuş, geçmiş şeyler...

Hükümet tabibi,

— Adı üstünde işte, dedi, tarih... Tarih olmuş olaylar yani...

Tartışma büyüdü.

— Efendim, falan tarihte filanca anlaşma olmuş... Falan büyük adam şu tarihte ölmüş. Ne yazık ki okullarımızda tarihi böyle öğretirler. Fransız devrimi kaç tarihinde oldu? Türklere Anadolu'nun kapısını açan savaş hangi tarihte kimler arasında oldu? Bu tarih değildir efendim.

— Ya nedir beyim? Tarih değildir de beden terbiyesi midir?

— Tarih...

— Evet?

— Müsaade buyrun da söyliyeyim...

— Bence tarih, geçmişteki olayların nedenlerini açıklamak ve sonuçlarının hangi yeni olayları doğurduğunu öğreten bir... bir... bir derstir ki...

— Tarih... Ben de bunu arzedecektim...

— Yalnız bişey var dostum, tarih... Derstir buyurdunuz. Çok doğru... Tarih eğer, çıkarılan sonuçlarla bugüne ışık tutmuyorsa, tarih olmaz... Tıpkı, gece karanlığını aydınlatan projektör gibi tarih de önümüzü aydınlatmalıdır.

— Siz, olayların nedenlerini açıklar buyurdunuz. Evet ama, tarihte olayların bir dış bir de iç nedeni

vardır... Değil mi efendim... Önemli olan, dış değil, iç nedenlerdir...

— Bence tarih...

— Beyfendi, tarihin bencesi sencesi olmaz... Tarih tarihtir... Mesela Napolyon'un ölüm tarihi herkese göre aynıdır. Siz şimdi, bence Napolyon geçen yıl öldü, diyebilir misiniz? Efendim?

— Bizim bir tarih hocamız vardı...

Tarih üzerine bu sıkı tartışma sürmekteyken yeğnice bir yel de esmeye başlamıştı. Ama bu esinti serinlikten çok fırın kapağı açılmış gibi yalaz yalaz sıcaklık dalgası getiriyordu denizden. Büyükada yönünden, denizin üstünde köye doğru büyüyerek yaklaşan bir aklık göründü. İlkin bir ak kelebek denli küçükken bu ak leke büyüyerek yaklaştı. Kotra göründü. Esintiyle denizde kanat çırpıntıları başlamıştı.

Kotra kıyıya yaklaştı, çayevi iskelesinin az ötesinde durdu, demir attı. Kotranın burnunda uzun boylu, geniş omuzlu, bir adam vardı. Adam, ak giysiler içindeydi. Bu yaz denizinin keyfini çıkardığı tunç kızılı yüzünden belli oluyordu. Sol elini, sağ dirseğine dayamış, sağ elinde de piposu vardı. Piposunun dumanını savururken kıyıya öyle bir bakışı vardı ki, yeni bir kıtayı keşfe gelmiş denizci soyundan gibi görünüyordu. Artan esinti, ak giysili adamın hasır şapkasının geniş yanlarını pırpırlandırıyordu.

Tarih üzerine tartışanlar öyle dalmışlardı ki, ne bu güzel kotrayla, ne de kotranın burnunda heykel gibi dikilip durmuş ak giysili adamla ilgilendiler. Hava serinlemekte, yel de esmekte olduğundan canlanmışlardı.

Çeyrek akıl Cemal, camlı bölmenin kapısı önüne yere çömelmişti. Anlamadığı tartışmaların kesilip

kendisiyle alay etmelerini bekliyordu. Onlar alay edecekler, Çeyrek kızmış görünecek, sonunda acıyacaklar, birer ikişer lira vereceklerdi. Çeyrek de koşup akşam içkisini alacaktı. Ama tartışma hiç de bitecek gibi görünmüyordu. Albay emeklisi,

— Tarih şu mudur, bu mudur diye biz burda boşuna tartışıyoruz, dedi, burda tarihin uzmanı var da susup duruyor.

Emekli lise öğretmeni, yıllarca tarih öğretmenliği yapmıştı.

Ufaktefek avukat,

— O ağzını açmaz ki... dedi.

— Hocam, size göre tarih nedir? diye sordu profesör.

Çok az konuşan, kendiliğinden hiçbir söze karışmayan emekli tarih öğretmeni,

— Tarih, dedi, coğrafyanın eskiyenidir. Eski coğrafya, tarih olur. Başka bir anlamda, insanların...

Öğretmenin bundan sonraki sözleri anlaşılmadı. Çünkü, çayevi sahibinin dediği çıkmış, o boğucu, bunaltıcı durgun havadan sonra birden fırtına patlamıştı. Fırtına o denli birden patlamıştı ki, çayevinin camlı bölmesindekiler konuşmayı kesip ancak o zaman önlerinde demirlenmiş olan kotranın ayırdına varabilmişlerdi. Çünkü, kotranın burnundaki ak giysili adam bağırarak bişeyler anlatmaya çalışıyor, biyandan da çırpınır gibi el-kol işaretleri yapıyordu. Ama fırtınanın gürültüsünde sözleri uçuyor, ne dediği anlaşılmıyordu. Adamın başındaki geniş yanlı hasır şapka uçup savrulmuştu. Poyraz yeliyle deniz köpük köpük kabarmıştı. Kotra demir tarıyordu. Dalgalar kotrayı kıyıya atmaktaydı. *Nerdeyse kotra kıyıya çarpacak...* Kotranın sahibi ne yapacağını şaşırmış, kotranın bir kıçına koşuyor, bir burnuna seğirtiyor.

Çayevindekiler dışarı çıktılar. Gençler de yaşlılar da kıyıda biriktiler. Hepsi de kotrayı kurtarmak istiyor ama, kimsenin elinden bişey gelmiyor. Yalnız kotranın nasıl kurtarılabileceği üzerine akıllar ileri sürüyorlar. İşte bu kargaşalık arasında hiç beklenmeyen bişey oldu. Çeyrek akıl Cemal birden fırladı, kalabalığın önüne geçti. Soyunmaya başladı. Yarı soyunuk, yarı da giyimli, don-gömlekle kendini denize attı. Kotra da kıyıya oldukça yaklaşmıştı. Biriki kulaçta kotraya ulaştı, kotranın burnunu tutu. Kıyıdakiler, Çeyrek'in bu başarısını alkışladılar. İlk kez Çeyrek'le burda kimse alay etmiyordu. Çeyrek, onların gözünde birden yücelmişti.

— Yaşa Çeyreeek!

— Bravooo Çeyrek!

diye Çeyrek'i yüreklendiriyorlardı. Bu alkışlarda, bu özendirmelerde alay yoktu. Alay edilecek zaman değildi. Üstelik Çeyrek, hiç umulmayan bir yiğitlik göstermişi.

Çeyrek'in olduğu yerde deniz, boyunu aşmıyordu.

Bir mitoloji kahramanı gibi dikildi, kıyıdakilere dönüp sert bağırdı:

— Yaşa demekle, alkış tutmakla olmaz ki... Hadi, ne duruyorsunuz. atlayın denize! Elbirliğiyle kurtaralım şu kotrayı!

Çeyrek, herkesin bildiği o eski Çeyrek değildi. Denize girer girmez birden değişmişti. Yaşamında ilk kez böyle dikleniyor, buyruk veriyordu. Kıyıda bekleşenler de, böyle bir sert buyruk almaya hazırmışlar ki, soyunup dökünmeye başladılar Şişman avukat, ayakkabısını çıkarmak için eğilemediğinden, yalnız gömleğini çıkarıp, pantalonla, ayakkabıyla denize daldı. Şişmanlıktan denize batamadığı için bütün

yaz denize girmemiş olan şişman avukat kotrayı kurtarmak için denize atlamakta öncü olmuştu. Cüce denilecek denli kısacık boylu, ufacıktefecik avukat soyunma yarışına girmiş gibi ilk soyunup donla kalandı. Ne var ki, kotranın olduğu yerde denizin derinliği Çeyrek'in ve şişman avukatın boyunu bulmuyordu ama, ufacıktefecik avukat denize girer girmez görünmez olmuştu. Neden sonra kafasını sudan çıkarıp kotraya doğru yüzmeye başladı. Her zaman sarhoş olan emekli hükümet tabibi de Çeyrek'i yalnız bırakmamış, ayakkabılarını çıkarmamış, her nedense önce pantalonunun paçalarını kıvırıp ondan sonra denize dalmıştı. Burnunun ucunu görmeyecek denli gözleri az gören profesör de kotranın yardımına koşmak için soyunup denize dalmıştı ama, kotrayı göremediğinden ters yöne doğru giderken şişman avukat O'nu tutup beri yana çekmişti. En şaşılacak olanı, midesinden daha yeni ağır bir ameliyat geçirdiği için bastonla yürüyen albay emeklisi de, kotrayı kurtarmak için arkadaşlarından geri kalmamış, soyunup bir donla kaldıktan sonra, elinden bastonunu da bırakmadan denize girmişti. Evlerinin, dükkânlarının kiralarıyla geçinen hazıryiyicinin denizde durumu, öbürlerinden çok daha zordu. Çünkü en yeğni bir rüzgârla bile savrulan bu sıska adamı, poyraz fırtınası şamar gibi çarparak dalgalara gömüyordu. Kotradan önce O'nu kurtarmak gerekiyordu ama, O fırtınaya yiğitçe karşı koyarak kotranın burnuna yapışmayı başarmıştı. Astımlı kaymakamın durumu da zordu. Çünkü denize girince solunması büsbütün daralmıştı. Ama kotrayı kurtarmak için öbürlerinden geri kalmak istemiyordu. Tefeci olduğu söylenen topal adam, astımlı kaymakama yardım ediyor, kaymakam da topalı tutarak denize yuvarlanmasını önlü-

yordu. Denize dalıp Çeyrek'in buyruğuna ilk giren bakkaldı. Çeyrek her ne derse, Bakkal öyle yapıyordu.

Çeyrek'in kotrayı kurtarmak için yardım çağrısı üzerine, gençler hemen denize dalmışlardı. Şimdi denizde, kotranın çevresinde büyük bir kalabalık vardı. Bu kalabalık içinde, en şaşırtıcı kılıkta olan hastalık hastası avukattı. Kotrayı kurtarmak için herkes denize atlarken, kıyıda kalıp beklemeyi kendine yedirememiş, o da denize girmişti ama, boyun atkısını bile çıkarmadıktan başka, sanki kendisini koruyacakmış gibi atkıyı boynuna iyi dolamıştı.

Çeyrek akıl Cemal coşmuştu. Bütün yaşamında herkesten buyruk almış aşağılanmış olan Çeyrek, şimdi ilk kez herkese buyruk veriyordu:

— Şu yana geç, şu yana be!

Emekli albay, Çeyrek'in gösterdiği yana geçiyordu.

— Sen alttan dayan, sen!

Buyruğu alan zavallı ufacıktefecik avukat, alttan dayanmak için, zaten boyu yetmediğinden zor su yüzünde dururken, su dibine dalıyordu.

Çeyrek buyruk verdikçe ve onca kişi her buyruğunu dinledikçe daha çok coşuyor, daha sert buyruklar veriyordu. Genci yaşlısı onca kişi, içlerinden «Eh, demek bişeyler biliyor ki kotrayı kurtarmak için öne atıldı, bize de buyruklar veriyor.» diye geçiriyorlardı.

Kendisiyle alay eden, kızdırmaya çalışan, sonra da acıyıp para veren şu adamlara sözünü dinletmesi Çeyrek'i de şaşırtmıştı. Kendisini, buyruk vermenin kosnüklüğüne kaptırmıştı. Artık kotra motra umurunda değildi. Bağırdıkça bağırıyordu. Kotrayı mı kurtarıyor, dağ mı deviriyor, dipten denizaltı mı çı-

karıyor, yoksa köprü mü yıkıyor, hiç önemli değildi O'nun için. Önemli olan buyruk vermesi ve buyruğunu da -hem de şu önemli adamlara- dinletebilmesiydi.

Çeyrek, her ne komut verirse, Bakkal da kendini tutamayıp katılıyordu. Sanki Çeyrek'in sesinin yankısıymış gibi, Çeyrek'in arkasından O'nun her buyruğunu tıpkısına tekrarlıyordu.

Çeyrek bağırıyordu:

— Çekin, çekin! O yana değil ulan, bu yana çekin!

Arkadan Bakkal da tekrarlıyordu:

— Çekin, çekin! O yana değil ulan, bu yana çekin!

Çeyrek buyuruyordu:

— Asılın, iyice asılın! Haydi berabeeer, hooop! Bir daha asılın!

Bakkal da tekrarlıyordu:

— Asılın, iyice asılın! Haydi berabeeer, hooop! Bir daha asılın!

Çeyrek komut veriyordu:

— İtin, itin! Hızlı itin be!

Bakkal da tekrarlıyordu:

— İtin, itin! Hızlı itin be!

— Bu yana, bu yana dedim sana!

— Tut, bırakma!

— Haydi berabeeer, hoooop!

— Haydi berabeeer, hoooop!

Kotrayı karaya oturmaktan kurtarmak için açık denize doğru iteceklerine, Çeyrek Cemal'in aklına uyup kıyıya doğru çekiyorlardı. Çeke çeke, kotranın safrası dibe iyice sanplandı ki, artık insan gücüyle çıkarılması olanağı kalmadı. Safrası dibe saplanan kot-

ra karaya oturmuştu. Fırtınadan çarpa çarpa parçalanacaktı.

Çeyrek akıl Cemal, komutayı bırakmamıştı. Nice dayanılsa, kotranın kıpırdatılmadığını gören Çeyrek akıl, bir savaş kahramanı gibi, denizden, karadakilere buyruk verdi:

— Çabuk, bir traktör getirin!

Hemen Çeyrek aklın dediği yapıldı. Kıyıya getirilen traktör, kotraya bir halatla bağlandı.

Çeyrek akıl, traktörün sürücüsüne,

— Haydi, hooop! diye komut verdi.

Traktör yürüdü. Kotraya bağlı ip gerildi, gerildi... Kotrayı kurtarmak için denize girmiş olanlar, kotranın çevresinde duruyorlardı.

Traktör az daha gidince bir çatırtı koptu, sonra o çatırtı bir süre sürdü. O güzelim koca kotra çatırdayarak parçalanıyor, parça parça denize dökülüyordu. Bikaç dakika içinde denizde kotra diye bişey kalmadı. Yalnızca denizin üstünde yüzen tahta parçaları, giysiler filan vardı. Kotrayı kurtarmak için denize girmiş olanlar, ellerine geçirdikleri parçaları birer ikişer alıp denizden kıyıya çıktılar.

Fırtına dinmişti.

Kıyıya çıkanlar, kotradan arta kalan ellerindeki parçaları ne yapacaklarını bilemeden öylece duruyorlardı. Çeyrek, en sonra çıktı denizden. O'nun elinde de bişey vardı ama, bu, kotranın parçası değil, kotrada bulunan bir şişe viskiydi.

Kıyıya en sonra çıkan Çeyrek, kendisine düşman düşman bakanlara,

— Ne bakıyorsunuz öyle, dedi, ben olmasaydım, kotranın bitek parçası bile kurtulmazdı...

O ufacıktefecik avukat, neden elinde tuttuğunu

bilmediği bir tahta parçasını fırlattı. Albay emeklisi kumsala tükürdü.

Kimisi kurulanmaya, kimisi giyinmeye çalışıyordu. Bu kılıkta evlerine gidemeyeceklerinden, önce çayevine gidip camlı bölmeye girdiler. Hastalık hastası avukat, sular sızan atkıyla halâ sarınmaya çalışıyordu. Hepsi ayaktaydı. çaycının çay getirmesini bekliyorlardı.

Astımlı kaymakam ilâcını alarak kendine gelmeye çalışıyordu. Şişman avukat,

— Beyler, biz ne yaptık? dedi.

— Ne yaptık? diye sordu Profesör.

Şişmak avukat,

— Çeyrek delisinin aklına uymayıp da, kotrayı kıyıya doğru çekeceğimize, denize doğru itseydik, kotra parçalanmaz kurtulurdu.

Emekli albay,

— Hay Allah... Gerçekten öyle yahu... dedi.

Hükümet tabibi ayılmıştı,

— Doğru yahu... dedi.

Hastalık hastası avukat,

— Peki, biz nasıl oldu da o delinin lafına uyduk, her dediğini yaptık? diye sordu.

— Öyle ya, bunca akıllı, bir deli Çeyrek'in aklına uyduk... dedi tefeci.

Şişman avukat,

— Biz bu haltı nasıl yedik yahu? diye bağırdı.

— İşte şimdi tarih başlıyor!

Bu sözü söyleyen emekli tarih öğretmeniydi. Dipteki masada oturuyordu. Üstündeki giysisi kuruydu. Bütün başlar emekli öğretmene çevrildi.

Şişman avukat,

— Ne tarihi? diye sordu

Öğretmen,

— Hani, dedi, siz kotrayı kurtarmak için denize koşmadan önce tarih üzerine konuşuyorduk ya... Siz bana tarih nedir diye sormuştunuz...

— Evet?

— Anlatıyordum. Siz denize koşunca sözüm yarıda kalmıştı. Şimdi sorunuzu cevaplandırıyorum. Siz demin, «Biz bu haltı nasıl yedik?» diye sordunuz ya...

— Evet.

— İşte insanların halt yemeleri cografyadır. Haltı yedikten sonra, «Yahu, biz bu haltı nasıl yedik!» diye şaşarak düşünmeye başlamaları da tarihtir. Bunca yıl tarih öğretmenliğinden sonra yeniden ders vermeye başlasaydım öğrencilerime tarihi böyle tanımlardım. «Nasıl oldu da biz bir delinin aklına uyduk... Nasıl oldu da delinin buyruğuna girdik... Biz bu haltı nasıl yedik...»

Emekli albay,

— İçimizde bir akıllı sizmişsiniz, dedi, bizim gibi delinin aklına uyup da kotrayı kurtaracağım diye denize dalmadınız.

Öğretmen,

— Akıllı olduğumdan değil, ishal olduğumdan, dedi, siz kotrayı kurtarmaya denize dalınca, ben yardıma koşamıyorum diye çok utanmıştım. Ama ishal olduğumdan soyunup denize girmeyi göze alamadım.

Profesör hekim,

— Hiç olmazsa tarihin ne olduğunu öğrendik,

dedi, öyle ya insanlar çok kez bir delinin buyruğuna giriyor da, iş işten geçtikten sonra «Biz ne halt etmişiz!» diye tarihi başlatıyor.

Çaylar gelmişti.

Kotranın sahibi, ak giysilerinden sular sızarak içeri girdi. Elinde kotranın bayrak direğini tutuyordu.

BURASI NERESİ

Zaman zaman bütün dünya gazeteleri, toplam parasal varlıklarının hesabını bilemeyecek denli zengin kişilerden sözederler. Onlara değgin haberler,olaylar yayınlarlar. Mr. Joseph, K. Craftsman da, bu söylediğimiz türden dünyanın sayılı zenginlerinden biridir. O denli çok parası, malı, taşınmazları vardır ki, bunların toplam tutarını bilmez. Pekçok şirketlerin, firmaların, tröstlerin, holdinglerin sahibidir, ama bunların adlarını bile aklında tutamaz. Dünyanın en iyi iktisatçıları, hesap uzmanları, sosyologları, işadamları, saymanları, *reklamcıları*, Mr. Joseph K. Craftsman'ın yerine, O'nun işlerini yönetir, her yıl paralarına daha çok para katmak için *canla* başla çalışırlar.

Mr. Joseph K. Craftsman, bu güzel dünyanın bildiğiniz bilmediğiniz, duyduğunuz duymadığınız bütün nimetlerinden bol bol yararlanmıştır. Güzel yerlerde yaşamış, ama daha güzelini aramıştır; daha daha güzelini de aramaktadır. Güzel kadınların eşi olmuştur, ama daha güzellerini istemektedir. Mr. Joseph K. Craftsman oburca bir doymazlığa tutulmuştur; güzelin daha güzelini, daha güzelin de daha daha güzelini özlemektedir. Son zamanlarda O'nu il-

gilendiren, dünyanın en güzel yerinin neresi ve dünyanın en iyi insanlarının nerde yaşadığıdır? Özel danışmanlarından en güvendiği Mr. Hard Siegel'i, dünyanın en güzel yeri neresiyse ve dünyanın en iyi insanları nerde yaşıyorlarsa, orasını arayıp bulmakla görevlendirmiştir. Mr. Joseph K. Craftsman artık bundan böyle yaşamını, dünyanın en güzel doğası olan ve dünyanın en iyi insanlarının bulunduğu ülkede geçirecektir.

Özel danışman Mr. Hard Siegel uzun zamandanberi dünyayı dolaşıp patronunun gönlüne uygun ülkeyi aramaktadır. Ama ne yazık ki, istenilen yeri bulamamıştır. Büyük umutsuzluk içinde yeni bir ülkeye gelince, işte bu ülkeye hayran kalmıştır. Patronu Mr. Joseph K. Craftsman'ın istediğinden çok daha güzel doğası ve çok iyi insanları bulunan bu ülkede yaşamak, orda yaşamasını bilenler için büyük mutluluktur. Mr. Joseph K. Craftsman, danışmanı aradığı ülkeyi bulabilirse, bu ülkeden bir kadınla evlenip, bu doğası güzel, insanları iyi ülkede, ölenedek mutlu yaşamak isteğindedir.

Mr. Hard Siegel, dolaştığı her ülkeden olduğu gibi, bu çok beğendiği ülkeden de, patronuna rapor niteliğinde bir mektup göndermiştir. Sözkonusu mektup şudur:

Dıyır Mr. Joseph K. Craftsman,

İki yıla yakın bir zamandanberi gönlünüze uygun güzel doğası ve iyi insanları olan ülkeyi aramak için dünyayı dolaşmaktayım. Şimdiye dek gönderdiğim raporlardan da anlaşılacağı üzere, ne yazık ki, isteğe uygun böyle bir ülke bulamamaktan çok büyük üzüntüye düştüm. Bu uzun ve yorucu gezimden olumlu

bir sonuç alamamıştım. Bu benim hizmetinizdeki ilk başarısızlığımdı. Karamsarlık içinde geriye dönmek üzereyken, bana hiç de umut vermeyen bir ülkeye geldim.

Mr. Joseph K. Craftsman, hemen size müjdeyi vereyim, burası olaganüstü güzellikler ve iyi insanlar ülkesi. Siz de görünce, benim gibi şaşacaksınız. Sonunda, istediğinizden bile güzel olan iyi insanlar ülkesini bulduk. Size bu büyük müjdeyi vermekten, dolayısıyla görevimi yapmış olmaktan çok büyük mutluluk duyuyorum. Her yerini dolaştım, ama doğası bu denli güzel bir yer, insanları bu denli iyi bir ülke görmedim. İyilik deyince her ne anlıyorsanız, bu ülkenin insanlarında hepsi var.

Evet Mr. Joseph K. Craftsman, dünyanın en güzel doğasına sahip ve, dünyanın en iyi insanlarının yaşadığı bu ülkede, size geçmişteki acı aşk serüvenlerinizi unutturacak, beğeneceğiniz, seveceğiniz bir kadınla evlenip mutluluktan çıldırabilirsiniz. Bu ülkenin doğasının güzelliği, insanlarının iyiliği inanılacak gibi değil. Ancaaaak, bu güzel doğalı, iyi insanlar ülkesinde nasıl yaşanacağını bilmeniz gerekir. Çünkü, nasıl yaşanacağını bilen insanlar bu ülkede erinç olabilirler. Burada nasıl yaşanacağını bilmeyenlere, bu cennet gibi ülke bir cehennem olur. İşte bu nedenle, size, dünyanın en iyi insanlarının yaşadığı, dünyanın en güzel doğası olan bu ülkede, nasıl yaşanacağını, kimi örnekler vererek açıklamaya çalışacağım.

Sizin zaman zaman radyo dinlemeyi ve TV seyretmeyi sevdiğinizi bildiğimden önce nasıl radyo dinleyip televizyon seyredebileceğinizi anlatayım. Evinizde hem elektrikli, hem de pilli ikişer radyo ve TV bulunmalıdır. Çünkü, dünyanın en güzel doğası olan

dünyanın en iyi insanlarının yaşadığı bu ülkede kent elektiriğine hiç güven olmaz. Hem belirli, hem de belirsiz zamanlarda kentin elektrik akımı kesilebilir. Kentin elektrik akımı kesilmese, bölgeninki kesilebilir. Hiçbiri kesilmese enerji kısıntısına gidilebilir. Böyle zamanlarda pilli radyo ve televizyonunuzu kullanırsanız da, pillere de her zaman güven olmaz. Çünkü, sıksık piyasadan kalkan mallar arasında pil de bulamayabilirsiniz. Böyle zamanlarda, radyo dinleyememekten, TV seyredememekten sinirlenmemeniz için, evinizde radyo ve televizyon çalıştırabilecek güçte bir de akümülatör bulundurmalısınız. Piyasada akümülatör bulamayacağınız, bulsanız da doldurtamayacağınız zamanlar için, elektriği o sırada kesilmemiş olan bir başka kentte yada bir başka ülkede yaşayan dostunuza telefon ederek, telefon alıcısını radyonun yanına koymasını rica ederek, telefonla naklen radyo dinlemiş olursunuz. Televizyona gelince, elektrikler kesilir, piller bulunmayabilir, verici istasyondaki ne olduğu hiçbir zaman bilinemeyen bir teknik arızadan ötürü televizyon yayınını kesebilir. Kendiniz için özel bir televizyon istasyonu kurmanıza da yasalar engeldir. Bu durumda, evinizde film ve gösterme makinesi bulundurarak, televizyon yerine film seyredip bu isteğinizi karşılamış olursunuz. Kısacası Mr. Joseph K. Craftsman, evinizde elektrikli ve pilli radyo ve televizyon, akümülatör, telefon ve filmle, film gösterme makinesi bulunursa, bunlardan birinden birini denk düşürerek radyo dinlemeniz ve televizyon seyretmeniz hiç de olmayacak şey değildir.

Dünyanın en güzel doğalı ve dünyanın en iyi insanlarının ülkesinde nasıl sağlanacağını bilirseniz yiyecek bulmanız da büyük bir sorun sayılmayabilir.

Önce ekmekten başlayalım. Fırın sahiplerinin belediyenin narh fiyatına karşı fiyat arttırmak için, sıksık ekmek çıkarmadıkları görüldüğünden, evinizde yiyeceğinizden çok ekmek bulundurmalısınız. Fırın işçilerinin gündeliklerini arttırmak için grev yaptıkları günlerde, evinizdeki ekmek yetişmeyeceğinden, her olasılığa karşı, bulduğunuz zaman bol bol ekmek almalısınız. Fırıncılar ekmek çıkarsa, işçiler grev yapmasa, yağışlı havalarda ekmek bulunamayacağını, fazla fazla aldığınız ekmeklerin de bozulup küfleneceğini düşünerek evinizin kilerinde bolca peksimet bulundurmalısınız. Peksimetin de bulunmayacağı zamanlar olabileceğini düşünerek, ne olur ne olmaz diye, evinizde her zaman bir çuval un bulundurmanız, ekmek ve peksimet olmadığı zamanlarda, evinizdeki unla, ekmeğin yerini tutacak börek gibi şeyler yapmanız çok yerinde olur. Unun da bulunmadığı zamanlar olacağını düşünerek, önceden evinizde bikaç çuval patates almalısınız. Özetlersek şöyle diyebiliriz: Evinizde bolca ekmek, peksimet, pide, un, patates bulundurmaya çalışmalısınız ki, biri bulunmazsa biri bulunarak, birinden birini denk düşürerek karnınızı doyurabilesiniz ve dünyanın en güzel doğalı ve dünyanın en iyi insanlarının yaşadığı bu ülkede aç kalmayasanız.

Iletişim sorununa gelince Mr. Joseph K. Craftsman, bunun için de neler yapmanız gerektiğini bilirseniz, gerçekten hiçbir zorlukla karşılaşmazsınız. Önce evinizde elbette telefon bulunacak. Ancak tek telefonla konuşabilmek hemen hemen olanaksız olduktan başka, ille de telefonla konuşmak isteyeni çıldırtabilir. Bu nedenle, evinizde iki hatta üç telefon bulunmalıdır ki, biri ses vermezse, öbüründen konuşmalar anlaşılmazsa, belki üçüncü telefondan konuşa-

bilirsiniz. Ama en pratiği evinizde bir santral kurarak, santrala bikaç telefon birden bağlamanızdır. Böylece nasıl olsa birinden biriyle konuşma şansınızı arttırmış olursunuz. Telefonlar ve santral olsa da yine konuşamayacağınızı düşünerek, evinize bir de teleks almalısınız. Telefonların ve teleksin de çalışmadığı zamanlar için, yapabilirseniz, evinizde bir telsiz telefon bulundurunuz. Ancak, telsiz telefonun çok iyi gizlenmesi gerekir ki, sizi casus diye yakalamasınlar. Çünkü, başka ülkelerde çocukların bile teknik oyuncak olarak kullandıkları telsiz telefonun burda kullanılması casusluk suçu sayılmaktadır. Telefonlarınızın, teleksinizin, gizli telsiz telefonunuzun da çalışmayacağını gözden uzak tutmamalısınız. Bu durumlarda evinize özel telgraf alamayacağınızdan, evinizi postaneye yakın bir yerde almalısınız. Ama telgrafların da yerine hiç varmayacağını, yada şansınız varsa çok geç varabileceğini düşünerek, mektuba bel bağlarsanız sonunda düşkırıklığına uğrarsınız. Bu durumda, iyisi, evinizde haber güvercinleri beslemenizdir. Ancak haber güvercinleriyle iletişim de yasalara aykırıdır. Bu durumda, telefonlar işlemezse, teleks bozulursa, telsiz telefonunuz yakalanırsa, telgraf gitmez, mektubunuz gecikirse haber güvercinleri beslemeniz engellenirse, o zaman özel ulak olarak evinizde yaya haberciler bulundurmalısınız. İletişim sorununu da özetleyecek olursak, evinizde telefon, santral, teleks, telsiz telefon, haber güvercini, yaya haberci bulundurursanız, bunlardan birinden birini denk düşürerek haberleşmeniz olanağı var sayılabilir.

Su gereksinmenize gelince, becerebilirseniz bu da büyük bir sorun değildir. Elbet evinizde kent suyunun aktığı musluklar bulunacaktır. Ancak kent

suyuna güvenilmeyeceğinden musluk suları zaman zaman ve daha çok banyoda başınızı sabunladığınız zamanlar kesileceğinden, evinizde ayrıca su deposu ve hidrofor bulundurmalısınız. Su deposu ve hidroforla sağlayacağınız su yetişmeyebilir. Bu durumda iyi sucular dan fıçıyla yada damacanayla ve ayrıca bakkallardan şişeyle su almalısınız. Özellikle yaz aylarında bakkallarda su bulunmayacağından, kamyonlarla geçen iyi sucular da ortalarda görünmeyeceklerinden, evinizin altına sarnıç yaptırarak damdan akan yağmur sularını sarnıçta biriktirmelisiniz. Yağmurun yağmayacağı kurak zamanları da düşünerek evinizin bahçesine bir yada bikaç kuyu açmalısınız. Demek ki, evinizde musluklar olursa, su deposu ve hidrofor bulunursa, ayrıca sarnıç yaptırır ve kuyu açtırırsanız, şişe suyu, damacana ve fıçıyla iyi su alırsanız, bütün bunlardan birinden birini denk düşürerek susuzluktan kurtulma olasılığınız büsbütün de yok sayılmaz.

Taşıt ve ulaşım sorununa gelince, ne yapacağınızı bilirseniz, bu da öbürleri gibi büyük bir dert değildir. Elbet özel arabanız olacaktır. Ancak tek arabanız olursa, bozulup da yedek parçasının bulunamayacağını düşünerek, iki de özel yerli arabanız olmalıdır. Bu iki özel arabadan birinin bozulacağını, birinin yedek parçasının bulunamayacağını, birinin de çalınabileceğini unutmamalısınız. Buyüzden, dünyanın bu en güzel doğalı ülkesinde ve dünyanın en iyi insanlarının ülkesinde, bir yerden bir yere gidebilmek için en az dört özel arabanızın olması gerekir. Dört özel arabanız olsa bile, benzin bulunmadığı zamanlar olacağından, bir de mazotlu arabanız olmalıdır. Benzinli ve mazotlu arabalarınız olsa bile, yerine yine de benzin ve mazot kısıntısı yada yokluğu nede-

niyle ayrıca evinizde bir de motosiklet bulundurmalısınız. Motosiklete bile benzin bulamayacağınızı hesaplamalı, evinizin garajında bir bisiklet bulundurmalısınız. Ancak çok engebeli bir arazide kurulmuş bulunan bu kentte her yere, hele dik yollarda bisikletle gidemeyeceğinizden, evinizin bahçesine ahır yaptırarak orda at yada katır beslemeli ve at arabası bulundurmalısınız. Ayrıca iyi bir eyeriniz bulunmalı, sırasında bir yere gitmek için ata binmelisiniz. Kısacası, tarih boyunca ulaşım ve taşıt araçlarının hepsini evinizde bulundurursanız, bunlardan birinden birini denk düşürüp kullanarak, dünyanın bu en güzel ülkesinde ve dünyanın bu en iyi insanları arasında bir yerden bir yere gitmenizden büsbütün de umut kesmemelisiniz.

Aydınlatma işine gelince, aydınlatmasını becerebilirseniz, aydınlatmanın büyük zorlukları olsa bile, evinizi aydınlatmanız büsbütün de olanaksız değildir. Elbet kentin elektriğinden yararlanacaksınız. Ancak kentin elektriğinin ne zaman kesileceği belli olmayacağından, evinizde elektrik bulundurmakla birlikte, bir de jeneratör bulundurmalısınız. Ancak jeneratör için akaryakıt bulunamayacağı zamanlar olacağını düşünerek evinizde yeterince petrol lambası bulundurmalısınız. Petrol bulunmadığı, petrol bulunsa lamba şişesinin bulunmayacağını gözönünde tutarak, evinizde ayrıca bol sayıda gemici fenerleri bulundurunuz. Gün gelip hiç petrol bulunmayacağını da düşünüp bol sayıda elfenerleri bulundurunuz. Elfenerleri için pil bulamayacağı zamanlarda karanlıkta kalmamak için evinizde şamdanlar ve mumlar depo etmelisiniz. Elektrikler kesilip petrol da bulunmadığı zamanlar herkes mum alacağından, böyle zamanlarda mumun da bulunmadığını düşünüp ben-

zinli çakmak, benzin bulunamaz diye ayrıca fitilli ve kavlı çakmaklar, çıralar bulundurmalı ve ayrıca akümülatör de almalı ve yine ayrıca rüzgârdan enerji üretecek yeldeğirmenleri yapmayı da umutmamalısınız. Aydınlatma işini şöyle bir özetlersek, dünyanın doğası en güzel ve insanları en iyi bu ülkesinde, karanlıkta kalmamak için evinizde kent elektriği, jeneratör, akümülatör, petral lambası, gemici feneri, elfeneri, şamdan, mum, yeldeğirmeni, benzinli ve kavlı çakmaklar, kibrit, çıra bulundurmalısınız. Bunların hepsi birden bulunursa, birinden birini denk düşürerek, belki karanlıkta kalmayabilirsiniz.

Resmî dairelerdeki işlemlerinizi yaptırmaya gelince, nasıl yaptıracağınızı bilirseniz ve becerebilirseniz, bu da öbürleri gibi büsbütün olanaksız sayılmayabilir. Resmî olsun olmasın, herhangibir kuruluşta, kurumda, kurulda herhangibir işlem yaptırabilmek için büyük bir yerde görevli bir dayı edinmelisiniz. Her yerde her dayının borusu ötmeyeceğinden, dayı sayısını arttırmalısınız. Dayıların yetmediği zamanlar için bol torpil edinmelisiniz. Ne dayı, ne torpil sökmezse, güzel ve cömert kadınlardan akrabalar edinmelisiniz. Ayrıca iltimas mektuplarınız ve tavsiye kartlarınız da bulunmalıdır. Gün gelip bunların bile sökmeyeceğini düşünerek, değerli hediyeler ve bol bağışlar vermeye hazırlıklı olmalısınız. «Bütün bu ahval ve şeriat altında bile» «Makûs talihinizi yenemezseniz» rüşvet vermeyi göze almalısınız. Bütün bunlardan sonra da taşı çatlatacak denli sabırlı olmalısınız. Demek, bütün bunlardan birinden birini denk düşürebilirseniz, işlemlerinizi yaptırmanın olasılığı büsbütün de yoksayılamaz.

Isınma sorununa gelince, inanınız Mr. Joseph K. Craftsman, ısınmasını bilir ve becerebilirseniz, bu da

öbürleri gibi büsbütün olanaksız sayılmaz. Elbet evinizde kalörifer bulunacak. Ancak, hem kömürle, hem de mazotla ve hem de fueloil'la işleyen üç türlü kalöriferiniz olmalıdır ki, mazot bulunmayınca fueloil'la kaloriferiniz işlesin; her ikisini de bulamazsanız kömürle işleyen kalöriferinizi kullanabilirsiniz. Kömürle işleyen iki ayrı kalöriferiniz olmalıdır; biri kok, öbürü de linyit kömürüyle işlemelidir ki, birini bulamadığınız zaman öbür kalöriferinizi kullanabilesiniz. Dört ayrı yakıtla işleyen dört kalöriferinizin dördünün de yakıtlarını bulamayabilirsiniz; yada elektrik akımı kesilerek kalöriferiniz ateşlenmeyebilir. Bunun için önlem almalı, dört türlü kalöriferiniz olduktan başka evinizde sobanız da olmalıdır. Soba deyince, elektrikli soba, kömür sobası, odun sobası, petrol sobası ve havagazı sobası gibi bütün soba türlerini evinizde bulundurmalısınız ki, birinden birini çalıştırmayı başarabilesiniz. Kalöriferinizin ve sobalarınızın çokluğuna güvenmeyeceksiniz. Türlü nedenlerle hiçbiri yanmayabilir. Bu durumda evinizde ocak da yaptırmalısınız. Ocağınızda yakmak için hem odun, hem kömür, bu ikisinin bulunmadığı zamanlar için de bolca tezek almalısınız. Kalöriferler bozulabilir, elektrik kesintisi yüzünden yanmayabilir. Sobalarınıza yakıt bulamayabilirsiniz. Ocağınızın bacası tıkanabilir. «Bütün bu ahval ve şeriat altında bile» ısınabilmek için önlemler düşünmeli, örneğin evinizde bol sayıda mangallar, maltız ocakları bulundurmalısınız. Zamanında mangal kömürü almalısınız. Bütün bunların hiçbiri işlemeyebilir. Evinizin damında güneş enerjisini toplayacak aygıtlar bulundurmalısınız. Demek ki, ısınma sorunu için yapmanız gerekenleri özetlersek, kömürle ve mazotla ve fueloil'la işleyen kalöriferlerden başka, elektrik sobası, kömür sobası, odun

sobası, havagazı sobası, petrol sobası, ocak (şömine), mangal, dama konan güneş enerjisi toplama aygıtı, tezek, odun gibi bütün ısıtma araçlarını ve gereçlerini evinizde bulundurursanız, bunlardan birinden birini denk düşürerek belki ısınmanız ve evinizi ısıtmanız büsbütün de olanaksız değildir.

Şimdiii, dünyanın doğası en güzel ve insanları en iyi bu ülkesinde seveceğiniz bir kadınla evlenip mutlu olma isteğinize gelince, bu da öbür sorunlar gibi, yapabilirseniz hiç de zor değildir. Dünyanın en iyi insanlarının yaşadığı bu ülkede, sevdiğiniz bir kadınla «medenî nikâh» denilen nikâhla evlenirsiniz. Nasıl su gereksinmeniz için musluklar yetmeyince sarnıç, sarnıç dolmazsa kuyu yaptırıyorduysanız, nasıl aydınlanmak için elektrik alıyor, ama elektrik kesintilerine karşı lambalar, mumlar, fenerler kullanıyorduysanız, nasıl ısınmak için kalöriferiniz yanmaz diye, sobalar alıyor ve sobalara yakıt bulamayınca mangalla, ocakla ısınmayı düşünüyorduysanız, nikâhla evlendiğiniz eşinizle de mutlu olma olasılığı pek az olduğundan, bir de imam nikâhı kıydırarak başka bir kadınla da evlenirsiniz. Yine de mutlu olma olasılığı pek bulunamayacağından bir yada bikaç metres tutarsınız. Demek ki durumu özetleyecek olursak, bir hükümet nikâhıyla bir de imam nikâhıyla iki karınızdan başka, bikaç da metresiniz olursa, bunlardan birinden birini denk düşürerek yine de mutlu olmak olasılığı yoksa da, belki de şansınız vardır da -ki siz çok şanslı bir insan olduğunuza göre- iyi bir kadın arkadaş bulacağınız hayaliyle yaşayarak mutlu olabilmeniz büsbütün de olanaksız sayılamaz.

İşte Mr. Joseph K. Craftsman, araya taraya sonunda bulabildiğim dünyanın doğası en güzel ve insanları en iyi ülkesinde nasıl yaşamanız gerektiğini

bildiren raporumu burda bitiriyor ve buyruklarınızı bekliyorum.

Hard Siegel

★

Dünyanın en zengin adamlarından Mr. Joseph K. Craftsman'ın özel danışmanı Mr. Hard Siegel'in rapor niteliğindeki mektubu burda bitiyor. Mr. Joseph K. Craftsman bu mektubu okuyunca çok sevindi. En sonunda mutlu olarak yaşayacağı ülkeyi bulmuştu. Hemen özel danışmanına telgrafla yanıt verilmesini istedi. Yanıt şuydu: «Bekleyiniz, geliyorum.»

Ne yazık ki, telgraf çekilemedi. Çünkü, özel danışman Mr. Hard Siegel'in bu mektubu hangi ülkeden gönderdiği belli değildi. Mektup kâğıdında adres yoktu. Olsa olsa zarfta adres yazılı olmalıydı. Ama sekreter, zarfı atmıştı. Çok aradıkları halde, zarfı bitürlü bulamadılar.

Başka bir mektup daha gönderir diye Mr. Joseph K. Craftsman uzun zaman bekledi. Ama Mr. Hard Siegel'den ne mektup geldi, ne de bir haber çıktı. Mr. Hard Siegel, dünyanın doğası en güzel ve insanları en iyi ülkesinde sanki toz olmuştu. Ondan hiçbir haber alınamadı ve hangi ülkede kaldığı da bilinemedi. Ama Mr. Joseph K. Craftsman ne olursa olsun, mutlu olabileceği bu ülkeye gitmeliydi. İşte bu amaçla, özel danışmanı Mr. Hard Siegel'den gelen yukardaki son mektubu, gazetelerde yayınlatarak, mektupta verilen bilgilere göre, dünyada doğası en güzel ve en iyi insanların yaşadığı bu ülkeyi bilecek olan okura 15 milyon dolar verdikten başka ölünceye dek de 5 bin dolar ay-

lık bağlayacağını ilân etti.

Mr. Hard Siegel'in mektubunda betimlediği, dünyanın doğası en güzel ve insanları en iyi ülkesinin neresi olduğunu bilirseniz hemen bunu Mr. Joseph K. Craftsman'a bildirerek, hem büyük bir iyilik yapınız, hem de milyonlara konunuz. Bilin bakalım: Burası neresi?

BÖYLE BİR KÖTÜ ADAM

Bir orman gezisinde tanıdım O'nu.

Ormanın oldukça açıklık bir yerinde tek katlı, şipşirin bir evin önünde, kadınlı erkekli beş-on köylü toplanmıştı. Yanlarında küçük çocukları olanlar da vardı. Evin az ötesinde, bir canlı ağaç gövdesine oyulmuş yalakta toplanan akar su, ordan çayıra bilek kalınlığında dökülüyor, sonra ince bir dereye karışıyordu.

Ormanın çepeçevre çevrelediği yemyeşil çayırlıktaki o şipşirin ev, bir zamanların romantik görünümlü kartpostallarına benziyordu. Sanki o kartpostallardan biri oylumlanmıştı karşımda ve ben içine doğru yürüyordum.

Beni ormanda gezdiren cip sürücüsü,

— Bir kötü heriftir ve kendisine selam bile verilmesi câiz değildir... dedi.

Bu sözleri kim için söylediğini anlayamadığım için sordum:

— Kimden sözediyorsun?

Başıyla o şirin evi göstererek,

— İşte orda oturan orman mühendisi olacak herifi... dedi.

— Kimdir? diye sordum.

— Adı batsın. Geçinmeye gönlümüz olmadığın-

dan adını sanını bilenimiz yoktur pek... Mühendis der geçeriz. Bölge orman müdürüdür.

Hekimler, uzun bir havadeğişimi salık vermişlerdi. Ben de buraya bu nedenle gelmiştim. İki haftadır köyde kiraladığım bir evde yaşıyordum. Kiraladığım ev, muhtarın eviydi. Kimi gün orman içinde başıboş yayan yürür, hatta Köpüktepe denilen tepeye dek çıkardım. Uzun geziler için köyden birinin cipine biniyordum. Cipin sahibi de olan sürücü, tokgözlü, doğru sözlü, iyi bir adamdı. Orman bölge müdürünü kötülediğine göre, demek bu adam gerçekten kötüydü. Bu güzel görünümlü yerde kötü bir adamla karşılaşıp boşuboşuna keyfimi kaçırmak istemediğim için dönecektim, ama o güzel evin çekiciliğinden kurtulamadım. Ve doğru yürüdüm. Evin kapısı önündeki köylülerden kimisi çayıra uzanmış kıvranıyor, kimisi inliyor, kimisi iki yana sallanıyor, kimisinin de yüzü sargılıydı. Orası, sanki ilkyardım hastanesi kapısının önü gibiydi.

Evin kalın tahtadan üç basamaklı merdiveninden çıktım. Camlı kapısı açık girişten evin salonuna girdim. Orda gördüklerim çok şaşırtıcıydı. Salonun ortasına, hekimlerin muayene karyolasına benzer, arkalıksız bir kanape konulmuştu. Bu kanapenin üzerine bir adam, yüzükoyun uzanmıştı. Adamın pantalonu, ayak bileklerine dek sıyrılmıştı. Çıplak baldırından kan sızıyordu. Başında, biri erkek, biri kadın iki kişi vardı. Erkek, bir operatör, kadın da operatörün yardımcısı bir hemşire gibi, yüzükoyun yatmış olan adamın üstüne eğilmişlerdi. Yatan adamın baldırında ya bir yara, ya bir çıban vardı. Gözlüklü adam, pamukla yaraya bastırdıkça, yaradan irin çıkıyor, yatan adam da can acısıyla bağırıyordu. Bu görünümden midem bulandı.

Ya girdiğimi görmediler, ya gördüler de bana aldırış etmediler. Kadın, alkol ve oksijenli su sandığım sıvılarla yarayı arıttı, gazlı bezle örttü. Üstüne pamuk koyup sargı beziyle sardı. O sırada erkek başını kaldırıp beni gördü. Aydınlık, güleç bir yüzü vardı. Öyle güleçti ki, sanki yalnız yüzü, gözleri değil, gözlüğü bile gülüyordu. Kırk yıllık tanıdığımışım gibi,

— Merhaba diyerek elini uzattı.

El sıkıştık. O'ndan bana geçen bir güleçlik akımıyla ben de gülümsemiştim. Ama birden sürücünün, bu adamı kötülemiş olduğunu ansıyıp suratımı asıverdim.

Aralıksız koltukta yatan köylü doğruldu, pantalonunu giyip toparlandı,

— Sağol Mühendis Bey... dedi.

Arkadan kadına da,

— Sağol yenge... dedi.

Kadın,

— Unutma, iki gün sonra yine gel, pansıman yapacağım... dedi.

Adam,

— İki gün sonra mı? Gündüz işim var, gece rahatsız etsem olur mu? diye sordu.

— Olur, olur... dedi kadın.

Gözlüklü Mühendis kapıya doğru seslendi:

— Sıra kimdeyse gelsin!

Kucağında kundakta çocuğu, bir genç köylü kadın girdi içeri.

— Mühendis Bey... diye başlayarak anlattı.

Çocuğu gece-gündüz ağlıyormuş durmadan. Köylü kadın anlatırken, Mühendis yanıma geldi.

— Kusura bakmayın, görüyorsunuz işte... dedi.

Kendimi tanıttım. Havadeğişiminde olduğumu,

buralarda ciple gezerken, evi görüp geldiğimi söyledim. Coşkunlukla,

— Aman ne iyi yaptınız, ne iyi yaptınız... Şu hastalara bir bakayım da, birer çay içer, konuşuruz... dedi.

Ağlamakta olan çocuğun kundağını çözen kadını,

— Karım... diye tanıttı.

Selamladım kadını.

Bir orman mühendisinin hekimlik yaptığını ilk görüyordum.

Mühendisin eşi, çocuğun apışını açınca, annesine çıkıştı:

— Bu ne bu? Vah yavrum vah... Pişik olmuş, cılk yara... Elbet ağlar çocuk... Kadın, bunu sen hiç yıkayıp pudralamadın mı? Kuru kil de mi yoktu çocuğun altına koyacak?

Çocuk cıyak cıyak ağlarken, Mühendis başka bir hasta çağırdı. O hastayı dinledikten sonra, kesinlikle kasabaya varıp hekime görünmesi gerektiğini söyledi. Hasta köylü, bikaç kez kasabada hekime göründüğünü, boşuboşuna para verdiğini, çünkü verdiği ilâcın hiç yararını görmediğini anlattı. Mühendis bana,

— Yalan söylüyor, dedi, bikez bile hekime gitmiş değil... -Hastaya döndü- Öyle değil mi?

Hasta köylü başını önüne eğdi.

Cebinden çıkardığı bir yüz liralığı köylüye verdi:

— Al şu parayı. İyileşince gözetleme kulesinde çalışır, ödersin. Yarın erkenden kasabaya gideceksin. Hekime görüneceksin... Hadi gülegüle...

Evden çıkmakta olan köylünün arkasından seslendi:

— Köye gelip sorarım haaa, sakın kaytarma...

Köylü çıkınca, bana,

— Nasıl gitsin kasabaya hekime zavallı... dedi, kolay mı kasabaya gitmek, hekime muayene olmak, ya ilâç parası...

Bir saatten uzun zaman, o karıkocanın köylü hastalarla nasıl ilgilenip uğraştıklarını izledim. Hastalardan birine, kasabadaki hekime yazdığı mektubu verdi.

Karısı çaylarımızı getirdi. Sonra da, bahçede bekleyen cip sürücüsünü içeri çağırdı. Az önce, Mühendisi bana çok kötülemiş olan sürücü, çok büyük bir saygıyla, önce kadının, sonra Mühendisin elini sıktı; saygılı sözler söyledi onlara. Hep birlikte çaylarımızı içtik.

Mühendisle eşinin anlattıklarından, çoktan emeklilik süresini doldurduğunu, ama bunca insan bu denli umarsızken, kendisinde de daha hizmet edecek güç varken emekli olup biyana çekilmeyi doğru bulmadığını, iki kızıyla bir oğlunun da evli olduğunu, burda karıkoca kaldıklarını, evin bir bölümünde bir orman korucusuyla karısı ve çocuklarının yaşadığını öğrendim. Güleç yüzle, dinginlikle anlatıyordu. O'nu dinlerken dinlendiğimin ayırdına vardım.

Ayağa kalktı.

— Yeni bir gözetleme kulesi daha yaptırıyoruz da, oraya gitmem gerekli... İsterseniz birlikte gidelim... dedi.

İşleri vardı. Onları işleriyle bırakmam gerektiğini anladım. Evden ayrılırken kadın içtenlikle,

— Yine gelin... Yemeğe de gelin... Bekleyeceğiz. Ama gelin... diyordu.

Cipte giderken, sürücüye,

— Sen bu adamın kötü olduğunu söyledin ama,

bana melek gibi geldi kendisi de karısı da... Bunların neresi kötü?

Sürücü, yanık yanık içini çekip,

— Aaah, ah... dedi, sen onların ne kötü olduğunu bir bilsen...

— Peki, nedir kötülüğü?

— Bırak! Söyletme beni! Ben arkadan konuşmasını sevmem.

Ben de artık üstelemedim.

Ertesi akşam üzeri, köy kahvesinin önünde, kısa ayaklı hasır iskemlede otururken, söyleşisini pek sevdiğim kahveciye, bir biçimine getirip, orman bölge müdürü için ne düşündüğünü sordum. Kahveci,

— Bizim bura insanı, dedi, bugünedek memur takımından çok kötü insan gördük, gelgelelim bunun kadar kötüsünü hiç görmedik. Bundan daha kötüsü olamaz insanoğlunun.

— Nedir kötülüğü? diye sordum.

— Bırak allasen, bana dedikodu yaptırma... deyip içeri girdi, çayocağının başına geçti.

Benim bildiğim, şimdiye dek gördüğüm Orman bölge müdürleri, arasıra ormanları gezip dolaşsalar da, ormanın içinde değil, ya ilde, yada ilçede güzel yapılarda yaşarlar. Oysa bu adam ormanın en kuytu yerinde yerleşmişti. Evinde kiracı olarak oturduğum Muhtar'a bunu sordum.

— Anla artık, dedi, nasıl bir kötü niyeti var ki herifin, kentte değil, köyde değil, ta ormanın içinde yaşıyor...

— Nedir bu adamın kötülüğü? diye sordum.

— Bana sorma, onu git başkalarına sor. Bir yaka silkmeyen yoktur ondan. Sor da öğren... dedi.

Gerçekten de kiminle konuştumsa, orman bölge

müdürünü kötülüyor, ondan yaka silkiyor, ama kötülüğünün ne olduğunu kimse söylemiyordu.

Yaşadığım köyde bir orman korumacı vardı. O'na sordum. O bile, Mühendisin çok kötü adam olduğunu söyledi. Kendikendime bu adamın kötülüğünün ne olduğunu bulmaya çalışıyordum. Orman korumacıya,

— Yoksa, dedim, orman yangınları çıkartıp da, yanan yerleri tarla yapsın diye köylüye rüşvetle mi dağıtıyor.

Orman korumacı güldü.

— Bunu da nerden çıkardın, dedi, eskiden bu bizim ormanımızda yılda enazından üç-dört yangın çıkardı. Bu mühendis buraya geleli dört yıl oldu. Dört yılda bir yangın bile çıkmadı ormanımızda.

— Neden eskiden yangın çıkardı da, dört yıldır çıkmıyor?

— Beyim, bu mühendis öyle bir adam ki, gece demez gündüz demez ormanın içinde, gözetleme kulelerinden inmez. Hacıyatmaz gibi bir adam...

Eskiden koca ormanda dört gözetleme kulesi vardı, hem de hiçbirinin telefonu yoktu. Bu geldiğindenberi yetmişten çok gözetleme kulesi yaptırttı. Üstelik çoğuna da telefon bağlattı. Telefonların bir ucu da evine bağlı. Hem de, ormanın içine yollar açtırttı ki, yangın çıkarsa söndürmesi kolay olsun...

— Eskiden neden yapılmıyordu bunlar?

— Eskiden para yoktu ki yapılsın.

— Bunun zamanında para mı veriliyor?

— Yok canım, gene eskisi gibi... Ama bu parasız marasız yaptırtıyor işte, beceriyor nasıl beceriyorsa...

— Peki, bu adamın kötülüğü nerde kardeşim?

Öyle bir derin «Ah,» çekti ki, orman korumacı...

Sağ elini göğsüne vurarak,

— Onu biz biliriz biiiz... Öyle bir kötü adamdır işte o...

Olsa olsa bu orman mühendisi, devlet malı çalan hırsızlardandı. Vardır böyle adamlar. Çok beceriklidirler, çok çalışkandırlar. Çok iş yaparlar. Ama çok da çalarlar...

Ciple bir saat kadar ötedeki bir köy okulunun öğretmeniyle tanıştım. Yakında emekli olacak, ora köylerinden bir kişiydi. Aradabir gidip O'nunla söyleşmekten hoşlanırdım. Bigün yine O'na gittim. Gerçek amacım, Mühendis için bilgi edinmekti. Söz arasında,

— Orman bölge müdürüyle tanıştım. Sanırım, çok hırsız, devlet mallarını çalıyor... dedim.

O orta yaşı geçmiş öğretmen birden dikildi, sertçe,

— Kim söyledi bunu? diye sordu.

— Kimse söylemedi, ben kendiliğimden böyle sanıyorum... dedim.

— Nerden kapıldınız böyle bir sanıya?

— Duyduğuma göre, yukarı köylerden birinin Orman Bakanlığına dava açması için avukat tutsunlar diye kendi cebinden onlara para vermiş. Olur mu böyle şey? Hem kendisi orman bölge müdürü, hem de köylüye kendi bakanlığı aleyhine dava açtırmak için avukat parası veriyor... Demek, bir çıkarı var...

— Hiçbir çıkarı da yok. Köylü haklı. O da avukat parası veriyor. Ne yapsın... Köylünün avukat tutmaya parası yok ki...

— Yahu, bu da altyanı bir memur... Nerden buluyor parayı da savuruyor? Çok mu zengin?

— Çok zengin ya... Aldığı aylıktan daha çoğunu, yoksul köylüye verir, dağıtır yoksullara... Bizim

okulu bile geçen yıl, cebinden para verip onarttı. Karısı çok zengindir.

— Allah allah...

— Neye şaştınız öyle?..

— Bu adam için herkes kötü diyor da...

— Kötü olmaya kötüdür, hem de çok kötüdür. Böyle bir kötü adam daha hiç görülmemiş...

— Çalmıyor, çırpmıyor, düşküne cebinden yardım ediyor, çok çalışıyor, çok becerikli, peki nedir bu adamın kötülüğü?..

— Siz benim ağzımı mı arıyorsunuz?

— Yoo... Öğrenmek istiyorum.

— Kötüdür dedim, işte o kadar... Neden kötü olursa olsun, kötü ya...

Doğrusu, bu bölge insanlarının ağızlarının sıkılığına, arkadan insan kötülememelerine hayran kalmıştım. Ne güzel bişey... Kime soruyorsam, bu denli kötü bir adamın kötülüğünün ne olduğunu söylemiyordu.

Bigün yine ciple mühendisin evine gittim. Yolda sürücüyü, mühendisin kötülüğünün ne olduğunu söylemesi için yine sıkıştırdım. Ağzından bişey alamıyordum. Yalnız, kötü adamdır, diyor, başka bişey demiyordu.

— Rüşvet mi alır?

— Allahı var, neme gerek... Kötüdür kötü olmaya ama, O'nun rüşvet aldığını gören olmamıştır hiç...

— Yalancı mı yoksa?

— Töbeee... Adamın hiç yalanı dolanı yok.

O şirin eve geldik. Mühendisin eşi evdeydi, ama kendisi yoktu. Eşi,

— Buyrun, dedi, yakında gelir... Sizi görünce çok sevinecek... İki gün önce gittiydi, ormandaki kesimlik ağaçları denetlemeye... Kimi orman me-

murları köylüye «Makta'» verirken haksızlık yapıyor da... Onun için gitmişti... Sabahleyin dönecekti. Nerdeyse döner... Buyrun, dinlenin...

— Ormanda biraz gezeyim... Bir saat kadar sonra dönerim... dedim.

Sürücüyü orda bırakıp ormana yayan daldım. Epiyce gittim ormanın içinde. Bir süre sonra, düdükler ötmeye başladı. Düdük sesleri yaklaştı. Koşuşmalar duydum. Az sonra bir klakson sesi işitildi. Klakson sesi duyunca, yol arandım. Aşağıdaki yolu gördüm. Az sonra bu yoldan bir cip geçip gitti. Düdük sesleri de kesildi. Döndüm geriye. Mühendis'in evine vardım. Mühendis gelmişti. Evin önündeydi. Karşısında, silahlı üç orman korumacıyla iki de köylü vardı. Köylünün biri yaşlı, biri de yeniyetmeydi daha...

Beni görünce Mühendis,

— Hoşgeldiniz. Buyrun... Şimdi işim bitiyor... dedi.

Orman korumacılarla köylülerin Mühendisle konuşmalarından, o iki köylünün orman kaçakçılığı yaptıklarını, ağaç kesip arabaya yüklerlerken yakalandıklarını öğrendim. Eşi beni içeri aldığı için, konuşmalarının arkasını duyamadım.

Biraz sonra Mühendis geldi,

— Ne iyi ettiniz de geldiniz... Bizi çok sevindirdiniz. Hem de tam yemek zamanı, ne güzel... dedi.

Yemek yememek olmazdı. Hem bu fırsattan yararlanıp kendisinden kendisine değgin bişeyler öğrenmek de istiyordum. Eşi, güzel bir sofra düzenledi. Sürücüyle ben de yerimizi aldık sofrada.

Mühendis, az önceki orman kaçakçılarından konuştu:

— Kaçakçılık yapmasınlar da ne yapsın zavallılar... Tarlaları yok. Varsa da, bir avuç... Yetmez.

İş yok, fabrika yok... Orman işletmesinin verdiği iş onlara yetmez. Müteahhidin verdiği iş, karınlarını doyurmaz. Ben orman yakıp tarla açmalarına bırakmam... Ölsün mü bu insanlar canım... İsteristemez, kaçak orman kesip kasabada odun satıyorlar. Bu kez de biz biniyoruz enselerine... Orman kolcularına «Bana getirmeden kaçakçıyı candarmaya vermek yok...» dedim. Kasaba hapishanesindekilerin yarısından çoğu orman suçlusu... Ceza verdirmesen, devlet görevini yapmamış olursun. Cezaya çarptırsan, vicdana sığmaz... Çok zor iş, çok...

Bu denli iyilikçi bir insana neden kötü denildiğini büsbütün merak etmeye başladım. Salt bu merakla kasabaya gitmek için otobüse binmiştim. Otobüste, yanımda oturan köylüyü tanımıştım. Orman bölge müdürünün eşiyle birlikte, baldırındaki çıbanı ilâçlayıp sardıkları köylüydü. Sözü uyarına getirip, Mühendis'in ne denli iyi bir adam olduğunu söyledim.

Köylü birden sinirlenip,

— Ne iyisi bey, hangi iyi!.. Böyle bir kötü adam daha görülmemiştir... dedi.

Kendisine, sanki bir hekimmiş gibi nasıl yardım etmiş olduğumu gördüğümü söyleyince de,

— O iş başka, kötülük başka... dedi.

Otobüste, kasabaya varana dek sıkıştırdımsa da, Mühendis'in kötülüğünün ne olduğunu söyletemedim. Kötü adam, diyor, başka bişey demiyordu.

Kasabada, bana köyde kiraladığım evi bulan, oralı bir magaza sahibi vardı. Magaza sahibi diyor, ama ne sattığını söyleyemiyorum. Çünkü, O'nun magazasında radyodan, televizyondan, kumaştan, ayakkabıdan kadınların saçboyasına, kitaba, su motoruna dek herşey satılırdı. Eskiden tanıdığım bu adama,

orman bölge müdürüne herkesin ağızbirliği etmişçesine neden kötü dediğini sordum.

— Herkes birine kötü diyorsa, demek, kötüdür... dedi.

— Neden kötü?

— Kötü de ondan...

Aklıma olmadık şeyler geliyordu. Yoksa karısı bakımından filan, buralarda çok kınanan gevşek tutumu mu vardı... O magazanın sahibi,

— Haşaaa... dedi, son derecede namuslu bir aile babası, bizim gördüğümüz kadar...

Dedim ya, aklıma uygunsuz şeyler geliyor. Yaşlı ama, yoksa... Yani... Olur ya... Cinsel sapık filan olmasın...

— O nasıl söz? Kim demiş onu?..

Aklıma gelen kötülükleri sayınca da, Mühendis'e toz kondurmuyorlar.

Artık dayanamadım, bu denli kötü adam da, O'nun kötülüğünde hepsi birleşmişler, köylüsü kasabalısı O'ndan yaka silkiyor da, neden bakanlığa filan şikâyet etmiyorlar?

— Şikâyet mi etmiyoruz? Kim demiş... Gel benimle...

Birlikte çıktık. Beni yaşlı bir avukatın yazıhanesine götürdü. O yaşlı avukat da, oranın yerlisiymiş, Avukata,

— Bu bey, şu kötü orman mühendisini neden burdan almaları için hükümete başvurmadığımızı merak ediyor. Rica ederim, göster şikâyet dilekçelerimizi...

Avukat şişkin bir dosya çıkarıp,

— Buyrun, inceleyin... diye bana verdi.

Dosyadaki yazıları okumaya başladım. Bunlar, Orman Bölge Müdürünün burdan alınması için, köy-

lülerin, kasabalının, tek tek, birleşik olarak, yüz imzalı, bin imzalı Orman Bakanlığına, başbakanlığa, başka bakanlıklara, parti genel merkezlerine gönderilmiş dilekçeleri, telgraflarıydı.

Büyük bir şaşkınlıkla,

— Bu kadar çok başvuruya karşı, yine de bu adamı burdan başka yere almadılar mı?

— Hayır...

Bu kez avukata,

— Nedir bu adamın kötülüğü beyfendi? diye sordum.

— Valla, hangibirini saymalı, bilmem ki... Baştan sona kötü bir adam işte...

Orman Bölge Müdürünün kötülüğünün ne olduğunu öğrenmekten umudumu kestim. Demek, besbelli kötü bir adamdı. Ama yine de merakımı gideremeyiştim. Sıksık Mühendis'in evine gidiyordum. Sık görüştükçe de, O'nu daha çok sevmeye başladım. Hayranlığım gittikçe artıyordu. Evi kitap doluydu. Hiç boş durmaz, kitap okurdu. Konuşmalarından dinleyenler bişeyler öğrenirdi. Herkese, elinden gelen her yardımı yapıyor, karşılığında da hiçbişey, hatta sevgi, saygı bile beklemiyordu. Demek böyle memurlar da varmış bu ülkede, diye şaşıp kalıyordum.

Bütün burdaki insanların O'na kötü dediklerini düşünüp, zaman zaman «Bizim insanlarımıza iyilik yaramaz» diye düşündüğüm bile oldu.

Bigün dayanamayıp kendisine,

— Herkes sizin kötü olduğunuzu söylüyor. Şimdiye dek sizin iyiliğinizi söyleyen tek kişi görmedim. Oysa bu kadar da çok iyilik ediyorsunuz... dedim.

Gülümsemesi, yüzünde daha da yayılarak,

— Biliyorum, benim de kulağıma geliyor. Hep beni kötülerler... dedi.

— Peki, neden? dedim.

— Bilmem. Kendilerine sorun, onlar bilir... dedi.

— Nankör bunların hepsi, iyilik yaramaz... dedim.

Sağ elinin ayasını bana karşı kaldırıp,

— Yooo, yooo, öyle söylemeyin, dedi, hiç de nankör değil bu insanlar...

Havadeğişimi sürem bitmişti. Köyden ayrılacağım gün, evini kiralamış olduğum Muhtar'a,

— Muhtar, dedim, bak, gidiyorum. İçime dert oldu. Ne olur söyle: Şu Mühendis'in kötülüğü nedir?

— Valla aslını sorarsan, benim de bişey bildiğim yok. Herkes kötülüyor, halka uymamak olmaz diye ben de kötülüyorum...

Belli ki, beni yine atlatıyordu.

Ayrıldım köyden. Kasabaya geldim. Biriki saat sonra otobüsle Istanbul'a dönecektim. Bu boş zamanımı değerlendirmek için, o yaşlı avukatın yazıhanesine gittim.

— Ayrılıyorum burdan, allasmarladık demeye geldim, dedim.

Yaşlı avukat sevindi.

— Ama meraktan çatlayacak gibi oluyorum. Çok rica ederim, açıklayın bana şu Orman Bölge Müdürünün kötülüğünü... İnanın ki, kimseye söylemeyeceğim.

Yaşlı avukat, bir giz verirmiş gibi eğilip bana yaklaştı,

— Kimseye söylemeyeceğinize inanıyorum, dedi, size gerçeği söyleyeceğim. Bizim bu ilçeye zaman zaman çok kötü, zaman zaman da çok iyi memurlar gelir, her yerde olduğu gibi...

— Elbette... dedim.

— Bizim buraya, kötülüğüne artık halkın daya-

namayacağı bir memur gelince, elbet halktan hertürlü şikâyetler başlar.

— Elbette... dedim.

— Halk buradaki bir memurdan kötü diye ne kadar çok şikâyet ederse, o memur burda o kadar çok kalır. Hükümet de kötü memuru burdan başka yere göndermez. Amaaaaa... Kırk yılın başında, bir iyi memur gelir de, halk o memurdan memnun olursa, her yerde bu adamın iyilikleri söylenmeye başlanınca, hükümet halkın sevdiği o memuru hemen burdan başka yere gönderir. Burda iyi memur hiç dayanamaz. Hükümet burdan iyi memuru hemen başka yere atayınca, halk burda kalsın o memur diye imzalar toplar, dilekçeler yazar ama boşuna... Biz bunu artık deneye deneye iyice öğrendik. Biz de şimdi ne yapıyoruz; buraya iyi bir memur geldi mi, iyiliğini hükümet duyup da hemen burdan başka yere göndermesin diye, o iyi memuru ağızbirliği ederek hep kötülüyoruz. Memur ne kadar iyiyse o kadar da çok kötülüyoruz. O zaman hükümet, o memuru, halka kötülük ediyor diye burda bırakıyor. Bak, şimdi Orman Bölge Müdürünü ele alalım. Yediden yetmişe O'na burda kötü demeyen yoktur. Ayda bir de, bu kötü adamı, bu belayı başımızdan alın, diye, bakanlığa, hükümete, başbakana filan yüz imzalı, bin imzalı dilekçeler göndeririz. Böylece bu iyi adamı, dört yıldır burda tutabildik. Bizde bu çaba varken daha da dört yıl burda kalır inşallah. Şimdi bir de halka kaymakamı sor bakalım, O'nun için ne diyecekler...

Sorunu çözümlemiştim. Ancak yeni bir sorun çıkıyordu ortaya. Hükümet neden iyi memuru hemen burdan alıyor da, kötü memuru burda bırakıyordu?

Yaşlı avukat,

— Çünkü, dedi, bizim burda seçimlerde, hükü-

met olan partiye pek oy veren olmaz. Buyüzden hükümet bura halkını cezalandırır.

— Iyi ama, dedim, herkes Mühendis'i kötülüyor, bunların içinde hükümetin partisinden olan yok mu?

— Ben hükümetin partisindenim, dedi, ama bu konuda biz, bütün partililer birleşiriz. Bizim zorumuz, iyi memuru burdan almasınlar. İşte buyüzden, iyi memuru kötülemekte bütün partililer birleşiriz.

Ayrılırken,

— Unutmayın, dedi, bir de kaymakamın nasıl adam olduğunu sorun kasabalıya...

Otobüsü bekleyene dek, belki yirmi kişiye Kaymakamın nasıl adam olduğunu sordum. Öve öve göklere çıkarıyorlardı. Böyle bir Kaymakam daha bu kasabaya gelmemişti. Kasabalı, kaymakamı yere göğe koyamıyor, onu övmekte birbirleriyle yarışıyordu.

Bineceğim otobüs iki saat gecikmeyle geldi. Otobüste yanımda oturan yolcu, bu kasabada kaymakamlıkta çalışan bir memurmuş. Yolda giderken ona da sordum:

— Kaymakamınız nasıl bir adamdır?

— Kötünün kötüsü... diye kaymakamın kötülüklerini sayıp dökmeye başladı.

— İyi ama, dedim, sizden başka bütün kasabalı kaymakamı çok beğeniyor.

Yanımdaki yolcu,

— Kaymakamın başka yere atandığından onların haberleri yok da ondan... Bu sabah, kaymakamın tayin emri çıktı... Bir duyulsun da bu haberi ondan sonra sorun halka... dedi.

SÜRÜCÜ, YOLCUSUNU NEDEN DÖVDÜ?

Dolmuş durağındaki kuyruğun başında duruyordum. Demek şanslı bir günümmüş. Çok beklemedim. O küçücük yerli arabalardan bir dolmuş, kuyruğun başında durdu. Arabanın arkası dolu, önde sürücünün yanında bir kişi var. Ben de onun yanına geçtim. Yanına geçtim diyorsam, öyle sözle söylenildiği denli kolaycacık geçtiğimi sanmayın. Bu küçük yerli arabaların önünde, sürücününkinden başka tek yolcu koltuğu sığacak yer olduğundan, bu tek koltuğa iki yolcunun birden sığışması gerekiyordu. Normal görevli iki kişi, gerektiğinde, tek koltuğa sıkışıp oturabilir. Ama bu dolmuşun sürücüsünün yanındaki yolcu, tekbaşına iki koltuğa birden sığamayacak denli geniş, iri, şişman olduğundan, zaten gövdesinin dalbudakları arabanın dışına taşmıştı. Eh ben de, şişman sayılmasam da, oldukça tombulca tombalakça olduğumdan bitürlü arabaya giremiyordum. Benim arabaya yerleşebilmem için, dolmuş epiy zaman duraktan kalkamadı. Neyse, epiy zorlukla içeri tıkıştım. Ve böylece, sanırım, tarihte ilk kez fizikteki «Her maddenin ayrı bir hacmi vardır ve her madde ayrı bir mekân kaplar.» kuralını bozmuş olduk. Çünkü, o şişman yolcuyla ben, yani iki ayrı canlı madde, tek mekân içinde ve tek hacimde birleşmiş ve ikimiz bir

insan alaşımı olmuştuk. Görünümümüz gülünç olacaktı ki, arabanın arkasındaki yolcular, kendilerini tutamayıp kıkırdamaya, gülüşmeye başladılar. Sürücü gülmüyordu. Bizim yüzümüzden sıkışıp tedirgin olduğundan sinirli söyleniyordu:

— Yani bende şans yok ki... Şu arabayı alalı yedi ay oldu, yahu yedi ayda ne olur bikerecik de ilâç için şu arabaya zayıf birisi binsin be... Zaten araba, araba değil, cıgara paketi kadar bişey... Bu Türkiye memleketinin en şişman adamları her nerdeyse, arayıp tarayıp illâ de benim arabaya biniyorlar. Allah sizi inandırsın, şişman yolcuların sığışacağız diye zorlamasından, arabanın kaportası genişledi be... Yahu, bu memlekette hiç mi zayıf insan kalmadı benden başka...

Gerçekten de sürücü, sıskacık, ufacık bir adamdı. Ardarda espri dolu bu sözleriyle, arabanın arkasındaki yolcuları daha çok güldürdü. Sanırım, ben de güldüm. Sanırım diyorum, çünkü yanımdaki şişman adamla öylesine birbirimize geçmiş ve kaynaşmıştık ki, onun mu güldüğümü, yoksa benim mi güldüğümü kesin olarak ayırt edemiyordum. Hatta, belki çok sıkışmaktan olacak, ikidebir duyulan karın gurultusunun benden mi, yoksa kaynaştığımız o şişman adamdan mı çıktığını da ayırt edemiyordum.

Yalnızca seslerini duyabildiğim, başımı çeviremediğim için, kendilerini göremediğim arkadaki o üç yolcudan biri, sinirli sürücüyü yatıştırmak için olacak, şöyle dedi:

— Yalnız arabalar mı küçülüp enfiye kutusu kadar kaldı a oğlum... Nerde o eski atlar! Görmüyor musun, atlar da küçüle küçüle eşek kadar kaldı. Eski eşekler var mı şimdi? Nerdee! Eski eşekler, şimdiki atlardan iriydi. Şimdi eşşekler de küçüle küçüle

köpek kadar kaldı. Ya köpekler! O koskoca köpekler küçüle küçüle kedi kadar şimdi. Ya o eski kediler? Var mı şimdi? Küçüle küçüle sıçan kadar kaldı... Herşey buna göre işte...

Ses değişmesinden anladım ki, arkadakilerden başka biri konuşuyor:

— Yooo, şimdi öyle söylemeyin beyfendi, evet, çok şey küçüldü ama, maşallah gençlerimiz, gerek kız olsun, gerek oğlan olsun, hepsi de deve gibi, iriyarı.

İlk konuşan, bir kahkaha attıktan sonra,

— Evet, iriyarı ama, onlar öyle keyiflerinden mi irileşiyorlar? Vitamin zoruyla... O kadar vitamini yiyince, kim olsa irileşir. Onca vitaminli suyu siz Beyazıt kulesinin dibine dökseydiniz, Beyazıt kulesi bile iki boy daha uzardı.

— Bak, bu doğru...

Bu onay sözü, öbür üçüncü yolcudan çıkmış olacaktı.

Vitaminin irileştirdiğini söyleyen yolcu sürdürdü konuşmasını:

— Efendim, şimdiki zamanda herşey küçülüyor, yalnız lahana gibi gibi zerzevatla, yumurtalar, bir de gençler irileşiyor. Neden? Çünkü, bu lahana pırasa falan gibi zerzevatı sunî gübreyle besliyorlar. Lahanalar, çam ağacı gibi oluyor, pırasalar da kavak gibi... Yemişler de öyle... Basıyorlar sunî gübreyi, şeftaliler karpuz kadar... Ama tadı? Tadı yok ki... Nerde o eski lahananın, pırasanın, domatesin tadı, efendime söyliyeyim, nerde o eski şeftalinin, eski karpuz kavunun tadı... Yok. Gelelim ineklere. Dayıyorlar ineklerin önüne sunî yemi, dayanıyorlar tavukların önüne sunî yemi. Ne oluyor? İki kilo süt veren inek, yirmi kilo veriyor. Yumurtalar da iri iri... Ama

rengi, tadı? Tadı yok... Nerde şimdi eski sütün, eski yumurtanın tadı? Işte şimdiki gençler de öyle... Dayıyorlar çocuklara vitamini, dayıyorlar vitamini, maşallah hepsi deve kadar oluyor. Ama tadları var mı şimdiki gençlerin? Tatsız tuzsuz şeyler... (Acı acı güldükten sonra) Onca vitamini yutturmamış olsaydık, vallahi o gençler, affedersiniz, benim şeyim kadar bile olamazlardı.

Bir kahkaha koptu arabanın içinde. Sanırım ben de güldüm.

Arkadakilerden biri,

— Doğru... dedikten sonra ekledi: Eski salonlar da küçülüp oda kadar kaldı. Odalar küçüldü, vallahi hela kadar odalar... Helalar dersen bavul kadar, içine girilmiyor ki şeyedesin... Ekmekler küçülüp sandviç oldu...

Istanbul külhanbeylerinin efendilerinden olan sürücü,

— Hani, küçül küçül de gel şeyime gir, derler ya, işte onun gibi...

Kahkaha üstüne kahkaha patlıyordu arabanın içinde. Çoktanberi böyle keyifli dolmuş yolculuğu yapmamıştım. Hatta «Nerde o eski araba yolculukları, eskiden işte şimdiki gibi dolmuşlarda keyifli keyifli konuşuyorduk...» demek istiyordum ama, çok sıkışmış olduğumdan sesim çıkmıyordu.

Araba birden durdu. Önümüz taşıtlarla tıkanmıştı. Az ilerde cami vardı. Bu caminin olduğu yerde yoi sıksık tıkanırdı.

Sürücü,

— Ben artık inandım, dedi, bu cami cennete çok yakın.

— Neden? diye sordu arkadan biri.

— Neden olacak, baksanıza bunca cami varken,

gelirler gelirler bütün cenazeleri ille de bu camiden kaldırırlar ki, ruhlar burdan çabucak cennete gitsin. Yahu, Istanbul cami dolu, evden çok cami var be... Bunca cami bomboşken, ille de bu camiden cenaze kaldırıp yolları tıkamanın anlamı var mı? Bekle dur işin yoksa... Tabii bütün şoförler rahmet okuyor ölenin canına...

Bir kahkaha daha koptu.

Arkadakilerden biri,

— Bunda ölenin ne suçu var? dedi.

Epiy bekledik.

Sıkışık mıkışık ama, çok tatlı yolculuk yapıyorduk. Yalnız ben hiç öksürüğüm yokken, öksürmek istemediğim halde, hem de sarsıla sarsıla öksürmeye başlayınca buna pek şaştım. Neden sonra, öksürenin ben olmadığımı, göğüslerimiz birbirine iyice yapıştığı için, yanımdaki şişman yolcu sarsıla sarsıla öksürdükçe, benim de ciğerlerim sarsıldığından, kendimi öksürüyorum sandığımı anladım.

Yolun sağ yanında, ilerde bir hamam vardı. Epiy zamandanberi o hamamı yıkmaktaydılar. Burda yol genişletileceği için hamamı yıkıyor olmalıydılar. Hamamın büyük kubbesiyle, kubbesinin dayandığı eski duvarlar daha yıkılmamıştı.

Önümüz açık değildi. Arabalar da sıkışıktı. Buyüzden çok ağır ilerliyordu arabamız. Ama arabadakiler öyle şakacı insanlardı, öyle tatlı konuşuyorlardı ki, geç kaldığım için canım sıkılmıyordu. Bunca konuşkan ve şakacı insan içinde susup kaldığım, iki espri de ben patlatamadığım için aşağılık duygusuna kapılmıştım. Sıkışıp tek gövde olduğumuz şişman adam da benim gibi bir duyguya kapılmış olacaktı ki, hamam daha çok uzaktan görününce,

— Bedavaya gitti hamam... dedi.

Bu sözünün hoş bir şaka yönü yoktu ama, arabadakileri meraka sokup soru soracakları, böylece söyleşinin açılacağı bir giriş sözüydü. Benim hamamla mamamla bir ilişkim olmadığına göre, bu söz benden değil, kesinlikle yanımdaki şişman adamdan çıkmış demekti.

— Nasıl bedavaya? diye sordu sürücü.

Şişman adamın amacının bu soruyu sordurmak, böylece kendisine konuşma fırsatı yaratmak istediği belliydi. Şişman adama, hiç düzeltilmemiş bir kaba taşralı ağzıyla konuşuyordu:

— Nasılı var mı? Basbayağı bedavaya gitti işte... Altıyüzseksenbin liraya aldılar elimden o koca hamamı...

Çok sıkışık olduğumuzdan, hamamın sahibini merak edip görmek isteyen sürücü başını iyice çeviremediğinden şöyle yan yan bakıp, şişman adamın kılığını görünce şaşmış, sordu:

— Allah allah... Senin miydi o koskoca hamam?

— Heee ya, benimdi.

— Doğru... Altıyüzseksenbin liraya ucuz gitmiş.

— Ucuz değil, bedava, bedava... Hem büyük, hem de öyle bir işlek yol üstünde.

— Iyi de, sen nasıl sahibi oldun bu hamamın? Babadan kalma mı? diye sordu sürücü.

— Yooo... Babadan bana borçtan öte bişey kalmadı. Kendi paramla satın aldım... dedi şişman yolcu.

— Nasıl satın aldın bu hamamı yahu?

— Basbayağııı...

Öyle bir «basbayağı» deyişi vardı ki şişman yolcunun, sanki hamam değil de, boyunbağı satın almış gibi rahatça söylüyordu.

— Benim bir hamamım daha var, dedi şişman adam.

Sürücü sesini çıkarmadı. Arkadakiler de söze karışmamışlardı. Arabanın içindeki o önceki tatlı, şakalı söyleşinin sıcaklığı kalmamıştı. Soğuk suskunluk epiy sürdükten sonra şişman adam açıklamak gereğini duydu:

— Öteki hamamın ondokuzda üç hissesi benim, bunun ikiyüzyetmişte bir hissesi benimdi.

— Neee? diye bağırdı sürücü, ikiyüzyetmiş hisse mi?

Öyle şaşırmıştı ki, direksiyona egemen olamadı, araba sağa sola başattı.

Şişman adam, insanı çatlatan o soğukkanlılığıyla,

— Hee, ikiyüzyetmiş hisse... İçinden bir hissesi benimdi. Gerçeğini sorarsan, doğrusu ikiyüzyetmişdört hisse de, ben yuvarlak olsun diye ikiyüzyetmiş diyorum. Vereseden vereselere kalmış, vereselerden vereselere kalmış... Aile gittikçe genişlediğinden mirasçı çoook...

— Sen de aileden misin? diye sordu sürücü.

— Yooo, değilim. Ben Istanbul'a geleli, daha onbir yıl oldu.

— Allah allah... Yahu onbir yılda iki hamamın hissesini nasıl satın aldın be...

Şişman adam yine o taşı çatlatan soğukkanlılığıyla,

— Basbayağıı... dedi.

Arabada yine epiy zaman sessizlik oldu.

Şişman adam açıkladı:

— Bunlar çok hisse olduklarından, mallarına sahap çıkamıyorlar. Buyüzden kirası ucuz. Mal sahapları onca kalabalık ama, içlerinde hamamcılığı

bilen bir kişi bile yok. Kimi mühendis, kimi doktor, kimi profesör, kimi Amerika'da, kimi Avrupa'da. Her biri biyana dağılmış bunların. Bırak hamamcılığı bilmeyi, hamama girip bir keselenen bile yok içlerinde. Bunlar ev banyolarında yunmaya alışmışlar. Bu ikiyüzyetmiş hisseden birini ben satın aldım ya, işte hissesini satın alacağım zaman, o oğlanı tava getireyim diye hamama sokmaya çalıştım da, kapıdan girdi ama, öldür Allah, soğuklıktan içeri girmedi. Ben onu hamama bir sokup da halvette terleteydim, sonra da bir kese vuraydım ona, iyice yumuşatıp, vallaha çok daha ucuza alacaktım hissesini. Artık bilmem, oğlan anladı da mı girmedi hamamdan içeri, yoksa oldum bittim girmez mi hamama.

— Demek ilkin kiracı olarak girdin hamama?.. dedi sürücü.

— Hee, kiracı girdim, ilkin öteki hamamı tuttum, sonra bunu kiraladım. İlkin öteki hamamın hissesini aldım, sonra bunun.

Sürücü yine sordu:

— O hamama sokup da bitürlü yumuşatamadığın oğlanın hissesini kaça almıştın?

— Onüç mü, ondört bin mi ne...

— Neee? diye bir daha haykırdı sürücü. Araba bir daha sağa sola başattı.

Sürücü'nün, şişman adamın her sözüne şaşması yüzünden, araba da sanki havada uçurtmaymış gibi sağa sola başatıyordu.

— Yahu, sen zarar etmişsin be... Demindenberi, kafadan onu hesaplıyorum ikiyüzyetmiş kişiye altıyüzseksen bin lira verdiklerine göre, hisse başına aşağı yukarı ikibinbeşyüz lira düşer. Sen onüçbin liraya aldığın hisseyi, ikibinbeşyüz liraya vermiş

oldun. Ben de seni konuşmandan açıkgöz biri sanmıştım be...

Sürücü, şişman adamın kazık yemesinden pek keyiflenmişti, kıkırkıkır gülüyordu. Sürücü kıkırkıkır gülerken, şişman adam da, o koca gövdesine hiç yaraşmayan incecik sesle kahkahalar atmaya başladı. Ne var ki, çok sıkışık olduğundan kahkahalarını rahat ve sürekli atamıyor, telgrafla mors harfleri verir gibi kesik kesik kahkahalar atıyordu.

Sürücü,

— Sen neye gülüyorsun, enayiliğine mi? dedi.

Şişman adam,

— Hay, güle güle gözlerimden yaş geldi... Hamam altıyüzseksenbin liraya satılmadı ki... Altıyüzseksenbin lira, salt benim hissem...

— Neee?

— Ya ne sandın seeen?

Araba öyle bir başattı ki, öndeki kamyona toslayacağız diye korkudan yüreğim ağzıma geldi. Neyse ki, sürücü, kendini de, arabayı da çabuk topladı.

— Ondörtbin liraya al, altıyüzseksenbin liraya sat... Oooh! Kaç yıl önce almıştın o tek hisseyi?

— Eh, şöyle böyle dört yıl oldu.

— Neee? Dört yılda bunca kazanç ha?

— Ne varmış bunda bu kadar şaşacak... Sen vereydin ondört bini dört yıl önce, sen alaydın şimdi altıyüzseksenbini...

Araba yalpaladı yine.

— Parayı aldın mı? diye sordu sürücü.

— Aldım, bitamam altıyüzseksenbin lirayı aldım... dedi şişman yolcu.

— Sorması ayıp olmasın ama, hangi enayi verdi bu kadar parayı da satın aldı o hamamı?

Sürücünün bu sorusuna şişman adam, betimlenemez bir soğukkanlılıkla,

— Kim alacak, helbet hükümeeet... dedi.

Bu kez araba öyle yalpaladı ki, az kalsın yoldan fırlayacaktı. Neyse ki, sürücü direksiyona egemen oldu yine.

Bu sırada yıkıcı işçilerin duvarlarının üstünde çalıştığı, salt büyük kubbesiyle kubbeyi tutan dört duvarı kalmış olan hamamı biraz geçmiştik.

— Tabii hakkımı alacağım... dedi şişman adam.

— Almışsın ya, daha ne hakkı alacaksın? diye sordu sürücü.

— Hangi hakkımı olacak, hükümetteki hakkımı... Benim hakkım, altıyüzseksenbin lira mı? Böyle bir zamanda böyle bir yerdeki böyle bir hamamın bir hissesi hiç altıyüzseksenbin liraya satılır mı? Deli olsa satmaz... Herkes de böyle diyor. Ama ne yapalım, hükümet bu, zorunan aldı. Benim esas hakkım birbuçuk milyon. Aslını ararsan daha da çok ya, neyse gene, bizim kendi hükümetimiz olduğundan, o kadar zararı artık sineye çekeceğiz.

Arabada, sürücüyle şişman adamdan başkası konuşmuyordu. O konuşkan yolcular susmuş kalmışlardı. Benimse, araba her başattıkça yüreğim ağzıma geliyordu.

— Senin hakkın en azından birbuçuk milyonmuş da, neden sana altıyüzseksenbin lira verip hakkını yiyor hükümet?

Sürücünün bu sorusunu yanıtladı şişman adam:

— Sözde bize verilen istimlak bedeli, bizim ödediğimiz vergiye göre alacağımız istimlak bedeli altıyüzseksenbin lira da tutmuyordu da, neyse işte,

Allah razı olsun, bir adamını bulduk da, verdik eline epiy bir komisyon, ancak altıyüzseksenbine yükseltildi. Yani altıyüzseksenbinin hepsi de benim elimde kalmadı. Şimdi avukata verdim. Gaayet bir nüfuzlu avukat... Bana «Sen hiç kaygılanma, ben adamını bulurum, hakkımızı alırız...» diyor.

Sürücü, arabayı tutamaz olmuştu. Sanki araba canlanmıştı ve sürücüsüne başkaldırıyordu. Yaya kaldırımına bindirmek üzereyken arabayı durdurup kazayı önledi. Bir yan sokağın ağzındaydık,

Sürücü çok dingin bir sesle,

— Çok affedersiniz beyler, dedi, şuracıkta çok önemli bir işim var; hepsi hepsi iki dakikacık bile sürmez. Ben sizi kestirmeden götürürüm, zaman ziyan olmaz. Müsaade ederseniz şurdan gidelim.

Hepimize birden söylemişti bunu. Bizden yanıt almayı da beklemeden, arabayı o yan sokağa sürmüştü bile. Doğrusu, öyle kesin konuşmuştu ki, hiçbirimiz sürücüye, olmaz, diyecek durumda değildik.

Bir süre o yan yolda gitti araba. Sonra sağa saptı. Yine sağa saptık. Boş bir yerlere çıktık, bostanlar arasından geçtik. Yol da bozulmuştu. Bir alçak tepenin arkasında bir yerde arabayı durdurdu sürücü. Sol yanımız büyük bir çöplüktü. Sürücünün böyle bir yerde ne gibi önemli bir işi olabilir diye düşündüm. Meraklanmıştım. Olsa olsa, zavallı çok sıkışmıştır da, arabanın içinde altına edecek değildi ya, şu tenha kırlık yere geldi ki, burda abdestini edip rahatlamak istiyor, diye düşündüm.

Sürücü arabadan indi Arabanın sağına geçip, benim penceresine dayandığım sağ kapıyı açtı.

— Çık! dedi bana.

Sanki o yol boyu şakalı sözler söyleyen sürücü değildi, o gitmiş, yerine başka biri gelmişti.

Çıkmaya zorlandımsa da şişman adamla öylesine yapışmışız ki, ondan sökülmem kolay olmadı. Ben arabadan inince, bukez sürücü şişman adama,

— İn len aşağı! dedi.

Şişman adam, niçin inecekmişim filan diye bişey soramadı. Çünkü, sürücü yakasına yapışmış onu dışarı çekiyordu. Şişman adam çıktı dışarı. Sürücü, onun yanında danası gibi kalıyordu. Sürücü, bu şişman adamın yarısı kadar ancak vardı; belki o kadar bile yoktu.

Sürücü, bir adım geri çekilip birden sıçramasıyla, şişman adamın yüzüne bir kafa attı. Bütün yaşamımda ben böyle bişey görmedim. *Bir balkabağına* sert bir kaya hızla çarpar gibi, sürücünün kafası, şişman adamın yüzünde patladı. Birden o şişman adamın yüzü gözü kan içinde kalmış ve bir boş çuval gibi yıkılmıştı. Sürücü, yakasına yapışıp kaldırdı. Bukez öyle bir tokat patlattı ablak suratının geniş yanağında, tokatın şakırtısı o boş kırda yankılandı.

Şişman adam,

— Ben sana ne yaptım? Niçin dövüyorsun beni? diye sordu.

Kendisini korumaya bile çalışmıyordu, sürücünün tekmeleri, yumrukları, şamarları altında.

Doğrusunu söyliyeyim ki, ben tirtir titremeye başlamıştım.

Arabanın arkasındaki öbür üç yolcuya baktım. Onlar da şişmandı. İçlerinden biri,

— Neye kızdı bu adam? diye fısıldadı.

Sürücü seslerini duyacak diye korkularından fısıldayarak konuşuyorlardı.

— Acaba şişman olduğu için mi kızdı da dövüyor?..

— Öyleyse sıra bize de gelecek demektir...

— Ne yapsak acaba?

— Hay Allah, şurdan bir insan da geçmiyor ki, imdat isteyelim...

Ben yüreklenip, onlara,

— Niçin dövüyor bu adamı? diye sordum.

Yaşlı olanı,

— Biz de onu düşünüyoruz ya... dedi.

— Belki de dayak attıktan sonra parasını alacak, soyacak adamı...

— Sonra da bizi soyar öyleyse...

— *Kaçsak mı?*

— Kaçamayız ki... Koşar arkamızdan, yakalar.

— Doğru, baksanıza, tazı gibi adam...

— Hem arabası da var, arkamızdan yetişir.

— Peki öyleyse «Yetişin, adam soyuyorlar!» diye bağıralım.

— Döver bizi de... Vallahi döver...

— Sesimizi duyup da buraya birileri gelene deeek, öldürür bizi...

— Yoksa deli mi bu adam... Olur ya...

— Doğru... Dövdüğü adam kendisine bişey yapmadı ki, durup dururken dövüyor adamı...

— Deli, deli... Mutlaka deli... Sonra bizi dövecek belki de...

Sürücü orda şişman adamı dövüp dururken, şişman adam,

— Ben sana ne yaptım da beni dövüyorsun... Niçin beni dövüyorsun? diye yalvararak soruyor, *biz de bu yanda kendi aramızda korkumuzdan fısıldaşarak* sürücünün, o şişman adamı niçin dövdü-

ğünü tartışarak bulmaya çalışıyorduk. Belki şişmanlara kızıyordu da ondan dövüyordu. Olur ya, kendisi sıska olduğundan şişmanlara düşmandır. Belki de paralarımızı alacaktı... Belki de deliydi. Bütün olasılıkları sayıp döküyorduk ki, bir kuyuya boş kova düşmüş gibi bir ses duyuldu. Sesin geldiği yana baktım. Şişman adam, çöp yığınının içine düşmüştü. Sürücü de pis bişey karıştırmış gibi iki elini birbirine sürtüyordu. Arabasının yanına geldi,

— Buyrun, gidelim beyler... dedi.

Direksiyona geçti,

— Kusura bakmayın, sizi biraz beklettim. Ama kestirmeden çabucak götürürüm... dedi.

Yine o efendiden külhanbey olmuştu. «Niçin dövdün adamı?» diye sormaya hiçbirimiz yüreklenemedik. Zaten yolumuz az kalmıştı. Son durakta, arabasını durdurdu. Arabasından her çıkana ayrı ayrı,

— Gülegüle, iyi işler... dedi.

Ben sürücüye karşılık bile veremedim.

Dördümüz yanyana yürüdük bir süre. Onlardan biri,

— Anlamadım gitti, adamı neye dövdüğünü... dedi.

Öbürü,

— Valla, ben de anlayamadım... dedi.

Üçüncüsü bana döndü:

— Siz anlayabildiniz mi beyfendi?

— Hayır, ben de anlamadım.

Herbirimiz bir yana yürüdük. Ben bu olayın etkisinden bitürlü kurtulamadım. Sürücü, o şişman yolcuyu niçin dövdü diye düşündüm durdum.

Siz ne dersiniz? Sizin aklınıza bişey geliyor mu: sürücü, o şişman yolcuyu niçin dövdü acaba?

MEDENİYETİN İLK GİRİŞİ

Kasabamızın kel-kıraç görünmesine bakmayın bey... Atalarımız, bu sivri sivri kayalar ortasında kasabamızı kurmuşlar diye bizi akılsız bellemeyin. Bütün buraların ve dolay illerin, ve Ankara'nın ve İstanbul'un ve de Münih gibi, Berlin gibi, Hamburg gibi Alaman içinin bütün namlı tüccarları bizim kasabamızdan çıkmıştır. Yani yatırımın esas yapılacağı yer buradır. Bizim tüccarımız üstüne tüccar olamaz. Evet, kasabamızın gösterişi yoktur. Neden? Çünkü, bizim tüccarımız, kendi kasabasında durmaz. Kendi kasabasında durmaya gönlü elvermez. Neden? Çünkü... Tüccar demek ne demek? Ora halkının elindekini avucundakini gönül uyarınca elinden alan adam demek... İşte buyüzden bizim tüccarımız, hemşerisine acıdığından ona kıyamaz ve kendi kasabasında kalmaz, tüccarlığını başka yerlerde gösterir. Nere gidip sorsanız, bizim insanımızın gözüaçıklığını bilir. Yani, yatırımın esas yapılacağı yer buradır. Öyle mi sandın? Sen gene öyle bil! Ama söylenen doğru değil. Kıskançlıklarından... Bizim insanımızı her yerde kıskanır, kötülerler. Kurnazlıkta bizim bura insanının üstüne yoktur. Yahudi barınmaz bir yerdir bura. Tarihlerimizde böyle yazarmış. Büyüklerimiz bize böyle anlattı.

Evet, tarihimizde yazılıymış... Bir zamanlar bir yahudi, eşeğine binmiş, oğlunu da yanına almış, çıkmış yola ki, nerenin insanı en avanaksa oraya yerleşip orda tüccarlık edecek. Buyüzden kasaba kasaba dolaşıp, halkın aklını sınıyormuş. Dolana dolaşa bizim buraya da gelmişler. Yahudi, eşeğinden inip kasaba yolunun alt başında durmuş, oğlunu göndermiş kasabaya. O gün de bizim kasabanın pazarı... Yahudi oğlan, babasının önceden öğrettiği ders üzerine, önüne ilk çıkan pazarcıya «Emmi» demiş, «kırk param var. Bana kırk paraya öyle bişey ver ki, yiyince hem karnım doysun, hem susuzluğumu gidereyim, hem de eşeğime yem olsun...» Bizim kasabanın pazarcısı Yahudi oğlanın elinden kırk parayı alıp, ordan bir karpuz vermiş oğlana,

«Bu karpuzu yiyince susuzluğun gider, hem karnın doyar, kabuklarını da eşeğine verirsin, onun da karnı doyar.» demiş.

Babası, Yahudi oğlanın elinde karpuzu görünce, herşeyi anlayıp, daha oğlunun konuşmasına kalmadan,

«Aman oğlum, bunlardaki akıl ne akıl!.. Burda bizim tüccarlığımız sökmeyecek. Aman telesip burdan savuşalım...» diyerek baba - oğul ordan gitmişler.

Tarihte yeri varmış, büyüklerimizin bize anlattığı bu... Yani, yatırımın yapılması gereken yer tam bura işte! Bir yerde Yahudi barınamıyorsa, anla ki, ora insanı Yahudi'den bile baskındır. Ne? Yahudi burayı beğenmemiş mi? Burda tüccarlık edip de bu cıbılların nesini mi soyacağım, demiş... Yalan! Bizi çekemeyenlerin iftirasıdır. İnanma bey! Çünkü neden inanma, bir Yahudi, soyacağına inansa, orda halkı cıbıl da olsa soyar, evet derisini soyar... Ol-

mazsa, önce giydirir, sonra soyar. Bak şimdi diyelim, bu yatırımı yapacak olanlar, neden yapacaklar? Kalkınalım diye mi? Yok canım... Sen de inanmazsın ya buna. Bu yatırımı yapıp ilkin giydirecekler cıbılları, sonradan da soyacaklar. Tüm cıbılın nesini alacaksın ki...

Yatırım için mi? Evet, birinci yer bura... Neden? İnsanlarımızın kurnazlığı, işbilirliği üstüne yoktur da ondan... En kurnaz kimler? Kayseri'liler mi?. Heleee... Doğrusunu bilmeyince, ne desen haklısın bey... Kayseri toprağının, insanın kurnazını yetiştirmesi neden? Elbet bir nedeni olacak. Diyarbakır toprağı karpuzun iyisini, Rize'nin toprağı çayın hasını, Mersin toprağı dedin mi portakalı... Adana toprağı pamuk için birebir... Kayseri toprağı da adamın akıllısını yetiştirir. Peki, neden? Çünküüü, şeytanın doğum yeri Kayseri'dir. Biz bunu kabul ediyoruz, evet, şeytanın doğum yeri ve doğurduğu yer Kayseri'dir ve buyüzden Kayseri toprağından adamın en akıllısı çıkar. Böyledir diye biz Kayserilileri kıskanmayız. Çünkü neden kıskanmayız? Bizim tarihlerimizde yazarmış, büyüklerimiz bize böyle anlattı: Kayseri'de doğuran şeytan nerde gebe kalmış? Hıh hıh hıh... Şeytan bizim burda gebe kalmış.

«Bura insanı beni bile baştan çıkarıp gebe koydu, aman çocuğumu kurtarayım ellerinden...» diyerek, varıp Kayseri'ye gitmiş de orda doğurmuş.

İşte... Bu da anlatıyor ya, yatırımın yapılacağı esas yer bura...

Bütün burlarda medeniyetin ilk girdiği yer, gene bizim kasabamızdır. Kim? Arabaya ot mu? Töbe yalan! Bizi çekemeyenlerin uydurmasıdır. O işi benim babamın üstüne uydurmuşlar. Ben hiç hatırla-

mam, ama duymuşluğum var. Savaşın bitiminde Gazi Paşa'mız bizim buraya gelmiş. Babam buranın hatırı sayılır ileri gelenlerinden olduğundan, Gazi Paşa'mızı yolun ağzında karşılamış. Bizim bura insanı, otomobil nedir bilmezmiş daha, ilk görüyormuş otomobili... Eh, bizim burda töredir, bir konuk atla, arabayla geldi mi, kendi eve, hayvanı ahıra alınıp, hayvanına yem, kendine yemek verilir. Gazi Paşa'mız otomobilinden inmiş. Herkes, Gazi Paşa'ya mı baksın, yoksa bu kendikendine yürüyen arabaya mı baksın, şaşırmış... Kendiliğinden yürüdüğüne göre, besbelli canlı olacak demişler sözde... Ve de götürüp otomobilin önüne ot koyunca biri, babam ordan,

«Teri soğusun da öyle yemleyin...» demişmiş.

Yalan! Vallaha yalan... Bizi çekemeyenlerin uydurması...

Medeniyet denilen her ne varsa, ilk bizim buraya gelmiştir Cumhuriyet'ten sonra... Sözgelişi «Ailelere Mahsus» bahçe ve çayyeri ilk bizim burda icat olmuştur. Eskiden kadın kısmı, kasabanın parkına giremezdi, çay bahçesine girip çay içemezdi. Daha bizim bu komşu illerin hiçbirine «Ailelere Mahsus» yerler ayrılmamışken, ilkin bizim burda icat oldu. Kasabanın parkını ikiye ayırdık. Bir yanı erkekler için, öte yanı da karılarıyla gelenler için... Araya bir de telörgü gerdik ve burayı sarmaşıkla da kapadık ki, ailesiyle gelenler rahat etsin itten kopuktan... Sonra «Aile matinesi» de ilk kez bizim bura sinemasında icat olmuştur. Daha bu kadar belleme, medeniyet diye ne varsa, ilkin bizim buraya gelmiş, sonra burdan dağılmıştır o yana bu yana... Hatta, bizim kasabaya sütyenin nasıl girdiğini ben çok iyi hatırlarım. 14 - 15 yaşımda olacağım. Daha

o zamanlar bizim buralarda sütyen mütyen bilen yok. Dedim ya, ilkin bizim kasabaya geldi sütyen de, bizden gördüler, nice zaman sonra öbür kasabaların tüccarı da getirip sattı. O zamanlar il'de bile yoktu sütyen daha... Bizim park bahçesini gördünüz mü? Hani, alt yanda da ailelere mahsus yer vardır. Işte ailelere mahsus yerin alt yanında sıra dükkânlar vardır. O dükkânlardan biri Bezez Mırat Efendi'nin dükkânıydı. Allah rahmet eylesin, Bezez Mırat Efendi, pek ilerici bir adamdı. Yeni icat olmuş her ne medeniyet eşyası varsa, Istanbul'dan alır gelir, dükkânında satardı. O'nun zamanında dükkânın kapısı üstündeki kırmızı levhaya beyaz boyayla «Binbir Çeşit Hırdavat ve Bezez Mağazası - Mırat ve Mahdumu» diye yazılıydı. Bu Mırat Efendi çok bir ileri adam olduğundan dükkânının levhasını zamanın gidişine göre değiştirirdi. Bir zaman levhasındaki yazıyı «Cumhuriyet Tecimevi» yapmıştı. Sonra «Binbir Çeşit Tuhafiye Mağazası» yaptı. Benim söylediğim, bu dükkânına sütyen getirmesi «Binbir Çeşit Tuhafiye Mağazası» zamanına raslar. Rahmetlinin dükkânında yok, yoktu; içgiynekten tut, nal mıhına, badana kirecine, nalına, amerikan bezine dek herbişey satardı. Hatta Bezez Mırat Efendi için, «O'nun hiçbir günâhı yoktur, olsa günahını da satar...» derlerdi.

Hiç unutmam, bir ilkyaz günüydü, ben kasaba parkında oturmuş, çay içiyor, yarenlik için arkadaşları bekliyordum. Uzaktan biri,

«Maaamıt, Mamıt... Ien nerdesin Mamıt, koş gel!» diye ünneyerek geliyor.

Yaklaşınca baktım, bizim Dursun.

«Hayrola Dursun, nedir, ne var?» diye sordum buna.

Soluk soluğa,

«Bezez Mırat Efendi, dükkânına bişey getirmiş, camının ardına koymuş. Ne olduğunu kimse bilmiyor, koş gel, sen de gör!» dedi.

Meraklanıp baktım. Dursun,

«Sen git, ben ötey arkadaşlara haber verip geliyorum...» dedi.

Hem dükkâna gidiyorum, hem de «Bezez Mırat Efendi, gene medeniyet için gerekli olan bişey getirmiştir...» diyerek koruyorum. Kimbilir nedir bu kez getirdiği... Dükkânın önüne geldim ki, amanın, kasabanın delikanlıları, yeniyetmeleri hep oraya toplanmış. Kimisi de yolda, geliyor. Dükkânın önü tıkış tıkış... Orda her ne görüyorlarsa, gören, varıp falancıya da haber vereyim de gelip görsün, diyerek koşuyor. Çok geçmedi, haber bütün kasabanın yeniyetmelerine, delikanlılarına yayıldı ve Mırat Efendi'nin Bezez dükkânının önü doldu ki, parka dek yığıldık... Bizden büyük delikanlılar olduğundan, ileri geçmem kolay değil. Sonunda sıyırtarak, yanaşarak, camın önüne geldim. Arkadaşlardan biri,

«Mamıt, iyi bak da gönlün gözün açılsın oğlum...» dedi.

«Nedir o?» dedim.

«Görmüyor musun?»

«Gördüm ya, anlayamadım...»

«Hey avanak, nerden anlayacaksın...»

Bizden az kabaca bir Recep vardı,

«Şehir karısı görmemiş, ne olduğu bilinmez bunun.» dedi.

«Sen gördünde mi biliyorsun...»

O sıra Mırat Efendi kapıya çıkıp,

«Ayıptır yahu, çekilin öte... Hiç medeniyet gör-

mediniz mi!» diye bağırınca, cam ardındakinin medeniyet gereği bişey olduğunu anladım.

Mırat Efendi'nin lafına kimse aldırış etmedi. Biyandan arkadaşlar o şeyi görmeye geliyordu. Dursun koşarak gelmiş,

«Anladın mı, neymiş o?» diye sordu.

«Takke desem, bebe takkesi gibi...» dedim.

«O gördüğün memelik oğlum, memelik...» dedi.

«Nasıl yani?» dedim.

«Basbayağı memelik işte... İçlik yok mu içlik, hani giyinirsin... Terlik, gecelik, başlık gibi... Bu da memelik.»

Herkes birbirine soruyor. Doğrusunu bilen yok. Mırat Efendi'nin oğlu arkadaşımız olduğundan O'na sormuşlar, o da bunun memelik olduğunu söylemiş.

Her kafadan bir ses çıkıyor. Aradabir Bezez Mırat Efendi, kapı önüne dikilip «Ayıptır çekilin, siz hiç medeniyet görmediniz mi?» deyip duruyorsa da kimse ordan ayrılmıyor. «Memelik» sözünü de duyunca daha bir meraklandık.

O zamana dek analarımızın, bacılarımızın memelik kullandığı yok, görülmemiş.

«Yahu, bu memelik neye yararmış arkadaşlar?»

«Canım, bildiğimiz meme torbası bu...»

«Nerden bilmişsin meme torbasını, anan mı takıyor?..»

Bu ağır laf üzerine bir itiş kakış, bir kavga, bir sövüp sayma...

Meme torbası olduğunu söyleyen açıkladı:

«Canım bildiğimiz meme torbası bu... Hani kuzulu koyunların memelerine takılmaz mı ki, kuzu emmesin de, anası sağılsın diye... İşte bu da öyle bir meme torbası...»

«Töbeee... Yahu, koyun sağıldığından memesine torba takılır. Peki bu şehir kadınları sağılıyor mu ki, memelerine torba bağlasın...»

«Sağılmaz ama, çocuğu meme emmez mi?»

«Emsin...»

«Kimden saklıyor öyleyse memesini torbaya koyup?»

«Besbelli kocasından... Çocuğunun hakkını babası emmesin diye...»

«Höst...»

Terlemiş bıyıkları ele gelen bizden büyük bir delikanlı bilgiç bilgiç,

«Bunları şehir kadınları takınır.» dedi.

«Neye?»

«Dik dursun diye besbelli...»

«Ulan şehir karısının ne kadarlık memesi olacak da, onu da torbaya koyup dik tutacak?..»

«Hehey... Sanki şehir karısının memesini görmüş de... Ulan, şehir karısında öyle meme olur ki, değil böyle torbaya, çuvala küfeye bile sığmaz be...»

«Yok deve...»

«Ne desem boş, görmeyince bilemezsin ki...»

«Oğlum, hiçbiriniz bilemediniz işte... Başlık neye takılır? Çocuğun başı üşümesin diye... Deden neye takke giyer? Başı üşümesin diye... Bu memelik işte besbelli, şehirli avradın memeleri üşümesin diye...»

«Bana kalırsa bunlar temizlik için... Şehirli avrat bunları takınıyor ki, memeleri tozdan topraktan korunsun...»

«Isınır sıcacık, oh...»

«Mahfaza oğlum, mahfaza bunlar...»

«Ulan, mücevher mi bu, bir de mahfazaya koysunlar...»

«Yahu, bu torbalar küçük, buna meme sığmaz ki...»

«Ulan, sen bunu sarı ineğin memesi mi belledin de torbasına sığmaz dersin... Hemi de bu, ölçü üzerine memesine göre boy boy yapılır herhal...»

Edepsizliği iyice ele alan birisi Mırat Efendi'ye sordu:

«Mırat emice, bunu satın alacak karının memeleri, bu torbanın içine girmezse ne olacak?..»

Mırat Efendi gene kapı önüne çıkıp, hep o sözünü tekrarladı:

«Ayıptır yahu, siz hiç medeniyet görmediniz mi be?»

«Nerden göreceğiz be Mırat Emice?»

Ordan biri,

«Nasıl herkesin ayağı bir boy değilse, her kadının da memesi bir olmaz. Ayakkabıcı ayağın ölçüsünü almaz mı, işte öyle...»

«Şimdi demek, Mırat Efendi emicem, sipariş verecek avradın memesinin ölçüsünü mü alacak?..»

«Ayıptır ayıp... Siz hiç medeniyet görmediniz mi?»

«Bunu daha ilk görüyoruz Mırat Emice...»

Mırat Efendi, kalabalığı dağıtmak için zorlayınca, bu kez yalvaranlar oldu:

«Az daha müsaade et Mırat Efendi Emice...»

«Sevabına Mırat Emice... Sevabı büyük.»

«Yahu ben hep geride kaldım, hiçbişey göremedim ki... Durun biraz şu meme kılıflarını biz de görelim.»

İtişkakış başladı. Mırat Efendi, camekânı kırıla-

cak diye korkmakta. Dayanıyorlar camekâna, yani dayanıyoruz.

«Arkadaş, ben bunun ne olduğunu şimdi anladım.»

«Neymiş?»

«Bu şehir karılarında herbişey takmadır. İşte bu da şehir avratlarının takma memesi...»

«Hiç de değil işte... Bu memelik denilen şey, üşümesin diye yapılmış.»

«Kim üşümesin diye?»

«Kimden konuşuluyor ki arkadaş, meme elbet... Şehirli avrat, memesi üşümesin diyerek, işte bu kılıfı geçiriyor memesine... Yani, senin anlayacağın, bu memenin göyneği.»

«Sargı oğlum bu, sargı... Hastalanınca üstüne kapatıyorlar.»

«İri görünsün diyedir bu... İri ve diri...»

Recep birden daldı dükkâna. Mırat Efendi'yle bişeyler konuşmaktalar. Biz dışarda olduğumuzdan ne konuştuklarını duymuyoruz ama, Mırat Efendi'nin kafa kaldırmalarından, Recep her ne istiyorsa, olmaz dediğini anlıyoruz. Bunlar içerde epiy çekiştiler. Sonunda Recep çok kızgın, söylenerekten çıktı dükkândan. Yaşıtlarından biri,

«Neydi oğlum, çekişip durdunuz?» dedi.

Recep,

«Hiç... Hiçbişey...» dedi ama, sonradan Mırat Efendi'den öğrenmişler. Recep, her kaç paraysa ödeyip memeliği satın almak istemiş. Mırat Efendi de, memelik karı işidir, diyerek vermezlenmiş.

Recep bozum olup dışarı çıkınca, ardından Sülüman girdi içeri. Girmesiyle, camekânda duran memeliğe elattı. Yakaladı memeliği mıncıklıyor. Bunun üzerine Mırat Efendi'yle oğlu, Sülüman'ın üstü-

ne atıldılar. Geri çekmeye uğraşıyorlar. Çekmeye çektiler ama, memeliği Sülüman'ın elinden kurtaramadılar. Sülüman göğsüne bastırmış, elleyip okşuyor memeliği, biyandan da yalvarıyor:

«Oh benim Mırat Emicem, her kaç paraysa vereyim bir elleyip okşaması. Parasıyla değil mi canım... Her bir ellemesi neyse ödeyeceğim yahu... Oh benim Mırat Efendi Emicem...»

Derken bu kez Recep dükkâna daldı. Az kaldı ki, Sülüman'ı vurup öldüre... Say ki Sülüman, satılık memeliği mıncıklamamış da, Recep'in nikâhlı karısına saldırmış. Sülüman'ı Recep'in elinden, memeliği de Sülüman'ın elinden zor çekip aldılar.

Demem şu ki, sütyen denilen memeliğin bizim kasabamıza girişi işte böyle oldu. Biz onun adının sütyen olduğunu bile çok sonraları öğrenebildik.

Sülüman'la Recep'in memelik yüzünden kavgalarından sonra, duyduk ki, Recep, Mırat Efendi'ye gidip, bu memeliği hangi kadın satın alırsa kensine söylemesi için çok yalvarmışsa da, Mırat Efendi «Namuslu tüccar, müşterisini ele vermez.» deyip Recep'i savmış başından. Gelgelelim, o memelik uzun zaman satılmadı. Hep durdu Mırat Efendi'nin dükkânın camekanında. Kasabalı da, sabahtan akşama Murat Efendi'nin dükkânı önünde geçit yaptı. Yaşlılar bile gider bakarlardı da, memeliğe baktıkları belli olmasın diye, sözde Mırat Efendi'yle pazarola konuşması yaparlardı. Sonradan öğrendik ki, Bezez Mırat Efendi'de memelik bir tane değil, doluymuş. Boyuna satarmış da, o camekândaki mostralık dururmuş orda. Biz bunun böyle olduğunu, bir hemşerimiz, memelik takıyor diye karısını eşek sudan gelesiye dövdükten sonra boşamaya kalkınca anladık. Çünkü o ka-

dın, Mırat Efendi'den memelik satın almış, oysa mostralık memelik gene camekândaydı.

Memlekette ilerleme kolay olmuyor bey... Bak bugün, nerden nereye geldik. O zamanlar, bu memelik yüzünden bizim burda çok karı, kocasından dayak yemiştir. Sonunda ne oldu? Karılar üstün geldi, alıştırdılar bizi de memelik takmalarına.

Yani diyeceğim şu ki, sivri kayalar ortasında kurulmuş gördüğün bu kel-kıraç kasaba, şeytanın gebe kaldığı yerdir ve de Yahudi barınamaz bir yerdir ve de her bir zaman medeniyetin ilk girdiği yerdir. Memelik ilk olarak bizim bu kasabaya girdikten nice zaman sonra, dolaydaki kasabalarda, ilde de satılmaya başlamıştır. Yatırımın yapılacağı esas yer buradır bey...

TURİSTİK BELGEMİZİ GERİ ALSINLAR

Oranın halkı, kasabalarının il yapılması için çok uğraşmış, ama başaramamıştı. Yani büyük, nüfusu da biçok illerimizden kalabalık bir ilçeydi. İlçede yirmiden artık avukat, avukattan da çok dilekçeci vardı. Dilekçeciler, salt dilekçe yazmakla kalmaz, hemşerilerin adliyede, mahkemelerde, tapuda, belediyede, daha bunlara benzer devlet dairelerindeki işlemlerini izlerdi. Mahkeme başkâtipliğinden emekli dilekçecinin yazıhanesi arı kovanı gibi işlerdi. Hele kasaba pazarının kurulduğu perşembe günleri, yazıhanesi dolar dolar taşardı.

Camlı kapının da, kapının iki yanındaki camların da üstlerine, büyük büyük harflerle yazılmış kâğıtlar yaptırılmıştı: «Hertürlü evrak ve muamele takip edilir», «Belediye ile ilgili her nevi ruhsat muameleleri», «Tapu ve kadastro işleri, hudut tesbiti ve hudut anlaşmazlıkları», «Hertürlü emlâk alım ve satımı: Ev, arazi, arsa, tarla, bağ, dükkân, mağaza», «Fotokopi çıkarılır», «Vergi beyannameleri tanzim edilir», «İşçi sigorta beyannameleri doldurulur», «Vergi itiraz dava ve dilekçeleri»...

Dilekçecinin dükkânına üç kişi girdi. Üçü de altmış yaşın üstünde görünüyordu. Giyimlerinden,

durumları iyi köylüler oldukları anlaşılıyordu. Biri çember sakallı, uzun boylusunun sırtı kamburlaşmış, biri de şişmandı. Kapıyı hızla açışlarından, gözlerini döndüre döndüre bakışlarından, sık solumalarından bişeye kızgın oldukları anlaşılıyordu. Üçü de ayrı ayrı,

— Selamünaleyküm... dedi.

Masadaki dilekçeci, önündeki dosyadan başını kaldırmadan,

— Aleykümselam... dedi.

Masanın yanındaki sandalyelerde bir kadınla iki erkek oturuyordu. Yeni girenlerden ikisi oturdu, kamburu çıkmış olan uzun boylusu, boş sandalye olmadığından ayakta kaldı.

Sakallı olanı,

— İşin çok uzun mu? diye sordu.

Soru üzerine başını kaldıran dilekçeci yeni gelenleri tanımıştı. Saygın kişiler olacaktı ki, az önceki gibi baştan savmaca değil, bu kez yakınlık göstererek, ilkin bir «Oooo...» çektikten sonra, bir daha,

— Aleykümselam... Hoşgeldiniz... dedi.

— Hoşbulduk.

— Şimdi bitiyor işim, şimdi...

Önünde açık dosyadaki kâğıda bişeyler yazıp dosyayı kapadı, o kadınla iki erkeğe,

— Siz, dedi, ayın onaltısında geleceksiniz. Öğleden sonra... Hadi gülegüle.

Onları başından savdı.

Üç yaşlı köylü, yer değiştirip, dilekçecinin masasına daha yakın olmak için, gidenlerden boşalan sandalyelere oturdular. Üçü de taşacak, patlayacak gibiydi. Ağızlarından her söz çıktıkça, biraz biraz boşalıyorlardı.

Sırtı kamburlaşmış olanı,

— Battık, iyice battık, hem de tüm bucak olaraktan battık... dedi.

Dilekçeci,

— Hayrola? Ne var, ne oldu ki? diye sordu.

Sakallısı,

— Hayrı da, şerri de kalmadı bunun... dedi.

Sözü birbirlerinin ağzından kaparak anlatmaya başladılar.

— Bu işin nasıl başladığını sen bizden iyi biliyorsun.

— Öyle ya, turizm belgesi istiyoruz, diye bakanlığa dilekçeyi sana yazdırtmıştık.

— Sonra, turizm bakanlığından kredi almak için de...

— Dilekçemizi gene sen yazmıştın... Allah razı olsun...

— Senin yazdığın dilekçe, başkalarının yazdığına hiç benzemez.

— Herkesler dilekçesine aylarca cevap gelecek diye beklerken...

— Senin yazdığın dilekçenin cevabı hemen gelmişti bize...

— Evet, senin iyiliğini çok gördük...

— Vara hiç cevap gelmeyeydi, vara turistik belge vermeyeydiler, vara kredi almayaydık...

— Bizim başımıza bu belâyı saran, o bizim bucak müdürü olacak herifle...

— Bir de ortaokulumuzun müdürü...

— Bucak müdürünü de kandıran gene okul müdürü... Bütün düzen müdürün başından çıktı.

— O sıra müdür bizim oraya daha yeni gelmişti. Gelince...

— İlk iş olaraktan...

— «Burası dünyanın cenneti» demeye başladı...

— «Siz bu yerin değerini bilemiyorsunuz.» deyip duruyordu.

— Böyle güzel deniz başka yerde bulunmazmış... Doğrudur, sen de bilirsin ya, bizim oranın çimerliği gibi çimerlik yoktur başka yerlerde...

— Kumu yumuşaktır bir, denizi sığdır iki...

— Akıntısı, dalgası yoktur, üç...

— Bağlık bahçeliktir bizim ora...

— Okul müdürü de bunu söylüyor. «Bu sizin şarabınız üstüne dünyada şarap yoktur.» diyor.

— Bizim oranın güneşi de bir başkaymış... Ulen güneş bu be, güneşin de başkası mı olur, koca dünyaya bir güneş vermiş Allah...

— Pınarlarımız vardır, bilirsin ya sen de... Kaynak sularımız soğuktur gayet...

— Müdür, ille de bu güzellikleri değerlendirelim, diye tutturdu.

— «Bu zenginliklerinizi değerlendirelim ki, size bir yararı olsun...» diyor.

— Bizimki gibi, ta deniz kıyısına uzanmış çam ormanı başka yerde yokmuş...

— Müdür, bucağımızın ilerigelenlerini, bizim gibi yaşlılarını, sözü geçenlerini bir pazar günü okula çağırdı. Hep toplandık okulda...

— İşte bu dediklerimizi anlattı uzun uzun...

— Bir doğa tutturmuş gidiyor... Bizim oranın doğası şöyle güzelmiş, böyle güzelmiş...

— Hepsinden önemlisi de, «İnsanlarınız çok iyi...» diyor.

— Evet... Gerçekten öyleyizdir.

— Hani kendikendimizi övmek gibi olmasın, bizim ora insanı çok iyidir, sen de bilirsin ya...

— Eh, atadan, babadan öyle görmüşüz... Bir konuk geldi mi, nasıl ağırlayacağız diye dönenir dururuz.

— Sonra efendim, müdürün dediğine göre, bizim ora hiç kirlenmemişmiş...

— Fabrikamız neyimiz olmadığından, sularımız, topraklarımız, ormanlarımız, denizimiz temizdir.

— Müdüre, «Hep değerlendirelim, değerlendirelim deyip duruyorsun. İyi ama nasıl değerlendirelim, ne yapalım?» diye sorduk.

— Bunun üzerine Müdür, «Kolay...» dedi. «Boşuboşuna yoksulluk çekiyorsunuz.» dedi.

— «Siz cennette yaşadığınızı bilmiyorsunuz.» dedi.

— «Bu zamanda en büyük kazanç turizmden gelir.» dedi.

— Italya'yı, Yunanistan'ı, Yugoslavya'yı, daha...

— Başka yerleri de anlattı.

— Buralarda...

— Turizmden milyonlar kazanılırmış.

— Hem de onların yerleri bizimki gibi güzel değilmiş. Kırkıraç yerlermiş.

— Onlar, güneşi, denizi, havayı satıp para kazanırlarmış.

— Yahu, Allahın güneşi, havası, denizi satılır mı... Hani bir zamanlar gazeteler de yazmıştı ya, bir dolandırıcı varmış da, enayilere belediyenin tramvaylarını, kentin köprülerini, kulelerini, parklarını satarmış...

— Hiç olmazsa o, gene de satacağı şeyi, benimdir diye gösteriyor.

— Ya biz ne göstereceğiz? Havayı mı, güneşi mi?

— Biz gene o genç Müdür'ün aklına uymazdık ya, bizi asıl Bucak Müdürü kandırdı. Çünkü, Bucak Müdürü de okul Müdürü'nü destekliyor. Müdür bir söylerse, Bucak Müdürü üç söylüyor.

— «Peki, bu güneşi, havayı, deniz suyunu, kırı nasıl satacağız? Tartılmaz, ölçülmez ki...» diye sorduk.

— Turistlere satacakmışız. Yeter ki, biz...

— Bikez karar verelimmiş. Ötesini, Okul Müdürü'yle...

— Bucak Müdürü, kendileri yapacaklarmış...

— İlkin, bizim oranın turistik bölge diye ilan edilmesi gerekirmiş.

— «İyi edelim...» dedik. Ama bu ilanı hükümet yapacakmış.

— Biliyorsun işte ötesini, geldik sana, Turizm Bakanlığı'na dilekçe yazdırdık ki, Bakanlığın müfettişleri bizim orayı gelip görsünler de, turistik bölge ilan etsinler...

— Allah razı olsun senden... Her zaman söyleriz, senin üstüne dilekçeci yoktur.

— Senin yazdığın dilekçeye ayına kalmadan cevap geldi.

— Filanca gün bakanlığın müfettişleri geliyormuş. Bucak Müdürü'yle Okul Müdürü, «İşte herbişey gelecek olan bu müfettişlerin elindedir. Bunları iyice yedirip içirip ağırlamalı, ödüle armağana boğmalı ki, burayı turistik bölge ilan etsinler.» dedi.

— Onların dediğine göre, bizim ora bir turistik bölge ilan edildi mi, para akarmış para...

— Hem de döviz parası ki, altından değerli...

— Müdür, «Hele bir turistler gelsin, dereden akar gibi para akar da, parayı koyacak, yığacak yer bulamazsınız.» diyor.

— Bunun üzerine...

— Ne demişler; kaz gelecek yerden tavuk esirgenmezmiş.

— Müfettişler dört kişi... Biz yaptık belki kırk kişilik ziyafet...

— Karılarını da getirmişler.

— Bir hafta kaldılar bizim orda, bir güzel teftiş ettiler.

— Sonunda bizim ora, turistik bölge ilan edildi.

— Edildi ama, turistin muristin geldiği yok.

— Şimdi n'olacak?

— Müdür, «Kalkındırma ve Turizm Derneği» kurulacak dedi.

— Biliyorsun, bu derneğin işlemini de, eksik olma, sen yapmıştın. Derneği de kurduk...

— Bir de Turistik belge almalıymışız. O dilekçeyi de sen yazmıştın da, çok beklemeden cevabı gelmişti.

— Bizim ordan sekiz-dokuz kişi turistik belge aldı. Ama gene turist yok...

— Aradan zaman geçiyor. Biz, turistler gelecek de, bizim oraya para akacak, paraları koymaya yer bulamayacağız diye işi gücü de boşladık. Turist bekleyip durmaktayız.

— Bucak Müdürü'yle Okul Müdürü, bizim Turizm Derneğinin, bir turizm şirketiyle anlaşma yapması gerektiğini söyledim.

— Peki, yapalım. Yapalım ama, para yedirmeliymiş ilkin...

— Derleyip topladık parayı... Müdürün bulduğu turizm şirketine verdik ki, bu şirket de, Avrupa'larda, Amerika'larda bizim oranın cennet olduğunu ilan ede de, turistler gele...

— Allahın güneşini, denizini, havasını satıp para kazanalım...

— Derken... Haber geldi. Falanca gün ilk turist kafilesi geliyor...

— Amanın... Amanın derim sana... Bizim orda olacaktın da görecektin... Yediden yetmişe hepimiz, turistlere hazırlanıyoruz...

— Bizim Turizm Derneği, o bizim turizm şirketinden yazılı bezler, levhalar, resimler, daha neler getirtti.

— Bunları duvarlara, camlara, kapılara astık, yapıştırdık...

— Ne yana baksan görürsün, her yerde asılı: «Turist, konuğumuzdur», «Turistin başımızın üstünde yeri var», «Turiste iyi davranınız»

— «İyi davranılırsa, bir turist bin turist getirir», «Turiste güler yüz göster», «Turistlere memleketi tanıtmak *yurttaşlık* görevimizdir».

— «Turistler bizi dünyaya tanıtır», «Turist döviz kaynağıdır», «Turistlere kapılarımızı açalım».

— Daha neler neler...

— Ilk turist kafilesinin geleceği günü görecektin ki, görülecek bişey... Cumhuriyetin onuncu yılında da böyle bayram olmamış... Bizim bütün bucak halkı...

— Turistleri karşılamak için yollara döküldük... Okulun çocukları...

— Başlarında öğretmenleri çıktılar yola... Okulun Müdürü, çocuklardan bir de mehter takımı kurdu ki, turistlere beğendirsin...

— Mehter takımı önde... Sonra çingenelerden de ikişer zurnacı, davulcu tuttuk...

— Ya ayıcı? Bu aklı da dağlıkçı verdi. Ayı oy-

natan bir çingene kiraladık. Ayıcıyla iki ayı da bizimle...

— Turistlere yağlı güreş gösterelim, dediler. Olur dedik. Biyandan haber salıp pehlivanları çağırdık.

— Görülecek bişey canım... Evlerin kapılarını, pencerelerini bayraklarla, çiçeklerle, ağaç dallarıyla donattık.

— Yer yerinden oynuyor.

— Ana yolun bucağımıza dönen sapak yerine geldik, orda turistleri bekliyoruz. Bekle bekle...

— Derken... Karşıdan canlanmış paçavra yığını gibi bişey, yuvarlana yuvarlana bize doğru geliyor... Geldiler, geldiler... Amanın...

— Bir de görelim ki... Allah Allah! Bunlar insan yahu...

— İnsan olmaya insan... Yakından bakınca insan oldukları belli... Gelgelelim insanlıktan çıkmışlar.

— Toza toprağa belenmişler. Üstbaşları dökülüyor. Üstlerinde pırtılar...

— On-onbeş kişi kadar var. Saçları omuzlarında, bellerinde... Hangisi kadın, hangisi erkek...

— Belli değil... Kimisi yalınayak, başı kabak... Kiminin sırtında meşin torba, kiminin boynunda bizim sazın başka türlüsü bir çalgı...

— Entarileri, gömlekleri renk renk çiçekli ki, bizim çalgıcı çingenelerin ve çengi oğlanların ve oynak karıların giyinekleri de o kadar çiçekli ve renkli değil...

— Ben bunları görünce, cin midir, peri midir, in midir, şeytan mıdır bunlar, diye şaşıp kaldım. Öteyandan...

— Bizim oranın belediye başkanı «Nittirin ulan

şurdan... Turistlerin geleceği sıra nerden çıktınız? Memleketimizi yabancılara karşı kötü tanıtacaksınız.» diyerek bunların üstüne yürüdü.

— Sille tokat girişti... Muhtar da, «Kovun şunları yoldan, turistler görmesin aman...» diye kolculara seslendi. İşte o sıra...

— Okulun Müdürü bunlarla bişeyler konuştu. Bize «Durun aman yahu, beklediğimiz turistler işte bunlar...» dedi.

— Bunların nesi, neresi turist, kasabanın deli dilencileri bile böyle olmaz... Müdür, azbuçuk İngilizce bildiğinden onlarla konuştuktan sonra, bunlar turisttir diye yemin billah etti.

— Turist demese, gelenleri döve döve sürüp hittir edeceğiz...

— Yahu, bunlar hani bizi kalkındıracaktı, köyümüze para bırakacaktı... Bunlarda para pul olsa, böyle yırtıkpırtık, yayanyapıldak gelmezler.

— Bucak Müdürü, parayla imanın kimde olduğu bilinmez, dedi... Her neyse... Başa gelen çekilirmiş... Hükümetimiz «Turistlere iyi davranın» diye buyurmuş.

— Davullar dövüldü, zurnalar çalındı... Ayıcı, ayısını oynatmakta... Öğrenci mehter takımı ziller, defler çalmakta... Alkışlar, yaşalar... Biz bu turistleri önümüze kattık, bucağa getirdik. Getirdik ama...

— Bizim Kalkınma ve Turizm Derneğimiz, turistlere ev gerek diyerekten, köyün en iyi evlerini boşalttırdı bize... Bunları eve almaya pansiyon diyorlar. Her ikişer, üçer turisti evlerimize aldık. Eh turiste, iyi davranacaksın... Konuğumuz çünkü... Başımızın üstünde yeri var... Açtık sofraları... Döktük önlerine kuzuları, pilavları... Bunlar yiyip

içip yatıp gezip dolanıp denize girip, çalıp söyleyip oynayıp yaşıyorlar. Bikaç gün sonra, bu turistlerden üçünün kaldığı bir evden geceleyin feryatlar yükselmeye başladı. Nedir, ne değildir diye...

— Hep birden o eve koştuk ki, evin sahibi olan kadın, sıcak su kaynatıp turist kızları zorla leğene sokup yıkamaya kalkmış... Kızlar ağlayıp bağırmakta...

— Kadına sorduk. «Amanın, bunların hepsi bitli... Evi bit sardı bütün. Eh, uzaktan geliyor garipler, bitlenmişlerdir, diye ben de yıkansınlar dedim. Ama yıkanmıyorlar...

— Evet, köyün evlerini bit sardı... Hiçbirinde metelik yok. Varsın olmasın, ama hepsi de tütün tiryakisi... İnsanın yüreği parçalanıyor.

— Aramızda para toplayıp bunlara cıgara alıp dağıtıyoruz... Derken bunlar, karınları doyup dinlenip kendilerine gelince, geceleri sabaha dek cıyak cıyak bağırarak sözde şarkılar söyleyip zıplayıp oynamaya başladılar.

— Kimsede uyku kalmadı... Haydi, konuktur, deyip susuyoruz... Ama olacak gibi değil... Yahu, paradan neyden geçtik, hittirip gitseler de kurtulsak demeye kalmadı, bizim oranın cennet olduğunu duymuşlar, arkadan yirmi turist daha geldi.

— Geldi ama, onlar bunlardan da beter... Öyle bir bela aldık ki başımıza, anlatılır gibi değil...

— «Aman ayıp olmasın» diyerekten, biz yemeyip bunları yediriyoruz. Hepsi helal hoş olsun, iyi de, başımıza bir de esrar belası çıkardılar. O zamana dek, bizim oralarda esrar içildiği görülmemiş, duyulmamış... Bizim bucağın delikanlıları da onlarla birlikte geceleri bağırıp çağırıp zıplamaya, derken derken esrar içmeye başladılar. Neyse ki, içlerinde

ikisi, üçü, ayrılıp gidiyor. Giderlerken de, okulun duvarına İngilizce bişeyler yazıyorlar.

— Nedir bu yazdıkları diye sordum Müdür'e... Birini okudu. Diyesiymiş ki: «Sevgili Peter ve Cin Luys, sizi burda onbeş gün bekledik. Biz Katmandu'ya gitmek üzere yola çıkıyoruz. Katmandu'da buluşalım.»

— Okul duvarı, açık mektup yeri oldu. Evet gidiyorlar ama...

— Üçü gidiyorsa, onbeşi geliyor. O bizim bağlandığımız turizm şirketi, nasıl çok çalışmış ki, Avrupa'nın her bir yerinde bizim propagandamızı yapmış. Buyüzden turist doluyor. Neyse, okulların tatil zamanı geldi. Turistler evlere sığışmadığından, okulun dersliklerini turistlere verdik.

— Derslikler it ahırından beter oldu. Bunlara yemek yetiştiremez olduk... Aç bıraksak, ayıp olacak... Köyümüze gelmişler.

— Hepsi garip... Aç koyacak değiliz ya... Şanımıza yakışmaz.

— Ayrıca da hükümet, aman turistlere iyi bakın, demiş... Bizi dünyaya tanıtacaklar... Bir zaman sonra...

— Nerdeyse sayıları, bizi geçecek... Yahu, bunca ipsiz sapsız insan nerden de çıkıyor... İpini koparan...

— Haydi bizim oraya... İçlerinde çoğu Alman, Fransız, Amerikalı, İtalyan, İngiliz... Ve akla gelen gelemeyen, bildiğin bilmediğin her milletten insan var... Derken...

— Bizim delikanlılar, bu turist kızları eve kapatmaya, dağa çıkarmaya ormana götürmeye başladılar... İşte buyüzden...

— Bitten kurtulalım derken, bir uyuz salgını

başladı ki, görülmemiş bişey... Uyuz olmayanımız kalmadı... Bit biyandan, uyuz biyandan... Yahu biz...

— Hani turistler yüzünden para kazanacaktık da... Parayı koyacak yer bulamayacaktık... Bit, uyuz, esrar... Yetmezmiş gibi, bizim delikanlılarda belsoğukluğu da başladı mı...

— İnsan yüreği dayanmıyor, yalın ayaklar... Haydi kendi iki çift ayakkabımızın birini bunlara veriyoruz. Güz geldi, yağmurlar başladı. Zaten bizde yok. Olanımızı da bunlara...

— Vermeye başladık. Giysi ver, giynek ver, don ver, aba ver... Sonunda, biz de...

— Onlara döndük... Aramızda hiç fark kalmadı... İyice rezillik... Olacak gibi değil... Derken...

— Hadi delikanıllara bişey dediğimiz yok, bizim kızlardan birikisi de bu turistlerin arasına katılmadı mı... Yahu, ne ettiysek önleyemiyoruz. Bizim kızlar, oğlanlar da, turistler gibi turistlerin dilinden konuşmaya başladılar... Nasıl kendi başımıza bu belayı sardık biz... Vazgeçtik...

— Onun parasından pulundan... Herşey biyana da, bizim oranın gençleri birer ikişer, üçer dörder, ortadan yitmeye başladılar. Allah Allah... Bir de öğrendik ki...

— Bizim oraya gelip de sonradan giden turistlere katılıp, bizimkiler de onlarla gidiyormuş. Kızlar da, evet kızlar da... Ne gece susuyorlar, ne gündüz; konser diyorlar, bir gürültü ki, dayanılır gibi değil... Bizi büsbütün sersemlettiklerinden, durup düşünmeye de gücümüz kalmamış. Hepsini sopadan geçirip kov ama...

— İnsan acıyor canım, hepsi aç ve cıbıl... Biyandan da radyolardan «Turistlere iyi davranın...»

diye hükümetin sesi duyuluyor. Gazeteler de turistlere iyi davranılmasını yazıyor.

— Büyük kahveyi, Kalkınma ve Turizm merkezimiz olarak göstermiştik. Bigün oraya gittim. Bir de baktım, derneğin başkanı, önünde bir yazıya eğilmiş, düşünüyor. Nedir, dedim. Turizm bakanlığından yazı gelmiş. Yazıda diyesiymiş ki, bu yılın ilk sekiz ayında, geçen yılın sekiz ayına göre, memleketimize 300 bin turist daha fazla gelmiş. Turistleri iyi ağırlarsaymışız, daha da çok gelirlermiş. Bucağımızda turistler için konaklama yerleri yapmak için proje ekliymiş. Bakanlık, kredi de verecekmiş.

— Bakanlık, bizim oraya her ay gelen turist sayısını soruyormuş ki, bunu bütün memlekete ilan etsin de, vatandaşlar da, aman turistler gittikçe daha çok geliyor, zengin olacağız diye sevinsinler.

— Bizim dernek başkanı, her ay bakanlığa, bize gelen turistlerin sayılarını bildirmeye başladı...

— Önümüz kış... Bu turistlerin bizden gidecekleri yok. Herhal, bize gelenler memleketlerine mektup yazıp bizim propagandamızı çok iyi yaptıklarından...

— Gittikçe daha çok geliyorlar... Onların sayısı bizi nerdeyse aşacak... Biz de aç, cıbıl kalacağız sonunda.

— Biz yandık, yandık...

— Bucağımızın yaşlıları, ilerigelenleri toplandık. Sonumuz neye varacak diye düşündük. Sonunda, bu turizmden vazgeçtik. Şimdi biz sana geldik ki...

— Bizim ağzımızdan hükümetimize çok etkili bir dilekçe yazasın ve...

— Diyesin ki, biz turizm derneğimizi kapattık

ve tabelasını yaktık ve defterlerini de yaktık. Hükümetimiz...

— Bize verdiği turistik belgeyi geri alsın... Yemeyip içmeyip, verilen krediyi de öderiz, faizini de veririz tez zamanda.

— Yeter ki, turistik belgemizi geri alsın kurban olduğum hükümetimiz. Bize bir iyilik yapsın hükümetimiz de, bizim orayı turistik bölgelikten çıkarsın.

— Çünkü neden... Yeni bir yazı göndermiş hükümet derneğimize ki, turistik bölgelerde sekiz turiste bir yatak düşmekteymiş, oysa her turiste bir yatak düşmeliymiş...

— Bizim ordaki turistlerin herbirini herbirine bir yatak versek de, ille de ikisi üçü bir yatağa doluşuyor. Ama gelgelelim...

— Bize, bizim sekiz kişimize bir yatak düşmüyor. Yatakları turistlere verdiğimizden, bir evin on-onbeş kişisi bir yatağa doluşuyoruz...

— Aman... Aman dedik...

— Sen amanı bilir misin... O kan damlayan kaleminle...

— Öyle bir dilekçe yaz ki bizim ağzımızdan hükümetimize...

— Okuyanın yüreği sızlasın da bize acısın... Ve alsınlar elimizden şu turistik belgeyi...

— Artık biz turist murist istemiyoruz ve de turistik bölge de değiliz.

Sandalyedeki üç yaşlı köylü de, içleri boşalmış çuval gibi gevşeyip yığıldılar, üçünün de kolları aşağı sarktı. Rahatlamış görünüyorlardı.

TELESKOP

Merhaba beyfendi. Dün telefon etmiştim size... Bugün için otelinizde randevu vermiştiniz. Sabah erkenden geldim. Burda, odanızdan çıkmanızı bekliyorum aşağıda. Teşekkür ederim. Acele işiniz var demek... Benimki kısa efendim. Başınızı ağrıtacak değilim. Kısaca arzedeyim. Ne yana gidiyorsunuz? Yürüyerek, öyle mi? İyi öyleyse, ben de gelirim sizinle. Yolda anlatırım. Çünkü bende bütün kitaplarınız var. Hepsini bikaç kez okumuşumdur. Buyüzden biliyorum konuyla çok ilgileneceğinizi. Konu mu ne? Arzedeceğim. Evimden çıkıyorum, evimden... Yirmidört yıldır oturduğum evimden. Hayır, kendi evimiz değil. Kiracıyız. Ama olsun, alışmışız... Çocuklarım o evde doğup büyümüş. Bugünlerde, hangi bugünlerde, son yıllarda elektrikler kesiliyor ya sıksık... Geceleyin elektrik kesilmeleri, bizi ailece hiç ırgalamıyor. Çünkü biz evimizin bütün girdisini çıktısını ezbere biliriz. Karanlık diye oraya buraya çarpmayız. E yirmidört yıl bu, az değil... Dile kolay, yirmidört yıl... Çatının neresi akar, hangi odamızın hangi döşeme tahtası gıcırdar, hep biliriz. Duvar sıvasının döküldüğü yeri, dolap koyarak kapamışızdır. Durmadan damlayan musluğun altına eltası koymuştur karım, boşubaşuna su ziyan olmasın diye... Evet, evet, çok severiz evimizi ailece...

Öyleyse niçin mi taşınıyoruz? Ben de size onu anlatmaya çalışıyorum. Bu zamanda durup dururken evinden taşınmayı kim ister! Evsahibimiz mi? Yok efendim, evsahibimizin yüzünden değil. Melek gibi bir kadındır evsahibimiz, yaşlanmış bir melek... O bizden memnun, biz ondan. Yirmidört yılda kirasını bir gün bile geciktirmiş değilimdir. O da, bigünden bigüne kiramı arttırın, demedi. Kirayı hep ben kendiliğimden arttırmışımdır. Bir ev satın almadan, o evden dünyada çıkmazdım. Ama ne yapalım ki çıkmak zorunda kaldık. Oysa ben yıllarca, emeklilik ikramiyemle başımızı sokacak bir ev alırız diye kurmuş durmuştum.

Evet, kısaca anlatıyorum. Ben asıl İstanbulluyum. Evimiz Hasköy'deydi. Babamı hiç hatırlamıyorum. Annem, dikişevinde dikiş dikerek büyüttü beni. Demek, yeteneğim varmış ki, daha çocukluğumda afiş filan yapardım sinemalara. Uzatmıyalım, kaderin rüzgârıyla İzmir'e geldim. İzmir'de yerleştim, burda evlendim. Ressam olarak fakülteye girdim. Yani memur oldum. Aylık yetmiyor. Arka arkaya iki de çocuğum olunca, aldığım aylık büsbütün yetmez oldu. Çok sıkıntı çekiyoruz. Evde karım da çalışsın diye bir trikotaj makinesi aldım. Karımı trikotaj kursuna da gönderdim. Ama pahalılığın ardından yetişilir gibi değil. Geçinebilmemiz için bize bir ek iş daha gerekli. Kafam hep bu ek işle dolu. Bi yaz gecesi, çoluk çocuk açıkhava sinemasına gitmiştik. Filmde şöyle bişey gördüm. Bir gezi yerinde otomatik bir teleskop var. Teleskobun kutusuna parayı atan, gözünü uydurup teleskopla gökyüzünü seyrediyor.

Benim kafam, hep bir ek işle dolu ya... Nereye, neye baksam, bundan nasıl para çıkarılır diye

düşünüyorum. Paradan başka düşündüğüm bişey yok. Filmde ben o teleskobu görünce, kendikendime, «Yahu» dedim, «Bir teleskop alsam da millete parayla gökyüzünü seyrettirsem, bundan para kazanamaz mıyım?»

Akşamları fakültedeki işimden çıkınca, alırım teleskobu, çıkarırım halkın kalabalık olduğu gezi yerine, başlarım bağırmaya: «Yurttaş, bastır yirmibeş kuruşu, aydaki dağları, tepeleri, Merih'teki yaratıkları, Venüs'teki uçurumları seyret!»

Bu iş tutar diyorum kendimce... Yalnız bişey varsa, bu teleskopu nerden almalı, nerden getirtmeli?

Kendisine çok iyilikler ettiğim bir delikanlı vardı. Almanya'ya işçi gitmişti. Biriki yıl orada kaldıktan sonra yurda izinli dönmüş. Yapılan iyiliği unutmayan bir insanmış. Bizim eve geldi, «Ağabey, her ne istersen, sana Almanya'dan getireyim.» dedi. Biz istediklerimizi Türkiye'de bile alamazken, bir de Almanya'dan nasıl getirtiriz? Para nerde? Ama o delikanlı, ille de iste bişey de getireyim, diye çok üsteleyince, birden aklıma teleskop geldi. Filmde gördüğüm teleskopu anlatıp,

«Bulabilirsen bana öyle bir teleskop al, ama en uzağı göstereninden olsun. Her kaç paraysa veririm.» dedim.

Delikanlı kedisinden bişey istedim diye bayağı sevindi. Ama ben, teleskopu isteristemez, birden aklım başıma gelip,

«Aman, ben sana teleskopu al, diye mektup yazmadan, sakın teleskopu alma! Sen önce, benim istediğim gibi teleskopu bul, bana mektupla bildir. Ben sana, al, diye mektup yazarsam alırsın, yazmazsam almazsın.» dedim.

«Ağabey, para için çekinme, her kaç paraysa ben verir alırım, buraya da getiririm. Sen sonra bana, elin genişleyince ödersin.» dedi.

«Aman olmaz.» dedim yine.

Neden olmayacağını da anlattım. Efendim, benim askerliğimi yaptığım kışla, kentin kıyısındaydı. Hatta kentin içinde de denilebilir. Bizim er arkadaşlar, pencereleri bizim kışlaya bakan bir apartımanın dördüncü katından bir herifin elinde dürbünle gece gündüz bizim kışlayı incelediğinin farkına varmışlar. Onbaşım, böyleyken böyle, diyerek bana anlattılar. Ben de üstüste bikaç gün dedikleri yere baktım, gerçekten de bir herif, elinde dürbün, bizim kışladan yana bakıyor. Ne diye bakar dürbünle kışlamıza bu herif? Belli ki casus... Çavuşa söylesem, çavuş gidip teğmene haber verecek, o girecek teğmenin gözüne. Ben, çavuşa hiçbişey söylemeden, doğrudan, hem de gidip yüzbaşıya anlattım. Yüzbaşı bana,

«Aferin... Türk askeri böyle dikkatli olmalı. Biz düşmanlarla çevrilmişizdir. Her bir daim uyanık olacağız.» dedi.

Üç-dört gün sonra, o herif pencerede görünmez oldu. Hemen tutuklayıp askerî mahkemeye vermişler. Bir zaman sonra o erlerle beni de tanık olarak mahkemeye çağırdılar. Mahkemede adamı gördük. Herif iğne ipliğe dönmüş. İki gözü iki çeşme ağlayıp hakime şöyle yalvarıyor:

«Efendim, benim dürbünle geceleri ve gündüzleri, evimin penceresinden devamlı baktığım doğrudur. Ama ben askerlerimize bakmadım, kışlamıza bakmadım. Kışlanın kırk-elli adım ötesinde bir ev vardır. Hep o eve bakardım. Çünkü ben, affedersiniz, ruh hastasıyım. Röntgenciyim. O evde yeni evli

bir çift oturur, pencere gergileri de sıksık açık durur. İşte oraya bakıyordum.»

Askeri hakim bana sordu. Ben de gördüklerimi anlattım:

«Bu adam, elinde dürbün, gece gündüz pencereden bakar.»

Adam,

«Ben röntgenciyim, ben dikizciyim. Bizim evden kışlanın mutfağı görünür. Mutfağa kaç çuval patates, kaç çuval sovan girdiğini mi seyredeceğim efendim...» deyince, hakim bunu, mahkemenin mehabetini bozuyor diye çok sert azarladı.

Mahkemeden çıkınca, içime bir pişmanlıktır düştü. Yahu, bu adam, dediği gibi yani, patates, sovan çuvallarını mı casuslayacak... İşin şakası yok, adamın cezası çok çok ağır. Kışlaya dönünce yüzbaşı beni çağırıp,

«2 gözünü açıp dikkatli olduğun için sana onbeş gün izin çıktı.» dedi. Onbeş gün izini alıp da çıkınca, adamın casusluğuna inanır gibi oldum. Bir de asılırsa herif, belki de iki ay izin verirlerdi bana...

Neyse efendim, başınızı ağrıtmayayım, adam epiyce hapis yattıktan sonra beraat edip hapisten çıktı.

Almanya'da çalışan delikanlıya, bana teleskop almasını söyler söylemez, askerlikteyken geçen bu olay aklıma geldi. Adam, el kadarlık dürbünle baktı diye aylarca hapis yatıp kellesini zor kurtarınca, ya top namlusu gibi upuzun borusu, üç ayaklı sehpası olan koskocaman teleskop yüzünden benim başıma neler gelebilir, diye düşündüm. Beni bir korkudur aldı. Ama beri yandan teleskopla da para kazanacağıma inanıyorum.

O dediğim delikanlı Almanya'ya gitti. Bir süre

sonra da, «Burda istediğinden daha iyi bir teleskop buldum, alayım mı?» diye yazdığı mektubu bana geldi. Ben de, «Alma, benden haber bekle!» diye cevap yazdım. «Almanya'dan bir teleskop getirip burda halka parayla baktıracağım için, bu teleskobun getirilmesine müsaade edilmesini rica ederim.» diye vilayete bir dilekçe verdim. Ama ben memur olduğumdan, dışarda başka iş yapamam. Aylıklarıyla geçinemediklerinden, bizim başka memur arkadaşların, öğretmenlerin filan kurdukları ek işleri resmen karılarının üstlerine yaptıkları gibi, ben de dilekçeyi karımın adıyla verdim.

Karım da öyle bir zavallı ki, bunca yıl evi yöneteceğim, çocuklara bakacağım diye, biyandan trikotaj makinesinde çalışmaktan, biyandan ev işlerinden, çekiler çeke çeke kurumuş kurumuş da kuru bir dal gibi kalmış.

Vilayete dilekçeyi elden götürünce bana orda kuşkulu kuşkulu bakmaya başladılar. Eski dosyaları açıp karıştırdılar.

«Şimdiye dek hiç böyle bir işlem geçmemiş... Teleskop dosyası açılmamış» diye şaşıp şaşıp kaldılar. Böyle bir işlem geçmiş olsa, eski işleme bakıp ona göre işlem yapacaklar. Beni Vilayette o şubeden bu şubeye, bu şubeden şu şubeye, ordan oraya, masadan masaya, odadan odaya dolandırıp durdular. Kimisi,

«Nerden aklına geldi teleskop kardeşim...» diyor.

Kimisi,

«Başka yapacak iş kalmadı mı memlekette?» diyor.

Günlerce Vilayetin şubelerinde, ordan oraya gittim. Sonunda içlerinden bir şubenin müdürü,

«Sıkıyönetim varken, bir teleskop işine karışamayız. Teleskop sıkıyönetimi ilgilendiren bir konudur. Sen bu dilekçeni sıkıyönetim komutanlığına götür.» dedi.

Altı ve arkası havale yazılarıyla dolu olan dilekçemi sıkıyönetim komutanlığına götürüp kaleme verdim. Kayıt numarasını da aldım.

Beklerim, beklerim cevap yok... Aradan biriki ay geçince, dayanamayıp sıkıyönetime gittim. Beni orda bir binbaşıya gönderdiler. Binbaşı,

«Senin bu teleskop işi, üç toplantıdır konuşulup tartışılıyor. Bir çözüm yolu bulunamadı. Bunu sen iyisi, Merkez komutanlığına bildir.» dedi.

Anladım ki, benim teleskop işini başlarına gelmiş bir bela gibi, birbirinin üzerine atıyorlar. Ne yaparsınız, aldım dilekçeyi, götürdüm Merkez komutanlığına. Bekle ha bekle, cevap yok... Biyandan da, Almanya'daki işçi delikanlıdan «Ağabey, her zaman teleskopun böylesi bulunmaz. Çok uzakları, gökyüzünü, yıldızları, avucunun içi gibi gösteriyor. Kaçırmayalım, gel şu teleskopu alalım...» diye mektuplar geliyor. Karım biyandan,

«Git de sor, ne oldu?» diye üsteliyor.

Ben de bilirim gidip sormasını ama, biz de askerlik yapmış insanız, Merkez Komutanlığına zırtpırt gidilmez.

Neyse, hiç unutmam, o gün cumartesiydi. Karıma, çalıştığım yerden iki saatliğine izin alıp pazartesi günü, Merkez Komutanlığına gidip teleskop için kararlarını öğreneceğimi söyledim. O cumartesi, pazardan ev için öteberi, yiyecek şeyler alıp dönüyorum. Bizim evin olduğu sokağa girdim. Sokak her zamankinden kalabalık. Evlerin pencerelerinden de kadın başları sarkıyor. Sokak üstünde bakkal,

manav gibi biriki dükkân vardır. Dükkân sahipleri, kapı önlerine çıkmışlar. Kimisi öbek öbek toplanmış, ağız ağıza, kulak kulağa vermiş, alçak sesle konuşuyorlar. Hepsinin de başı, bizim eve dönük.

Önünden geçerken bakkala,

«Hayrola, nedir, ne oluyor?» dedim.

Bakkal, bunca yıllık komşumuz, beni görünce, birden arkasını dönüp dükkânına girdi. Allah Allah! Manava doğru yürürken, beni gören Manav da arkasını çevirip içeri girdikten başka bir de dükkânının kapısını kapadı. Üç-dört komşu ayakta durmuş konuşuyor. Onlara yönelmemle, herbiri biyana dağıldı. Kapı karşı komşumuzla gözgöze geldik. Birden gözünü kaçırıp başını havaya kaldırdı. Gökte bişey aranıyormuş gibi, bir zaman gözlerini dolaştırıp başını yere indirmedi. Kime baksam, başını benden öteye çeviriyordu. Penceredeki kadınlara baksam, ya içeri giriyor, ya başka yana bakıyorlardı. Selam veriyorum, kimse selamımı almıyor. Bu ne iştir, hiç anlayamadım. Oysa beni bizim mahallede yediden yetmişe herkes sever, beni de, karımı da, annemi de... Dedim ya, yirmidört yıldır o sokakta oturuyoruz. Mahallenin en eskisi sayılıyoruz. Bizden eski, biriki aile var.

Bizim eve yöneldim. Kapı açık. İçeri girdim, annem iç eşikte oturmuş, ağlıyor.

«Ne oldu?» diye sordumsa da, ağlamaktan anlatmaya gücü yok. Odalara girdim ki, aman Tanrım! Düşman işgal etse, o da böyle yapmaz. Yataklar, döşekler, yastıklar ortalıkta... İç çamaşırları, elbiseler ortaya dağılmış... Herşey didik didik... Hani hallaç pamuğu nasıl atar da, pamuklar kabarır, çok görünürse, işte evin içi de öyle... Yatakları, yastık-

ları, yorganları paralayıp, pamuğunu ortalığa saçmışlar.

Annem ağlamaktan konuşamıyor. Komşular derseniz, yüzüme bakmıyor. Neyse, annemi suskunlaştırıp ne olupbittiğini ondan öğrendim.

Bizim evin arkası bahçedir. Bahçe duvarı da yüksektir. Bir saat kadar önce, o yüksek bahçe duvarından tomsonlu, tüfekli askerler bahçeye atlamışlar. Onlar bahçe duvarından atlayıp, kimisi pencerelerden, bacadan, bahçe kapısından içeri saldırırken, onlardan daha kalabalık yine silahlı askerler de sokak kapısını omuzlayıp içeri dalmışlar. Karımla anneme, silahları doğrultup,

«Kımıldamayın!» dedikten sonra, evde yatak yorgan, minder döşek gibi, yastık mastık gibi her ne varsa paralayıp parçalayıp dağıtmaya başlamışlar.

İnşallah evimize buyurursunuz da görürsünüz, karım *zaten üflesen* uçacak gibi. Zavallı ağzını bile açamıyormuş. Annem, ne aradıklarını soruyorsa da,

«Elbet aradığımız bişey var!» dan başka karşılık alamıyormuş.

Evin her yanını, her yerini iyice arayıp tarayıp darmaduman ettikten sonra karımı almışlar, kapıda bekleyen cipe bindirip götürmüşler. Cipin arkasından da, motorlu araçlar manevraya çıkmış gibi, askerî araçlar izliyormuş. Yine onlardan Allah razı olsun ki, nereye götürdüklerini söylemişler. Yoksa karımın izini bir haftada bulamazdım. Merkez Komutanlığına götürmüşler. Ben de gittim. Orda yalvar yakar, teleskop yüzünden karımı tutukladıklarını öğrendim. İyi ama, cumartesi olduğundan, Merkez Komutanlığında bir yetkili yok ki, durumu anlatayım.

Kime yalvarsam, «Karımı bırakın, onun hiçbir

suçu yok. Teleskopu ben getirecektim, dilekçeye karımın adını yazdım.» desem,

«Biz karışmayız, komutan bilir.» diyor.

«Komutan kim?»

«Kurmaybaşkanı.»

«Nerde?»

«Burda yok.»

Bir uğurlamaya gittiğini, akşama doğru geleceğini söylediler.

İkindiye doğru Kurmaybaşkanı içeri girince, ben ağlayarak ayaklarına kapandım.

«Efendim, teleskop getirmekten vazgeçtim. Ne olur karımı bırakın. Karım hastalıklıdır, dayanamaz. İlle tutuklayacaksınız, karımın yerine beni tutuklayın. Zaten, teleskopu da ben getirtecektim. O zavallının bişey bildiği yok. Yalnız memur olduğumdan, dilekçeye karımın adını yazdık. Teleskopu istemem... Ellerim kırılaydı da o dilekçeyi yazmaz olaydım. Bundan sonra teleskopun lafını bile ağzıma almam.»

Ağlıyorum, yalvarıyorum ki, işte o kadar.

Kurmaybaşkanı, teleskop dilekçesini hatırladı.

«Biz tevkif kararı çıkarmadık karın için...» dedi.

«Aman efendim, karımı tutukladılar. Şimdi burda.»

Kimin tutukladığını yanındakilere sordu. Bir binbaşı, tutuklama emri olduğunu, ayrıca evinde arama yapıldığını, tutuklama emrine, tehlikeli kişi, diye yazdıklarından, tomsonlu erlerle evine baskın verilerek getirildiğini söyledi.

«Getirin emri.»

Yazılı emri getirdiler. Gerçekten de karımın teh-

fikeli olduğu, evin dikkatla aranması, tutuklanması emirde yazılıydı.

Kurmaybaşkanı şaşırdı.

«Kim yazdı bu emri?» diye sordu.

Yazıcı çavuş yazmış.

«Çağırın yazıcı çavuşu.»

«İzinli çıktı efendim.»

Yazıcı çavuşu evinden alıp getirdiler. Yazıcı çavuş emrin müsvettesini bulup çıkardı: «Teleskop müracaatının sürüncemede bırakılmayarak acele tedkiki...» diye yazılıydı. Yazıcı çavuş, Kurmaybaşkanına,

«Efendim» dedi, «bu sabah bana verilen yüzonbeş tevkif emrini daktilo ettim. Bütün yazılar, hep tevkif, tevkif, tevkif olduğundan, onların arasında bu «tetkiki» yazısını da tevkifi olarak okumuşum. Teleskop için tevkif olunca da arama yapılmasını eklemişim, öbürlerinde olduğu gibi.»

Kurmaybaşkanı karımın başına gelene çok üzüldü. Hemen karımı bıraktırdı. Benim dilekçemin altına da «Hiçbir sakıncası yoktur. Teleskopu getirme izni verilmiştir.» diye kendi eliyle yazıp, imzalayıp mühürledi, dilekçeyi bana verdi.

İşte efendim, yazmanızı rica ettiğim konu bu... Ne olur, bunu acele yazın. Niçin acele ediyorum, biliyor musunuz? Bu olayın kahramanları, tanıkları hepsi yaşıyor. Onlar öldükten sonra yazılırsa, kimse inanmaz buna. İşte bunun için hemen yazmanızı rica ediyorum. Hikâye gibi değil, aynen yazın, size anlattığım gibi... Çünkü olay da aynen böyle oldu.

Teleskop mu? Haa, müsaadeyi alınca, teleskopu getirttim efendim. Hergün, işten çıkınca, evden teleskopu alır, Kadifekale'ye giderdim. Orası gezi yeridir, kalabalıktır.

«Yurttaş, ay'ın üstündeki astronotlar, kozmonotlar görünüyor. Yıldızlar, tutacakmışsın gibi... Merih'in dağlarını, Venüs'ün ovalarını seyret!» diye bağırıyordum. Millet kuyruğa giriyordu. Allah bin bereket versin, memur aylığımdan daha çok para kazanıyordum. İlkin yirmibeş kuruşa seyrettiriyordum. Yaşam pahalılanınca elli kuruş yaptım ben de...Bikaç yıldanberi, kaynatama verdim teleskopu. Yoksuldur. Şimdi o çalıştırıyor, evinin geçimini sağlıyor. Fiyatı o da yükseltti isteristemez, bir liraya gösteriyor. O kadar yakın görünüyor, ayın dağları tepeleri açıkseçik seçiliyor ki, her bakan memnun...

Kaynatam yaşlı olduğundan teleskopu akşama doğru çıkarıyor. Size de göstereceğim, görün görün... Görülecek, seyredilecek bişey çünkü...

Evden taşınmak mı? Niçin mi taşınıyoruz? Öyle ya, asıl onu anlatacaktım size. Evden taşınmak zorunda kalışımızın nedeni, işte o teleskop yüzünden evimizin basılıp karımın da tutuklanması yüzünden. Çünkü, o güne dek komşularımızla gül gibi geçinip giderken, o günden sonra komşular bize soğuk davranmaya başladılar. Soğuk da söz mü, düşman gibi gördüler bizi. Mahallenin muhtarı, oysa O'nun muhtar seçilmesi için ne kadar da uğraşmıştım, gerektiği zaman çocuklarıma iyihal belgesi vermez, ikamet belgesi vermez, türlü zorluk çıkarır. Hatta muhtar, bizim için «Onlara yakın olmaya gelmez, sizin de başınız derde girer. Evinizin basılıp aranmasını tutuklanmak istiyorsanız, selam verin onlara...» diyormuş mahalleliye. Yan yan bakmalar... Uzaktan laf dokundurmalar... Görmezden gelip baş çevirmeler. Daha da neler, neler... Çocuklarım buyüzden ağlar akşamları...

Bu teleskop olayı geçeli yedi yıl oldu, halâ mahalleli bize düşman gözüyle bakıyor. Hatta düşmanlıkları, ilk gündekine göre gittikçe arttı.

Kendim söylüyorum, haber gönderiyorum: Yahu komşular, etmeyin, eylemeyin, bizim hükümetimizle, askerimizle bir alışverişimiz yok. Casusluktan filan da kuşkulu değiliz. Bir yanlışlık olmuş. Gidip düzeltik. Üstelik, teleskopumuzu getirmemize de izin verildi. İşte görüyorsunuz, teleskopla para da kazanıyoruz rahatça...»

Ama kime söylüyorsun!..

Dişimizi sıkıp yedi yıl bu düşmanlığa dayandık. Dayanamayıp da ne yapacaksın... Kiralar ateş pahası. Neyse geçenlerde emekli oldum da, yüzbin küsur lira ikramiye verdiler. Sözde ikramiyeyle ev alacağız diye yıllarca hayal kurmuştuk. Yüzbin liraya ev alınır mı hiç! İyice bir yerde, güzel bir kat bulduk kiralık. Bir yıllık kirayı da peşin verdik. Yeni evdir diye biraz da eşya aldık, o eski pılıpırtıdan da kurtulduk. Bizim ikramiye de suyunu çekti. Neyse, sağlık olsun... Bizi düşman gören o mahalleden kurtuluyoruz ya, bu yeter bize...

Lütfen yazın bu başımıza gelenleri... Çünkü hepsi hayatta, hepsi biliyor. Başınızı ağrıttım, bağışlayın. Teşekkür ederim. Hoşça kalın...

«SON KONUĞUMA MEKTUP»
yazısı için basında yankılar

ÖLÜM BİR KONUK MUDUR?

Oktay Akbal

Son konuk!... Acaba konuk mu, yoksa ev sahibi mi? Ünlü gülmece yazarı Aziz Nesin ölüme bu adı vermiş, son konuk! Gülmece yazarı dedim, ilk kez bu derinli dokunaklı, iç sızlatıcı bir yazıyla karşılaştığım için... Daha önceleri siyasal, toplumsal, bireysel pekçok yazısını okudum, yalnız güldürü yazılarını değil. Ama Varlık'ta çıkan «Son Konuğuma Mektup» hepsinden daha yoğun bir acılıkta. Güçlü bir yazar, yaşamla savaşa savaşa yaşı altmışı geçmiş bir sanatçı bir gün karşılaşacağı «Ölüm»le söyleşiyor...

Nerdeyse «tatlı tatlı» söyleşiyor diye yazacağım. Ölümde bir tatlılık var mıdır? Niye olmasın? Ölümsüz bir yaşam ne denli sıkıcı olurdu, bir de bunu düşünün. Ölüm olmasa, doğum da olmazdı ki! İnsanlar sonsuza dek hep aynı çevrede, hep aynı kişilerin içinde, hep aynı belirli bir çizgide yaşar giderledi. Ne uygarlık ortaya çıkardı, ne sanat, ne edebiyat, ne bilim. Bütün bunları ölüme, ölüm denen gerçeğin varlığına borçluyuz!

Aziz Nesin ölümü bir konuk gibi beklediğini yazıyor. Yahya Kemal de ölümü bir «sessiz gemi»ye

benzetmişti. Ortaokulda yazdığım «tahrir»lerde ben de -belki hepiniz de- ölümü çöllerde ağır ağır giden bir kervana benzetirdim. Hep ayrılıp gitmek! Ya da bir kişi gibi gelip bizi götüren bir somut varlık saymak... Oysa ne o, ne bu, ne ağır ağır giden bir gemi, bir kervan, ne de eve son dakikamızda buyur ettiğimiz bir konuk... Doğduğumuz andan başlayarak içimizde büyüyen bir tohum. Ben böyle sayıyorum ölümü, dışımızda, bizden uzakta bir «şey» değil. Böyle olunca konuk da olamaz. Bizden hiç bir zaman ayrılmamış bir gerçek nasıl son dakikada çıkar karşımıza? Din adamları buna ecel diyorlar, azrail diyorlar. Aziz'in konuğu da Azrail'in ta kendisi...

Acımasızdır bu konuk. Gözünün yaşına bakmaz. Ne konuşturur, ne dinler, ne de senin isteğine, özlemine aldırır!. «Dimdik yaşadım, sen de beni kucakla, al götür. Pusu kurma, arkamdan vurma. Ayakta karşılaşalım soylucasına» demekle iş bitmez ki. Yolda yürürken, merdivenden inerken, pencereden bakarken, gülerken, ağlarken, okurken, yazarken, yada daha kötü bir anda yakalar seni, vız gelir «ben şöyleyim ben böyleyim» demek, kendimiz için ne denli kesin yargılarımız da olsa, ne «ölüm» bakar ona, ne de bizden sonra bizim için, bıraktığımız yapıtlar için, hatta yaşarken çevremizde uyandırdığımız anılar için bir etkisi olabilir böyle sözlerin...

Aziz Nesin Türk edebiyatının büyük bir gülmece yazarıdır. Kuşaklarca okunacak öyküler yazmıştır. Gülmece ile ağlamacanın birbirine karıştığı unutulmaz parçalar... Hepimiz ölümlüyüz, elli altmış, yetmiş, hadi seksen olsun, biter hepsi bir gün, yazamaz oluruz. Aziz'in son konuğu gelir götürür yaşam

dışına. İşte o anda ne iyi «ben elimdeki zaman parçasını boşa harcamadım, bir şeyler yaptım» demek, diyebilmek... Kaç kişi bu denli güvenlidir kendinden, kendi yaptıklarından, kazandığı başarının öneminden... Ölümü rahat karşılamaya yarar hiç değilse bu güven. Bakıyorum «Son Konuğuma Mektup» yazısında Aziz Nesin'de bu denli bir güven var: «Sen öyle bir kesin gerçeksin ki sana yalan da söylenmez. Bütün yaşamımda çağdaşlarımdan hiçbirini kıskanmadığımı bilirsin, iyi yürekliliğimden değil, hiçbirini kendimden büyük görmediğimden. Yine bilirsin yaptıklarımla da, yapmayı tasarlayıp daha-ca yapamadıklarımla da böbürlenirim.»

Yapamadıklarıyle böbürlenmeyi pek anlamadım, ama Aziz Nesin'in «yaptıkları» ile böbürlenmesi -şu sözcük ne denli yanlış kullanılmış, ne denli ters!- pek yanlış değil. Kitapları bir çok baskılara ulaştı, dünyanın çeşitli dillerine çevrildi, dış ülkeleri gezdi dolaştı, yapıtlarıyle Türk okuruna önemli katkıları oldu, hatta kendinden sonra adını yapıtlarıyle birlikte andıracak bir de vakıf kurdu. Bütün bunlar Aziz Nesin'in bir yazar olarak «bir şeyler» yaptığını gösterir elbet. Ama çağdışı yazarlardan hiçbirini kendinden büyük görmemesi azıcık düşündürücü... Çağdaş tanımı çok geniş kapsamlı da, ondan! Türkiye'deki çağdaş yazarları mı belirlemek istiyor? Yirminci yüzyıl yazarlarımızın hepsinden daha büyük buluyor demek kendini. Bu, böbürlenmeyi de aşıyor. Hele çağdaş dünya yazarları ise sözkonusu, o zaman sözünü ettiği «böbürlenme» çok geniş boyutlara ulaşıyor. Son konuk karşısında, hele «yalan söylenemeyen» bir varlık önünde dile, kaleme alınacak bir sav değil pek!...

Aziz Nesin'in böyle bir yazı yazmasının nedeni-

ni düşündüm, bulamadım. Yaşı ilerleyen her insan ölüm gerçeğini yanıbaşında duyar. Yaşamının hesaplaşmasına girişir, «ne yaptım, ne ettim, boşa mı geçti bütün bu yıllar» hayıflanmasını aşmak ister. Bu, herkesin doğal hakkı, hele topluma katkısı olan, kendi deyimiyle «ben bir simyacıyım, gözyaşlarını gülmeceye çevirerek dünyaya sundum» diyebilen bir sanatçının herkesten daha çok hakkı... Yine de değerli gülmece yazarımızın böyle ağlamacası çok, böbürlenmesi daha da çok bir «mektup» yazmamasını isterdim. Ama yazmış ne yapalım. Bir üzünç verdi bana, düşündüklerimi yazmadan duramadım...

Cumhuriyet - 13 Eylül 1975

★

Prof. Dr. Rasim Adasal

Ana ve baba garip bir sezgi ile oğullarına geçen yıl İzmir'den kalkan ve Paris dolaylarında düşüp parçalanan uçağa binmemesini, daha sonra gitmesini yalvarmışlardı. Fakat delikanlı ellerini öperek uçağa biner ve ölür. Acaba bu olağan bir rastlantı mıdır, yoksa psikanaliz ekolünce kabul edilen bir ölüm içgüdüsü mü, bir dürtüsü müdür? Oktay Akbal'ın 13 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki sohbeti bu bakımdan çok ilginçtir. Kendi terimince gülmece yazarı Aziz Nesin'in bir dergide yayınlanan «Son Konuğuma Mektup» yazısından ilhamlar alarak bir bakıma ölümün daima insanın varlığında bir konuk olduğu gibi felsefi bir yargıda bulunmaktadır.

Cumhuriyet - 18 Eylül 1975

SON KONUK GELMEDEN

Rauf Mutluay

Hatırlayacaksınız, Selâhattin Pınar'ın ölümü anlatılmıştı televizyonda. Her akşamki meyhane buluşmasında dirseği kayıvermiş masadan. Alışılmış bir davranışmış bu; ama son kezinde bu alışılmış hareketin hiç beklenmezken ölüme varmış ucu. Kiminle konuştumsa «Ne güzel!» dedi. Ardından Ümit Deniz'inki geldi. Tam sağlıkla, görevle Hilton'da, elde viski bardağıyla ayaktasınız (o resim basıldı); on dakika sonra yoksunuz. Okuyanların hepsi «Oh, ne iyi!» rahatlığında. Yıllar önce yayımlanmış bir yazımın başlığını hatırladım: «Kolay Ölmek» (Yeni Ufuklar 227. nisan 1971). Bu kadar önemli mi, yoksa aradığımız başka bir şey mi?

Aziz Nesin'in eylül Varlık'ında çıkan (sayı 816) «Son Konuğuma Mektup» yazısını görmemişseniz bile Oktay Akbal'ın Cumhuriyet'te yayımlanan «Ölüm Bir Konuk mudur?» fıkrasını (13 eylül) okumuş olacağınızı düşünüyorum; bugünkü cenazenin izlenimleriyle. Altmış yaşını tamamlamış bir büyük yazar, yaşamının bilincinde olduğu oranda ölümün gerçekliğini de düşünerek, son gününün özelliğini arıyor. «Uykumdayken, kancıkcasına baskın verme!» diye başlıyor. İsterdim o güzel yazıyı okumanızı. Ya-

zarın kullandığı, -Akbal da bir açıdan degerlendirdiğihalde, yedinci paragrafta geçen «kıskanmak», «böbürlenmek» sözleri hiç batmadı bana. İşinin sorumluluğundaki bir emeğin kendi hakkını kendisine verme konusundaki inancı saydım içtenlikle. Çoğumuza göre zamanını iyi kullanmış, onu boşa harcamamış bir kişi olduğunu hep biliriz. Bir konuşmasında, «Sanırım iki bin kadar hikâye yazdım; ama gerekseydi dört binini yazardım» diyen bir direnişin hakkıdır bunlar. Şimdi de şöyle ekliyor: «Bana verdiğin mühlet içinde tasarladıklarımı yapamadımsa, evet suç kimsenin değil benim. Bu ceza yeter bana; çünkü acısını duyanlar için cezaların en ağırıdır.»

Eskittiğimiz bir tarih vardı altında; gene de içimiz cız etti birden. Ne olmuştu? Hangi etken, vakıf kurma ve yeni eserler yaratma uğraşındaki bir çalışkanlığı birdenbire ölümle konuşmaya çağırmıştı? Hemen telefona sarıldım. Sesi saydam ve şendi Aziz Nesin'in. Hastalığa filan yakalanmamış, «sol memenin altındaki cevahir» yüzünden bir bunalıma düşmemişti. Bilirsiniz, yanlışlığını bildiğimiz nice işler yaparız. Çok insan doktorun karşısına, «Hastamız ne yiyebilir?» sorusuna, «Ne yerse yesin» cevabını hak ettirecek bir yanlışlıkla çıkar; iş işten geçtikten sonra. Cenaze dönüşü, arkadaşımın yalnızca bir hafta önce Heğbeliada Sanatoryumuna yatırılabildiğini anlatırken eşimin, «hastayım dediği zaman belki de ölmüş gibiydi o» demesi boşa değil. Yaşamını harcayarak kullananlar da var, Aziz Nesin gibi her anını bir üretimin sonuçlarıyla değerlendirenler de. Nasılsa bitecek biliyoruz, ama bazı insan ömürlerine neler sığdırabildiğini de. Seçim bizde. İşte Aziz Nesin'in yazısını bu yeğlemenin gereği diye okudum: «... Gelince, saygısız konuklar

gibi oturup, yerleşip, siftlenip çöreklenme. Seni bir müzmin tedirginlik olarak derime yapışmış, canıma sıvaşmış olarak kendimde duymayayım... Kimseler duymasın geldiğini... Gelişin herkesleri ayağa kaldırmasın... Bir yaşam boyu çektiklerimi az bulup bana bir de sen çektirmeye kalkma! Her ne çektimse hepsine güleryüzle katlandım; onları salt kendim bildim. Üzünçlerimi kendime sakladım, sevinçlerimi el'le bölüştüm... Bekletme beni, elini çabuk tut. Herşey birdenbire olup bitsin... Kahramanlar, ilk savaşlarında ölmeyen, son savaşlarında da sağ çıkmayanlardır. Seninle son savaşımda karşılaşmayı istedim bir zamanlar. Savaşın yaşam boyu sürdüğünü, yaşadıkça sonu olmadığını bilmiyordum... Şimdi, dilersen en beklemediğim zaman gel. Beni hiç şaşırtmayacaksın; çünkü hep aklımdasın, beynimde bir kıymık gibi... Korkmadan bekliyorum gel!... Yeter ki kendi gözümde kendimi küçültme bana; kimseden su istetme, yardım diletme bana. Seninle yiğitçesine dövüşmedim mi? Bunları istemeyi hak etmedim mi?. Yaşamayı hak etmeye çalıştığım gibi ölümü de hak etmek istiyorum. Bu hakkı bana tanı. Çünkü, bu sonsuz güzellikler açan güzelim dünyaya, ben de gücümce güzellikler katmaya çalıştım... Ne mi yaptım? Ortaçağ simyacıları taşı altına çeviremedi. Ama ben bir simyacıyım, gözyaşlarımı gülmeceye çevirerek dünyaya sundum. Saygıyla gel, bekliyorum.»

K. Simonov'un, «Türkiye'de bir Şoholof bulunabilir; ama bütün Sovyetler Birliğinde bir Aziz Nesin yoktur» sözünü yurt dışında da duydum. Ötedenberi bu kanıdayım. Yürürlüğü süren hiçbir ödülün, armağanın, Aziz Nesin'e denk düşmediğine inanıyorum. İtalya'da, Sovyetler'de, Bulgaristan'da, Filipinler'de

kazandığı başarıların kendi ülkemizde özel bir törenle neden büyütülmediğini hep düşündüm. Bugünkü hükümetlerden bir şey bekliyemeyiz, doğru. Ama Türk yazarları, Türk basını, Türkiye'deki yayınevleri, varlıkları etkin kurumlar, hatta Türk okurları... Mizah denen özel bir alanın özel ölçüleriyle çalıştığı için örneğin Sait Faik Hikâye, Orhan Kemal Roman Armağanını, Yunus Nadi ödülünü kazanamamış görünen Aziz Nesin'e, dehasına ve üstün çalışmasına uygun bir armağan saygısıyla gönül borcunu ödemek isteyebilir. Ülkemizde de Aziz Nesin imzasına uygun, ona yakışık büyüklükte bir ödül belgesi yaratılabilir, yaratılmalıdır. Son konuk gelmeden...

Cumhuriyet - 21 Eylül 1975

GERİYE ÇOK ŞEY KALACAK...

Oktay Akbal

Daha o günlerde «geriye kalan» bir çok şeyi varmış Aziz Nesin'in... İlk kitabının adı: «Geriye Kalan»... Hani bugünlerde yazsa, bunca yaşam uğraşı, bunca yapıt, bunca deney için «Geriye Kalan» diyebilirdi. Oysa o 1953'de basılan bu ilk kitabında bile geride kalanlarla, geride bıraktığı olaylarla ilgilenmiş, onları yazmayı, okurlara sunmayı gerekli bulmuş...

Nesin'in tüm kitapları kaç tanedir? Bunu kenki de hemen yanıtlayamaz. Yazıya adanmış bir yaşam!... Altmışını yeni aşmış bir kişi, hele sanatçıysa, yazarsa, düşünürse daha «genç» sayılır Batı ülkelerinde... Yaşamının ona sağladığı birikimi değerlendirme çağıdır altmış yaş. Büyük yazarlar, sanatçılar bu yaş çizgisinden sonra daha büyük yapıtlar vermişlerdir. Artık ömrümüz son sınırına geldi ya da gelmek üzere, diye ölüm düşüncelerine kendilerini kaptırmaz onlar. Yetmiş, seksen yaşındaki sanatçı, yaratmayı, yaşamayı, yaşama bağlanmayı en doğal hak sayar kendine...

Hatırlayacaksınız, Aziz Nesin'in «Varlık»ta çıkan «Son Konuklar Konuşma»sı üzerine «Ölüm bir

konuk mudur?» diye bir yazı yazdığımı... Kimi okurlarım yazıyla sözle üzüldüklerini bildirdiler. Büyük bir yazar «ölüm» korkusuna kapılmış, öyle bir şeyler yazmış, ne var üstüne gidecek? Aziz Nesin de «Geriye Kalan»ın yeni basımını bana gönderirken şöyle yazmış: «Söz konusu ettiğin yazımı neden o türlü yorumladığını hiç anlayamadım. Çünkü yorumunun tam tersini anlatan tümceler de vardı o yazımda. Bana bir yazarın yazısından herhangi bir parça verin, onu idam sehpasına göndereyim diyeni haklı çıkardın...» Yazarı da, yazarı seven okurları da üzdüğüm için en çok ben üzüldüm. Hangimizin dediği daha doğru? Madem ki kendisi öyle diyor, öylesi doğrudur, diyelim en iyisi...

«Geriye Kalan» 1953 öncesini anlatıyor. «Marko Paşa» serüvenini... Aradan yirmiiki yıl geçmiş. Neler neler geride kalmadı şimdi! Oturup yeni bir «Geride Kalanlar» kitabı yazmamalı mı? Hepimiz yazmamalı mıyız? Durmaksızın bişeyler gerilerde kalıyor, bırakılıyor. Değerli, değersiz önemli önemsiz... 1952'lerde Aziz Nesin «Yasak» bir yazardı. Gazetelere, dergilere girmezdi yazıları. 1950'den önceleri, daha doğrusu 1945-1950 arasında bir demokrasi öncüsüydü o. «Marko Paşa» güçlü bir güldürü dergisiydi, ama aynı zamanda sözde «çok partili döneme» girdiğimiz o yıllarda gerçek demokrasinin, özgürlüğün anlamını duyuran bir siyasal organdı da... Recep Peker iktidarının yanlış tutumu, Menderes muhalefetinin kurnazlıkları Marko Paşa'da sergileniyordu. Hemen hemen tek başına Aziz Nesin'di sayfaları dolduran. Tutuklamalar, hapislerde yatmalar, sürekli bir savaşım...

«Geriye Kalan»ın ilanını bile basmaz gazeteler! Aziz Nesin böylesine korkulu bir addır o gün-

lerde! O da «İntihardan Vazgeçtim» başlıklı bir ilan verir. Sözde birisi tam canına kıyacakken bu kitabı okumuş, vazgeçip yaşama bağlanmıştır. Oysa kitap yine de satmaz, kaldırımlarda, toz toprak arasında sürünür gider. Altı bin sayı yıllar içinde zorlukla tükenir. Zamanla Türk güldürü edebiyatında bir «Aziz Nesin çağı» başlar. Birbiri ardına yeni yeni kitaplar, öyküler, romanlar, oyunlar, anılar... Gerçekten de o «çağdaşlarının hiçbirinin» elde etmediği geniş bir okur yığınına, onun yanısıra yurt içinde, dışında geniş bir üne ve olanağa kavuşur. O kadar ki yapıtlarının bir bölümünün geliriyle yaşamını sürdürecek bir «Vakıf» bile kurar...

«Geriye Kalan»ın ikinci basımına yazdığı önsözü şöyle bitirmiş: «İnsanın, zamanın kendinden yana işlediğini görmesi güzel şey!» İlk basımın önsözünde ise şöyle diyordu: «Sekiz yıllık yazarlık hayatım bu palyaçonun hayatına benzer. Sevgili okurlarım, işte «Geriye Kalan» gözyaşlarından süzdüğüm şu bir avuç kahkahadır.» Evet, zaman Aziz Nesin'den, onun gibi sanata, halka, demokrasiye inananlardan yana işlemiş. Bu bir şey değil, yarınki kuşakları da düşünürsek, onların da geriye değil, ileriye, halk çoğunluğunun yararına, gerçek sanatın gereklerine uygun çalışmış, yapıt vermiş sanatçıları, yazarları benimseyeceklerine inanırsak... Geriye pekçok değerli şey kalacak demektir.

Son konukla öylesine konuşmamasını isterdim, siz ne derseniz deyin! Büyük yazarlar, sanatçılar «ölüm»e meydan okumalı bence. Ölümü düşünmemeli, ölüm yokmuş gibi davranmalı. Ufaktefek hastalıklar, dostların durup dururken yitip gitmesi, onulmaz yaraların derinleşmesi, çevremizin durma-

dan boşalması, hepsi etikler kişiyi elbet. Sanatçı da bir «kişi»dir, bu geçici dünyanın bi ölümlüsü... Zaman zaman o da etkilenir, ama kendini kaptırmamalı, okurlarını da gerici, yıpratıcı, güç kırıcı duygulanışlara sürüklememeli. Hele Aziz Nesin gibi daha altmışın dönemecini yeni dönmüş «genç» bir yazar, hiç mi hiç...

Cumhuriyet - 23 Kasım 1975

EDEBİYATÇILIK MESLEĞİ, EMEKLİLİK VE ÖLÜM

Tuncer Uçarol

Bir edebiyatçı öldü mü edebiyatın yüzü sararır

Oktay Akbal'ın Zaman Sensin (1977) adlı yeni deneme kitabını karıştırınca, karşıma gene **Cumhuriyet** gazetesinde (13.9.1975) iki yıl önce yayımlanan **Ölüm Son Konuk mudur?** adlı yazı çıktı! Bu yazısında Oktay Akbal, **Aziz Nesin'i** böbürlenmekle suçlamıştı! Yanlıştı. Öyle bir yazının kitaba alınması, bu yanlışlığı daha arttırmış... Edebiyatçılıkta emeklilik hakkına saygısı olmayan, üzücü bir yazı...

O sıralar, önce **Sabahattin Eyuboğlu** (1908-13.1. 1973), ardından da **Bedri Rahmi Eyuboğlu** (1913-21. 9.1975) ölmüştü... Oktay Akbal'ın üstünde durduğu, Aziz Nesin'in (1915) **Son Konuğuna Mektup** adlı ölüme seslenen 9.6.1974 yazısı da, gecikmiş olarak, **Varlık** dergisinin eylül 1975 sayısında o arada yayımlanmıştı. Aziz Nesin, okuyucularını üzen bir tonda, artık ölümü beklediğini söylediği şu satırları içtenlikle yazıyordu:

«... Bütün yaşamımda çağdaşlarımdan hiçbirini kıskanmadığımı bilirsin; iyiyürekliliğimden değil, hiçbirini kendimden büyük görmediğimden. (...) Bu

sonsuz güzellikler açan güzelim dünyaya, ben de gücümce güzellikler katmaya çalıştım. Bir güzel ada, atlasta görünmeyecek denli küçük diye yok sayılabilir mi? Benim katkım da atlasta görünmeyecek denli küçücük olsa da, var.»

Ertesi ayın **Yeni Ufuklar** dergisinde (ekim 1975) aynı kuşaktan **Vedat Günyol** da (1912), **kanser olduğunu bilmeden ölen B. R. Eyuboğlu acısını tazelerken,** Aziz Nesin'in Varlık'taki o yazısını da şöyle yorumluyordu: «Aziz Nesin, Varlık dergisinin Eylül sayısında, **Son Konuğuma Mektup** başlıklı o nefis yazısında, ölümle hesaplaşırken, Bedri Rahmi'nin bu yürekler acısı durumundan yola çıkıyor, ölüme seslenirken ve 'beni kalieşçe oyalama' derken, hastalığını bilmeden ölüme sürüklenen Bedri Rahmi'yi düşünüyor olmalıydı, o ölümle burun buruna olup da, sahte umutlarla oyalanmak durumunda kalan Bedri Rahmi'yi.»...

Nitekim Aziz Nesin de; sonra, Bedri Rahmi'ye açık bir acılı mektup gönderdi (**M. Sanat:** 2.1.1976), öyle yazılara birini daha katti...

Daha sonra, okuyucuları üzen bir de şiir çıktı... Gene aynı kuşaktan **Fazıl Hüsnü Dağlarca** (1914), Varlık'ın mart 1976 sayısında **Isının Evrene Sorduğu** adlı şiirini yayımlattı. O sırada altmışiki yaşında olan, kırk (belki de elli) kitabı yayımlanmış Dağlarca, bu şiirinde şunları yazıyordu:

«Elli yapıt daha bırakabilirim yeryüzü üzerine
Koydurur musun
(...)
Yılları sayabilirim yüze dek Tanrım
Saydırır mısın?»

Dağlarca gene bu şiirinde; sanki Aziz Nesin'in ölüm'e söylediği o içtenlikli sözleri, öteki yüzünden büyük alçak gönüllülükle de şöyle dizeliyordu:

«Ozanların bilginlerin giysilerini seviyorum çok
Biraz giydirir misin?»

Edebiyata doyulur mu doyulmaz mı?

Bu şiirinde Dağlarca, şiirle bilgiye hiç doymamış görünüyor!... Şiirimizin en çok yazanı olarak bunu söylemesi ilginçti.

Aziz Nesin ise, doymuş görünüyordu yazmaya! Düşününce, Aziz Nesin'in doymuşluğunu buldum sanıyorum!

Aziz Nesin'in çalıştığı edebiyat kolu «gülmece», edebiyat kurumunun toplumculuğuna çok daha yakın. Daha çok okuyucuya sesleniyor. Daha etkin. Daha somut. Canlı. Hele hele, güncel de, gelecekle de ilgili. Yazarı da, yazdıklarının etkilerini daha kısa zamanda görebiliyor, görevini («hizmet üretimi» görevini) yerine getirdiğine inanıyor. Şiirde anlatabilme, okutabilme olanakları ise kısıtlı...

Sonra, Aziz Nesin'in kitap sayısı (Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü'nde) ellidokuz görünüyor. Baskı rekorunu kıran yapıtlarından **Vatan Sağolsun** (1968) ellinci kitabı. Bir çok gazetede yazmış. Güldürü dergileri çıkarmış. «Mizah hikâyeleri» yanı sıra **roman,** anı, masal, fıkra, oyunlar yazmış. Türkiye'de üç, dışarda beş ödül kazanmış. Yapıtları pek çok dile çevrilmiş. «Türkiye'de ve başka ülkelerde yayımlanacak, oynanacak kitap ve oyunlarının telif hakları, dileyenlerin yardım ve bağışlarıyla yürütülmek üzere, 1972'de bir **Nesin Vakfı** kurmuş». Vakfa, bir de her yıl yayımlanan **Edebiyat Yıllığı'**nı eklemiş 1976'da...

Ne çok başarı. Ne çok emek üretimi. Ne çok somut sonuçlar...

Tüm bunlarla Dağlarca'ya toz kondurmak istemiyorum.

Dağlarca da, bugüne değin yazdıklarıyla gene «şiir tanker»imizdir. «Eserlerinin özü, sayısı ve hacimleri bakımından, Tanzimat'tan beri şiirimizin en verimli sanatçısı odur.» O da, Türkiye'de beş, dışarda iki ödül kazanmıştır...

Gerçekte buralarda; Dağlarca'nın şiirlerini çok bulanlar açısından, Varlık'taki o şiirinde söyledikleriyle, şiirlerinin çokluğunun karşıtlığı çevresinde dolanıp duruyorum... Bir çelişki midir o şiirde söylediği iki dize?.. Yoksa, ilk elde anlaşılmayacak, herkesin göremeyeceği bir yalın gerçek mi?.. Bu ara; Oktay Akbal'ın, Aziz Nesin'in o satırlarını övüngen bulan yazısına da, dolaylı bir açıklama mı?..

Muzaffer Buyrukçu'nun **Arkası Yarın** adlı günlük kitabını okumasaydım, bu sorulara hemen yakıştırma yorumlar yapıştırırdım! Oysa, Muzaffer Buyrukçu'nun kitabındaki 3.11.1974 tarihli günlükte Dağlarca; **Isımın Evrene Sorduğu** adlı şiirinden hiç söz etmiyor ama, gene de o şiirini açıklıyor. Buyrukçu'nun kaleminden okuyalım (sayfa 64-65):

«... Bu sırada Fazıl Hüsnü Dağlarca belirmişti eşikte. Sevinmiştik. (...) Kalın kaşlarına ak düşmüştü. Votkalı bira içiyor, coşkuyla konuşuyordu. (...) **'Bir öğrenci gibiyim, her an öğreniyorum. Bilgi veren kaynaklar öylesine çok ki, hangisine koşacağımı bilemiyorum.** Canımı sıkan bir şey var: Ölürken bu kadar bilgiyi nasıl arkamda bırakacağım? Benden başka kimsenin kullanamayacağı bilgi hazinesi...

Sanki içime bir şiir canavarı girmiş. Ben yaşlandıkça o gençleşiyor.'»...

Edebiyatçılık da yılları çiğneyen bir meslektir

Dağlarca'nın dediği gibi, bir insan (her meslekte) yıllarca çalışıp bilgilerini toplar, ustalaşır. Sonra da, zamanından önce «Güm!..» diye gidebilir. Bunun korkularını da doğal olarak içinde taşıyabilir. Oysa, daha çok yazacakları vardır. Belki de, ömür törpüsü çalışmalarından sonra, anaç ürünlerini yeni yeni verecektir.

Ancak, tersi de olabilir.

Kişi, bireysel açıdan, nice uğraşlardan sonra yaptıklarını yeter bulabilir. Hiç bir şeye öyle imrenmez. Hiç kimseyi kıskanmaz. Gözü arkada kalmadan gidebilir. Görevlerini yapmıştır. Tatları yaşamıştır. Gelirse gelsin ölüm!

Burada; **Aziz Nesin'**in **Varlık'**ta ölüme seslendiği böbürlenme gibi görünen o sözlerinin gerçekliği ile içtenliği de, daha iyi anlaşılır... A. Nesin'in, elliiki yaşındaki **Oktay Akbal'**ca (1923) o sıralar «ağlamacası çok, böbürlenmesi daha da çok» diye nitelenen o sözleri; edebiyatımıza çok emeği geçmiş bir yazarın, çok yorulmuş bireyin, kendikendine söyleyebileceği en olagan sözlerdi. Bir de yazarak söylemişti A. Nesin. (Oysa, başka mesleklerde bu tür sözler olagan sayılır, sıksık da söylenir; altmışbeş yaşına gelince de, toplum, o bireyi zorla emekli yapıp rahat ettirmeğe çalışır.) **Edebiyat da eğer meslekse (dahası; o altmışbeş yaşlarda emekli olma hakkının kazanılmasında yazarların büyük katkısı olduğu kabul ediliyorsa);** bu meslek de yıllarca büyük sıkıntılarla -yada sıkıntısız da olabilir- geçirilmişse, o mesleğe gücünce emek harcamış her kişi,

iri işler yapmasa bile, dişlideki görevini yerine getirmiştir. Bu, iri işler de yapmış anlamınadır.

A. Nesin de herhalde; öylece, içtenlikle, üstelik alçak gönüllülükle ve okuyucularına, ölüme ve düşmanlarına söylemiş: «Sen öyle bir kesin gerçeksin ki, sana yalan da söylenemez. Bütün yaşamımda çağdaşlarımdan hiçbirini kıskanmadığımı bilirsin; iyiyürekliliğimden değil, hiçbirini kendimden büyük görmediğimden... Yine bilirsin, yaptıklarımla da, yapmayı tasarlayıp yapamadıklarımla da böbürlenirim.»...

Kuşkusuz; onca uyuşuk, hele onca çıkarına düşkün vatandaş arasında, yaptıkları, daha yapmayı da istedikleriyle üretken vatandaşların bu tür sözleri söylemeye hakları vardır. Zaten o üreticilerin başka istedikleri de yoktur ki...

O. Akbal, işte bu satırlara takılmış! Onun da sözlerini buraya almadan edemeyeceğim. Akbal'ın bu yerici satırları da, Akbal'a karşı çıkıyor. Aziz Nesin'in daha da böbürlenmesi gerektiğini destekliyor **(Cumhuriyet gazetesi,** 13.9.1975):

Oktay Akbal'ın tanımladığı Aziz Nesin

«Aziz Nesin Türk edebiyatının büyük bir gülmece yazarıdır. Kuşaklarca okunacak öyküler yazmıştır. (...)

Yapamadıklarıyla böbürlenmeyi pek anlamadım, ama Aziz Nesin'in 'yaptıkları' ile böbürlenmesi -şu sözcük ne denli yanlış kullanılmış, ne denli ters!- pek yanlış değil. Kitapları birçok baskılara ulaştı, dünyanın çeşitli dillerine çevrildi, dış ülkeleri gezdi dolaştı, yapıtlarıyle Türk okuruna önemli katkıları oldu, hattâ kendinden sonra adını yapıtlarıyle birlikte andıracak bir de vakıf kurdu. Bütün bunlar Aziz Ne-

sin'in bir yazar olarak 'bir şeyler' yaptığını gösterir elbet. Ama çağdışı yazarlardan hiçbirini kendinden büyük görmemesi azıcık düşündürücü... Çağdaş tanımı çok geniş kapsamlı da, ondan! Türkiye'deki çağdaşı yazarları mı belirlemek istiyor? Yirminci yüzyıl yazarlarımızın hepsinden daha büyük buluyor demek kendini. Bu, böbürlenmeyi de, aşıyor. Hele çağdaş dünya yazarları ise sözkonusu, o zaman sözünü ettiği 'böbürlenme' çok geniş boyutlara ulaşıyor. Son konuk karşısında, hele 'yalan söylenemeyen' bir varlık önünde dile, kaleme alınacak bir sav değil pek!..

(...) Değerli gülmece yazarımızın böyle ağlamacası çok, böbürlenmesi daha da çok 'mektup' yazmamasını isterdim. Ama yazmış ne yapalım. Bir üzünç verdi bana, düşündüklerimi yazmadan edemedim...»

Son satırları gittikçe ağırlaşan, salt bir «çağdaş» sözcüğü takıntısından türetilmiş Akbal'ın yazısı da, o yıl, üzünçler vermişti...

Oysa Akbal, şimdi de o yazısını **Zaman Sensin** adlı kısa denemeler kitabına almış (sayfa 76-79)... Hiç olmazsa; gene Cumhuriyet gazetesindeki (18.8.1976), **Cemal Süreyya**'nın bir erotik şiirini belki de aceleden çok yanlış yorumladığı, ayrıca temeli de çürük olan «Ozan'la Politikacı» adlı yazısını kitabına almadığı gibi, bu yazısını da almayabilirdi.

Onun yerine; kitabında **«Ölüm Son Konuk mudur?»**un hemen arkasına, **Geriye Kalan** adlı yazısını koymuş (s. 80-83). Orada da, hem yumuşuyor, hem de şöyle bir şey diyor ki, söylediklerini değiştirmiş olmuyor. Şöyle: «... Kimi okurlarım yazıyla sözle üzüldüklerini bildirdiler. Büyük bir yazar 'ölüm'

korkusuna kapılmış, öyle bir şeyler yazmış, ne var üstüne gidecek? Aziz Nesin de 'Geriye Kalan'ın yeni basımını bana gönderirken şöyle yazmış: 'Sözkonusu ettiğin yazımı neden o türlü yorumladığını hiç anlayamadım. Çünkü yorumunun tam tersini anlatan tümceler de vardı o yazımda. (...)' Yazarı da, yazarı seven okurları da üzdüğüm için en çok ben üzüldüm. Hangimizin dediği daha doğru? Madem ki kendisi öyle diyor, öylesi doğrudur, diyelim en iyisi...»

Yani, Akbal gene soruyor, «Hangimizin dediği daha doğru?»...

Edebiyatçılık mesleğindeki ustalara da saygı

Akbal ustanın tüm bu üstelemeleri, edebiyatçılığın da bir meslek olduğunu vurguluyor, düşündürüyor... Öyle ki; edebiyatçının da emeklilik hakkı olduğunu, sonunda yaptıkları ve yapmak istedikleriyle övünmenin de kapsamına girdiği...

Akbal'ın üstelemeleri; F. H. Dağlarca'nın Varlık'taki şiirinde gördüğümüzü sandığımız tuhaflıkları da, giderek açıklatıyor... Tuhaflık yok o şiirde. Dağlarca; onca yazmışlığına karşın, bir meyhanedeki dost söyleşisinde, onca şiirlerini yazmışlığını olagan neşeyle, olagan övünçle, (övünçle değil; bilgiliyse bilgilidir kişi, ozansa ozandır) belirtiyor, sonra **bütün düşündükleriyle duyduklarını yazamamanın sıkıntısını/acısını/neşesini** de çok güzel biçimde özetliyor, o 3.11.1974 günlü Muzaffer Buyrukçu günlüğünde (s. 65):

«... Tanrı'dan son bir isteğin nedir? -diye sorulsa, -Tanrım- derim, -Bana kısa bir süre için dokuz Fazıl daha ver. Biri söylesin, dokuzu yazsın.-»...

Dağlarca'yla Aziz Nesin'i böyle okuyunca, Dağ-

larca'yı Aziz Nesin'le karşılaştırınca, yazmayı meslek edinmiş Akbal'ı da için için düşününce; edebiyatı tek meslek olarak yürütenlere «imreniyorum». Bizim gibi işi salt düşkü olarak yürütenlere, gençlerle orta yaşlılara, yukardan bakıyorum. **Edebiyatçılık mesleği** içindeki; **olagan doyumsuzluklara** seviniyorum toplum adına, **olagan doygunluklara** da seviniyorum gerçeğin içinden bakış açılarıyle birey (edebiyatçı birey) adına.

Dağlarca tanrısından biz de dileyelim öyleyse:

Aziz Nesin ustaya, istediği gibi bir son konuk ama, daha çok uzun bir yaşamdan, daha çok ürünlerden sonra...

Dağlarca ustaya da, daha en azından otuzsekiz yıl, düşündüğü ozanlık bilginlik giysileri, ayrıca en az elli yapıt daha bırakması yeryüzüne.

Soyut - Ağustos 1977

«BÜYÜK GREV» ÜZERİNE

Bu kitaba adını veren «Büyük Grev» masal - öyküsü için basında çıkan eleştiriler, yorumlar, yergiler ve öykünün yazarına saldırı ve sövgüler ve bütün bunlara Aziz Nesin'in yanıtları, geleceğe bir belge olarak kalması ereğiyle bu bölümde toplanmıştır.

«Büyük Grev» başlıklı masal - öyküm dolayısıyla yapılan eleştiri, yergi, saldırı ve sövgülere toptan yanıtımdır:

ZAMANA DİLEKÇE

«Büyük Grev» başlıklı masal-öyküm, 3 Aralık 1977 tarihinde Vatan gazetesinde yayımlandı. Bu öyküme, olumlu, olumsuz pekçok tepkiler ve eleştiriler geldi. Tepkilerin çoğu, sövgülerle dolu saldırı niteliğindeydi. Bu saldırılar salt bir gazetede yer almıştı. «Büyük Grev» öyküsü için, benim görebildiğim, Politika Gazetesinde 14, Vatan Gazetesinde 3, Yürüyüş Dergisinde I, Yankı Dergisinde I yazı yayımlandı.

Bunca yılın yazarıyım -kırk yıl- bir öykünün daha kitaba bile girmeden, bu denli geniş tepkiyle karşılandığına ilk tanık oluyorum. Özellikle Politika Gazetesinde yayımlananların pekçoğu, eleştiri ve yorum sınırlarını çok aşmış, Türk Ceza Kanununun suç saydığı ağır yergiler, sövgüler ve aşağılamalardı. Sövgülerle dolu bu aşağılayıcı yazıların çoğu, beni «İşçi sınıfı düşmanı» ve «Grev kırıcı» olarak niteliyordu.

Benden yana olsun, bana karşı olsun, bütün bu yazıları, yazarlarına verdiğim yanıtlarla birlikte

«Büyük Grev» adlı öykü kitabımda topluyorum. Hele o sövgülü saldırıların, aşağılamaların az satışlı gazetelerin sayfalarında dağınık kalıp unutulmasını istemedim. Bu saldırı yazılarının amacı neydi? Okurlara beni kötülemek, okur gözünde beni küçük düşürmek. Peki öyleyse, daha çok okunmalarını sağlamak için, onların sövgülü saldırılarını, aşağılamalarını kitabıma alıyorum. İnansınlar ki böylece, kimbilir kaç basım yapacak olan bu kitabımda, gazetede okunduklarından pek daha çok, hatta hayal edebileceklerinden de çok okunacaklar, kitaplaşarak sonsuzlaşacaklardır. Benden onlara iyilik bu kadar! Unutmasınlar bu iyiliğimi...

Ünlü gazeteci Alfred Capus'un şu sözlerini aktarmak gereğini duydum:

«Gazeteciliğin en iyi yanı şu: Bugün basılan yazı, yarın unutulacaktır.»

Bu sözdeki doğruyu gözönünde tutarak, bu saldırı, aşağılama ve sövgülerle bana nasıl haksızlık ettiklerinin gazete sayfalarında unutulup gitmesini istemedim. Dahası da var. Her gazete yazısını o gazeteyi alanların hepsi okumadığı gibi, bana saldırı yazılarını yayınlayan Politika gazetesini alanların yarısı da o yazıları görmemiştir. Görenlerin yarısı okumamıştır. Okuyanların yarısı da anlamamıştır. Anlayanların yarısı da inanmamıştır. İnananların yarısı da unutmuştur. Unutmayanların yarısı da anımsamayacaktır.

İşte bu nedenle, bana saldıranların, sövenlerin, beni aşağılayanların unutulmasına, anımsanmamasına gönlüm razı olmadığından, onları sonsuzcasına Türkiye halkı önünde, işçi sınıfımız önünde sergilemek için, yazıya çevrilmiş sövgülerini, aşağıla-

malarını bu kitabıma alıyorum.

Zamandan korkmayan yazarım. Çünkü, bugünedek zaman, yüzümü hiç kara çıkarmadı. Zaman, benim en büyük yandaşım, işbirlikçim oldu ve zaman beni hiç utandırmadı.

Dindarlar «salt adalet»in, ancak öbür dünyadaki «mahkeme-i kübrâ»da, yani Tanrısal yargılamayla gerçekleşebileceğine inandıklarından, kötüleri Tanrı'ya havale ederler.

«Büyük Grev» adlı öykümü bahane ederek, bana saldıranlar, sövenler, beni aşağılayanlar! Ben sizleri, ne bu dünyanın, ne öbür dünyanın mahkemesine bırakacağım; yazılarınızı kitabıma alarak, sizleri zamana havale ediyorum. Çünkü, kılı kırk yararcasına yargılayan en büyük, en adaletli yargıç zamandır.

İşçi sınfımıza adadığım için acılar ve çileler içinde ve işçi sınıfı düşmanlarına karşı savaşımla geçen yaşamımın altmışüçüncü yılında yazdığım «Büyük Grev» adlı masal-öykümle, gerçekten işçi sınıfı düşmanlığı ve grev kırıcılığı mı yaptım? Yoksa sizler... Hayır, sizin ne yaptığınızı ben söylemeyeceğim, onu zaman söyleyecek; onu zaman içinde işçi sınıfımız söyleyecek. Çünkü, kitaplaştırdığım saldırılarınız, sövgüleriniz, aşağılamalarınız, kuşaklar boyu okunacak ve zaman yargılayarak gerçek suçluyu belirleyecektir. Görsün işçi sınıfımız: Zaman içinde, çocuklarımızdan, güzel yarınları kuracak olan gelecek kuşaklardan utanması gereken ben mi olacağım, siz mi?

Şimdi, buyrun, hesaplaşalım!

Çatalca
8 Ocak 1978

10 Aralık 1977 günlü Politika gazetesinde şu yazı çıktı :

AZİZ NESİN'İN TRAJİK SONU

Vedat Üner

Maden-İş'in MESS'e karşı sürdürdüğü Büyük Grev altıncı ayını çoktan doldurdu. DİSK/Maden-İş üyeleri böylesi uzun süreli bir savaşımı, en güç koşullar altında hiç soluk almadan sürdürme sınavını yüzlerinin akıyla veriyorlar. Bu, ülkemiz tarihinde eşi pek görülmemiş sayılı bir direşkenlik, yiğitlik örneğidir. Her namuslu insanın coşkuyla, övünçle alkışlaması, vargücüyle desteklemesi gereken bir yapıt yarattı, aylardır bilinçle - inançla direnen metalurji işçileri...

Maden-İş'in Büyük Grevi ülkemizde çok şeyi değiştirdi. Demokrasi ve ilerleme savaşımına kattığı güç ülke çapında ulusal, demokratik güçlerin İşçi Sınıfı ile dayanışmasını pekiştirmek için yarattığı zemin, uluslararası işçi birliğine yaptığı katkı bir yana, grevci metalurji işçileri, MESS'e karşı savaşım verirken bir yandan da birçok burjuva ajanının maskesini de alaşağı ettiler.

Savaşım kızıştıkça, İşçi Sınıfı direnişini pekiştirdikçe, burjuvazi yeni araçlara başvuruyor. Kendi gücü işçi sınıfını pes ettirmeye yetmeyince, onun karşısına yeni «silahlılar» çıkarıyor.

Kim İşçi Sınıfından yana, kim değil, daha da açığı; kim sözünün eri, kim namussuz, özü-sözü birbirini tutmaz, bütün bunlar birbiri ardına ortaya çıkıyor, Maden -İş üyelerinin savaşımı güçlü bir ayraç oluyor.

İlk başta İşçi Sınıfına ters düştükleri defalarca kanıtlanmış, maocular, goşistler, bu yıllanmış burjuva hizmetkârları karşı çıktılar, MESS'e karşı direnenlere, onların örgütüne, DİSK'e Maden-İş'e... Ama bütün çabalarına karşın, grevleri kırmada yardımcı olamadılar işverenlere. Ardından türlü çeşitli biçimlerde diğer sahte sosyalistler göründü sahnede. Kimi grevleri işverenlerin oyunu gibi gösterdi, kimi sendikaya saldırdı, kimi de hedef şaşırtmaya çabaladı. Bunlar da yetmedi. MESS'in saldırılarına destek olmayı, İşçi Sınıfını ve onun örgütlerini çok yönlü ateş altında bırakarak, işçileri yılgınlığa itmeyi bunlar da başaramadı. İşçi Sınıfının gücü, çelik disiplini, ilerici güçlerin ördüğü, hergün yükselen dayanışma duvarı karşısında, burjuvazinin «sol» maskeli silahşörleri çaresiz kaldılar, kalıyorlar.

Burjuvazi yeni yollar da deniyor. Tirajının hızla üç haneli sayılara doğru düşmesi karşısında, tiraj artırmanın tek yolu olarak her soydan ve boydan sapık akımın ağzıyla İşçi Sınıfına, onun örgütlü gücüne, siyasal hareketine, DİSK'e, Maden-İş'e, sınıf sendikacılığına sövmeyi gören, adı «ilerici»ye çıkmış bir gazete, aylardır bu iğrenç yöntemlerle grev kırıcılığına soyunuyor. Yalanı dolanı piyasaya sürüyor. Ahlak dışı, deklare bir sendikacı eskisi kendisine kimilerince dikte edilenleri, o kimilerine yaranmak uğruna makale diye utanmadan yazıp-çiziyor. Bu gazete bunlarla, sınıf sendikalarının yönetimi ile tabanı arasındaki birliği bozmaya çabalıyor, İşçi Sınıfını bağlaşıklarından yalıtlamaya can atıyor.

Şimdi de bu iğrenç kervana çok ünlü bir yazarımız da katıldı. Aziz NESİN, sözü geçen gazetede yayınlanan son «öykü»sünde bir gazete sayfası boyunca Maden-İş Sendikasına, onun yöneticilerine grevdeki işçilere sövüyor. Büyük Grevi, sendikanın Tekelci Burjuvazinin stoklarını eritmek için onunla anlaşarak yaptığı bir sınıf işbirliği olarak gösteriyor. Aziz NESİN'in «Öykü»sündeki ilkelliği, yaptığı işçi düşmanı suçlamaları, iğrenç karalamaları burada ele alacak değiliz. Çünkü böylesi tavırlarda olağanüstü birşey yoktur. Sınıf savaşımının keskinleşmesi işte böyle kendiliğinden herkesin gerçek yüzünü ortaya çıkartıverir. Bunun üzerinde duracak değiliz.

Üstelik «ünlü» yazar, meydanın böylesi tavırlara boş bırakılmayacağını iyi bilir.

Bizim için asıl önemli olan konu şudur:

Aziz Nesin'in öykü-mizah yazarlığını bırakıp, sendikal savaşımda burjuvazinin sözcülüğünü, avukatlığını yapmaya başlaması edebiyatımız açısından gerçekten büyük bir kayıptır. Uluslararası alanda da bir değer olan Aziz Nesin'e gerçekten yazık olmuştur. Değerli bir yazarın kendi eliyle, salt burjuvazi tarafından ödüllendirilmek için, böyle kendi ipini çekmesi çok üzücüdür.

Televizyonda ünlü tiyatro sanatçılarımızın reklam artistliğine çıkmak zorunda kalmalarına üzülürdük, ama Aziz Nesin'in grev kırıcılığı reklamı yapmak zorunda kalmasına daha da üzüldük. Komedi yazarlığından böyle bir trajik sona düşüş. Bu, gerçekten bir kayıptır. Bu, işçi sınıfımız, emekçi halkımız için de büyük bir kayıptır. Ama işçi sınıfımız değer bilirdir. Olumlu olan herşeyin koruyucusu, geliştiricisidir. Bu nedenle Aziz Nesin'in tüm değerli yapıtlarına, bu kişinin her türlü tavrından bağımsız olarak sahip çıkmaya devam edecektir.

Ama gene de ne yazık ki, bundan sonra Aziz Nesin adı, her bilinçli işçiye, aydına, yurtsevere güzel mizah öykülerini, uluslararası üne sahip bir yazarı değil, sıradan bir grev kırıcıyı, işçi sınıfına kin dolu bir sınıf düşmanını hatırlatacak, bu ad belleklerde böyle kalacak.

Öte yandan Aziz Nesin aynı zamanda Türkiye Yazarlar Sendikasının Başkanıdır. Böylesi saygın bir örgütün en sorumlu mevkiindeki kişinin DİSK'e, Maden-İş'e karşı takındığı düşmanca tavır, İşçi Sınıfı ile sanatçılar arasındaki birliğine olduğu kadar, ulusal demokratik güçlerin birliğine de zararlı olmuştur.

Grevler yeni bir döneme giriyor. Savaşım sürüyor. Ama İşçi Sınıfı kazanacaktır. Eğer tekelci burjuvazi, Maden-İş'in direnişini kırmak için, Aziz Nesin'in bile yardımını istemek, onu kendi adına konuşturmak zorunda kalıyorsa, buna bile ihtiyacı varsa, zayıftır, gücü bitmeye başlamış demektir. Eğer MESS'i kurtarmak dejenere olmuş mizah yazarlarına kaldıysa, zafer işçi sınıfının olacak demektir.

Politika - 10 Aralık 1977

YANITIM:

Amacım, Bay Vedat Üner'e -her kim ise- yanıt vermek değil. O'nu yanıtıma bir araç sayarak, okurlarıma bu konudaki düşüncelerimi iletmek istiyorum.

Bana «iğrenç kervana katılmış bir yazar», «ilkel», «işçi sınıfı düşmanı», «grev kırıcı», «işçi sınıfına kin dolu bir sınıf düşmanı», «dejenere olmuş bir mizah yazarı» diye söven bu yazının yayınlandığı Politika Gazetesinin bütün sorumlularına biriki söz söylemek istiyorum. Kırk yıllık yazarlık yaşamımda, gericiler, aşırı sağcıların her kanadı, ırkçılar, sermaye uşakları, yabancı sermaye maşaları, bana çok saldırıp sövdüler. Böylelerinden -öldükleri için adlarını anmak gereğini duymadığım- kimi yazarlar la haftalar süren çok sert yazılı tartışmalarımız oldu. İlke olarak, hiçbiri aleyhine davâ açmayı, kendimce uygun görmedim. Çünkü, yazmasını da, yanıtlamasını da, aşağılamasını da, sövmesini de (yani helva demesini de, halva demesini de) onlardan çok daha iyi bilirim. Gerekirse, bire bin... Ama ilk kez, Politika Gazetesindeki bu ve öbür yazılarda daha da ağır olarak bana sövenlerin gerçek kişiliklerini anlamak için onları ve gazetenin sorumlularını mahkemeye vermeyi düşündüm. Değmez diyorum, ama yine de düşünmekteyim bunu.

Önce, «Büyük Grevi» bahane ederek bana saldıranlara bir küçük edebiyat dersi vermem gerekiyor.

«Büyük Grev» türündeki masal-öyküler, belli bir olaydan esinlenerek, somut bir olaydan kalkılarak yazılır. Kalkış noktası somut bir olaydır ama, salt gözlemlenen bu somut olayı anlatmakla kalmaz. Bu somut olay ve onun benzeri olan bütün olaylardaki ortaklaşa nitelikleri soyutlayarak, o tek somut olayın sınırlarını çok aşan bir genelleme yapar. Tıpkı, benzer doğa olaylarının gözlemlenip incelenmesinden, bunlardaki ortaklaşa niteliklerin saptanarak doğa yasalarının ortaya konulması gibidir. Bukez gözlemlenip incelenen, benzer nitelikleri saptanan, doğa olayı değil, toplumsal olaylardır. Yapılan, soyutlama yoluyla genellemedir ama, bu tür masal - öykülerin amacı, gerçeği belirgin olarak ortaya koymaktır. Masalların ve masal-öykülerin dünyadaki bütün ustalarının böyle yapmış olduklarını, onların yapıtlarını inceleyerek anlamaktayız: Ezop, Lafonten, Mesnevî'sinde Mevlana, Saltikov Şçedrin, Marsel Eme (Marcel Aymé) Törber (Tirber) Sırça Köşkü'nde Sabahattin Ali böyle yapmışlardır. «Memleketin Birinde» ve «Hoptirinam» adlı kitaplarımdaki masal - öyküler de böyledir.

Bu masalların yada masal-öykülerin yazılışının üstünden zaman, hele uzun zaman geçince, bunların kaynaklandığı olay yada kişiler unutulur gider. Ama ortaya koyduğu gerçekle birlikte masal kalır. Masalın sunduğu gerçek, doğru olan nesne kalır. Örneğin bugün Swift'in hangi olay ve kişilerden esinlenip kaynaklanarak «Güliver'in Gezileri»ni yazmış olduğunu edebiyat tarihçileri içinde bile bilen çok azdır. Ama O'nun bu yapıtındaki keskin yergiler

sonsuzlaşmıştır. Şçedrin'in o herbiri birer başyapıt olan masalları günümüzün de yergisi oldukları için, bugün de okunmakta ve bilinmektedir ama, o masalların hangi olaydan ve kişilerden kaynaklandığı, esinlendiği unutulmuştur. Bir masal - öykü olan «Büyük Grev» de, somut bir olaydan, yani yeri, zamanı, koşulları ve kişileri belli olan bir olaydan esinlenerek, bunlardan kaynaklanarak yazılmıştır. Ama salt esinlendiği olayı anlatmakla yetinmemektedir. Daha doğrusu, hiçbir tek olayı anlatmamakta, aynı dosyada sıralanabilecek benzer olayların ve bu olaylardaki kişilerin hepsinde ortaklaşa varolan nitelikleri soyutlayarak birleştirmekte, böylece biçok benzer olaylardaki niteliklerin tıpkılığını kural olarak göstermektedir.

Bunları, kendimi savunmak için yazmıyorum; «Büyük Grev» adlı öyküm dolayısıyla bana sövenlere bişey öğretmek ve gülmece yazmanın -onların sandığı gibi- öyle gelişigüzel, bilimdışı, salt yetenekle yapılabilecek, kolay bir gevezelik işi olmadığını anlatmak için yazıyorum.

«Büyük Grev» masal-öyküsünün kalkış noktası, esin kaynağı hiç kuşkusuz, Maden-İş'in MESS'e karşı başlattığı ve sekiz aydır sürmekte olan, ne zaman ve ne biçimde sonuçlanacağı da dahaca bilinmeyen grevdir. Ama o masal-öykü, salt bu grev olayını ve kişilerini anlatmakla yetinmemekte, geçmişte yapılmış ve gelecekte yapılabilecek benzer grevleri anlatmaktadır.

Masalların yada masal-öykülerin, geçmişten geleceğe doğru uzanmaları, okurların ders almaları, bilinçlenmeleri, kendiliklerinden sonuç çıkarmaları ve doğru çözüm bulmaları -çözüm getirmek demiyo-

rum, okura çözüm buldurtmak diyorum- yönünden, edebiyatın en etkin türü olduğu bilinir.

Salt Maden - İş'in MESS'e karşı bu grevini anlatmak isteseydim, genellemesi zaman içinde gerilere ve ileriye doğru uzanan hiç de böyle bir masal-öykü yazmazdım, doğrudan bu son grev olayını ve salt bu olayın kişilerini anlatan gözlemci - gerçekçi yada eleştirel-gerçekçi bir öykü yazardım.

Masal-öykümüze kaynaklık eden bu grev, uzun zaman sonra, kesin bir yargıya varılmış olarak sendika tarihinde belgelenecek, ama belleklerden silinip unutulacaktır. Oysa bir masal-öykü olarak «Büyük Grev» belleklerde ve kitaplarda kalabilir. Bu saldırılar olmasaydı, bu masal-öykünün hangi olaydan kaynaklandığı da anımsanmayacaktı. Ama şimdi, koparılan yaygaradan ötürü, artık her okuyan, bu masalın hangi olay ve kişileri eleştirmek için yazılmış olduğunu da anımsayacaklardır. Yani, bu öyküm dolayısıyla bana saldıranların, korumak ve savunmak istedikleri kişilere böylece büyük zararları olmuştur.

Vatan Gazetesinde yayımlanan «Büyük Grev» öykü-masalımın başlığında çıkmış olan Vehbi Koç'la Kemal Türkler'in karikatürleri, bu masal-öyküye saldırı yıldırımlarını çeken başlıca neden olmuştur. O masal-öykü, bu iki kişinin karikatürleriyle birlikte sunulmasaydı, sanıyorum ki, bunca saldırı da yapılmayacaktı. Doğrusu, bu iki kişinin karikatürlerinin, o öykümde yeralmasını ben de istemezdim. Onların karikatürlerinin bulunması, masal-öykünün anlatı amacına uygun değildi. Çünkü, ben o masal-öyküde, yalnızca Koç'u yada Türkler'i anlatmadım, bir genelleme yaptım, benzer olay ve kişilerin ortaklaşa niteliklerini yazdım. Ben de okurlar gibi, o iki kişinin

karikatürlerini, masal-öykümün basıldığı gazetede gördüm. Çizgilerini de, gülmecesini de çok beğendiğim değerli genç karikatürcü Haslet'in, öyküdeki genellemeyi simgeleştiren başka bir karikatür yapmasını yeğlerdim.

Şimdi de, bu masal-öyküde «Aynı dosyada sıralanabilecek benzer olaylarda ortaklaşa varolan nitelikler»in neler olduğunu görelim. Gerçekte, bunun ne olduğunu masal-öykünün kendisi açıkça söylüyor. O öyküyü, önyargısız olarak her okuyan, bunu kolaylıkla anlayabilir. (Biçok şairin değişik biçimlerde, sevgilisine «Her nereye baksam seni görürüm.» diye seslendiği üzere, her baktığı yer ve kişide sevgilisini görmesi gibi -bu şairlere, eşeğe baksa, yine sevgilisini mi göreceği sorulmuştur-) Bir yazıyı önyargıyla okuyanlar da, o yazıda anlatılanı anlamaz, önceden her neyi anlamak için kendisini koşullandırmışsa, ancak onu anlar.

«Büyük Grev» masal-öyküsünde anlatılan şu çok yalın gerçektir: Kapitalist toplumlarda, işçinin haklarını elde etmesi ve savunması için tek ve son silahı olan grev, işverenin kurnazlığı ve ince hesapları, bilimi gerçek amacından saptırmış uzmanlarının öğütleri, hertürlü olanakları elinde bulundurması, bütün bunlara karşılık da işçi örgütü yönetmenlerinin de yeterince bilgili olmamaları, deneyimsizlikleri, yada hesapsızlıkları, yada çıkarcılıkları, yada uzakgörüşlü olmamaları yüzünden, ters sonuç verebilir. Yani, işçinin elindeki grev silahı, işvereni değil, işçinin kendisini yaralar; yada şöyle diyelim, grev silahı işverenden çok işçinin kendisini yaralar.

«Büyük Grev» masal-öyküsünde anlatılan şu üç insan topluluğudur:

1 — İşyerlerinde grev olan işverenler.

2 — Greve giden işçi örgütü yönetmenleri.
3 — Grevdeki işçiler.

Masal-öyküdeki işçiler, tıpkı boyuna sıkıştırılmakta olan mengenenin, iki çenesi arasında kalmış bir nesne gibi, işverenin sınıfsal çıkarcı kurnazlığıyla, kendi örgütünün yönetmenlerinin hesapsızlıkları arasında sıkıştırılıp kalmış, ezilmiş, sömürülmüşlerdir. Burada, sendika yöneticileri için, iyiniyeti de aşan aşırı bir hoşgörüyle «hesapsızlıkları» diyorum. Yoksa onları, olgulara bakarak, çok daha ağır nitelememiz gerekir. Neden? Çünkü, işçiyi sömürmek, yıldırmak, ezmek, egemen sınıfın alışageldiği tarihsel ve sınıfsal çıkarlarına uygun gelebilir; hatta kendi sınıfları açısından bakılırsa haklı bile görülebilirler. Buyüzden, işçiyi ezen mengenenin bir çenesinin işveren olması -yine sınıfsal açılarından kendilerince- doğal bile sayılabilir. Amaaa, işçiyi, işçi haklarını savunmak, işçi örgütünü akıllıca yönetmek için işçi örgütünün başına geçmiş ve bu görevini de işçilerden aldığı para karşılığında yapan kimi sendika yönetmenlerinin, mengenenin öbür çenesi olması, haklarını savunup koruyacağı işçiyi ezmesi hiç de doğal değildir.

Masal-öyküler, benzer olayların ortaklaşa niteliklerini ortaya koyduğuna göre, «Büyük Grev» masal-öyküsünün kaynaklandığı benzer olaylar var mıdır? Dünyanın her yerinde yanlış hesapla başlatılmış grevler olmuştur. Yine uzun süren Teksif grevinde, grevdeki işçilere ödenek verebilmek için sendikaların taşınmazlarını satmak zorunda kalışının gazetelere bile yansıması, bu grevin de yanlış hesaba dayandığını göstermektedir. Maden - İş'in MESS'e karşı başlattığı bu grevden az önce, yapılmış olan «Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasasının

çıkarılmasına karşı, MC iktidarını düşürünceye dek sürecek» diye ilan edilen «Genel Yas Eylemi», yanlış hesapla başlatılmış bir eylemdir. Genel Yas Eylemi içindeki grevlerin, işçiden çok işverenin çıkarına uygun düştüğü, grevde öncülük yapan en bilinçli işçilerin, işlerinden çıkarılmalarıyla da belli olmuştur. İşverenler, Genel Yas Eylemi yüzünden en yürekli, en bilinçli işçileri işlerinden çıkarınca, sendikalar gücünden yitirmiştir. Sendikanın başat görevi, işçilerin işlerinden çıkarılmalarını önlemekken, bu grevde tam tersine, grev yüzünden işçiler işlerinden çıkarılmıştır.

Burda tarihsel bir olguyu açıklamak zorunu duyuyorum. DGM yasa tasarısı gazetelerde yayınlanınca, Türkiye Yazarlar Sendikası olarak bir karşı davranışa geçmemiz gerekiyordu. Bu, yazar ve aydın olmamızın bize yükümlediği bir görevdi.

TYS Yönetim Kurulu olarak şöyle bir ilke kararımız vardır. Ortaya çıkan her politik yada toplumsal sorunun çok belirgin olarak uç verdiği bir yer vardır. Bu uç, doğrudan yazar olarak bizi ilgilendiriyorsa, biz bu politik yada toplumsal sorunun üstüne gideriz, ona karşı koruz, gereken her türlü tepkiyi gösteririz. Bu uç, doğrudan bizi ilgilendirmiyor da, dolaylı olarak, yada ikincil olarak bizi ilgilendiriyorsa, o zaman, bu sorunla doğrudan ilgilenmesi gereken örgütün yardımına koşar, eylemde o örgütü destekleriz. Örnek verelim: Eğitim Bakanlığı, kimi yazarların kitaplarını okul kitaplıklarından çıkartma ve yasaklama kararı aldı. Bu sorun, doğrudan TYS'ı ilgilendirir, buyüzden hemen davranışa, eyleme geçeriz. Sorunla ilgileri bakımından, Töbder başta olmak üzere, öbür demokratik örgütleri de yardımımıza çağırırız. Özgürlük-

lerimizi kısıntıya uğratan bir iktidar kararına karşı, ilk tepki elbet Baro'lardan gelmelidir; bu bizi ikincil olarak ilgilendirir, biz bu eylemde Baro'ları destekleriz.

DGM yasa tasarısı yayınlanınca, bu konunun TYS'nı doğrudan ilgilendirdiğini gördük. Ancak, konu, bütün işçi sınıfımızı çok yakından ilgilendirdiğinden, tepkinin de yurt çapında, çok geniş olması gerekiyordu. Yani, gösterilmesi gereken tepki, bizim küçük sendikamızın olanaklarını, gücünü çok aşıyordu.

Bu sorun, TYS'nın Yönetim Kurulu'nda uzun uzun tartışıldı. Bu konuyla, hukuksal yönden en çok ilgilenen, konunun da uzmanı olan arkadaşımız Orhan Apaydın'dı. Yönetim Kurulumuzdaki tartışmalarımız sonunda şu karara vardık: MC İktidarının çıkarmayı tasarladığı DGM yasası, en başta işçi sınıfımızın aleyhinedir. Bu nedenle, bu soruna en başta, ülkemizin devrimci işçi örgütü olan DİSK sarılmalı, bizim sendikamız, başka demokratik örgütlerle birlikte, bu savaşımda DİSK'i desteklemelidir.

Bizi, bu kararımıza götüren tartışmalarımız sırasında, DGM yasasına karşı, önemli tepkiler dahaca başlamamıştı. Hattâ DİSK'te hiçbir tepki yoktu.

Yönetim Kurulumuzun üyesi bulunan Orhan Apaydın ve Kemal Sülker arkadaşlarımızı, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'e gönderip, bu sorunu O'na genişlemesine ve derinlemesine anlatarak DİSK'in eyleme geçmesi için öneride ve uyarıda bulunmakla görevlendirdik.

Apaydın ve Sülker arkadaşlarımız, Kemal Türkler'le konuyu görüştüler. Dönüşlerinde ayrı ayrı bana söyledikleri şudur: «Kemal Türkler'i inan-

dırmakta çok zorluk çektik. Türkler, sorunun işçi sınıfını ilgilendirmediğinde çok direndi.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin bir politik sorun olduğunu söyledi. Gerçeği kendisine anlatmamız zor oldu. Ama sonunda, DGM yasasının en başta işçi sınıfımızı sindirmek için çıkarılmak istendiği kanısına vardı.»

Şimdi Istanbul Barosu Başkanı olan Orhan Apaydın arkadaşıma da, Kemal Sülker arkadaşıma da çok güvenirim. Onların bana söyledikleri budur ve doğru söylememeleri olanaksızdır.

DİSK'in DGM yasa tasarısına karşı eyleme geçmesi bundan sonra başlamıştır.

Bu tarihsel olguyu ilk kez açıklıyorum.

DİSK'in başlattığı, DGM yasasına karşı eylemleri Türkiye Yazarlar Sendikası olarak destekledik. Ama, «Genel Yas Eylemi» adı altında, MC iktidarı düşünceye dek sürecek, yani süresi bellisiz bir grevin başlatılmasını hiç düşünmedik de, önermedik de... Süresi bellisiz grev, dünya sendikacılık tarihinde ilk kez görülüyordu.

Türkiye'nin bugünkü koşullarında, bu denli çok işçinin katıldığı bir büyük grevde, sekiz ayda hâlâ işveren dize getirilememişse, grev nedeni olarak ileri sürülen isteklerden büyük ödünler verilmek zorunda kalınarak uzlaşmaya gidilmişse, böyle bir grevin haklı başlatıldığını iddia edebilmek için, hiç hesap bilmemek gerekir.

Sonucu yanlış hesaplanmış, hedefi yanlış saptanmış bir grev yüzünden, binlerce işçi işinden olmuşsa, kimi işçiler grev oylamasına hayır demek zorunu duymuşsa, işçi aileleri perişan olmuşsa, kimileri dayanamayıp karşı devrimci sendikalara girmişse, kimileri de işverenle gizli anlaşma yolları ara-

mak zorunda kalmışsa, ve işçileri hiç de istemedikleri ama yapmak zorunda bırakıldıkları bu uygunsuz duruma düşüren kimi sendika yönetmenlerinin kılına dokunca gelmemiş, gelirlerinden hiçbişey eksilmemiş, durumları ve yaşayışları hiç değişmemişse, son hesaplaşmada böyle bir grevin, işverenden çok işçinin çıkarına sonuçlandığı nasıl söylenebilir?

«Büyük Grev» adlı masal-öykümle, kimi asalak sendika yönetmenlerinin, isteyerek yada istemeyerek işverenle birlikte, nasıl arada kalan işçiyi sıkıştırıp ezdiklerini anlattım, yani onların içyüzlerini ortaya koydum. İpliklerini pazara çıkardığım için, elbet bana dua edecek değillerdi. Bağırıp çağırmaları, saldırmaları, sövüp saymaları bundandır.

Bu kötü işçi yönetmenlerine ve onların yanlışlarına karşı pekçok eleştiriler yapılmış, bunların hiçbirine benim masal - öyküme gösterilen oranda geniş tepki gösterilmemiştir. Bu da, edebiyatın gücünü ve özellikle de gülmecenin etkinliğini, yaygınlığını göstermektedir.

Bu masal - öykümün yergi hedefi, grevdeki işçilerimiz olmayıp, bu grevden çıkar sağlayan işverenle, kötü işçi yöneticileri olduğu açıktır. Böyleyken, okurlara, yergimin hedefini şaşırttırmaya çalışan Bay Vedat Öner - her kim ise - Vatan Gazetesinin «trajının hızla üç haneli sayılara doğru düşmesi karşısında, traj arttırmanın tek yolu olarak her soydan ve boydan sapık akımın ağzıyla işçi sınıfına, onun örgütlü gücüne» saldırıldığını söyleyip beni de grevkırıcı olarak gösteriyor.

Faşist olmayan hiçbir gazetenin trajının düşmesini istemem, Vatan gazetesinin de, Politika gazetesinin de... Bu genel isteğimin dışında, hiçbir ga-

zetenin satışının azalıp çoğalması, yazar olarak beni hiiiiiiç, ama hiç ırgalamaz. Ben salt, imzamı attığım kendi yazımdan sorumluyum. İlle de kendi düşünceme uygun bir gazetede yazmam gerekseydi, kırk yıldır hiçbir gazetede yazamazdım. Vatan'ın satışı artmış, artmamış, bu beni hiç ilgilendirmez. Veeee, işçilerimizin, hani şu grevde olup da gündelikleri tam ödenemeyen işçilerimizin paracıklarıyla kurulmuş olan Politika gazetesinin, hem de DİSK'in kurultayı olduğu günlerde bile kâğıt parası bulamaması yüzünden, resmî ilân parasını kaçırmamak için, üç haneli değil, iki haneli sayılarda gazete basmak zorunda kalması da beni ilgilendirmez. Ben ne Vatan gazetesinin hık deyicisiyim, ne Politika gazetesinin düşmanı. Amaaa, işçimizden toplanan milyonlar Politika gazetesinde hovardaca harvurulup harman savrulurken, bu paraların kimlerin ceplerine inip kimleri milyoner ettiğini, o parayı alınterlerinden veren işçilerimizin bilmesini ve gerektiğinde hesap sormasını isterim. İşçi sınıfımız, kendi içinde hesap sorma alışkanlığını kazanmazsa, günün birinde, zamanı gelince, egemen sınıftan da hesap soramaz; çünkü onun yönetmenleri verilemeyecek hesapların pisliğine bulaşmışlar demektir. Nitekim, 1954 denberi, aynı sınıftan olan ve değişen iktidar partilerinin hiçbiri birbirlerinden hesap soramamışlardır.

Bay Vedat Üner - her kim ise - benim işçi sınıfına ve işçi örgütüne saldırdığımı söylüyor. Yalan! Hiçbir örgüte saldırmıyorum. Bir örgütün kötü yöneticilerini eleştirmek, örgütün kendisine saldırmak değildir.

Bunca suçluyken, hiç olmazsa susun! Susun ki, ağzınızdan söz diye çıkan taşlar, kendinizi yine

kendi üzerinize sıçratmasın!

Yanlış hesaba dayanılarak başlatılmış bile olsa, bikez başlamış olduğu için, bu son Maden-İş grevini de destekledim. Bu destek, lâfta da kalmadı. Genel Başkanı Bulunduğum Türkiye Yazarlar Sendikası'nın Yönetim Kurulu kararıyla, bu grevi desteklemek için 10 bin lira tutarında kitap bağışında bulunduk. (Beni, bunu söyletmek zorunda bıraktıkları için, gerçekten utanıyorum.) Bizimki gibi çok küçük bir sendikanın bu küçücük yardımı küçümsenemez. Buna karşılık, sendikamızın düzenlediği Nazım Hikmet gecesinin hesabının verilmemesi için bir Maden-İş yetkilisinin imzasıyla sendimıza gönderilmiş yazı da, belge olarak, elimizdedir.

Bay Vedat Üner - her kim ise - «Bu grev, birçok burjuva ajanının maskesini alaşağı etmiş» diyor. «Maskesi alaşağı edilen burjuva ajanı» ben oluyorum. Hızını alamıyor daha da sövüyor: «Sol maskeli silâhşör», «Sahte sosyalist», «Burjuvanın sözcüsü, avukatı» diyor bana. Ve Bay Vedat Üner'e göre -her kim ise -, «Büyük Grev» adlı masal - öyküyü yazdıktan sonra, benim sonum gelmiş oluyor ve benim sonumun geldiğine de bu Vedat Üner - her kim ise - karar veriyor.

«Büyük Grev» adlı öykümdeki eleştirinin haklılığını her zaman, her yerde sonuna dek savunurum. Ama bir varsayım olarak, diyelim ki, bu masal-öyküde, ben yanıldım, yanlış bir eleştiride bulundum. Demek, yanlış bir öykü yazdım diye, benim kırk yıllık savaşımıma, kendi sınıfım olan işçi sınıfına kırk yıllık hizmetime, kırk yıllık yazarlığıma, egemen sınıf mahkemelerinin ve askerî mahkemelerin kararlarıyla tescil ettiği sosyalistliğime, 67 ki-

tabıma, bu kitaplardan başka gazete sayfalarında kalmış binlerce makaleme, fıkralarıma, 142. maddeden yattığım hapisliğime, beşbuçuk yıllık hapisliğime, sürgünlüğüme, çektiğim bunca çileye, acıya, hep bu yolda savaşım yüzünden işsiz kalışıma, evimin barkımın yıkılışına, çocuklarımın ortada kalışına, üç kez gericilerin - binlerce gericinin - saldırılarıyla ölümden kıl payı kurtuluşuma, bütün bu çileli yaşamı sürerken hiçkimseden - evet hiçkimseden - en küçük bir yardım görmeyişime ama yine de inançla direnişime, bunca yıl işçi sınıfı doğrultusundaki inançlarımdan bir kıpı ödün vermeyişime, yöneticilerinden kimilerine karşı olduğum ve onların da bana karşı hatta düşman olduğu ama sizlerin çok yakın olduğunuzu sandığım bir örgütün kendilerinden olmam için vermeyi önerdikleri büyük çıkarları elimin tersiyle itişime, bunca iftira ve saldırı ve yalana ve düşmanlığa ve alçaklığa ve kine ve hasede ve kıskançlığa karşı halkımın desteğiyle bunca yıldır yine ayakta ve dimdik kalabilişime hiç aldırmadan, bütün bunları hiçe sayarak ve hepsinin üstünden bir sünger geçerek, sen, yani Bay Vedat Üner -her kim ise- «beni işçi sınıfı düşmanı» ve «grevkırıcı» ve «sonu gelmiş» ve «burjuva sözcüsü» ve «Burjuva avukatı» ve «sahte sosyalist» ve «maskesi alaşağı edilmiş burjuva ajanı» ve «sol maskeli silâhşör» diye tanıtıyor. Kimin adına yapıyor bunu? Kendine göre işçi sınıfı adına... Ne dersiniz, işçi sınıfı bu denli nankör müdür? Gerçekte bunları söyleyen elbet işçi sınıfımız değil, kendilerinde işçi sınıfımız adına konuşma yetkisi bulan kendini bilmezler söylüyor bunu... Nasıl kimi burjuva milletvekilleri yada bakanları, kendi yapmak istediklerini yaptırmak için «millet böyle istiyor» derlerse,

kimi demagoglar kendilerini tekbaşlarına halk sayıp «Halk böyle düşünüyor» derlerse, bu Bay Vedat Üner de -her kim ise- kendini tek başına bütün bir işçi sınıfımız sanıyor. Hayır, Bay Vedat Üner, işçi sınıfımız nankör değildir.

Bay Vedat Üner ve senin gibiler, nesiniz, söyliyeyim mi? Hayır, dilimin ucuna geleni, okurlarıma saygımdan ötürü söylemiyeceğim ama sizler benim dilimin ucuna dek gelip de söyleyemediğim o sözden kurtulduğunuzu ve kurtulabileceğinizi sanmayınız, çünkü, kitabımın her yeni basılışını okuyan ve daha da okuyacak olan onbinleri aşan, yüzbinleri de aşacak olan okurlar, o benim söylemek istemediğim niteliğinizi ve daha da başka niteliklerinizi söyleyecekler ve görkemli bir koro olarak sizlerin ne olduğunuzu haykıracaklardır. Ve ayrıca bir yazar olarak, yalanla, iftirayla demagojiyle gerçeği saptırmanın, hedef şaşırtmanın, dirençle savaşımı bilen bir haklıyı yenmeye ve yıldırmaya yetmeyeceğini, kendi yaşamımla sizlere isbatlamak da benim görevimdir.

Şimdi gelelim öbürlerine...

Bay Vedat Üner'in yanıtını verdiğim yazısının çıktığı 10 Aralık 1977 günlü Politika Gazetesinde bir de şu bildirge yayımlandı :

BAZI GENÇ ŞAİR VE YAZARLAR AZİZ NESİN'İ KINADI

Aziz Nesin'in 3 Aralık 1977 Cumartesi tarihli «Vatan» Gazetesinde yayınlanan «Büyük Grev» adlı yazısı ilerici çevrelerde tepkiyle karşılanırken, bir grup genç şair ve yazar yaptıkları açıklamada Aziz Nesin'i kınadıklarını bildirmişlerdir. Erdal ALOVA, Mustafa BALEL, Abdülkadir BULUT, Özgür COŞKUN, Yaşar MİRAÇ, Barış PİRHASAN, İsmail UYAROĞLU, Ahmet UYSAL, Süleyman YAĞIZ, Hüseyin YURTTAŞ imzaları ile yayınlanan ve «Aziz Nesin'e Açık Mektup» adını taşıyan yazılı açıklamada sözkonusu yazının «işçilerin direnişine ve bu direnişi destekleyen tüm ilericilere kara çalar, onlarla alay eder nitelikte» olduğu belirtilmektedir.

Yazılı açıklamada aynen şöyle denilmektedir.

★

Sayın Aziz Nesin,

Biz, metalurji işçilerinin sürdürdüğü savaşımı destekleyen genç şair ve yazarlar olarak, 3 Aralık Cumartesi tarihli «Vatan» Gazetesinde yayınlanan «Büyük Grev» adlı «masal»ınızın, gerek içeriğiyle gerekse üslup ve mantığıyla, başta işçilerin direnişine, sonra da bu direnişi destekleyen tüm ilericilere kara çalar, onlarla alay eder nitelikte olduğu görüşündeyiz. Türkiye'de Azız Nesin adına ve konumuna sahip bir yazarın içinde bulun-

duğumuz ağır koşullarda öyle bir yazı yazması ve yayınlatması bizce, ülkemizde verilmekte olan emek kavgasını, demokrasi savaşımını ve bunlar için gerekli dayanışmayı anlamamak, sonuç olarak da bilerek yada bilmeyerek onu arkadan vurmaktır.

Sayın Aziz Nesin,

İçinde bulunduğumuz koşulları size anlatmaya gerek var mı?

Size, işçilerin bütün saldırıları en ağır koşullar altında göğüslediğini mi anlatalım?

Bu direnişin işçi sınıfı için büyük bir adım olduğunu; MESS'e karşı verilen savaşımda yalnız ekonomik değil siyasal bilincin de alabildiğine yaygınlaşıp pekişmekte olduğunu mu anlatalım?

Yoksa, görmezlikten geldiğiniz şey yiğit metalurji işçilerinin kavgasının faşizme (şu, kapımızın önüne hergün arkadaş ölüleri yığan faşizme) karşı verilen savaşımda belkemiği olduğu mudur?

Ya da silbaştan deyip, sürmekte olan bir işçi savaşımının, bir şanlı direnişin, o alay ettiğiniz coşkuyla desteklenmesi gerektiğini mi anlatalım?

Aziz Nesin'e bütün bunları anlatmak gerçekten gerekli mi?

Bizler, işçilerin T. Maden-İş Sendikası öncülüğünde başlattığı ve sürdürdüğü grevi coşkuyla destekledik ve destekliyoruz. «Masal»ınızda alay ederek anlattığınız görkemli grev görüntülerine elden geldiğince bizim de katkımız oldu. Bu süre içinde Büyük Grev'e (Evet, BÜYÜK GREV'e) destek olan, omuz veren Anadolu köylülerini, anaları, genç kızları, genç erkekleri, yaşlısıyla, genciyle yazarları, sanatçıları gördük. Grevci işçilerin eşleri, anaları, bacıları gerçekten de «dayan adamım, diren, arkanda ben varım» dediler. Bunu derken, «İmparator» tarafından yönetilen piyonlar olmadıklarını biliyorlardı. 80 bin metalurji işçisi, kendi içinde, herşeyiyle sınayıp yönetime layık bulduğu sendika liderlerince aldatılmadıklarının, haklı bir kavgayı sürdürmekte olduklarının bilincindeydiler.

«Masal»ınızın «çözümlemeler»ini tartışmayacağız yönelttiğiniz suçlamalara karşı, direnişin öncülüğünü

yapanları savunmak da bize düşmez. Onlar şimdiye kadar MESS'in, Maocu ve sağcı basının suçlamalarına karşı kendilerini başarıyla savunabildiklerini gösterdiler. Şaka, hatta alay kaldıramayanlardan değiliz. Ama inandığımız şeylerle alay edilirse, işçi sınıfının savaşımına kara çalınırsa biz de karşı koymayı ve alay etmeyi biliriz.

Evet, «havalar soğudu» Neredeyse kar da yağar. İşçilerin çetin koşullar altında, büyük güçlüklerle karşı karşıya. Ama grev yerlerini dolaşacak olursanız, yazınızda yansıtmaya çalıştığınız gibi bir «bozgun ordusu»yla değil, ekonomik ve siyasal kavgada gittikçe pekişen yiğit bir sınıfla karşılaşacağınızı söyleyebiliriz.

Bir konferansınızda gülmeceyi iki sınıfa ayırmıştınız: İnsanlığın yararına yıkıcı olan gülmece ve insanlığın tümüne karşı yıkıcı olan gülmece. Bizler, genç bir kuşağın şairleri, yazarları olarak, sizin birinci yolda yarattığınızı biliyorduk.

Şimdi bu seçiminizi değiştirmiş görünüyorsunuz.

Saygılarımızla.

BENİ KINAYAN GENÇ ŞAİR VE YAZARLARA YANITIM :

«Büyük Grev» adlı masal-öyküm dolayısıyla Politika Gazetesinde bana karşı çıkan öbürleri gibi, hiç değilse saldırıp sövmemişsiniz, beni aşağılamamışsınız diye bu ağırbaşlı üslubunuzdan ötürü sizlere teşekkür etmeye bile hazırlanıyordum. İyi bir düzey tutturup sizinle tartışabilirdik de... Ama ne yazık ki, hiç de doğru olmayan aşağıya sıraladığın bikaç davranışınızla, sizlere teşekkür etmek fırsatını bana vermediniz.

I — Düşüncelerinizi, bir bildirgeyle Politika Gazetesinde yayınladınız. Ama bununla yetinmemişsiniz. Gazetede yayınlanan bildirgenizi, neden gerek gördüyseniz, ayrıca çoğaltıp, Türkiye Yazarlar Sendikası üyelerinin adreslerine de mektup olarak gönderdiniz. Gazetede yayınlanmış bir yazının, benim genel başkanı bulunduğum ve sizlerin de üyesi olduğunuz bir sendikanın bütün üyelerine ayrıca postalanmasının amacı ne olabilir? Bence bunun bitek amacı var: «İşçilerin direnişiyle alay eden, ilericilere kara çalan» Aziz Nesin, TYS'nın başkanı olmamalıdır. Bundan başka hangi amaçla, gazetede yayımlanmış bir bildirge, ayrıca harcamalara katlanarak ve emek verilerek, mektupla sendika üyelerine gönderilir?

Genç yazar ve şairler! Bildirgenizde, işçilerin «Her şeyiyle sınanıp yönetime layık bulduğu sendika liderleri» dediğiniz liderler var ya, ben onlar gibi, sendikamızın başkanlığını para karşılığında yapmıyorum. Bütün yönetim kurulu üyesi arkadaşlarım da böyledir. Yine onlar gibi politik tutkularım da yok. Çünkü, geçen kurultayımızda da söylediğim gibi, kitabıma bile almayacağım en kötü öykümü, cumhurbaşkanlığı makamıyla bile değişmem. Sendika başkanlığını, politik tutkularıma yada çıkarlarıma araç olarak da kullanmıyorum. Yine o pek beğendiğiniz liderler gibi, sendika başkanı olduğum için adı duyulanlardan, ün kazananlardan da değilim. «Her şeyiyle sınanıp yönetime layık» dediğiniz sendika liderleri gibi, ne maddî ne manevî sendikamdan bişey almıyorum, ama sendikama hep vermeye çalışıyorum. Ve sendikamıza özveride bulunmakta bütün yönetim kurulu üyeleri sanki bir yarış içindeyiz.

TYS genel başkanlığını üç yıldır sürdürüyorum. Sendikamızın her iki kurultayında da, yönetim kuruluna girmeye ne gönüllüydüm, ne de istekli... Tersine, her iki kurultayda da, arkadaşlarımdan beni seçmemelerini üsteleyerek ve içtenlikle diledim. Yani ben, sendika başkanlığına, o sizin «sınanmış ve yönetime layık» liderleriniz gibi, dört elle sarılmış, ordan koparılmamak için başkanlık sandalyesine yapışmış da değilim.

Arkadaşlarım teveccüh gösterip beni seçtiler. Onurla üstlendiğim bu görevi bir namus borcu bilerek, yönetim kurulundaki çok değerli arkadaşlarımla birlikte ve ortaklaşa yürütmeye çalışıyoruz. TYS başkanlığı, ünüme ün, yaşamıma gün katmadı; sağlığıma yararı olmadı, buyüzden cebim para dolmadı. Yönetim kurulundaki arkadaşlarımla birlikte

nasıl sınırsız bir özveriyle çalıştığımızı söylemek bana düşmez. Özverili çalışmalarımız için kimseden teşekkür de beklemiyoruz. Ama nankörlük? Evet... Ya düşmanlık? Evet...

Türkiye Yazarlar Sendikası, bu küçük sendika, Türkiye'de ençok sözü geçen ve ençok sözünü geçiren sendika oldu ya, başka ülkelerin yazar örgütleriyle ilişkilere geçti ve uluslararası örgütlere üye oldu ve dünyada adı duyuldu ya, biyanda yedek parası ve azçok olanakları var ya, ve sendikamız politik etkinlik ve toplumsal yetkinlik kazandı ya, artık tutkulu gözler sendikamıza dikildi ve sendikamız kör tutkuların hedefi oldu.

Her toplumun olduğu gibi, her topluluğun, her kuruluşun da bir ayrı toplumsal yapısı vardır. Türkiye Yazarlar Sendikası, faşist ve gerici olmamak koşuluyla, her ayrı politik görüşten yazarları içine alması, ama bu politik görüşlerden hiçbirinin sendika yönetimini hegemonyası ve egemenliği altına almaması gereken bir örgüt olmalıdır. (Bu yargımız, içinde bulunduğumuz koşullar için geçerlidir.) Politik görüşlerden herhangi biri, TYS'na egemen olursa, bu, sendikanın yıkımı, dolayısıyla egemen olan politik grupun da aleyhine olur. Genel başkanı olarak, var gücümle sendikamızın, hiçbir parti yada politik örgütün egemenliği altına sokulmamasına çalışıyorum. Elbet üyelerimizin ve yönetim kurulu üyelerinin, ayrı partileri, grupları, örgütleri olabilir; ama sendikamız bunlardan birine bağımlı olmamalıdır. Bağımlanması, yıkılıp yok olması demektir.

İşte şimdi bunun savaşımını veriyoruz. Bağlı olduğu örgütten kişileri üye yaptırarak çoğunluğu elde etmeyi ve kurultayda sendikanın yönetimini ellerine geçirmeyi isteyen, değişik örgütlerin etkisini duy-

maktayız, görmekteyiz. Bu savaşımda saldırıların hedefi genellikle ben oluyorum. Örneğin Otobüs filmi için bir eleştiri yazıyorum, karşı eleştiriye geçenler «TYS başkanı olarak...» diye başlıyorlar. «Büyük Grev» masal-öykümü yayınlıyorum «TYS başkanı olarak...» diye karşı eleştiriye geçiyorlar. Hatta, TYS başkanı olarak, böyle yazıları yazıp yazamayacağımı oylayıp karara bağlamak isteyenler bile çıkıyor. Ve siz, «İlericilere kara çalan, onlarla alay eden» diye beni niteleyen bildirgenizi, TYS üyelerine mektupla gönderiyorsunuz. Bunun, beni başkanlığa layık bulmadığınız yolundaki düşüncenizi, sendikamızın üyelerine yaymaktan başka bir ereği olabilir mi? Olabilirse, söyleyin.

Genç şair ve yazarlar! Başında yada yönetiminde bulunduğu bir örgütü kendisinden daha iyi hiçkimsenin yönetemeyeceğini sanan enayilerden değilim. Üçyüze yaklaşan üyelerimiz içinde, sendikamıza benden çok daha iyi başkanlık edecek yetkede arkadaşlarımız elbet vardır. Seçiniz lütfen, onlardan birine bu görevi hemen devretmeye hazırım.

Yönetiminden yada başkanlığından ayrılınca, o örgütün çökeceğini, yıkılacağını sanan enayilerden de değilim. Ama şunu bikez daha vurgulayım: TYS, bitek politik örgütün etkisi altına girerse, işte o zaman gerçekten yıkılır. Tarihten ders almayı bırakınız, coğrafyadan bile ders almıyoruz: Son DİSK olayı, daha tarih olmamış bir coğrafya olayıdır. Dileğimiz, DİSK'in eskisinden daha da çok güçlenmesi, gerçek sınıf sendikacılığında gelişmesidir.

2 — Bildirgenizi postayla gönderdiğiniz TYS üyelerinin adreslerini, sendika merkezimizdeki dolapdaki dosyamızdan aldığınız anlaşılıyor. Çünkü, evinden daha yeni taşınmış ve yeni evinin adresi

yalnızca bu dosyada bulunan bir üye arkadaşımıza da bildirgeniz postayla gelmiştir. TYS Yayın Kurulu üyesi yaptığımız içinizden birinin, bu adresleri dosyadan aldığı anlaşılıyor. Dosyadaki o adreslerin, sendika hizmetlerinden başka bir amaçta kullanılması, sendika yönetim kurulu üyelerinden habersiz, genel sekretere yada yayın kurulu başkanına haber verilmeden alınmış olmasının ne demek olduğunu siz söyleyiniz. Konu benimle ilgili olduğu için, bu olayın Onur Kurulu'na götürülmesini de benim önlediğimi bilmenizi isterim.

3 — Politika Gazetesinde bana nasıl ağır sövdüklerini, o saldırı yazılarında elbet okudunuz. Sanırım ve umarım ki, siz, bu sövenlerden yana değilsiniz. Ve yine sanır ve umarım ki, sövenleri haklı bulmuyor, üyesi bulunduğunuz sendika başkanının da bu sövgülerle haksızlığa uğradığına inanıyorsunuzdur. Ve sizlerin, genç şair ve yazarlar olarak, her haksızlığa karşı çıkacağınızı da sanıyor ve umuyorum. Nitekim, benim o masal-öykümü haksız bulduğunuz için, bana karşı çıktınız. Şimdi de size soruyor ve sizden öğrenmek istiyorum: Sizin de yazılarınızın çıktığı o Politika gazetesinde bana haksızlık ediliyor da, neden o sövgülere katılmadığınızı, bana haksızlık edildiğini yazmıyorsunuz? Yoksa o sövgülere katılıyor musunuz? Yoksa sizin hak anlayışınız salt kendinizden yana olanlar için mi? Yoksa susmak, katılmamak mı? Oysa «Haksızlık karşısında susmak, haksızdan yana olmaktır...» diye bilgiçlik de edilir?

4 — Bütün bunlardan çok daha ağır bişey yapmışsınız, çok ayıp etmişsiniz. Beş kişi adına düzenlediğiniz bildirgenize, orda adı olanlardan birisi düşüncenize katılmadığı, sizinle uygun olmadığını

söylediği halde, O'nun da adını koymuşsunuz. Çok yazık!

Genç şair ve yazarlar! Daha yazarlığın, şairliğin başlangıcındasınız, ama çok kötü başlamışsınız. Sizin adınıza gerçekten çok üzülüyorum. Sendika dosyasından, kendisine güvenildiği için adresleri alabilmek, güveni kötüye kullanmak gibi bir kabahat değilse, bir bildirgenin altına, o bildirgeyle uygunluğu olmayan bir başkasının imzasını atmak da mı kabahat -suç demeye dilim varmıyor- değildir?

Ve siz Vatan gazetesinde yayınlanan Bay Hüseyin Yurttaş'ın açıklamasına yanıt bile vermediniz, yani O'nun suçlamasını kabullendiniz.

Bildirgenizin altına, uygunluğu dışında adını yazdığınız Bay Hüseyin Yurttaş'ı tanımam. Tanıştık mı bilmiyorum. Yalnız, Dönemeç dergisinde şiirlerini okudum. Bay Hüseyin Yurttaş, yayınlanması için açıklamasını Politika gazetesine de göndermiş, ama orda yayınlanmamıştır. Oysa görüyorsunuz, hem sizin bana karşı olan bildirgenizi, hem Politika gazetesinde bana yapılan bütün o ağır saldırıları kitabıma alıyorum. Politika gazetesi bir açıklamayı bile yayınlayamazken, ben neden aleyhimdeki bütün yazıları yayınlıyorum kitabımda? Çünkü Politika gazetesi haksızlığını biliyor, ben de haklılığıma inandığım için saldırılardan korkmuyorum.

Şimdi sıra Bay Hüseyin Yurttaş'ın açıklamasında. Ondan sonra da bildirgenize gereken yanıtı vereceğim.

HÜSEYİN YURTTAŞ'IN MEKTUBU

İzmir, 10/12/1977

Sayın Aziz Nesin,

Bugün, yani 10.12.1977 tarihli Politika Gazetesinin Sanat Edebiyat sayfasında «Genç şair ve yazarlar Aziz Nesin'i kınadı» ana başlığı altında yayınlanan «Aziz Nesin'e Açık Mektup»un altındaki imzalar arasında adımın da bulunduğunu gördüm. Bu mektuba imza koymadığımı, katılmadığımı belirtir ve durumun aşağıdaki gibi olduğunu açıklamak isterim:

1 — Istanbul'dan telefon eden bir arkadaşım, Büyük Grev adlı öykünüzü bir grub sanatçı arkadaşın protesto edeceklerini bildirdi. Bu konuda benim ve Ali Rıza Ertan arkadaşımın görüşlerini sordu. Öyküyü okuduğumu, birşey diyemiyeceğimi, A. Rıza arkadaşla görüşüp tartıştıktan sonra bu konuda görüş bildirmenin uygun olacağını söyledim. O, telgrafla görüşümüzü bildirmemizin uygun olacağını, olumsuz ya da olumlu yanıtı beklediklerini bildirdi.

2 — Ali Rıza Ertan arkadaş ile konuyu görüştük. Arkadaşların görüşlerine tam tamına katılmıyorduk. Bunun için tel çekmeyi gereksiz bulduk. Ben ikimizin adına bir mektup yazarak bu durumu arkadaşımıza iletttim.

3 — Mektubun öykünüze ilişkin bölümünde aynen şöyle denilmişti:

«gelelim Aziz Nesin'in öyküsüne: Bu konuda protesto etme işine katılıp katılmayacağımızı soruyor ve telgraf beklediğini belirtiyordun. Katılmıyoruz: Nedenleri şunlar: 1. Yazarın özgür davranışına biz demokratların

bile karışması yerinde değildir, yazar görüşünü belirtmekte özgürdür. 2. MESS grevi özünde ne yazık ki taktik hataları barındıran ve işverenin stok mallarını tüketmekte rahat nefes aldığı bir dönem olduğu için işverenin de memnunlukla karşıladığı, fazla malları zamlı olarak piyasaya sürüp tüketebildiği bir eylem olmuştur. Sendika işçilere para veremez duruma düşmüş, işçilerden bazıları işe dönmek zorunda kalmışlardır. Böyle çok geniş amaçlı, sonsuz süreli eylemlerden birisi de DGM'lere karşı olandır. Yakın çevremizde çok açık örneklerini gördük: Aliağa rafinerisi faşistlerin eline geçti, greve katılan işçiler işsiz, maaşsız kaldı, orada da sendika birkaç ay sonra para veremez duruma düştü, olan işçilere oldu. DGM ise CHP'nin meclisteki engellemesiyle ortadan kalktı, yani grevle değil. Elbet grevin de bu konuda belli bir yararı olduğu da gizlenemez.

Demek istediğim şu ki, işçi eylemlerinde de zaman zaman yanlış adımlar atılmaktadır. Bunların eleştirilmesi de doğaldır. Bunu eleştiren bir yazı ya da öykü yazdı diye bunca yılın toplumcu, savaşımcı, devrimci yazarı Aziz Nesin'i amansızca eleştirmek fevri davranmak olur. Durumdan duyulan üzüntü kendisine içtenlikle söylenebilir, tartışılabilirdi sanırım. Sol içinde her türlü ayrılık, aykırılıklar öylesine bir boyut kazanmıştır ki, solun varlığını tehdit eder duruma gelmiştir. Böyle bir zamanda bizlerin birbirimize daha bir hoşgörüyle yaklaşmamız gerekirken karşımızdakilerin unutup birbirimizle çekişmemizi, çatışmamızı haklı gösterecek nedenler azdır. Bunun için sizlerden dileğimiz daha soğukkanlı davranmanızdır. Eleştirilerin sert dozlara ulaşmaması, faşistleri memnun edecek biçimde duyurularak değil, kendi içimizde halli yoluna gidilmesidir, şüphesiz siz de öyle yapmaktasınızdır.

Biz, yani A. R. Ertan ve ben bu konuda bir yan tutmuyoruz, ... sevdiğimiz arkadaşlarımızdır. Aziz Nesin'i de savunuyor değiliz. Her yazar kendi satırlarının savunmasını yapacak güçtedir. Büyük Grev öyküsünde işçilerle ve onların sendikasıyla, onları destekleyen yazarlarla alay edildiği inancında da değiliz. Gülmece yazınının gereği bir abartı sözkonusudur, bundan alınmak, buna kızmak yerine daha bir soğukkanlı davrana-

rak yapılan yanlışları gözden geçirmek yerinde olmaz mı? Aziz Nesin'in öyküsünde görülen yanlışın -sizce görülen yanlışın- protesto için imza alarak değil, bir grup arkadaşın düşüncelerini açıkyüreklilikle, öfkesiz, incitmesiz bir iletme ile duyurulması daha iyi olur kanısındayız. Unutmayalım ki bizim içimizde kopacak her fırtına faşizmin ekmeğine yağ sürecektir, en çok onları sevindirecektir. Sol için bir kaynaşma, bir birleşme döneminin başlatılması ilk önce biz yazar, çizer takımının görevidir. Bu da birbirimizin kusurlarını büyültmemekle başlayabilir.

.....,bu düşüncelerimizi dilersen arkadaşlarımıza iletirsin. Bir yan tutmadığımızdaki inancımıza katılmalarını içtenlikle isteriz. Gücenmelerini asla istemiyoruz. Bu vesileyle selâmlarımızı da iletmek sana düşüyor.»

Sayın Aziz Nesin, arkadaşımıza yazdığım mektubun bendeki kopyesinden öykünüze ait görüşümüzü bildiren bölümün tümü, harfi harfine yukarıya aktarılmıştır. Benim dışımda oluşan, ortaya çıkan bu kötü durumun düzeltilmesini sözkonusu gazetenin sanat sayfasındaki arkadaşa bir mektup yazarak düzeltilmesini isteyeceğim. Beni iki arada, bir derede bırakan bu durum için çok üzgünüm.

Selâm ve saygılarımı sunarım.

Hüseyin Yurttaş

Not: Noktalı yerlerde yalnızca isimler vardır, onları yazmayı uygun bulmadım.

GENÇ ŞAİR VE YAZARLARA YANITIM :

Beş imzalı bildiri yayınlayan, ancak bu beşten birinin kınamaya katılmadığı anlaşılan, dört genç şair ve yazara!

«Büyük Grev» masal-öykümün, «başta işçilerin direnişine, sonra da bu direnişi destekleyen tüm ilericilere kara çalar, onlarla alay eder nitelikte» olduğu görüşündesiniz. Görüşünüz yanlış. Yanılıyorsunuz! O masal-öykümde kimleri eleştirip kimlerle alay ettiğimi, Bay Vedat Üner'e -her kim ise- verdiğim yanıtta uzun uzun açıkladım. Yinelemem gereksiz.

Ne direnişteki işçilere, ne onları destekleyen ilericilere kara çaldım, ne de onlarla alay ettim. Çünkü, ben de işçilerin bu direnişini destekleyenlerden biriydim. Böyleyken, siz, o masal-öykümü, neden direnişteki işçilerle onları destekleyenlerle alay eder nitelikte buluyorsunuz? Bu sorunun yanıtı, yine sizin bildirinizde gizlidir. Şöyle diyorsunuz:

«80 bin metalurji işçisi, kendi içinde, herşeyiyle sınanıp yönetime layık bulduğu sendika liderlerince aldatılmadıklarının, haklı bir kavgayı sürdürmekte olduklarının bilincindeydiler.»

İşte burda sizinle anlaşamıyoruz. Ben, sendika yönetmenlerinden kimilerinin, her neden olursa olsun (hesapsızlıktan, uzakgörüşsüzlükten, deneyim-

sizlikten, çıkarcılıktan, bilgisizlikten vb.) yönetime layık olmadıkları kanısındayım. Bunu isbatlamak için, bu genellemeden sıyrılıp o kimi yönetmenlerin tek tek adlarını vermem gerekir. Belgeler ortadadır, gazetelerde bile çoğu yayınlanmıştır. Umarım, birazcık olsun akıllılık edip, beni hiç istemediğim bu açıklamayı yapmak zorunda bırakmazlar. Masal-öykümde, işte, işçiyi yönetime lâyık olmadıkları belgelerle de belli olmuş yönetmenlerin içyüzlerini ortaya koydum. Buyüzden de kıyamet koptu. Bana yönelik bu gürültüpatırtı, bu yaygara, bu birleşik düşmanlık gösterileri, yaşamımda ilk kez olmuyor.

Siz, daha baştan, o işçi yönetmenlerinin -size göre liderlerinin, yani önderlerinin- herşeyleriyle sınanıp yönetime layık olduğunu kabul ederseniz, bu konuyu tartışmaya bile değer bulmazsanız, böyle bir önyargıyla koşullanmış olarak okuduğunuz öykümü, benim anlattığım ve öyküde anlaşıldığı gibi değil, elbet kendi anlamak istediğiniz gibi anlayacaksınız. Şöyle bir deneme yapmanızı çok rica ederim. Bu konuda lehte, aleyhte hiçbir yargısı bulunmayan, ama okuduğunu anlayabilen kimselere, bu masal öykümü okutup,

— Bu öyküde kimlerle alay ediliyor? diye sorunuz.

Verilecek yanıtlar kabulümdür.

Bildirinizde, grevdeki işçiler «İmparator tarafından yönetilen piyonlar olmadıklarını biliyorlardı...» diyorsunuz. Doğrudur, bunu biliyorlardı. Ama pekçoğu, hesapsız yönetmenler tarafından kötü yönetildiklerini bilmiyorlardı ve öyle anlaşılıyor ki, bunu siz de bilmiyordunuz, yada takım tutarak bile bile bilmek istemiyordunuz. Böylece o masal-öykünün işlevini yapmış olduğu da ortaya çıkıyor.

Bildirinizde «Türkiye'de Aziz Nesin adına ve konumuna sahip bir yazar» diyerek lütfen bana değer vermişsiniz. Sağolunuz. Peki, şunu hiç düşünmediniz mi: Bu ada ve konuma sahip bir yazar, bitek öyküyle bu adı ve konumu, yani bütün yaşamını niçin yadsısın? Hangi çıkar, beni, bunca yıllık savaşımımı yadsımaya sürükleyebilir? «Yoksa yanılıyor muyuz?» diye o öyküyü bikez daha okuyup üstünde daha uzun düşünmek gereğini duymadınız mı? En sonunda, bu öyküde yanılmış olduğumu söyleyebilirsiniz. Peki, ben bunca yıl deneyimlerimle yanılabiliyorum da, sizlerin -Benim oğlumdan genç şair ve yazarların- bu masal-öyküyü değerlendirmede hiç mi yanılma olasılığınız yok?

Büyük bir değerbilirlikle sahibi olduğumu söylediğiniz bu ad ve konum, bana kişilerin yada örgütlerin yada partilerin yada kurumların bağışladığı bir san, bir rütbe, bir nişan, bir lütuf ve ihsan değildir. Ben bugünkü yerimi -ki halkımın gönlündedir ve en yüce yerdir- bugünkü adımı ve konumumu, işçi sınıfımızın ve halkımızın hizmetinde hiçbir çıkar ummadan, hiçbir ödün vermeden -hatta halka bile ödün vermeden -, yazdıklarımın zaman içinde doğrulanması gibi en gerçek sınavlarla geçmiş, namuslu bir savaşım sonunda, hem de söke söke kazandım. Halâ da bu yoldayım ve hep bu yolda yürüyüp tükeneceğim. Belki sizlere de yararlı olur diye, bu kazanılan yerin, adın, konumun gizini de açıklayayım: İşçi sınıfı ve halk yararına olduğuna inandığım her doğruyu, karşımda kim olursa olsun -hükümet, polis, parti, solcu gruplar, gizli ve açık örgütler ve güçler, sendikalar, hatta kimileyin halkın kendisinden gruplar bile olsa- yılmadan, korkmadan, geçim derdi, evdeki çoluk çocuk gibi bahanelere de sarılmadan,

her belayı göze alarak söyledim, açıkladım. Bu kez de «Büyük Grev» masal-öykümle yaptığım aynı şeydir. Daha bu öyküyü yazarken bile, bunca saldırılara uğrayacağımı, hatta beni neyle suçlayacaklarını biliyordum. Ne dediler bana: İşçi düşmanı, grevkırıcı...

Şimdi de «Büyük Grev» öykü-masalından şu bölümü okuyalım:

(Bir zibidi yazar çıkmıştı ortaya. «Aman etmeyin, eylemeyin, bu sıra grev sırası değildir. Tam işverenin dişlerinin sökületeği sıra siz greve giderek onun ekmeğine yağ sürüyorsunuz. Aman haa! Oyuna geliyorsunuz, hem de kendi oyununuza. Grev, işçinin tek silahıdır ama, kendini öldürmeye değil.» diyecek olduysa da, iyi ki yaman sendikacılar ağzının payını verip susturdular. Gidi hain, gidi işçi düşmanı, gidi grevkırıcı seniii...)

Demek ki, sonradan yapılacak bu suçlamaları, öykünün içine koyarak, bana «Hain, işçi düşmanı, grevkırıcı» denileceğini biilyormuşum.

Daha 1946 yılında Amerikan emperyalizminin yurdumuza Truman doktrini biçimindeki uzanışına, ilk karşı çıkış olarak yayınladığım broşür yüzünden -O zaman 31 yaşındaydım, yani sizlerin bugünkü yaşlarınızda askerî cezaevine atılıp mahkûm edildiğimde, Hükümet, bütün basın, polis, asker ve halk karşımdaydı. 1950 yılında ordumuzun Kore savaşına katılmasına karşı olduğumuz zaman da durum böyleydi. Daha 1944 ve 1945 yıllarında işçimizin parti ve sendika kurma özgürlüğüne kavuşması için savaşım verdiğimiz zaman da durumumuz daha iyi değildi. Ve bütün yaşamım işte böyle geçti.

Üzerinden zaman geçtikten sonra, bugün hü-

kümetler, hatta sağcı basın ve partiler bile, Amerikan emperyalizmine karşı çıkmaya başladılar.

Bugün de, hem egemen sınıf, hem de çıkarcı yada hesapsız sendika yönetmenlerine karşı savaşım veriyorum ve siz de karşı çıkıyorsunuz, hem de işçi sınıfı adına, ama o kötü sendika yönetmenlerini savunmak için...

«Büyük Grev» adlı masal - öykümdeki eleştirilerimin ne denli doğru olduğunu zaman gösterecektir. Gençsiniz, bu doğrunun anlaşılması için zamanınız var. Ama ben sizin, şair ve yazar olduğunuz için, doğruları iş işten geçtikten sonra değil, zamanında sezip anlamanızı ve edime geçmenizi isterdim. Açıkça söyliyeyim ki, sizin beni bu haksız kınamanız, bana yapılan bütün bu saldırılardan, sövgülerden, aşağılamalardan daha ağır geldi. Çünkü, öbürlerine pek değer vermiyorum açıkçası, ama genç şair ve yazarlar olarak sizlere değer vermek istiyorum. Şiir ve yazı yazmada direnecekseniz, önünde sonunda nasıl olsa doğruları bulacağınıza da inanıyorum.

Bu yazımın size yanıt vermekten çok, hem sizlerle, hem de okurlarla bir söyleşi olmasını diliyorum. Bunun için de size, benim kuşağımın ilerici ve solcu kesiminin en büyük dramını anlatacağım.

Sağcılar ve gericiler, solcu yazarların güdümlü olduklarını söylerler. Doğrudur. Bütün solcu yazarlar, güdümlüdürler. Ama bu güdüm, gericilerin bir eksiklik diye söyledikleri gibi, bir örgüt güdümünden daha çok, yazarın kendikendini güdümü, kendini sınırlamasıdır. Örgütsüz bile olsa bir solcu yazar, yine de kendikendini güdümler. Bu kendikendine güdümün iki ölçütü vardır:

1 — Yazılıp açıklanacak doğrunun Türk halkı-

na yararı var mıdır? Bu ölçüt çok önemlidir. Çünkü, gerek dünya güçler dengesi, gerek egemen sınıfa karşı uygulanmakta olan savaşım stratejisi -hatta taktiği bile-, gerek işçi sınıfının gerektiğinde destek alacağı ve yardım göreceği güçlerin iyi hesaplanması gerekir ve bu hesaplar, her doğrunun yazılıp açıklanmasını sınırlar.

2 — Yazılıp açıklanacak doğrunun, sağcıların, egemen sınıfın daha çok işine yarayacağı durumlarda, yine her doğru yazılıp açıklanamaz.

İşte benim kuşağımın en büyük dramı, bu iki ölçütten ötürü, bilinen doğruları açıklayamamak, bile bile açıklayamamak, kendikendine baskı yaparak, kendini güdümlemek olmuştur. Kimi kuşakdaşlarımızda bu dram, kendikendini bitirip tüketmeye dek vardığı için, tragedyaya bile dönüşmüştür. Güdümlülüğümüz yüzünden, halkın o günkü yararına değil ve sağcıların aleyhimize kullanmalarına yarar diye susmamız, tarihsel yanılmalara bile neden olmaktadır.

Bu savlarımızın havada kalmaması için, verebileceğim bikaç küçük örnek sunmak istiyorum.

Bizden önceki kuşaktan, özellikle benim aşırı saygı duyduğum bir kişi vardı. Yazar da sayılabilir, kitapları vardır. Kapital'in basımının yasak olduğu günlerde, bize, Kapital'i çevirmiş olduğunu söylerdi. Günün birinde Kapital'in yayınlanma olanağı çıkınca, bizi yıllarca kandırmış olduğunu anladık. Benim yayınladığım bir dergideki yazılar yüzünden, O'nunla birlikte cezaevine girdik. Kalabalıktık. Her zamanki gibi bir komuna kurduk. Sözünü ettiğim kişi, parası yok diye, komunaya para ödemez, ama komunadan ortaklaşa hepimiz gibi yararlanırdı. Komuna, herkese, günde üç öğün beş bardak çay ve-

rirdi. Bu kişi, çayı çok tatlı içtiğini söyleyerek, her bardak çayına üç kesme şeker alır, ama her bardağına yarım şeker koyar, biriktirdiği şekeri, bir kilo olunca komunaya satardı. Bedavaya yakın bir parayla oturduğu Vakıf evinin geniş bahçesinde yetiştirilmiş domatesleri de, yine hiç para ödemediği komunaya satardı. Şu çok ünlü İsmail Hakkı Ketenoğlu'nun başkanlık ettiği mahkemeye çıktığımız zaman, antikomünist olduğunu söylemiş ve bu sözü tutanağa geçmiştir. O beraet etti, ama ben yazmadığım yazıdan mahkûm oldum. Biriki çizgiyle anlatmaya çalıştığım bu adam, gerçekte bir roman kahramanı olacak nitelikteydi. Öldü. Dergilerden birinde resimleri çıktı ve o dergi, bu kişinin yaşamının, devrimcilere, örnek alınacak bir yaşam olduğunu yazıyordu.

Başka bir örnek. TKP'nin pekçok üyesi, Türkiye'ye dönememiş, Sovyetler Birliği'nde kalmıştı. Onlar için o günkü koşullarda yurda dönüş olanaksızdı. Sitalin döneminde, Sovyetler Birliği'nde ne kadar TKP'li Türk varsa, -yalnızca biri dışında- bunların hepsi sürgüne gönderildi. Tam yirmi yıl Sibirya'da sürgün olarak yaşadılar. Sürgüne gönderilmeyen tek TKP'liyse, bütün olanaklara sahip olarak yaşadı. Sürgündekilerin çoğu hastalanıp öldü. Stalin'in ölümünden sonra sağ kalanlar, sürgünden döndüler. Zaten çok az kalmışlardı, çoğu da hastaydı. Bunların hiçbirinin en küçük suçu yoktu. O denli yoktu ki, sürgünden döndükten sonra, kendilerine ev verildi ve emekli aylığı bağlandı.

Gençsiniz, şairsiniz, yazarsınız. Ben size, düşünmeniz için bir küçük ipucu veriyorum.

Düşününüz: Yirmi yıl sürgünde inletilen yaşlı TKP'lilerin suçları neydi? Veee, sürgüne gönderilmeyen o tek arkadaşlarının, üstünlüğü, kurtuluş ne-

deni neydi? Ki o kişi, sorumlu yerdeydi, sürgüne gönderilenlere bir haksızlık yapıldıysa, nasıl bir tepki gösterdi? Bu konuda Nâzım Hikmet'in Hacı Salih için yazdığı şiiri bilirsiniz, ki o şiir iş işten geçtikten sonra yazılmıştır. Peki, bu şiir size ne anlattı? Gençsiniz, şairsiniz, yazarsınız, görünenin altındakini okuyamazsanız, gizleneni göremezseniz, gerçeğin özünü araştırmazsanız, olaylara herhangi bir insan gibi bakar geçerseniz, neye yarar sizin gençliğiniz, şairliğiniz, yazarlığınız?

Yüzlerce doğruyu açıklayamadık. Ama ben, yazamadığım bu eleştirilerimi, eleştirdiklerime hep ulaştırdım. Elbet buyüzden beni kutlamadılar. Böylece, tuttuğunuz takımın neden bana düşman olduğunu da anlamış olursunuz.

Vatan Gazetesinde Nâzım Hikmet'in yaşamı üstüne yazılar yazdım. Buyüzden ne saldırılara uğradım. Nâzım'a yıkanmaktan hoşlanmazdı, demiştim. Evinde çok eşya göstermişim. Daha bunlar gibi şeyler... Oysa ben o dizi yazımda, her ne yazdımsa, kendiliğimden yazmadım, belgelere, kanıtlara dayanarak yazdım. Ama benim orda yazdığım en önemli şey, Nâzım'ın bir şiirindeki şu dizeydi:

«Çok pahalı ödedim inanmanın bedelini»

Ve bu dizeye dikkatleri çektim. Nâzım gibi, yaşamını inancına adamış bir savaşımcının bu dizeyi neden yazmak zorunda bırakıldığını da açıklayacağımı söyledim. Öze dayanmayan, sudan, gerçekdışı eleştiriler yağmuru altında bitek kişi de çıkıp, o yazı dizisinin en önemli açıklaması olan bu dizeyi Nâzım'ın hangi nedenle, nasıl bir zorunla yazmış olduğunu bana sormadı. Ve hiçkimse bunun üzerinde durup düşünmedi. Niçin Nâzım Hikmet, üç kez kendini öldürme girişiminde bulunmuştu?

Gençsiniz, yazarsınız, şairsiniz, bütün bunları, bunlar gibi sorunları düşünmezseniz, görünenin altındaki gerçeğin özünü araştırmazsanız, iş işten geçtikten sonra, Nâzım'ın başına gelenlerden çok daha kötüsü sizin başınıza gelebilir.

Genç yazar ve şairler! Benden önceki kuşaktan ve benim kuşağımdan her ölen, açıklanmamış bir destan gibi yitiyor, ve söyleyemediği doğruları, kendisiyle birlikte toprağa gömüyor.

Bir de çok yakın gelecekten örnek vereyim. Son 1 Mayıs, kanlı pazar olayı. O sizin tuttuğunuz takımın, işçiyi yönetmeye layık önderler dediğiniz kişileri, bu kanlı pazar günahının altından daha kalkmamışlardır. Olayın ertesi günü, suçu Maocuların üstüne atmak; yani bir anlamda, bu kanlı olayı düzenleyen adı açıklanmayan ama bilinenlerin oyununa gelmektir. Devrimci yönetimin sağlıklı yürümesi, her örgütün her basamağında ancak merkezci demokrasi ve ordaki eleştiri ve özeleştirilerle olabilir. Biz, Türkiye Yazarlar Sendikası olarak, 1 Mayıs olayının eleştirisinde bulunmak istediğimizi yazıyla o sorumlu örgütün sorumlu kişilerine bildirdik. Hiçbir yanıt vermediler. Böyle merkezci demokrasi olmaz. Neden yanıt vermediler? Çünkü, nasıl olsa, halkımıza yararı olmayacak ve sağcıların işine yarayacak diye, gerçeği açıklamayacağımıza, yani kendikendimizi güdümleyeceğimize inanıyorlardı. Nitekim böyle de oldu. Sustuk, hep sustuk.

Örnekleri çoğaltmak istemiyorum. Saldırılardan, iftiralardan, suçlamalardan da hiç korkmuyorum. Ama bişey söylemek isterim: Bana göre en büyük alçaklık, karşısındakilerin doğruluğuna ve yiğitliğine güvenerek kötülük yapmaktır. Gericilerin, sağcıların işine yarayacak, halkımıza yararı olmayacak

diye, nasıl olsa gerçekler, doğrular açıklanmayacak ve merkeziyetçi demokrasi kurulmayacağına, eleştiri ve özeleştiri de olmayacağına göre, o sizin takımın işçiyi yönetmeye çok lâyık gördüğünüz önderleri için ortalık bomboş...

Genç şair ve yazarlar! Bildirinizde «İçinde bulunduğumuz ağır koşullarda böyle bir yazıyı» yazmamam gerektiğini söylüyorsunuz.

Kimi gerçek dostlarımla, gerçek dostummuş gibi görünen kimileri de, «Büyük Grev» masal-öykümün yayınlanış tarihinin zamanlama bakımından yanlış olduğunu söylediler. Peki, ne zaman yayınlasaydım doğru olurdu? Buna yanıt veremiyorlar. Yani böylece hiç yayınlanmamasını istiyorlar. Zamanlama bakımından öykümün yayınlanışını yanlış bulanlar, öyküde anlattıklarımı yanlış bulmuyorlar.

Şimdi de zamanlamanın doğruluğunu anlatmaya çalışayım. Ben bu masal-öykümü, daha «Genel Yas Eylemi» sırasındaki grevlerde, başka bir biçimde, yazmayı düşünmüştüm. Ama, o kendikendimizi güdümlemek yüzünden yazmadım. Sağcılar, aleyhte kullanabilirlerdi. Üstelik, Genel Yas Eylemi yanlışından ders alınacağını düşündüm.

MESS'e karşı grevde, sanki MESS bu greve çağrılık çıkarmış gibiydi. Bu savaşım çağrısını kabul etmekle kimi sendika yöneticileri, eski yanlıştan ders almadıklarını ortaya koydular. MESS'in geri çekilir görünmesi, grevcileri cep içine almak içindi. O günlerde, bu öyküyü daha önce yazmış olsaydım, şimdikinden de çok saldırıya uğrardım ama, uyarı görevimi yapmış olur muydum, diye halâ düşünürüm.

«Büyük Grev» adlı masal-öykümü yazışımdan iki-üç hafta sonra, DİSK'in genel kongresi vardı. Öy-

küyü o sırada yazışımın nedeni işte budur. Genel kurul olmasaydı, yine de yazmayacaktım. Amacım, kongreye katılacak işçileri uyarmaktı. Bubakımdan, öykünün yazılış ve yayınlanıştaki zamanlama, hiç de zamansız, yada yanlış zamanlamalı değildir. Daha iyi yönetmenler seçildi mi? Bu, benim görevim değil. Yazar olarak benim görevim, uyarmak.

Beni kınama bildirisi yayınlayan dört genç yazar ve şair, bildirilerinde şöyle diyorlar: «Bizler, işçilerin Türkiye Maden-İş Sendikası öncülüğünde başlattığı ve sürdürdüğü grevi coşkuyla destekledik ve destekliyoruz.»

Çok iyi yaptınız ve çok iyi yapıyorsunuz. Ben de o grevi, başlatılmış grevi desteklemek görevim olduğu için destekledim. Grevi, grevcileri destekledim ama, hesapsız kimi işçi yönetmenlerini de desteklemedim.

Beni kınayan dört genç yazar ve şair! Kabul etseniz de, etmeseniz de, yaşlı bir yazar olarak size öğütte bulunacağım. Yazarlıkta, işin kolayına kaçmayınız. Elbet, ezilenden, sömürülenden yanayız ve elbet ezenin, sömürenin karşısındayız. Ama, ezene yuh çekmek, ezilene yaşa demek, işin kolayıdır. Sömürene kahrol, sömürülene yaşa demek, işin kolayıdır. Evet insanı yazacağız ama, insanın neyini yazacağız? İnsanın dramını... Büyük Grev olayında en büyük dram nerde? Bence, başlangıçta grevi destekleyen işçinin, darda kalıp işverenle anlaşmaya gitme zorunda kalışında, sarı sendikalara girmek zorunda kalışında, uzlaşmacılık yapmak zorunda kalışındadır. Bunlara hain demek, işin kolaycılığıdır. Hain olmuş işçinin dramını düşünsenize. Niçin hain olmuş, kimlerin yüzünden? Yazar olarak bu acıyı duymayacak mıyız? Perişan olmuş, işinden atılmış,

yapmak istemediğini yapmak zorunda bırakılmış işçilerin acısı, dramı, bizim duygu tellerimizde titreşim yaratmayacak mı?

Takım tutarak, yine de bana hak vermeyebilirsiniz. Öyle bile olsa, sizleri kimi konularda birazcık olsun düşünmeye yönelttiğime inanarak, sizlere yararlı olduğuma inanıyorum.

Sevgilerimle.

Ek: Bu yanıtımdaki kimi açıklamalarım yüzünden yeni saldırılara hedef olacağımı biliyorum. Bu pek küçük açıklamalarım, kendi güdümlülük ölçütlerime uygundur. Gizliliğin hedefsizliğine güvenerek yıllar ve yıllardanberi iftira, yalan ve dedikoduyu, namuslu insanları yıldırmak ve sindirmek için kullananlardan korkacak değilim.

Bu ek yazımın, benim için kınama bildirisi yayınlayan dört genç şair ve yazarla hiçbir ilişkisi yoktur. Ancak onlara bir uyarı olursa sevinirim.

Bu açıklamaları yapmamı bile doğru bulmayanlara, taşı çatlatacak bir sabırla, yıllardanberi bana yapılan iftiralar karşısında nasıl sustuğumu anımsatırım.

12 Aralık 1977 tarihli Vatan gazetesinde şu yazı yayınlandı :

AZİZ NESİN'İN HİKÂYESİ

Kemal Sülker

Pazar günü oyumu sandığa atmaya gittiğimde upuzun bir kuyruk vardı. Herkes oyunu kullanmak için sıradaydı. Bir semtin insanlarıydık. Selâmlaştıklarımız, birbirimize sevgi ve saygı duyduklarımız, şöyle bir tanışıklığımız olanlar vardı. Çoğu da benim VATAN'da yazdığımı biliyordu. Zira zaman zaman Vatan'ın politik çizgisiyle uyumlu sohbetler yapar, karşılıklı görüş alış-verişinde bulunurduk. Pazar günü oy kuyruğunda iken bir emekli öğretmen:

«Aziz Nesin, harikaydı» dedi.

«Öyledir, dedim. Gülmece konusundaki açık oturumda kimse gülmedi ama...» diyesi oldum.

«Orası öyle, dedi, ama cumartesi günü ödül alacak yeni bir şahaser yarattı...»

Yanımızdaki Elektrik Bilimi Doçenti arkadaş:

«Kusura bakmayın, ben hergün Vatan alamıyorum, ama kızım gösterdi. Aziz Beyin yazısını, üstüne daha iyisi yazılamayacak kadar mükemmeldi...» dedi.

«Evet, öyleydi... Zaten Aziz Nesin, hâlâ Türkiye'nin değil, dünyanın en önde gelen gülmece yazarı. Bunu güncel olayların derinliğine inişindeki ve Türk diline olan egemenliğinin etkisi var...»

Biraz daha yaklaştık sandığa... Evinde yardımcıları

olan, bir elini sıcak sudan soğuk suya dokundurmayan bir «Hanımefendi» öteki sandığın kuyruğundayken bana:

«N'olursunuz, dedi, Aziz Nesin Beyefendi görürseniz...» dedi.

«Bu çarşamba görüşeceğiz, dedim, ya Ankara'da buluşacağız, ya da Istanbul'a dönüşünde konuşacağız. Bir emriniz mi vardı?» yanıtını verdim.

«Lûtfen, lûtfen tebriklerimi, saygılarımı bildirin. Bir okuyucunuz, Erenköy'den sizden zaman zaman kitap rica eden Süheyla dersiniz... Cumartesi günü oğlum bir Vatan getirmişti. Orada bir yazısı vardı... Hârikaydı... Ama gülmedim. Gülmedim, evet... Ağlayasım geldi...»

Sıra oy vermeye geldi. Görevimi yaptım, eve dönünce, o ana kadar okumaya fırsat bulamadığım yazıyı aldım. Çok değerli başkanımız (TYS Genel Başkanıdır Nesin) Büyük Grev başlıklı bir sayfalık yazısında bir grevin, çıkarcı bir sendikacının elinde, bu güçlü ekonomik mücadele aracının ne hâle düştüğünü çok güzel bir şekilde dile getiriyordu. Bir cümlesini aktarayım büyük gülmece ustasının:

«Artı ürünle dolmuş taşmış ambarlar mambarlar, depolar mepolar, ardiyeler mardiyeler boşalmaya başladı. Mallara yüzdeyüz zam yapılmıştı. Satılmayan mallara pazar bulunmuştu. Temsilciler, dağıtıcılar, satıcılar sevinmişti. Halk, mal var diye daha çok sevinmişti. Büyük işadamı, yağmur gibi para yağdığı için, hem de fabrikalar çalışmadan, işçileri çalıştırmadan, durduğu yerde paralar yağdığı için hepsinden çok sevinmişti. Aradabir, malların gönderilmesi kısılıyor, piyasa denetleniyor, yeniden bir zam daha yapıldıktan sonra mallar gönderiliyordu.

Uzmanlar hesapladılar, o denli büyük stokları vardı ki, daha üç yıl fabrikalar çalışmasa, piyasanın gereksinmesini, kolaylıkla karşılarlardı; hem de üstelik her altı ayda bir yeni zamlar yaparak...

Üç yıl bu... Sendika üç yıl dayanamazdı. Büyük işadamı, Bu grevle kaç yandan birden kazanmıştı. Biiir, satılmayan birikmiş mallarını satıyordu. İkiii, istediği zammı yaparak kazancını artırıyordu. Üüüüç, fabrikaların canı yok mu, makineler dinleniyor, bakımdan geçi-

yor, onarılıyordu. Dööört, işçilere gündelik ödemekten de kurtulmuştu. Beeeş, en önemlisi de işte buydu, sendikayı batıracaktı, çünkü grev kararı alan sendika, grevdeki işçilere gündeliklerini ödemeliydi ki, sendikanın parasını kuruşuna dek bilmekteydiler, bir yıl bile dayanamazlardı. Bu sendika, Allahın iznü keremi ile yıkılacaktı.»

Hikâyenin devamını okumak isteyenler, Vatan gazetesinin 3 Aralık 1977 Cumartesi günkü sayısını bulabilirler.

Ben bazı gerçekten işçiden yana sendikacıların yerinde olsam, Aziz Nesin'den izin alır, bu hikâyeyi çoğaltır, üyelerime gönderirim.

12 Aralık 1977 tarihli Politika gazetesinde Süleyman Üstün'ün şu yazısı yayımlandı :

NESİN?

Süleyman ÜSTÜN

5 Aralık 1977 günü Vatan gazetesi'nde Aziz Nesin'in bir yazısı yayınlandı. Yazının başlığı «Büyük Grev»di. Uzun bir yazı. Yazı gazetenin son sayfasını baştan sona doldurmuş. Yazının baş tarafına bir de karikatür konulmuş. Karikatürde Vehbi Koç, Kemal Türkler ve bir de grev gözcüsü işçiler var. Koç ve Türkler ellerinde birer pankart tutuyorlar. Pankarlarını yukarıya kaldırmışlar. Koç'un pankartında «Yaşasın Grev», Türkler'in pankartında da «Yarasın Grev» yazılı. Grev gözcüleri de ikisinin arasında şaşkın bakıyorlar. Haslet çizmiş karikatürü. Haslet, pankartlarda yazılı «yaşasın» la «yarasın» sözlerini iyi belirlemek için «yarasın'ın (R) sini siyah yapmış. Hasleti gereği herhalde.

Aziz Nesin, bilindiği gibi ülkemizin ünlü bir mizah yazarıdır. Çok sayıda kitabı yayınlanmıştır. Okuyucusu çoktur. Kendisi gerek ülkemizde, gerekse uluslararası mizah yarışmalarında sayısız dereceler, altın madalyalar kazanmıştır. Kitapları yabancı dillere çevrilmiş, bazı kitapları da oyunlaştırılmış, tiyat-

rolarda, televizyonda oynanmıştır. Aziz Nesin mizah dalında üstattır.

Aziz Nesin'in konuları toplum olaylarıdır. Daha doğrusu toplumsal çelişkileri sergiler. Çelişkilerin özüne, nedenine, kaynaklandığı yere pek değinmez. Ancak, bu çelişkileri çok usta bir biçimde işler. İnce esprileri, gerçekten zekâ ürünü buluşlarıyla okuyucuya âdeta yaşatır olayı. Dili iyidir, örnekleri çarpıcıdır. Çelişkilerin sadece sonucunu ele almasına karşın, bu özelliklerinden dolayı Aziz Nesin'in adı «solcu»ya, hatta «Marksist»e çıkmıştır. Bu yüzden, zaman zaman başı derde de girmiştir. Ordudan ayırılmış, sürgün edilmiş, hapislerde yatırılmıştır. İzlenmiş, sürekli tedirgin edilmiştir. Bütün bunlar yine de yıldırmamıştır Nesin'i. Yazılarına devam etmiştir aralıksız.

Yazılarını bugün de sürdürüyor Aziz Nesin. Bundan sonra da sürdürecek kuşkusuz. Ancak, bir değişiklikle sürdürecek galiba. Yazılarında «sonuç»tan, «neden»e doğru bir geçiş seziliyor. Sözünü ettiğimiz «BÜYÜK GREV» yazıları bunun bir örneği olabilir. Bu yazısında Nesin, önce grevin «nedeni»ne bakmaya çalışmış. Ancak bu işi, kusura kalmasın, başaramamış. Bir kez, gerçek «neden»i bulamamış. Biz bunu, yine de böyle yazma alışkanlığı olmadığına bağlayalım.

Ama gerçek nedenin bulunmadığı ortada. Bütün olanları fazla üretime bağlamış. Bir defa, «neden» şu veya bu nedenle yanlış saptanmışsa, «sonuç»lar üzerindeki görüşler, yargılar da ister istemez, kendiliğinden yanlış olur. Nitekim öyle de olmuş.

«BÜYÜK GREV» yazısında Aziz Nesin, anlaşılmaz nedendir, şu sözünü ettiği grevin hangi grev ol-

duğunu gizlemeye çalışıyor. «Arif olan anlar» diyor. Arif olmaya bilmem gerek var mı? Haslet kendisini ele vermiş zaten. Hoş karikatür olsa da, olmasa da Aziz Nesin'in sözünü ettiği grevler bellidir. Bunların MESS, Maden-İş grevleri olduğu açıkça ortadadır. Gizlemek, gizlenmek niye acaba?

Gizleme ve gizlenme sakın şundan olmasın?

Ülkemizin gerçekten ve her bakımdan en büyük grevi olan Maden-İş grevlerindeki nöbetçi çadırları için, Aziz Nesin;

«Moskova'dan çekilen Napolyon'un bozgun ordusunun çadırlarına dönmüştü» diyor.

Grev çadırlarındaki sloganlar yazılı bezler için;

«O slogan yazılı bezler de bozgun ordusunun bayrakları gibi kirlenmiş, yırtılmıştı» diyor.

Böyle bir sözü, bu grevler için kimse, hiç kimse söyleyemez. Bu grevler ve grevciler için böyle bir benzetmeyi kimse, hiç kimse yapamaz.

Grevlere omuz veren, grevcilere maddî-manevî destek olan, grev yerlerini ziyaret ederek işçilerin direnç gücünü yükseltmeğe çalışan, işçi dostu, emekçi halkımız için de, Aziz Nesin;

«Hem gidip, yüzde beşyüz zam yapılan büyük işadamının fabrikalarının mallarını satın alıyorlar, hem de grev yerlerinde işçileri alkışlayıp, yaşasın diye bağırıyorlar» diyor.

Bu denli, bir işçi-emekçi dayanışmasına giren halkımıza, kimse, hiç kimse... bu tür «ilençlerde» bulunamaz. Dayanışmayı küçük göstermeye kalkışamaz. Dayanışmayı bozucu sözler edemez.

Aziz Nesin;

«En şaşılası yanı, büyük işadamının kızıyla damadı da grevci işçileri ziyaret edenler arasındaydılar. Hem de sık sık. Gidiyor işçilerin durumunu görüp

çok üzülüyorlardı» diyor. Yine Aziz Nesin; Büyük işadamını kızı ve damadı ile konuşturarak, «Grev yerlerine gidince, bağışta bulunuyor musunuz? Bağış verin, bağış verin... zavallı işçilerim...» diye yazıyor.

Büyük işadamının Vehbi Koç'un kızı ile damadı ziyaretçi olarak, grevi desteklemek için, hangi greve gelmişler? Hangi grevin işçilerini bu amaçla, ne zaman ziyaret etmişler?

Böyle aşağılık bir yalanı kimse, hiç kimse yapamaz. «Bağış verin onlara, zavallı işçilerim» Ne bağışı? Kim kime bağış veriyor? Zavallı kim? Kim kime zavallı diyor? Ekmek, emek, onur ve gelecek kavgası veren işçilere kimse.. hiç kimse böyle diyemez... Onların onurlarıyla kimse... hiç kimse oynayamaz.

Aziz Nesin;

«İşçilerin kimisi fabrika yönetmenlerine başvurup çalışmak istediklerini söylediler. Kimisi de sendikadan ayrıldı. Eskiden tam karşıtı oldukları sendikalara girenler de oldu» diyor.

Büyük mücadele içinde, istisna sayılabilecek bir-iki örnekten kalkıp kimse... hiç kimse grev kırıcılığı, sendikayı dağıtma kışkırtıcılığı yapamaz.

Hiç kimse yapamaz, diyemez... demiyelim. Elbette ki, yapanlar, diyenler olur. Oluyor... Ama bunlar kimdir? Kimler yapar? Niçin yapar? Bellidir.

O çadırlar, bu grev nöbetçileri ve bu sendika, biraz da bunları diyenler ve yapmaya çalışanlar için vardır.

Aziz Nesin'in «BÜYÜK GREV» yazısına diyeceklerimiz bitmedi.

YANITIM

Bay Süleyman Üstün'ün yazısının pek çok yerine, önceki yanıtlarımda karşılık verdiğim için, o sözlerimi bir daha yinelemeyeceğim.

Bay Süleyman Üstün şöyle diyor:

«Anlaşılmaz nedendir, şu sözünü ettiği grevin hangi grev olduğunu gizlemeye çalışıyor. (.....) bunların MESS, Maden-İş grevleri olduğu açıkça ortadadır. Gizlemek, gizlenmek neye?»

Neyi gizlemek istediğimi nasıl da anlayabilmiş Bay Üstün! Kutlarım kendisini... Neden gizlemişim? Olsa olsa, sendikaların çıkarcı ve kötü yönetmenlerinden, işçilerimizi hesapsız greve itenlerden çekinmişimdir, korkmuşumdur da ondan gizleyip gizlenmişimdir, başka ne olabilir?

Bay Üstün, yukarıki tümcesine «Anlaşılmaz nedendir» diye başlıyor. Oysa «Anlaşılmaz» dememesi, «Anlamıyorum» demesi gerekirdi. Bütün anlayışsızlar gibi, o da kendi anlayamadığını, herkesin de anlayamayacağını sanıyor. Bay Süleyman Üstün'ün - kendi anlayış yada anlayışsızlık ölçüsüne göre - çok doğal olarak anlayamadığı, Büyük Grev masal - öyküsünde hangi grevin anlatıldığının açıklanmaması, orda salt belli bir grevin anlatıldığının olmasındandır. Daha önce de açıkladığım gibi, bu, masal-öykü türündeki genellemenin gereğidir.

Bay Üstün, büyük bir zihin çabasıyla, sonunda,

«gizleme ve gizlenme» nin nedenini keşfedip açıklıyor :

«Gizleme ve gizlenme sakın şundan olmasın?

Ülkemizin gerçekten ve her bakımdan en büyük grevi olan Maden-İş grevlerindeki nöbetçi çadırları için, Aziz Nesin:

«Moskova'dan çekilen Napolyon'un bozgun ordusunun çadırlarına dönmüştü» diyor.

Grev çadırlarındaki sloganlar yazılı bezler için:

«O slogan yazılı bezler de bozgun ordusunun bayrakları gibi kirlenmiş, yırtılmıştı» diyor.

Böyle bir sözü, bu grevler için kimse, hiç kimse söyleyemez. Bu grevler ve grevciler için böyle bir benzetmeyi kimse, hiç kimse yapamaz.»

Bu konuda Bay Üstün'e iki maddede yanıt vereceğim:

1 — Büyük-Grev masal-öykümde, salt grevdeki işçi çadırlarının ve slogan bezlerinin durumunu kötü göstermekle yetinmedim. İşverenleri çok daha ağır dille yerdim. Bir örnek vereyim o masal-öyküden :

«... (İşveren) Kendi hakkının bir işçiye kıl payı geçmesini kesinlikle istemediği gibi, bir işçi hakkının da başka bir işçiye geçmesini istemezdi. Hatta buyüzden kimsenin hakkı geçmesin diye, fabrikaların yakınlarından Hakkı adında bir kimseyi geçirtmezdi. Kimsenin hakkının çiğnenmesini istemez ve kimsenin Hakkı yenmesin diye, fabrikalarında Hakkı adında işçi çalıştırmaz, yada adı Hakkı olanları, adlarını değiştirip öyle çalıştırırdı. İşte bu denli haksever ve namuslu bir adamdı.»

İşverenle işte böyle alay etmişim o öyküde. Ama işverenler yada işverenlerin savunucularından hiç-

birisi çıkıp da, sözde işçi sınıfını savunan Bay Üstün gibi, «Aziz Nesin yalan yazıyor. Fabrikanın yakınlarından Hakkı adında kimselerin geçirilmediği doğru değildir. Hakkı adında işçilerin çalıştırılmadığı da doğru değildir. Adı Hakkı olanların adlarının değiştirildiği de uydurmadır.» demiyor. Oysa Bay Süleyman Üstün bakınız bana ne diyor:

«Büyük işadamı Vehbi Koç'un kızı ile damadı ziyaretçi olarak, grevi desteklemek için, hangi greve gelmişler? Hangi grevin işçilerini bu amaçla ne zaman ziyaret etmişler? (.....) «Bağış verin onlara, zavallı işçilerim.» Ne bağışı? Kim kime bağış veriyor?»

İşte böyle diyor Bay Üstün. Bir işveren sözcüsü yada savunucusunun, öyküde «fabrikaların yakınından Hakkı adında insanların geçirilmediği ve Hakkı adlı işçilerin adlarının değiştirildiği» yazıldı diye, «Hayır, böyle bişey olmamıştır. Bizim fabrikamızın yakınlarından Hakkı adında olanlar da geçebilir. Ve fabrikamızda Hakkı adındaki işçilerin adları değiştirilmez.» demesi her neyse, kendisini grevdeki işçilerin savunucusu sanan Bay Üstün'ün, yine o öyküde «işverenin kızı ve damadı grevcileri ziyaret etti ve işveren kızıyla damadına grevcilere yardım edin dedi» diye yazıldığı için «Hayır, işverenin kızıyla damadı grevdeki işçilerimizi ziyaret etmemiştir. İşverenin kızıyla damadına grevcilere yardım edin dediği doğru değildir.» demesi aynı şeydir.

Bu denli bilgisiz bir insana, bir öyküyle bir gazete haberini bile biribirinde ayıramayacak kişiye nasıl yanıt verilir? Edebiyatın «e» sinden haberi yok. Bir öykünün, bir masalın, yaşamın gerçeğini, sanat gerçeğiyle nasıl yansıttığından da haberi yok.

Haydi Süleyman Üstün neyse de, beni kınamak

için bildirge yayınlayan o dört genç şair ve yazar da bildirgelerinde şöyle diyorlardı :

«Masal»ınızda alay ederek anlattığınız görkemli grev görüntülerine elden geldiğince bizim de katkımız oldu. (.....) İşçilerin çetin koşullar altında. Ama grev yerlerini dolaşacak olursanız, yazınızda yansıtmaya çalıştığınız gibi bir «bozgun ordusu»yla değil, ekonomik ve siyasal kavgada gittikçe pekişen yiğit bir sınıfla karşılaşacağınızı söyleyebiliriz.»

Siz hiç mi, masal okumadınız, dinlemediniz? Hiç mi gülmece nedir, yergi nedir, taşlama nedir, öğrenmediniz? Masallarda, gülmecelerde «abartma», «tersinleme», «alaylama», «değiştirme», «bozma» ögeleri bulunduğunu hiç mi duymadınız? Elbet bütün bunları biliyorsunuz bilmesine de, bunların salt karşı sınıfa yöneltilmesini, ama bir eleştiri ve özeleştiri olarak size yönelmesini hiç istemiyorsunuz. Örneğin, o masal-öyküde işverenle, fabrika yakınlarından Hakkı adında kimselerin geçmesinin yasak edildiği, adları Hakkı olanların fabrikaya işçi alınmadığı, adı Hakkı olan işçilerin adlarının değiştirildiği, gibi alayları doğal karşılıyor, «Hiç böyle şey olur mu?» diye şaşmıyorsunuz, ama, işverenin kızıyla damadı grevdeki işçileri ziyaret etti, işveren kızıyla damadına grevcilere yardım edin dedi diye yazdığım için, bunların doğru olmadığını söylüyorsunuz. Grevdeki işçilerin çadırlarını, bozgun ordusunun çadırlarına, slogan yazılı bezleri de bozgun ordusunun yırtık bayraklarına benzetmişim diye beni yeriyorsunuz. Ama yine o öyküde şunu yazdığımı neden görmezden geliyorsunuz :

«Bir zibidi yazar çıkmıştı ortaya, «Aman etmeyin, eylemeyin... Bu sıra grev sırası değildir, tam işverenin dişlerinin sökületeceği sıra siz greve giderek

O'nun ekmeğine yağ sürüyorsunuz, aman haaa, oyuna geliyorsunuz, hem de kendi oyununuza...» diyecek olduysa da, iyi ki yaman sendikacılar ağzının payını verip susturdular. Gidi hayın, gidi işçi düşmanı, gidi grevkırıcı seni!»

Masal-öyküdeki her sözcüğü, her deyimi, sözlüklerde bulunan gerçek anlamında alırsanız, bakınız ne oluyor: O benim yerdiğim kötü sendika yönetmenleri, çıkarcı sendikacılar, «yaman sendikacı» oluyorlar. Buna karşılık ben kendikendim için yada aynı görüşte olduklarım için «Bir zibidi yazar» demiş oluyorum. Üstelik yine kendime «Gidi hayın, gidi işçi düşmanı, gidi grevkırıcı seni!» diye yazmış oluyorum. Elbet, masalın ne olduğunu bilenler, burdaki tersinlemeyi anlarlar ve burda sözcüklerin, sözlükteki anlamdan daha başka bir anlamda kullanılmış olduğunu bilirler.

Genç şair ve yazarların, eski bir konuşmamdan anımsayarak yazdıkları «insanlığın yararına yıkıcı olan gülmece» de, bu abartma, alaylama, tersinleme, değiştirme, bozma (parodi, ironi, allegori vb.) niçin yapılır? Gülmeceden başka yazı türlerinde gösterilen gerçeği, çok daha belirgin, çok daha göze görünecek biçimde ortaya koymak, iyice göstermek için... Şimdi bana şu sorulabilir: Grev çadırlarını bozgun ordusu çadırlarına, slogan yazılı bezleri de bozgun ordusu bayraklarına benzetmekle hangi gerçeği daha belirgin olarak ortaya koymak, daha iyi göstermek istedin? Söyliyeyim: Sekiz ay süren bu grevde ve buna benzer iyi hesaplanmamış grevlerde, işçiyi greve sokan kimi sendika yönetmenlerinin, grevdeki işçileri yeterince gözetemediğini, koruyamadığını, grevdeki işçilerin özdeksel ve parasal durumlarının çok bozulduğunu, geçim sıkıntısı çektik-

lerini, zorda ve darda kaldıklarını anlatmak için... Yoksa, nasıl fabrikaların yakınlarından adı Hakkı olanların geçirilmesi, nasıl adı Hakkı olanların fabrikaya işçi alınmamaları, nasıl adı Hakkı olanların adlarının değiştirilmesi doğal gerçek değilse, ve nasıl hesapsız grevi doğru bulmayan yazar zibidi değilse ve nasıl hesapsız greve işçiyi götüren sendikacı da yaman sendikacı değilse, işte tıpkı öyle, grevdeki işçileri işverenin kızıyla damadının ziyaret ettiği, işverenin kızına ve damadına grevcilere yardım edin dediği ve grevdeki işçi çadırlarının bozgun ordusu çadırlarına ve slogan bezlerinin de bozgun ordusu bayraklarına benzediği, doğal gerçek değildir; doğal gerçekte bunların hiçbiri yoktur ama, gerçeği çok daha belirgin olarak gözler önüne koymak için bu benzetmeler, bu abartmalar, bu tersinlemeler ve bu değiştirme ve bozmalar yapılmıştır ve bunlar gülmecenin ögeleridir.

Efendim, ben «Büyük Grev» masal-öyküsüyle bir gülmece yapıtı vermek istedim, yoksa bunca anlayışsız çıkacağını ummadığım için, «Büyük Grev» masal-öyküsüyle, onlara edebiyat ve gülmece dersi vermek istemedim. Ne yazık ki, beni bu dersi vermeye zorladılar.

2 — Bay Üstün, sözkonusu masal - öykümde grevci çadırlarına ve grevde slogan bezlerine yaptığım benzetmeden dolayı şöyle yazıyor:

«Böyle bir sözü, bu grevler için kimse, hiçkimse söyleyemez. Bu grevler ve grevciler için böyle bir benzetmeyi kimse... hiç kimse yapamaz.»

Bay Üstün'ün yaptığı düpedüz demagojidir. Biz bu demagojinin başka örneklerini yıllardanberi görmekteyiz. Örneğin bir milletvekili eleştirilse, karşımıza «manevî şahsiyet» dokunulmazlığıyla çıkılır. Bir

bakanın şu davranışı yada şu sözü eleştirilse yine karşımıza «manevî şahsiyet» dokunulmazlığıyla çıkılır. En küçük memur eleştirilse, hatta bir bekçinin düğmesi koparılsa, ucu ta devlete varan dokunulmazlıklar ortaya konulur. Oysa gerçekte bu eleştirilerin, dokunulmaz olarak gösterilen hükümetle, Meclis'le, devletle, vatanla, milletle, daha biçok kutsal kavramlarla ilişkisi yoktur. Amaç, eleştirilerden kurtulmak, eleştiricileri susturmaktır. Bunun için de kutsal kavramlar öne sürülür. Ve biz bu demagojiye yıllardanberi «Vatan, millet, Sakarya!» edebiyatı demekteyiz. Şimdi Bay Süleyman Üstün «Vatan, millet, Sakarya» edebiyatını, «Grev, işçi, Kızılırmak!» edebiyatıyla değiştirerek, karşımıza yeni bir demagojiyle çıkmak istiyor.

Nasıl burjuva demagogları, kendilerini eleştiri oklarından korumak için, «Vatan, millet, Sakarya!» edebiyatının arkasına saklanırlarsa, Bay Üstün de, kötü işçi yönetmenlerini «Grev, işçi, Kızılırmak!» edebiyatı arkasında korumak istiyor. Ben sanki o masalda, grevdeki işçileri yermişim, onları eleştirmişim gibi, sözde grevdeki işçiyi korur görünerek, gerçekte hesapsız sendika yönetmenlerini koruyor. Demagojisi bu kadarla da kalmıyor. Beni işçi düşmanı ve grevkırıcı göstermekle de yetinmeyip, yazısının şu bölümüyle, bir de halka karşıymışım gibi göstermeye çalışıyor:

«Grevlere omuz veren, grevcilere maddî-manevî destek olan, grev yerlerini ziyaret ederek işçilerin direnç gücünü yükseltmeye çalışan, işçi dostu, emekçi halkımız için de Aziz Nesin: «Hem gidip, yüzdebeşyüz zam yapılan işadamının fabrikalarının mallarını satın alıyorlar, hem de grev yerlerinde işçileri alkışlayıp, yaşasın diye bağırıyorlardı» diyor.

Ne yapalım ki, gerçek böyle... Yoksa, o zamlı malları almayanlar yada alamayanlar halk da, işimize gelmiyor diye, o zamlı malları satın alanlar halk değil mi?

Eleştiri için hiçbir tabu, hiçbir dokunulmazlık yoktur, olmamalıdır. Gerekti̇ğinde, işçi de, halk da (sınıf olarak değil, kat, kesim, topluluk olarak) eleştirilir ve eleştirilmelidir. Ne işçi, ne halk dokunulmazdır. İşçinin, yada halkın dokunulmaz kutsallıklar olduğunu, ancak onlardan oy bekleyen politikacılarla, onlardan çıkar umanlar ileri sürebilir. Ben ne halktan oy bekliyorum, ne işçiden çıkar umuyorum.

Bay Süleyman Üstün, benim için :

«Çelişkilerin özüne, nedenine, kaynaklandığı yere pek inmez. ..... Çelişkilerin sadece sonucunu ele almasına karşın, bu özelliklerinden dolayı Aziz Nesin'in adı «solcu»ya, hatta «Marksist»e çıkmıştır.» diyor.

Adım solcuya çıkmış, Marksiste çıkmış. Yani Bay Üstün'e göre, ben solcu ve Marksist değilim. Böyle bir değerlendirme yargısında bulunabildiğine, böyle bir yetkiyi kendisinde görebildiğine göre, bu yargının altındaki anlam, Bay Üstün'ün gerçek solcu ve gerçek Marksist olduğudur.

Hiçbir zaman olduğumdan artık görünmeye çalışmadım. Olduğumdan eksik gösterildiğimde de, aldırmadım. Ama şimdi bişeyi merak ediyorum: Benim adım solcuya ve Marksist'e çıkmış, ben sözde solcu, sözde Marksistim de, diyelim Bay Üstün de gerçek solcu, gerçek Marksist... Bu Marksizm nasıl öğrenilir ki, Bay Üstün bile Marksist olabiliyor da ben olamıyorum? Marksizm, kitaptan, örgütsel çalışmalardan, savaşım ve eylemden öğrenilir. Hangisinde üstünlüğü var da, o Marksist olabiliyor, ben

ancak Marksist sayılıyorum. Öyle anlaşılıyor ki, Bay Süleyman Üstün, şunu bilmiyor, bunu bilmiyor, ama hepsinden kötüsü haddini bilmiyor. Haddini bilmeyen insan, nerden değer bilecek?

Bay Vedat Üner gibi, Bay Süleyman Üstün de, beni salt gülmece yazarı sanıyor. 1944 yılından bu yana, 67 kitabımın dışında, gazetelerde, dergilerde binlerce fıkra, başyazı, inceleme, eleştiri yazmış olduğumu bilmiyor olmalı. Türkiye'de bir sosyalist kuşağın yetişmesinde, sanırım, dolaylı yada dolaysız benim de hizmetim geçti. 1944 ler... Ortada sendika yoktu daha. İşçi haklarını savunuyor, sendika kurma hakkı istiyorduk. Amerikan emperyalizmine karşı savaşım veriyorduk. Sendikalar olmadığından, bu Bay Süleyman Üstün gibi, sendikalardan aylık alan görevli sosyalistler de ortada yoktu. Hiçbişey şimdiki gibi değildi. Cezaevine giren, arkasından demir kapılar kapandı mı, üstüne mezartaşı örtülmüş gibi unutulurdu.

Şimdi karşıma bir Süleyman Üstün çıkıyor, bir işçi örgütünde aylıkla görevli olduğu için, kendini işçi sınıfı adına konuşmaya yetkili sanıp, bağlı olduğu örgütün beceriksiz yönetmenlerini eleştiren bir masal-öykü yazdım diye, otuzbeş yıllık bir savaşımın üstüne bir battal çarpısı çekerek bana «Böyle aşağılık bir yalanı kimse, hiç kimse yapamaz.» diyor. Neymiş o aşağılık yalan? Masal-öyküde, işverenin kızıyla damadının, grevci işçileri ziyaret ettiğini yazışımmış...

Gerçekten «aşağılık» bişeyler, «aşağılık» birileri var ortada. Bu aşağılıkların ne ve kim olduklarını bırakalım da okurlarımız belirlesin.

13 Aralık 1977 tarihli Yürüyüş dergisinde şu yazı çıktı:

BİR ÖYKÜNÜN EKONOMİ-POLİTİĞİ

Yalçın KÜÇÜK

Aziz Nesin, 3 Aralık tarihli Vatan'daki öyküsüne şöyle başlıyor: «Meddah geleneğimize uyarak / Ad ada benzer, yere yere benzer, kişi kişiye benzer, kimi er dişiye benzer, şey şeye benzer, deyip / kimseler üstüne alınmasın diyerek / işbu anlatacağımız olaydaki / yer ve kişi adlarını söylemeyeceğiz / Arif odur ki / leb demeden leblebiyi anlar / Hödük ise odur ki / Sen, bayram haftası desen, / O mangal tahtası anlar.» Nefis bir türkçe, üstün bir anlatım yeteneği ile gelişen öyküyü şöyle bitiriyor: «İşveren, artı üretim olunca ne yapacağının dersini almıştı bu olaydan. Ya sendika? O ders almamış, ama utku kazanmıştı. Arif odur ki / leb demeden leblebiyi anlar / Hödük ise odur ki / sen, bayram haftası desen / O, mangal tahtası anlar / Biz söyleriz / Gerisi, sizin izanınıza kalmıştır / sayın bayanlar, baylar!»

AKÜMÜLASYON AKÜMÜLASYON

Aziz Nesin'in «Büyük Grev» adlı öyküsü, bir öykü olmaktan çok öte. Bir gazete sayfasına sığdırılmış bir büyük ekonomi politik dersi. Zaten sanatın

ve üstün sanatçının gücü burada. Kitaplar, ciltler ve dergi sayfalarına zor sığdırılabilecek bir ekonomi politiği, bir gazete sayfasının boyutları içinde anlatabilmesinde. Eksiksiz olarak anlatabilmesinde. Bunun da ötesinde. Sahte ekonomi kitaplarıyla kafaları bozulmamış olanların, ekonomi politiği anlamak için «kitap kurdu» olmak gerektiği kompleksine düşmeyenlerin kolaylıkla ve beğeni ile okuyup anlayabilecekleri bir öykü olmasında.

«Büyük Grev» öyküsünde bir «yurtsever» iş adamı anlatılıyor. «İşte bu çook, çoktan da çook zengin yurtseverin, ülkenin her yanında fabrikaları vardı. Fabrikalarının ürettiği malları dağıtan dağıtım kurumları vardı. Dağıtımcıların dağıttığı malları satan satıcı firmalar vardı. Bankaları, şirketleri, holdingleri, firmaları, anonimleri, kollektifleri, komanditleri, daha da bilmem neleri, neleri vardı». Bu çok büyük iş adamının her telden çalan bir beyin takımı vardı: «İşçilerin nasıl daha çok çalışacaklarını araştırmak için özel uzmanlar çalıştırırdı. Sosyologlar, psikologlar, işletmeciler, işletme iktisatçıları, işletme mühendisleri, ekonomi mühendisleri, pazarlamacılar, pazarcılar, tezgâhlamacılar, daha da neler neler...»

Her büyük iş adamının bir tek «Allahı» var. Sürekli akümülasyon. Sürekli birikim. Sürekli zengin olmak. Bu, iş adamının kişisel tercihi değil. Bu iş dünyasının kutsal emri. Çünkü, bir kez büyük işadamı olunca, artık durmak mümkün değil. Durmak ölüm, demek. Ölmemek için büyümek gerek. Aziz Nesin, ekonomi politiğin bu temel yasasını şöyle anlatıyor: «Bu böylece yıllar yılı sürdü. Ama gel gör ki... Nasıl rakı denen meret, içilince, şişe içinde durduğu gibi durmazsa içenin içinde, bu sanayi denilen ve ticaret

denilen iş de, bikez işleyip gelişmeye başlayınca, durmaz öyle olduğu gibi yerinde. Çünkü durunca ölür. Çünkü, boyuna büyüyecek, şişecek ki yaşayabilsin.»

AŞIRI ÜRETİM VE PAZAR SORUNU

Sürekli üretecek, sürekli büyüyecek. Fakat üretilenler ne olacak? Üretilenleri, elden çıkarmak gerek. Üretmek kâr için yapılıyor. Ama satış olmadan, üretilenler elden çıkarılmadan, ekonomi politiğin deyimi ile, kârlar «realize» edilemiyor. Üretilen tüketim araçlarını satabilmek için biraz ücretleri ve maaşları artırmak zorunlu. Ama biraz. Ücretler ve maaşlar çok artırılırsa, kâr kalamaz. Böylece üretimin maksadı ortadan kalkar. Biraz ücretleri artıracaksınız, biraz taksitle borca bağlayacaksınız, biraz fiyatları fırlatacaksınız. Peki, bunları yapmakla fabrikatörlerin şişme hızı arasında bir uyum sağlanabilecek mi? Aşırı üretim ortaya çıkmayacak mı?

Söz Aziz Nesin'in: «O çok zengin işadamının yüz üreten fabrikaları bin üretir oldu. Bin üretenler yüzbin üretti. Sanmayın yetti. Yüzbinken üretim, milyon üretti. Halk da, tüketti ha tüketti. İşadamının fabrika malları arttı da arttı. Ama sanmayın yetti. Milyon üreten fabrikalar yüzmilyon üretti. İşadamının malları arttı da arttı. Ama halk? Halka yetti. Halk tüketemedi, yetti. Halkın tüketimi, fabrikaların üretimine yetişemedi.» Halkın tüketimi fabrikaların üretimine yetişemeyince ortaya sorunlar da çıktı. Çünkü stoklar birikti. Birikenleri başka ülkelerin halklarına satmak düşünülebilirdi. Çok zengin işadamının beyin takımı da böyle düşündü. Ama acı gerçek ortada idi: «Dış pazarlarsa çoktan kapışılmıştı. Yeni ilişkiler kurmak için, hükümet de çok becerik-

sizdi. Biz bu hükümeti bunun için mi hükümet yaptık? Gösteririz biz onlara... Evet, görecekler.. Hele bir görsünler...»

ZİBİDİ YAZAR VE YAMAN SENDİKACILAR

Kapitalizmin bunalımı işliyor, stoklar birikiyor. Hükümet, çaresiz. Yeni hükümet formülleri aranabilir. Ama zaman alacak. İşadamı bekleyemez. İşadamına acil çare gerek. Üstelik işadamı tek değil. İşadamları içiçe. Birbiri ile kenetlenmiş. Bu kenetlenmeyi de Aziz Nesin şöyle anlatıyor: «O çok uygar ülkenin işadamları, bu işadamının batmasını istemezlerdi. Çünkü alacakları vardı, ortaklıkları vardı, komisyonları vardı, verdikleri krediler vardı, yani bağları vardı.» Böylesine birbirine bağlı işadamlarının çaresiz kalması düşünülemezdi. Böylesine işadamlarının bağlarının yanında yakınları vardı. İşadamlarının yakınları çare oldular. Çare oldular. «Büyük Grev» başladı.

Aziz Nesin «bir zibidi yazar çıkmıştı ortaya» diyor. Devam ediyor. «Aman etmeyin, eylemeyin... Bu sıra grev sırası değildir, tam işverenin dişlerinin sökületeceği sıra, siz greve giderek onun ekmeğine yağ sürüyorsunuz, aman haa, oyuna geliyorsunuz, hem de kendi oyununuza... Grev işçinin tek silâhıdır ama, kendisini öldürmeye değil..» diyor, zibidi yazar. Aziz Nesin, yine, devam ediyor. «İyi ki yaman sendikacılar ağzının payını verip susturdular. Gidi hayın, gidi işçi düşmanı, gidi grevkırıcısı seni!»

GEBE OLANLAR VE «BÜYÜK GREV»

«Büyük Grev» büyük destek gördü. Öyküde desteğinin bir bölümü şöyle yazılıyor. «Büyük işadamı-

nın buyruğuyla her fabrikadaki işveren temsilcileri, sözde greve gidilmemesi için çalışıyorlar, ama öte yandan yine büyük işadamının dolaylının dolaylısı etkisiyle, gazeteler, filmler, radyolar, televizyonlar, işçileri haklı buluyor ve grevi destekliyor.» İşçiler, hasretini duydukları silâhlarından birisi olan grev silâhına sarılıyorlar. Ekonomik haklarını almak için. Grevin bir okul olduğunu bildikleri için. Bunu sezdikleri için.

İşçiler heyecanlı. İşçiler coşkulu. İşçiler hem coşkulu hem de biraz buruk. Son zamanlarda bu sendikanın işçileri biraz buruk olmaya başladılar. Biraz sezmeye başladılar. Bu yüzden bu grevde gebe kadınlar kocalarına destek oldular. Aziz Nesin, bu saf coşku ile deneyimlerinden kaynaklanan burukluğu anlatıyor: «İşçiler, kazan kaynatıyor, kendileri için yemek yapıyorlardı. Grev nöbetçisi işçilere, eşleri, çocuklarını ellerinden tutmuş yemek getiriyorlar, sevgi getiriyorlar, yüreklerine güç getiriyorlardı. İşçi kocalarına gelen kadınların kimi gebe, kiminin kucağında ve elinde bebe, öyle geliyorlardı. Karıkoca işçi olanlar grev nöbetini birlikte tutuyorlardı. Hem gebe, hem kucağında, hem elinde bebe bir kadın, grev nöbetçisi kocasına «Dayan adamım, diren adamım, arkanda ben varım!» diyordu.»

«Büyük kentin varlıklı kadınları, özel arabalarına binip grev yapan fabrikaların önlerine gelmişler, bu çok görkemli grevi seyrediyorlardı ve o olağanüstü görkemli görünümden pek çok duygulanıp ağlıyorlar, kimi ipek, kimi kâğıt mendiliyle gözlerini, burunlarını siliyorlardı.» Büyük işadamının kızı, gelini, damadı da grev yerlerine gittiler. Çok duygulandılar. Büyük işadamı kızını, gelinini, damadını «insanlıklarından» ötürü kutladı. Büyük işadamı, bası-

nına da memnuniyetini belli etti. Daha çok ilân verdi. Bir süre için bunalımını hafifletti. Basınını, radyosunu, televizyonunu ve «devrimcilerini» pek sevdi.

«Büyük Grev» dolayısıyla birikmiş stoklar yüksek fiyatla satıldı. Stoklar tümden erimeye başladı. Ama hâlâ stok var. İşadamının beyin takımı greve devam niyetinde. Stoklardan tümden kurtulmak istiyorlar ama beyin takımı yalnızca ekonomi biliyor. Ekonomi politik bilmiyor. Büyük işadamı ise hem ekonomi hem de politika biliyor. Beyin takımına şöyle diyor: «Stokların erimesini beklersek, sendika daha önce eriyip gidecek. Böyle bir sendikayı ben sonra nerede bulurum? Her artı üretim çoğaldığında bana gerekli bu sendika...» Büyük işadamı, borçlu kalmak istemiyor. Kendi yardımına koşan sendikadan yardımını esirgemiyor. Büyük Grev'in sonu geliyor.

Aziz Nesin, dört beş cilde sığdırılabilecek bir ekonomi politiği, bir gazete sayfasına yazıyor. Ustaca. Aziz Nesin'in bu öyküsünü, gazeteden kesip arkadaşlarına okutan aydınlar gördüm. Aziz Nesin'in bu öyküsü çok okunacak.

12 Aralık 1977 günlü Politika gazetesinde şu yazı çıktı :

AZİZ sen NESİN?

M. Ferit Göktayoğlu
(Arçelik Grevci İşçi)

İnsanların dışında, canlılara ve cansızlara sorulamayan bir sorudur. İnsanların insanlara sorulurken çok dikkat edilmesi gerekir. Sokaktaki bir vatandaşa NESİN diye sorulduğunda önce afallar, sonra adamın yüzüne şöyle bir bakar, kaçık der ve yoluna devam eder. Yolda giderken şık giyimli, kısa boylu tıknazca bir adamın arkasından seslenirseniz NESİN diye ve bu zat dönüp bakarsa işte bizim bahsedeceğimiz zat-ı muhterem bu şahıstır.

Sağolsun, Trikopis, Hitler dururken Napolyon'un ordularına benzetmiş biz grevci işçileri. Grev çadırlarımıza, grev barakalarımıza, grev kondularımıza dil uzatmaya cesareti nereden bulduğunu merak ediyor insan. Görülüyor ki, sermaye sınıfı çok sıkıştığı günlerde ücretini arttırmış kalemşörlerin. Napolyon ne demiş: Para...

PARA - PARA

Ücreti o kadar büyük ki anlaşılan, stokları incelemek zahmetinde bile bulunmamış. Greve çıkacağımız günlerde aranan buzdolabı, çamaşır makina-

sı, markası Arçelik'ti. Bundan haberinin olmaması çok doğal. Arçelik mamülleri daha banttan iner inmez satıldığından stok yapmaya vakit bile kalmaz. Ülkemizde en çok işçiler, emekçiler tarafından okunan, hatta birbirlerine hediye edilen bu bayın işçi sınıfı mücadelesinin çok gerilerinde kalması, ilerici demokrat bile olsa, sermayeye kalemşörlük yapması çok acı.

Bu kalemşörün adını grev ziyaret listelerinde görmek mümkün değil. Hele köylülerin, emekçilerin, kadınların, gençlerin, hatta hürriyetleri kısıtlı mahkûmların yanında dayanışma kampanyalarında, asla!..

İşçi sınıfımız köylüsü, kentlisi, emekçi halkımız ağır ekonomik ve siyasî baskı altında inim inim inlerken, yağma düzenini ayakta tutmaya çalışan, yolsuzlukların, cinayetlerin, bilim ve özgürlük düşmanlarının yeri belli: Parababalarının yanı. Kiralık katili olmak veya kalemşörü olmak fark etmez.

Ama, gene de davet ediyoruz.

Gel de gör, kaya gibi sağlam grev barakamızı; sıcak çayımızı iç, öğle vakti gel de, yemeğimizi ye; şampanyasız, havyarsız. Havuzdaki özgür ve karnı tok kırmızı balıklar sana bazı şeyler anımsatabilir belki. Akşama kalırsan «Çarli'nin Melekleri»ni beraber izleriz. Bu arada birkaç işçi marşı dinlersin; eksik kültürüne ilâve. Bütün grevciler sana UDC'yi anlatır, aklına gelir de sorarsan. Terlersin, çıkar paltonu kazağını, bizler gömlekleyiz ama dışarıda kar yağıyor.

İşte bay NESİN, neye benzeteceğimi şaşırdım. Bizler altı ayı aşkın grevcileriz. Sınıf savaşımı veriyoruz. Halk, onur, namus mücadelesi bu. Sloganımız ise hep aynı. DGM'yi ezdik sıra MESS'te. Şimdi sen söyle NESİN? Neye benzersin?

GREVCİ İŞÇİYE YANITIM

Şık giyimli, kısa boylu, tıknazca bir adam... Şık giyimli! Bu, benmişim. Yaşamımda ilk kez birisi bana, şık giyimli olduğumu söylüyor. Teşekkür ederim. Bu işçinin beni ne denli tanıdığı belli.

Beni grev yerinde yemeğe çağırıyor. Ama şampanyaları, havyarları yokmuş. Hayır, olmaz. Alışmamışım, şampanyasız, havyarsız yiyemem. O grev yerinde akşam TV'de Çarli'nin Melekleri'ni birlikte seyredermişiz. Çarli'nin Melekleri'ni seyreden grev işçisi... Hani ne demişler:

Mehmet gitti askere
Allah akıllar vere
Onda bu kafa varken
Zor alacak **tezkere**

Çarli'nin Melekleri'ni seyrederse, hem işverenden, hem de kendi kurnaz yönetmenlerinden daha çoook kazık yer.

Bu arada bikaç işçi marşı dinlermişiz de, eksik kültürüme ek olurmuş.

İlkokula giden çocuk, öğretmeninden, suyun buğulaşıp bulut, bulutun da yağmur olup yere düştüğünü öğrenince, babasının bunu bilmediğini sanarak, bir keşifmiş gibi sevinçle bu bilgiyi babasına akta-

rır. Bu sevimli grevci işçi de, beni işçi marşı dinlemeye çağırıyor... Bizim bu marşları, çok yıllar önce, hem de grev yerinde değil, cezaevi koğuşlarında söylediğimizi, hatta bir ihbar üzerine (başgardiyanın ihbarı) topluca arkadaşlarla Entesnasyonal marşını söylüyoruz suçlamasıyla Ağırceza mahkemesine verildiğimizi, Nefi Demirlioğlu gibi adalet tarihimizde çok değerli bir ağırceza başkanı olarak yeri bulunan bir yargıcın ve yargıçlar kurulunun önünde ne zorlukla beraet edip, çektiğimiz hapislik üstüne bir hapislikten daha kurtluduğumuzu, bu grevci işçi nerden bilsin. Bu toz duman, bu kargaşalık içinde kim kimi bilip tanıyor ki... Herkes, herşeye yeniden başlanıldığını sanıyor. Biz o marşları cezaevlerinde çoook söyledik, çok da marşlar yazdık. Biz, o dar boğazlardan yaralar alarak geçmiş olmasaydık, şimdi bu grevci işçi, o işçi marşlarını zor söylerdi.

Neler çektikse, daha neler çekiyorsak, ve daha da neler çekeceksek, hepsi helâl olsun. Bakınız, bu çektiklerimize karşı, grevci işçi «Aziz, sen Nesin?» diye sorarak beni ödüllendiriyor. Ve O'nun bu sorusu, kandırılmış işçilerin sloganı oldu. Maden-İş'in Spor ve Sergi Salonu'ndaki bir toplantısında da, bir sendika yönetmeni konuşurken, bu konuşmanın doğrultusundaki coşkuyla ordaki işçiler hep bir ağızdan «Aziz Nesin, sen nesin?» diye bağırmışlar. Benim ne olduğumu, benden değil, başkalarından öğrenin. Biraz da bu yazılarımdan öğrenebilirsiniz. Ancaaak, «Aziz Nesin, sen nesin?» diye işçilerin bağırdığı o toplantıdaki konuşmacı sendika yönetmeni, bana iki tanıdığıyla haber gönderiyor: «Bağışlasın. Benim niyetim, Aziz Nesin için bağırtmak değildi. Ben Aziz Nesin'e karşı değilim.»

Yine o Spor ve Sergi Salonu'ndan, Maocu'ların

bir toplantısında da, bir genç şair «Biz burda Filistin Kurtuluşu için toplantı yaparken, Aziz Nesin yahudi yazar Efraim Kişon'u Türkiye'ye davet etti ve şimdi havaalanına O'nu karşılamaya gitti...» diye baştan sona her sözcüğü yalan olan, ama yığını kışkırtıcı bu sözle, orda bulunanlara «Aziz Nesin'e yuuu!» diye bağırttırmıştı. Ve daha geçenlerde, kurucuları arasında bulunduğum ve ilk kez Türkiye'de yapılmış olan Barış Gecesi kurulu başkanlığı da yaptığım Barış Derneği'nin düzenlediği çağrılısı olduğum Nâzım Hikmet gecesinde, kimileri hep bir ağızdan «Aziz Nesin, sen nesin?» diye bağırdılar. Yani bu grevci işçi, görevini yaptı.

Gerçekten benim ne olduğumu öğrenmek istiyorlarsa, nasıl olsa bugün, benim bu dünyada bulunamayacağım bugün, polisteki, MİT'teki, mahkemelerdeki, askerî mahkemelerdeki dosyaların, belgelerin, kanıtların açılıp açıklanacağına inanıyorum, bugün bunca yazımdan, savaşımımdan, 67 kitabımdan ne olduğumu öğrenemeyenler, o zaman daha iyisini öğreneceklerdir.

Üzülmediğimi, saldırılara aldırmadığımı söylersem yalan olur. Bugün bir işçi — kandırılmış bile olsa — bana «Sermaye sınıfı çok sıkıştığı günlerde ücretini arttırmış bir kalemşör» diyebiliyor. Napolyon «PARA - PARA - PARA» demiş. Ve bu grevci işçi benim yerimi şöyle belirliyor:

«....yağma düzenini ayakta tutmaya çalışan, yolsuzlukların, cinayetlerin, bilim ve özgürlük düşmanlarının yeri belli: Para babalarının yanı, onların kiralık katili veya kalemşörü olmak farketmez.»

Haydi bir işçi, şu yada bu nedenle, bunları yaz-

dı, böyle yazıları gazetede yayımlayabilen gazete sorumlusunun nasıl bir kişiliği olduğunu belirlemeyi de okurlarıma bırakıyorum. Bu işçi ve onun gibiler, birazcık uyansalar da, kendi paracıklarıyla kurulmuş o gazetenin, kimi ve kimleri zengin etmek için batırılmakta olduğunu görseler ve kendi paralarının hesabını sorsalar, kendileri için, ne iyi olur.

Beni, kiralık katillerle aynı olan bir sermaye kalemşörü gösteren grevci işçinin bu sözlerine yanıt bile vermeyeceğim. Yalnız şu denlisini söyliyeyim: Salt «Böyle Gelmiş Böyle Gitmez» adlı özgeçmişimi anlatan yapıtımda zamanı gelince, kişi adlarıyla, belgelerle anlatabileceğim öyle olaylar var ki, işte zaman bu grevci işçi, çoklarının başını döndürecek paraları, olanakları, nasıl elimin tersiyle ittiğimi ve bu önerilerde bulunanları nasıl aşağıladığımı öğreneceklerdir. Bu alçakça önerilerden sonuncusu, daha yakınlarda yapılmıştır. Yapanlar, yalan ve iftiralarla beni durmadan aşağılamaya çalışan bir örgütün temsilcileridir. Onlar bana düşman. Ama kendilerinden olsam, en büyük dostları olacağım. Onların dostlukları da, düşmanlıkları da, özel hesaplarına göre hemen değişiverir.

Dostları olursam, kalabalıkları bana «Yaşa!» diye bağırtırlar, düşmanları olursam «Aziz Nesin, sen nesin?» diye bağırtırlar. Ama ben gerçeğin, yani halkımın ve işçi sınıfımın dostuyum. Sermaye sınıfının parası mı? Daha geçenlerde Ankara'da devletin bir yüksek görevlisine tanık önünde, «Devletin parası bizi satın almaya yetmez. Bu nedenle korkumuz yok!» demiştim.

Bu grevci işçi, yazısında çok önemli bir noktaya değiniyor: İşverenin fabrikalarında stok mal bu-

lunmadığı... Yani Büyük Grev'in artı üretim yüzünden çıkmadığını söylüyor.

Bu çok önemli noktaya, Bay Süleyman Üstün de ikinci yazısında değindiği için, yanıtımı ikisine birlikte vereceğim.

12 Aralık 1977 tarihli Vatan gazetesinde şu yazı yayınlandı:

AZİZ NESİN'İN HİKÂYESİ

Kemal SÜLKER

Pazar günü oyumu sandığa atmaya gittiğimde upuzun bir kuyruk vardı. Herkes oyunu kullanmak için sıradaydı. Bir semtin insanlarıydık. Selâmlaştıklarımız, birbirimize sevgi ve saygı duyduklarımız, şöyle bir tanışıklığımız olanlar vardı. Çoğu da benim VATAN'da yazdığımı biliyordu. Zira zaman zaman Vatan'ın politik çizgisiyle uyumlu sohbetler yapar, karşılıklı görüş alış-verişinde bulunurduk. Pazar günü oy kuyruğunda iken bir emekli öğretmen:

«Aziz Nesin, harikaydı.» dedi.

«Öyledir, dedim. Gülmece konusundaki açıkoturumda kimse gülmedi ama...» diyesi oldum.

«Orası öyle, dedi, ama cumartesi günü ödül alacak yeni bir şaheser yarattı...»

Yanımızdaki Elektrik Bilimi Doçenti arkadaş:

«Kusura bakmayın, ben hergün Vatan alamıyorum, ama kızım gösterdi. Aziz Bey'in yazısını, üstüne daha iyisi yazılamayacak kadar mükemmeldi...» dedi.

«Evet, öyleydi... Zaten Aziz Nesin, hâlâ Türkiye'nin değil, dünyanın en önde gelen gülmece yazarı. Bunu güncel olayların derinliğine inişindeki ve Türk diline olan egemenliğinin etkisi var...»

Biraz daha yaklaştık sandığa... Evinde yardımcıları olan, bir elini sıcak sudan soğuk suya dokundurmayan bir «Hanımefendi» öteki sandığın kuyruğundayken bana :

«N'olursunuz, dedi, Aziz Nesin Beyefendiyi görürseniz...» dedi.

«Bu çarşamba görüşeceğiz, dedim, ya Ankara'da buluşacağız, ya da İstanbul'a dönüşünde konuşacağız.. Bir emriniz mi vardı?» yanıtını verdim.

«Lûtfen, lûtfen tebriklerimi, saygılarımı bildirin. Bir okuyucunuz, Erenköy'den sizden zaman zaman kitap rica eden Süheylâ dersiniz... Cumartesi günü oğlum bir Vatan getirmişti. Orada bir yazısı vardı... Hârikaydı... Ama gülmedim. Gülmedim, evet... Ağlayasım geldi...»

Sıra oy vermeye geldi. Görevimi yaptım, eve dönünce, o ana kadar okumaya fırsat bulamadığım yazıyı aldım. Çok değerli başkanımız (TYS Genel Başkanıdır Nesin) Büyük Grev başlıklı bir sayfalık yazısında bir grevin, çıkarcı bir sendikacının elinde, bu güçlü ekonomik mücadele aracının ne hâle düştüğünü çok güzel bir şekilde dile getiriyordu. Bir cümlesini aktarayım büyük gülmece ustasının :

«Artı ürünle dolmuş taşmış ambarlar mambarlar, depolar mepolar, ardiyeler mardiyeler boşalmaya başladı. Mallara yüzdeyüz zam yapılmıştı. Satılmayan mallara pazar bulunmuştu. Temsilciler, dağıtıcılar, satıcılar sevinmişti. Halk, mal var diye daha çok sevinmişti. Büyük işadamı, yağmur gibi para yağdığı için, hem de fabrikalar çalışmadan, işçileri çalıştırmadan, durduğu yerde paralar yağdığı için hepisinden çok sevinmişti. Aradabir, malların gönderilmesi kısılıyor, piyasa denetleniyor, yeniden bir zam daha yapıldıktan sonra mallar gönderiliyordu.

Uzmanlar hesapladılar, o denli büyük stokları vardı ki, daha üç yıl fabrikalar çalışmasa, piyasanın gereksinmesini, kolaylıkla karşılarlardı; hem de üstelik her altı ayda bir yeni zamlar yaparak...

Üç yıl bu... Sendika üç yıl dayanamazdı. Büyük işadamı, bu grevle kaç yandan birden kazanmıştı. Biiir, satılmayan birikmiş masallarını satıyordu. İkiii, istediği zammı yaparak kazancını artırıyordu. Üüüüç, fabrikaların canı yok mu, makineler dinleniyor, bakımdan geçiyor, onarılıyordu. Döööört, işçilere gündelik ödemekten de kurtulmuştu. Beeeş, en önemlisi de işte buydu, sendikayı batıracaktı, çünkü grev kararı alan sendika, grevdeki işçilere gündeliklerini ödemeliydi ki, sendikanın parasını kuruşuna dek bilmekteydiler, bir yıl bile dayanamazlardı. Bu sendika, Allah'ın iznü keremi ile yıkılacaktı.»

Hikâyenin devamını okumak isteyenler, Vatan gazetesinin 3 Aralık 1977 Cumartesi günkü sayısını bulabilirler.

Ben bazı gerçekten işçiden yana sendikacıların yerinde olsam, Aziz Nesin'den izin alır, bu hikâyeyi çoğaltır, üyelerime gönderirim.

YANITIM

Bay Süleyman Üstün, Maden-İş'in MESS'e karşı grevinde, fabrikalarda artı üretim olmadığını, tersine (araba, buzdolabı, televizyoon gibi) mal sıkıntısı bile olduğunu söylüyor. Oysa «Büyük Grev» öyküsünde ben, bu grevin işverenin çıkarına uygun düşme nedeni olarak, artı üretimi göstermiştim. Bay Süleyman Üstün, bundan, benim yanlış neden gösterdiğimi, neden yanlış olunca da, zorunlu olarak sonucun da yanlış olacağı sonucunu çıkarıyor.

Herşeyden önce Bay Üstün, «Büyük Grev» öyküsünde neyi anlattığımı anlayamamıştır. Bu öyküde, yalnızca son Maden-İş grevini anlattığımı sanıyor. Kaç kez yazdım, öyle değil. Bu, son Maden-İş grevini de içine alan, daha çok işverenin çıkarına uygun düşen bütün grevleri anlatan bir öyküdür. Ve bu öyküde, bir grevin işçiden çok işverenin çıkarına yarama nedeni olarak artı üretimi gösterdim. Ama diyelim ki, bu son Maden-İş grevini anlatmış olsaydım, esasta ne değişirdi? Bu kez de, bu grevin işçiden çok işverenin çıkarlarına uygun gelişinin nedenleri olarak şunları sıralayacaktım:

1 — Hammadde yokluğu ve sıkıntısı.

2 — Döviz dar boğazı, dış kredi kaynaklarının sınırlanması.

3 — Enerji kısıntısı.

4 — Vee, yine artı üretim.

Maden-İş'in son grevinin, işçiden çok işvere-

nin çıkarına uygun gelişinin başlıca nedenleri işte bunlardır.

Fabrikaların mal üretmek için ham madde bulamayışları, ham madde ithal edilmemesi, (özellikle montaj endüstrisi için), üstelik belli ve belirsiz zamanlarda enerji kısıntısı, fabrikaları çalışamaz, yada kapasitesinde çalışamaz duruma düşürmüştü. Çalışamayan yada kapasitesinde çalışamayan fabrikaların mallarında (araba, buzdolbı gibi) elbet talep, arzudan çoktu. Son biriki yıldanberi işverenlerin, özellikle de sanayicilerin, daha çok CHP yanlısı görünmeleri, CHP - AP koalisyonu istemelerinin nedeni, bu ortak iktidarın sıkıntılarına umar, sorunlarına çözüm getireceği umuduydu. Çalışamayan yada kapasitesinde çalışamayan fabrikalarda işçinin greve gitmesi, işçinin mi, işverenin mi daha çok işine yarar? Yani ben öykümde, herhangi bir grevin, işçiden çok işverenin çıkarına uygun gelmesinin nedeni olarak, artı üretimi değil de, ham madde yokluğunu, ithal zorluğunu, dövizsizliği, enerji kısıntısını göstermiş olsaydım, esasta (yani, bu grevin işçiden çok işverenin çıkarına uygun geldiğinde) ne değişirdi? Kaldı ki, yine bu son MESS'e karşı Maden-İş grevinde, artı üretim de, bu grevin daha çok işverenin çıkarına uygun gelme nedenlerinden biridir. İşçileri grevde olan fabrikalar arasında, artı üretimi olan (parça, kimi çelik eşya, bisiklet, tel çivi, kimi döküm eşyası, ısı eşyası gibi) fabrikalar da vardı. Üstelik artı üretim, yalnızca fabrikada toplanmış değil, her basamaktaki satıcılarda da toplanmış bulunuyordu.

«Büyük Grev» adlı masal-öykümde, benim ille de son grevi yazmış olduğum üsteleniyorsa, o zaman - kendilerine göre - nedeni yanlış değil, eksik göstermişim demektir.

Düşündüm: Gerçekten de, sözkonusu masal - öykümde, grevin işçiden çok işverenin işine yaramış olmasının nedeni olarak, yalnızca artı üretimi değil, ham madde yokluğu, ithal zorluğu, döviz dar boğazı, enerji kısıntısı gibi başka nedenleri de eklemiş olsaydım çok daha iyi olurdu. Bana bunu da anımsatmış oldular.

«Büyük Grev» adlı masal-öyküm, bütün bu tartışmalar yüzünden, artık bir belge niteliği kazanmış olduğundan, bu öyküyü kitabımın bu basımına ilk yazdığım biçimiyle, hiç değiştirmeden aldım. Ama kitabımın bundan sonraki basımlarında, herhangi bir grevin işçiden çok işverenin çıkarına uygun gelmesinin nedenleri olarak, artı üretimden başka, ham madde yokluğunu, ithal zorunluğunu, döviz sıkıntısını, enerji kısıntısını da ekleyeceğim.

Bu öyküyü, Bay Süleyman Üstün ve öbürleri, yalnızca son grevi anlatan bir öykü olarak anlamışlarsa, bana bu denli sövüp sayacaklarına şöyle bir eleştiri getirebilirlerdi:

«Grevin daha çok işverenin çıkarına uygun gelmesi nedeni olarak yalnızca artı üretimi göstermişsin. Oysa ham madde yokluğu, ithal zorluğu, döviz sıkıntısı, enerji sıkıntısı gibi daha biçok nedenler de, bu grevin daha çok işverenin işine yaramasına etken olmuştur. Bu bakımdan eksik yazmışsın, az bile yazmışsın!»

Bay Süleyman Üstün! Bir öykü yayınladım diye, Politika gazetesinde bana bunca saldırı yapıldı. Beni de isteristemez, bu saldırılara yanıt vermek zorunda bıraktınız. Şimdi, soğukkanlılıkla uzun uzun düşününüz: Sonuçta zararlı çıkan kim oldu? Ben mi, siz mi, yoksa tuttuğunuz takım mı?

17 Aralık 1977 tarihli Politika gazetesinde Aydın Engin şunları yazdı :

Önceki gün «kuyruğunu işçi sınıfı çiğnemiş aslanlar»dan söz etmiştik bu köşede. Bugün bazı «hacı»lardan söz edeceğiz. Koltuk altında «haç» saklayan hacılardan sözedeceğiz, çünkü koltuk altlarına kadar uzanan maskelerini sıyırdılar. «Sınıfdaş»larıyla buluştular.

Bu köşeye aktardığımız kupürlere dikkatle bakın.

Biri Aziz Nesin'den. Ona artık lâfımız yok. Bir Arçelik işçisi geçtiğimiz gün Politika'nın altıncı sayfasında ona işçi sınıfı adına sordu önce: «Aziz sen Nesin?» dedi. Sonra da cevabını verdi. Bize artık söz düşmez.

Sönmezsoy, Tercüman'ın işçi konularına ayrılan bölümünün yazarı. Ayrıca o sayfanın düzenlenmesinin de başlıca sorumlusu. İyi gazeteci. Yani tekelci sermayenin çıkarını savunan gazeteci olarak istihbarat ağını iyi kurmuş, bal alacağı çiçekleri iyi bellemiş. DİSK'in içinden kendisine «istihbarat» kaydıracak ajanlar bulmuş. Eh, istihbaratı aldıktan sonra da onu çarpıtmak, tekellerin çıkarına uygun bölümlerini abartıp, uygun olmayan bölümlerini törpüleyip gazeteciliğini sürdürmek kolay...

Sönmezsoy'dan aldığımız kupürde aynen şöyle yazıyor :

«MESS grevleri ile ilgili olarak bizim pek çok yazımızda vurguladığımız hususları, 5 Aralık tarihli Vatan gazetesinde mizah yazarı Aziz Nesin hikâyeleştirmiştir. Bu hikâyesinden dolayı şımartılmış TKP'li sendika liderleri, bu solcu yazara hücumda yarış halinde olup, kendisi için «ölümlerden ölüm beğen» demektedirler... Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar sözünü bir defa daha teyit eden bu gelişmeye işaret etmekle yetinelim...»

İyi mi? Adam keyfini çıkarıyor ve «İşaret etmekle» yetiniyor.

Biz de yetinelim bari. Sınıf savaşımında Nesin - Küçük - Sülker - Sönmezsoy gibi yazarların tuttuğu safın böylesine ayan beyan olması ile yetinelim ve «Allah muhabbetlerini artırsın» diyelim.

Gerisi... Gerisini işçi sınıf düşünür artık. Buna kimsenin kuşkusu olmasın.

★

Aydın Engin'in yazısından bu bölümü aktarmakla yetiniyor, O'nun bu yazısını yanıt vermeye değer bulmuyorum. Ben de O'nun gibi «Gerisini işçi sınıfı düşünür artık...» diyorum. Ve ekliyorum: Yalnız düşünmekle yetinmez işçi sınıfı, gün gelir hesap da sorar: «Benim örgütüm için verdiğim ödentilerimden toplanan paraları, kimler, nerelerde, nasıl harcadı?» diye...

19 Aralık 1977 tarihli Yankı dergisinde şu yazı yayınlandı:

SUÇLANAN ÖYKÜ

Türkiye'de Aziz Nesin adını bilmeyen yok. Mantığa aykırı düşen herhangi bir olayla karşılaşan herkesin kullandığı bir deyiş var:

«Tam Aziz Nesin'lik».

Gülmece yazarı Aziz Nesin 63 yaşında. Yaşı kadar kitabı var. Kitaplarının Türkiye'deki basım sayısının iki milyonu bulduğu kestirimleniyor. 19 dış ülkede yayımlanan eserlerinin basım sayısı bu sayıya dahil değil. Öyküleri 24 dile çevrildi. Dış ülkelerde düzenlenen gülmece öyküsü yarışmalarında birincilik ödülleri kazandı. İki kez ALTIN PALMİYE, bir kez ALTIN KİRPİ, bir kez KROKODİL ödülünü alan Aziz Nesin oyun da yazıyor. 1968'de üç Karagöz oyunuyla Karacan Armağanı Birincilik Ödülünü, 1969 yılında da çiçu adlı oyunuyla Türk Dil Kurumu ödülünü kazandı.

Bir eleştirmen Aziz Nesin için şöyle diyor: «Bu doğurgan kalem, toplumun bütün güçleriyle saldırısına uğradığı halde bütün yaşam sınavlarından yüz akıyla çıkıp hep kendini aşarak - zorla - okura giden kapıları açar.» Aziz Nesin geçtiğimiz hafta içerisinde Vatan gazetesinde yayımlanan bir öyküsünden ötürü birkez daha sözlü saldırılara uğradı.

Nesin yeni öykülerin Vatan gazetesinde yayımlıyor. 3 Aralık 1977 günlü Vatan gazetesinde «Büyük Grev» başlıklı bir öyküsü yayımlandı. Gazetenin genç karikatüristlerinden Haslet Soyuöz'ün çizgileri öyküyü okumadan önce okuyucunun ilgisini çekiyordu. Haslet karenin bir köşesine elinde «Yaşasın Grev» yazılı pankart bulunan Vehbi Koç'u, bir köşesine de elinde «Yaşasın Grev» yazılı bir pankart taşıyan Kemal Türkler'i çizmişti. İkisinin arasında ise, grevdeki işçiler gözüküyordu.

Aziz Nesin öyküsünde, adını açıklamıyordu ama MESS Grevini anlatıyordu. Grevin işverenin işine yaradığını, Sendikanın oyuna geldiğini vurguluyordu. Öykünün sonunda işadamı toplu sözleşmeye oturulmasını istiyor, henüz stokların tamamen erimediği gerekçesiyle karşı çıkan uzmanlarına:

«Stokların erimesini beklersek, sendika daha önce eriyip gidecek. Böyle bir sendikayı ben sonra nerede bulurum? Her artı üretim çoğaldığında bana gerekli bu sendika... diyordu.

Öyküsünü şöyle bitiriyordu, yazar:

«İşveren, artı üretim olunca ne yapacağının dersini almıştı bu olaydan. Ya sendika! O ders almamış, ama utku kazanmıştı.»

Aziz Nesin'in «Büyük Grev» adlı öyküsü geniş yankılar uyandırdı. Çok kimse, yazarın ustalık dönemini belgeleyen bir ürün olarak niteledi «Büyük Grevi». Ama, özellikle Kemal Türkler'in sahibi gözüktüğü Politika gazetesinde Aziz Nesin'e karşı suçlamalara girişen bazı genç şair ve yazarların Nesin'i kınayan yazılı açıklamalarına yer verildi. Ayrıca, gazetenin köşe yazarlarından biri «Aziz Nesin'in Trajik Sonu» başlığıyla yayımlanan fıkrasında, yazarın bir gazete sayfası boyunca Maden-İş Sendikası-

na, onun yöneticilerine, grevdeki işçilere sövdüğünü öne sürüp «Değerli bir yazarın kendi eliyle, salt burjuvazi tarafından ödüllendirmek için böyle kendi ipini çekmesi çok üzücüdür» diye yazdı.

Yankı suçlamalar üzerine Aziz Nesin'le konuştu. Nesin'in Yankı'nın sorularına verdiği yanıtları bu sayımızda bulacaksınız. Nesin, öyküsünün işçi sınıfına karşı değil, tam aksine, işvereni eleştirmek amacıyla yazıldığını vurguladı.

AZİZ NESİN'İN YANITLARI

Telefonda sorduğumuz sorular aşağı yukarı şunlardı :

1 — «Büyük Grev» öykünüzde anlatmak istediğiniz neydi?

2 — Maden-İş hakkında ne düşünüyorsunuz?

3 — Bu grev kimin yararına olmuştur?

4 — Size yapılan suçlamalar üzerine ne düşünüyorsunuz?

İŞTE YANITLARIM :

Bir öykü yazılıp yayımlandıktan sonra, ayrıca o öykünün açıklanması, öyküde ne denilmek istendiğinin anlatılması gerekmez; gerekirse o öykü eksik ve kötü yazılmış demektir.

Vatan gazetesinde yayımlanan «Büyük Grev» başlıklı öykümde genellikle bütün öykülerimde olduğu gibi, ne denilmek istendiği açık - seçik anlaşılmaktadır. Anlatılmak istenen her şey anlatılmış ve ortadadır. Yani öyküm yanlış anlaşıldı filân diyecek değilim. Hiç kimse de yanlış anlamış değildir. Yalnız, işlerine ve çıkarlarına öyle geldiği için, öyküyü yanlış anlatmak isteyenler vardır.

Dahası, ben öykülerimi, kimileyin sanatımın da aleyhine olarak, ama bilinçle, gereğinden de çok

açık ve açıklamalı yazarım ki, her sınıftan, her sınıfın her kesiminden, her katmandan insanı, aydınları olduğu denli, az okur-yazarları da etkilesin. «Büyük Grev» de, masal biçiminde yazılmış böyle açık - seçik bir öyküdür. Ama bu öykü dolayısıyla bana çatanlar, saldıranlar - daha doğrusu bana saldıranları saldırtanlar - bam tellerine basılmış olduğu için, öyküde anlatıları tam tersine çevirmişlerdir. Oysa, öyküdeki yerginin hedefi kendileridir. Onların, işçilerin sırtından sağladıkları çıkarları ve politik tutkuları ve doyumsuz açlıkları uğruna, başında bulundukları işçi örgütlerini nasıl yanlışa sürüklediklerini anlatılmıştır; anlatılmakla da yetinilmemiş, eleştirilmiş ve yerilmiştir. Hedef kendileri olduğu halde, onlar şaşırtmaca için hedefi değiştirmek, işçi okurlarımızı bir kez daha yanıltmak çabasına girişmişlerdir. Onların hedef şaşırtmacalarına göre, «Büyük Grev» öyküsü işçi sınıfımıza karşıdır. Kendilerini tek başlarına bütün bir ulus sanan burjuva milletvekilleri gibi, kendilerini tek başlarına bütün bir halk sanan demagoglar gibi, bunlar da kendilerini tek başlarına işçi sınıfı sanmaktadırlar. Onların bugün işçi sınıfıyla bağları, aralarından tam 20-25 yıl önce ayrıldıkları işçilerin sırtından yüksek aylıklar almakta olmalarıdır. Onların gözünde, 63 yaşındaki Aziz Nesin, bu öyküyü yazdıktan sonra birdenbire işçi sınıfı düşmanı oluvermiştir? Hangi Aziz Nesin? Onlardan kimileri daha doğmadan, kimileri beş vakit namaz kılarak gökset ihsanlar umarken, kimileri sağcıyken, tüm yaşamını işçi sınıfına adamış ve bunu her davranış ve eylemiyle ispatlamış ve ispatlamakta olan ve daha yaşadıkça da ispatlayacak olan Aziz Nesin... Benim işçi sınıfı savaşımına katılmam, hem kökenimin, hem anlayış ve inancımın zorunlu sonucu, hem de namus

borcumdur. Buyüzden her belâya katlandım, ama hiç bir nimete kavuşmadım ve kavuşmayı da düşünmedim. Ya onlar? Sorun kendilerine:

— İşçi sınıfına hizmet eder misiniz?

İşte yanıtları:
— Maaş kaç?

Bu öyküyü yazdım diye beni birdenbire işverenlerin sözcüsü göstermelerinin nedeni, ipliklerinin pazara çıkacağı, başında bulundukları işçi örgütünü yanlışlara sürüklediklerinin işçi sınfınca anlaşılacağı ve çıkarlarından olacakları korkusudur. Bana gelince, bu dünyada var olan hiçbir kimseden, hiçbir örgütten, hiçbir kurumdan en küçük çıkar ummadım, ummuyorum da...

Gerçekten «Büyük Grev» öyküsünde, işçi örgütlerini yanlışlara sürükleyen işçi örgütü yönetmenleri denli işverenler de yerilmiştir, hattâ işverenler çok daha ağır yerilmiştir. Amacım, işçilerimizin, kıyıcı işverenle, çıkarcı yöneticileri arasında hasıl amansızca sıkıştırıldığını göstermekti. Bunu açıklamak, işçimizi uyarmak, gerçeği ortaya koymak, benim baş görevimdir. Yazar olarak kırk yıldır hep bunu yaptım. Bu çıkarcı, aşırı tutkulu işçi örgütü yönetmenleri, edebiyatçıların hep işin kolayına kaçarak, yalnızca patronların hayınlıklarını, kıyıcılıklarını, alaçaklıklarını, dalaverelerini yazmalarını isterler. Doğrusu bu yol, hem kolay, hem de bol alkış alan bir yoldur. Ama benim işim değil... Bikez ayıpları yüzlerine vuruldu diye, yeri göğü birbirine katmaya kalkıyorlar.

Sizden bişey öğrenmek istiyorum: Bütün yaşaminızda, bir öykü yüzünden bu denli gürültü patırtı

koparıldığını, öykünün yazarına bu denli çatıldığını, saldırıldığını hiç gördünüz mü? Böyle bir örnek daha anımsıyor musunuz? Yalnız onların bu yaygaraları bile, öyküdeki anlatılanların doğruluğunu ve yerginin hedefini bulduğunu göstermeye yeter.

Politika gazetesinde bana salvo ateşine geçtiler. Neden? Çünkü, suçluların telâşı içindedirler de ondan... Yazdığım bu öyküde onlar, suçüstünde yakalanmışlardır. Çığlıkları bundandır. Yoksa, bu denli yaygaranın, şamatanın başka anlamı olabilir mi?

Söz uçar, ama yazı kalır. «Büyük Grev» öyküsü yazılmış, yayımlanmış, ortada duruyor. İşçi sınıfı aleyhine mi, lehine mi, yoksa işverenlerle kimi işçi yönetmenlerinin aleyhine mi? Okuyan anlar bunu.

Saldırıların kesileceğini sanmıyorum. Şimdilik işçi sınıf düşmanı, işveren sözcüsü ilân ettiler, onlarda çalacak kara daha çoktur. Ama başlarını sert yere çarptılar. Bu çığlıkları da, bu öyküyü yazmakla, tam zamanında ve yerinde bir görev yaptığımı, bu türlü öyküleri daha da çok yazmam gerektiğini ortaya koyuyor. Yazacağım da, işçilerimiz bu asalakları sırtlarından atana dek... Nedir işçimizin çilesi! Biyandan sermaye sömürüsü, biyandan kurtarıcı diye sarıldıkları bu asalaklar...

Önemli bir noktayı açıklamak isterim. «Büyük Grev» öyküsü, somut olarak belli bir zamandaki, belli bir yerdeki belli bir olayı, belli kişileri anlatan bir öykü değildir. Ben, makale, röportaj, inceleme, gazete haberi yazmadım, öykü yazdım; masal türünde bir öykü... Yâni, bu öyküde yapılan bir genellemedir. (Ne yazık ki, bunlara bir de edebiyat dersi vermemiz gerekiyor.) Yani onların göstermek istedikle-

ri gibi, bu öyküde yalnızca, son grev anlatılmamıştır. Bu koşuldaki, bu nitelikteki bütün grevler anlatılmıştır. Daha önceleri de buna benzer grevler çıkarılmıştır.

Öykü, yalnız son grevi anlatmıyor, ama yapılan genelleme içinde, elbet son grev de vardır. Öyle sanıyorum ki, öykünün amacının sanki yalnızca bu son grevi anlatmakmış gibi gösterilme yanılgısı, gazetede öykünün başına konulan iki kişinin, bir büyük işverenle, bir büyük işçi örgütü yönetmeninin resimlerinin konulmasından ileri geliyor. Bu resimlerin yapılmasını ben söylemedim. Yapıldığından haberim de yoktu. Ben de o resimleri, herkes gibi, gazetede gördüm. Hoşuma da gitmedi. Bu duygumu, gazetenin genel yayın yönetmeni Alp Kuran'a da belirttim. Genç ressam Haslet'in resimlerini çok beğendiğimden, bu yetenekli genci incitmemek için, ben kendisine ayrıca bişey söylemek gereğini duymadım.

Bu sözlerimle, öykümde, resimleri olan o iki kişiyi anlatmak istemedim, demiyorum. Onları da anlattım. Ama anlattığım, yalnız onlar değildi.

Sanırım, sorularınıza toptan yanıt vermiş oluyorum. Bir de bana, Maden-İş Sendikası'na değin düşüncemi sormuşsunuz. Hiçbir işçi örgütünün yada demokratik örgütün karşısında değilim. Hepsinin yanındayım, hepsiyle birliğim. Maden-İş Sendikası, işçi sınıfı tarihine onurla geçecek eylemlerde bulunmuş ilerici, devrimci bir işçi örgütüdür. Ama yöneticilerinin hepsi için aynı olumlu sözleri söyleyemem.

Sakın bunları, destek almak için söylediğim sanılmasın.

Özetliyeyim: «Büyük Grev» öyküsünde anlatılan olay ve kişiler, bir tek sendikanın bitek grevine, bel-

li olan şu şu kişilere indirgenemez. Bu, kesinlikle yanlış olur.

Kendileri istediler, hattâ beni zorladılar. Onlara elbet hakettikleri yanıtı vereceğim. Ama bu sıra, önceden yapmaya söz verdiğim o denli çok işlerim ve ayrıca da bizim sendikamızın o denli çok işleri var ki, hem buyüzden, hem de bütün diyeceklerini desinler, içlerini iyice boşaltsınlar diye bekliyor, yanıtımı biraz geciktiriyorum.

Vatan - 19 Aralık 1977

20 Aralık 1977 günlü Politika gazetesinde aşağıdaki yazı yayımlandı:

«BUNDAN SONRA YAZACAĞIN İLK HİKÂYEYE BİZ İSİM KOYACAĞIZ AZİZ NESİN»

Lütfü Kelleci
(Tekstil İşçisi)

Sana acıyoruz Aziz... «Sen çıkmadın çıkardılar karşıma seni» diyordu, Nâzım haine... Çıkardılar seni karşımıza, iyi etmedin Aziz, iyi etmedin.

Oysa sen, bizim karşımıza çıkanların nakavt olduğunu, ebedî yerimin tarihin çöplüğü olduğunu bilirdin.

Yoksa uyku hapı mı içirdiler sana? Büyü mü yaptılar? Belki de tılsım. Söyle ne yaptılar, söyle! Vakit henüz geç değil...

Sana acımak geliyor içimden, sayın Aziz, acımak... Dövesiye, öldüresiye acımak. Sonra dayanamayıp, bir müstahdem veya bir maden işçisi yapmak geliyor.

Ama, somut değil bunlar, somut değil. İdealizm yapıyoruz, senin kadar beceremiyorsam da tıpkı senin gibi...

Ama şimdi, yani aşağıya yazdıklarım, yani bunlar gerçek...

İlk senin yani, Aziz Nesin'in eserleri ile başladım sanıyorum öğrenmeye, neyin ne olduğunu.

Yani gezegenimizi,
Yani insanlarımızı,
Yani kahrolasıca seni,
Yani Aziz Nesin'i...

İşte böyle Aziz Bey... İlk okuduğum «İt Kuyruğu»...

Bu isim çok güzel. Şu anda bana hikâyenin dışında başka şeyler de anımsatıyor. Dilim varmıyor sayın Aziz... Ama sen anlarsın ya... Kuyruklar çoğaldı. «İt Kuyruğu», yani bu kuyruk, başka kuyruk Aziz Bey...

İşte bütün bunlar neden diye düşünüyorum?.. Sana ne oluyor?

— «Küfret onlara» mı dediler?

— «Grev kırıcılığı yap» mı dediler?

— «Yiğit sıra neferlerine söv» mü dediler?

Söyle, vakit geç değil, neden bunlar? Söyle sana ne verdiler?

Bir aferine...

Bir sırtını okşamaya...

Bir acı kahveye... NE DERSİN?

Ucuz bunlar, Sayın Aziz ucuz... Ve biz Sayın Aziz, yine okuyacağız «MERHUM AZİZ NESİN»in kitaplarını. Ve yine sahip çıkacağız o güzelim eserlere...

Ve sana diyoruz ki, yaz, yazmalısın da... Çünkü, imdat bekliyor senin gibilerden BATAN GEMİNİN KAPTANI. Ve bundan böyle ilk hikâyene başlığı biz koyalım :

«İHANETİ EZDİK, SIRA MESS'te»

YANITIM

Bu işçi, ilk kez neyin ne olduğunu öğrenmeye benim kitaplarımı okuyarak başlamış. Yapıtlarımı okuyarak, neyin ne olduğunu anlayıp bugünkü sınıfsal savaşımda yerini alan yalnız bir işçi değil, bütün bir kuşaktır. Ve şimdi de, neyin ne olduğunu yapıtlarımı okuyarak anlayan bu işçi şöyle teşekkür ediyor: Beni, tarihin çöplüğüne gömerek... Bana, dövesiye, öldüresiye acıyarak... Beni bir müstahdem yada maden işçisi yaparak...

Hızını alamıyor, bana,

— Kahrolasıca! diye bağırıyor.

Benim dileğim şudur: Bu ve bunun gibi işçilerin, yazılarımı okuyarak, neyin ne olduğunu anlamalarını sürdürmeleridir. «Büyük Grev» adlı masal-öyküm de, başta işçiler olmak üzere, bütün okurlarımın neyin ne olduğunu anlamaları için yazdım.

Acı olan şudur: «Büyük Grev» öyküme karşı Politika Gazetesinde yazan iki işçi de, bu öyküyü kendi görüşlerine aykırı buldukları için, benim ne karşılığında, sermaye sınıfına kaç paraya satılarak, ne kadar para alarak bu öyküyü yazmış olduğumu düşünmeleridir. İlk okıllarına gelen şey, para almak ve satılmaktır.

1944-1946 yılları arasında, daha yazarlık kişiliğimin tanınmadığı o yıllarda da, Emniyet Birinci Şubesi'nin (siyasî şube) Parmaksız Hamdi'si, Komiser Rüştü'sü, daha sonraki yılda Sıkıyönetim Askerî mahkemesinin başkanı olan generali ve Birinci Şu-

be Müdürü Ahmet Topal da bana aynı soruyu sorarlardı:

— Bu yazıları kaç para karşılığında yazıyorsun? Paraları hangi yabancı kaynaktan alıyorsun? Kime satıldın?

Acı değil mi, otuziki yıl sonra aynı soruyu bana, otuz yıldanberi bilinçlenmeleri için çalıştığım işçi sınıfından olduğunu söyleyen iki kişi soruyor. Oysa benim, otuz şunca yıldanberi politik çizgimde hiç bir değişiklik olmadı.

Herhangi bir insanın, elinde hiçbir kanıt, hiçbir belge yokken, bir yazarın parayla satılarak yazdığını düşünebilmesi için, kendisinin o durumda, söylediği o işi yapabileceğini gösterir.

Bu işçinin ağır sövgülerini okur okumaz, bir şaşılası duygusallığa kapılıp, birden, üç kez linç edilerek öldürülmekten kılpayı kurtuluşumu anımsadım: Beyaz Saray'da, Eminönü Halkevi'nde, Adana'da... Hele o Adana'daki beşbin kişinin iki günde üç kez saatlerce bağırdıktan sonra üstüme saldırışları, en öndeki saldırganların,

— Kelime-i şehadet getir! diye bağırmaları.

Niçindi bütün *bunlar*? Yine işçilerin kendi çıkarlarını daha iyi hesaplamaları, daha da bilinçlenmeleri için «Büyük Grev» adlı bir öykü yazdım diye, iki işçinin bana «Kaça satıldın? Kaç para aldın da bu öyküyü yazdın?» diye sormaları için miydi?

Hayır, yaptıklarımdan hiç pişman değilim. Bunca yaptıklarımı da yeter bulmuyorum. Daha alınacak çok yolumuz var.

Bütün bu uzun yanıtlarımdan, olayları da iyice irdeledikten sonra, bu iki işçimizin akıllarının başlarına gelmiş olmasını, kimin kim, neyin ne olduğunu öğrenmiş olmalarını dilerim.

20 Aralık 1977 tarihli Politika gazetesinde şu yazı yayımlandı:

İHANETİN BELGELERİ DE OKUNUR...

Özlem Özgür

(. . . . . .)

İşçi sınıfının ekonomik, politik örgütlenmesiyle birlikte, sermaye sınıfının saldırıları da başladı. İşçi sınıfı hareketi geliştikçe, kaptializmin mezar kazıcıları kapının eşiğine yaklaştıkça, bu saldırının boyutları hızla genişledi. Sermaye sınıfının, devlet güçleri kendi öz örgütleri ve ideologları ile yürüttüğü saldırılar yetmedi. Daha ince, daha kurnaz, saldırı yöntemleri geliştirildi. Herşeyde olduğu gibi, işçi sınıfı adına piyasaya sahte örgütler, sahte kişiler sürüldü... İşçi sınıfı hareketi içine alan provokatörler sokuldu. İşçi sınıfı hareketine ucundan, kıyısından sokulmuş kimi zayıf unsurlar satınalındı... Kimi ahmaklara da, şu ya da bu biçimde, solculuk adına sermayenin değirmenine su taşıttırıldı... Ve daha niceleri...

(. . . . . .)

Bu örnekleri çoğaltmak olanaklı. Bu örnekler, sanırım yeterli. Türkiye Tarihi, hem bu tür sahtekârlıkların, hem de işçi sınıfına ihanetin örnekleriyle dolu. Son örnek, Aziz Nesin. Aziz Nesin'in geçtiğimiz günlerde Vatan Gazetesi'nde yayınlan «Büyük Grev» adlı öyküsü, tümüyle bir ihanet belgesi. Bu öykü, işçi sınıfına ihanetin, geniş anlamıyla da olsa yıllarca

solculuk yapan birinin, işçi sınıfına ihanetinin bir belgesi olarak unutulmayacak. Bu konuda yeterince yazıldığı için, öykünün ya da ihanetin içeriğine girmeyeceğim...

Olayın asıl ilginç ve de sevindirici yanı, Aziz Nesin'in gerçek yüzünün ne olduğunun, «Büyük Grev» adlı öykü ile iyice su yüzüne çıkmasında. Aziz Nesin'in gerçek yüzünün ne oldduğu, belli bir süreden beri biliniyordu. Ne var ki, bunu kitlelere göstermek için, zaman gerekti. Bu öykü, böyle bir zorunluğu ortadan kaldırdı. Ve Aziz Nesin'in kimliği, gün ışığında açıklık kazandı.

Açıkçası, Aziz Nesin'in bu tavrı, hiç de şaşırtıcı değil. Peki, ya Yalçın Küçük'ün Yürüyüş Dergisinde Aziz Nesin'in bu ihanet belgesini göklere çıkarışına ne demeli? Bu da şaşırtıcı sayılmamalı. Yalçın Küçük'ün yazdıkları ve söyledikleri ortada. Yalçın Küçük'ün değişmeyen bir özelliği var. Her olaya, her harekete olduğu kadar, işçi sınıfı hareketine de orijinal bir gözle bakmak, tüm bunları salt biçim açısından değil, öz açısından da kendine özgü, orijinal bir yaklaşımla yorumlamak...

İnsan bir kez bu yola düştü mü, ister istemez Aziz Nesin örneğinde olduğu gibi, sık sık sermayenin değirmenine su taşımış olur. Evet, Sayın Yalçın Küçük, söylüyorsun ki, bu ihanet belgesi, yani Aziz Nesin'in «Büyük Grev» adlı öyküsü çok okunacak. Gerçektir. Çünkü, işçi sınıfına ihanetin belgeleri elbette çok okunur. Yalnız onlar okunmaz. Onlara sahip çıkan, onları göklere çıkaranların yazdıkları da çok okunur. Ama yalnızca bir ihanetin belgeleri olarak.

YANITIM

Kim olduğunu bilmediğim Bay Özlem Özgür'ün, bağlı ve bağımlı olduğu takımı tutma coşkusundan gözü döndüğü, buyüzden ağzından çıkanı bilmeyecek denli ağır sözler söylediği ortada. Ancak kendi takımları yenilen stadyum yaratıkları böyle konuşurlar. Diyor ki :

«..... işçi sınıfı hareketine ucundan kıyısından sokulmuş kimi zayıf unsur satın alındı.»

Bu saldırganların hepsinde ortaklaşa bir nitelik görülüyor: Satın alınmak... Parayla satılmak... kendini satmak... İlk akıllarına gelen, para, çıkar, satılmak oluyor. Bunun, bir ruhsal nedeni olsa gerektir. Elde hiçbir belge, kanıt olmadan, düşüncesi kendisininkine uymayan insana ilkten «satılmış» demek, bunu diyenin kendisinin satılmaya hazır olduğundan başka bişey anlatmaz.

Diyor ki :

«Aziz Nesin'in gerçek yüzünün ne olduğu, belli bir süredenberi biliniyordu.»

Şunu öğrenmek istiyorum: Benim gerçek yüzüm, hangi belli bir süredenberi biliniyor?

Bunu siz bilemezsiniz. Yanıtını ben vereyim: Daha önceleri de var ama, sonuncusu şudur: Sizin bağlı ve bağımlı olduğunuz takıma girmek için yapılan son yağlı öneriyi elimin tersiyle reddettiğimden ve başkanı bulunduğum Türkiye Yazarlar Sendikası'nı o takıma (sizin takıma) bağlamaya karşı geldiğimdenberi...

Hani o sizin «satın alındı» filân diye gevelediğiniz bişeyler var ya, şimdi daha açık söyliyeyim: Sizin takım tarafından satın alınamıyorum diyedir ba-

na düşmanlıkları... Bütün bu açıklamalarımdan, yanıtlarımdan sonra bile, sizin takıma girmeyi ve sendikayı ellerine teslim etmeyi kabul etsem, takımınız beni alkışlar. Geçmişte bunun çok örneklerini gördük.

Örgütün kendisi başka, örgüte egemen olan yöneticiler başkadır gibi bir yargı, toplumbilime aykırıdır. Yöneticileriyle örgüt, bir bütündür. Örgütün tabanı - varsa - bütünleşemediği yönetmenleri hemen değiştirir.

Herşey açık: Ben sizin takımın yöneticilerine karşıyım. Çünkü onlar, bireysel tutkularının kölesi olmuşlardır. Kendi bireysel tutkularının gerçekleşmesine, Türkiye İşçi Sınıfı'nı ve Türkiye halkını basamak yapmak istiyorlar. Onların bu yoldaki davranışlarını ötedenberi eleştirdiğim için (sözlü olarak) bana düşmandırlar. Ama bu düşmanlarını, her zaman aralarına almaya hazırdırlar. Sizler şimdi, bilerek yada bilmeyerek, işte bu düşmanlığın aracı, birer canlı aygıtı oluyorsunuz.

Bütün içtenliğimle dileğim, olupbitenlerin içyüzünü, iş işten geçmeden anlamanızdır.

Nâzım Hikmet'in yaşamı, bütün ayrıntılarıyla, ama gerçeklikle yazılabilse, onda hepimiz için alınacak çok dersler bulunacaktır.

Size bir küçük anımı anlatayım. Nâzım, açlık grevindeyken, Paşakapısı cezaevinden Cerrahpaşa Hastanesine kaldırılmıştı. Ziyaretine gitmiştim. Odasında yalnızdık. Daha önce, Nâzım Hikmet'in yaptığı bir haksızlık, benim de patavatsız tepkimden doğmuş, ama beni çok üzen bir olay geçmişti. Nâzım'a hayranlığım o denli büyüktü ki - bugün de bu hayranlığım artmış, eksilmemiştir - o tatsız olayın anımsanmasını istemiyordum.

Hastane odasındaki o konuşmamızda Nâzım, o olaydan sözetmeden, ama dolaylı olarak o olaya değinerek şöyle demişti:

— Boşuna sinirlenip üzülüyorsun. Senin için çıkarılan söylentiler, hiç olmazsa memleketin içinde kalıyor. Benim hain olduğumu bildiren mektuplarını, bütün partilerin merkez komitelerine göndermişlerdi.

Ben kimdim ki... Elbet dedikoduları Türkiye içinde kalacaktı.

Bilmem ki size bişey anlatıyor bu sözler?

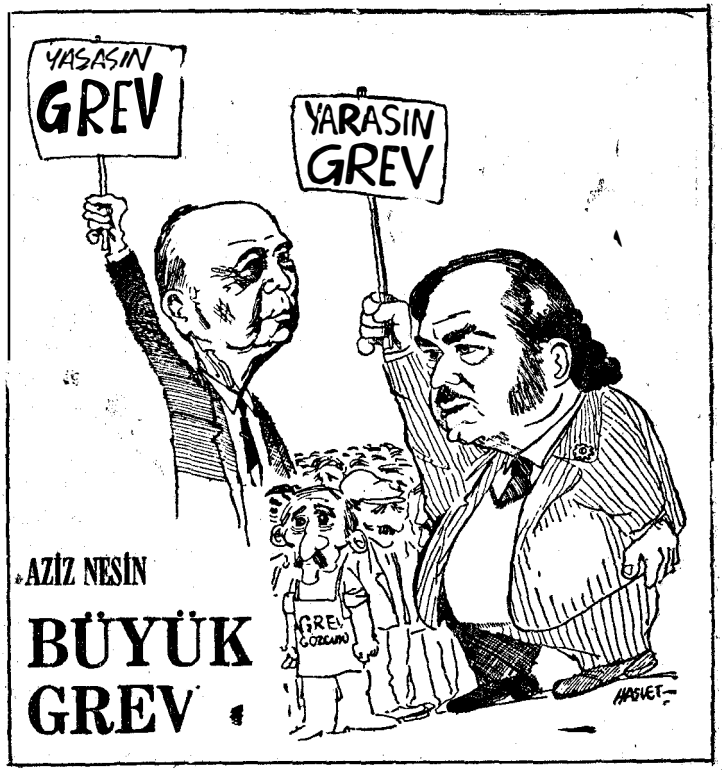
Hepimiz çok düşünmeliyiz ve özellikle biz yazarlar, daha da çok düşünmeliyiz: Niçin Nâzım partisinden çıkarıldı? Niçin sonradan baş tacı edildi? Ve niçin sonra yine edilgenliğe itildi?

Bugün bile hâlâ «Büyük şairdi ama...» deyip, Nâzım'ı haksız bulanlar vardır. Nâzım'ın önünde ders alacağı örnek yoktu. Ama bizim önümüzde bir örnek var: Nâzım Hikmet...

O takımın yönetmenlerinin yıllardanberi yaptıkları şudur: Bireysel tutkularının gerçekleşebilmesi uğrunda hiç acımasızca insanlar, özellikle gençleri kullanmak.

İşçi sınıfımızın hedefine bir adım daha ilerlemesine bir basamak olur diye tüm yaşamımı önlerine serdim, yüreğimi ortaya koydum. Ve sizler bana «işçi sınıfı düşmanı», «Sermaye sınıfına satılmış», «uşak kalem» derken, ben elbet susamazdım. Vara, yalan ve iftiralarını bu denli alçak boyutlara vardırmasalardı da, beni de bu açıklamaları yapmak zorunda bırakmasalardı.

Elimden gelebilen, yazmak, konuşmak, anlatmaktır. Gerisi size kalmış. Ama karar, elbet işçi sınıfımızındır. Zamanın ve zaman içinde işçi sınıfımızın, halkımızın vereceği karar kabulüm.

Vatan Gazetesinde yayınlanan «Büyük Grev» adlı masal-öyküm için karikatürcü Haslet bu karikatürü yapmış ve bu karikatür, masal-öykümün üstünde çıkmıştı. Görülen karikatür, öyküye ve bana saldırılarına dolaylı nedeni olduğu için, bir belge değeri kazanmıştır. Buyüzden Haslet'in bu karikatürünü kitabıma koyuyorum.

20 Aralık 1977 tarihli Politika gazetesinde Aydın Engin şunları yazdı:

(. . . . . .)

İşçi sınıfı düşmanlığı kanıtlanmış, işçi sınıfına ihaneti belgelenmiş, sınıf ve kitle sendikacılığı yerine sınıf uzlaşmacılığını savunduğu defalarca ve defalarca gözlenmiş unsurları tecrit etmek ve sol sosyal demokrasiden bilimsel sosyalizme kadar açılan demokrasi güçleri yelpazesinde yer alan ilerici güçlerin DİSK yönetimine gelmesini sağlamak günümüzde demokrasi savaşımının en önemli sorunudur.

Kemal Sürker'lerin, Yalçın Küçük'lerin, Refik Sönmezsoy'ların Büyük Ülkü Derneği yayın organının, Aziz Nesin'lerin «ortak» çabaları bu savaşımda demokrasi güçlerini zayıf düşürmek değil mi? Son günlerdeki ağız birlikleri bu özlemlerin kanıtı değil mi? Sülker'lerle, Nesin'lerle, Küçük'lerle, Tercüman'ın Sönmezsoy'unu, Büyük Ülkü Derneği'nin yayın organını aynı noktada buluşturan etken başka ne olabilir?

★

YANITIM

Bu demagojiye, değersizliğini herkesin kolayca anlayabileceğine inandığım için, yanıt vermek gere-

ğini duymuyorum. Yalnızca, geleceğe bir belge olması için, bu yazı parçasını da kitabıma almakla yetiniyorum.

Yine Aydın Engin'in 2 Aralık 1977 tarihli Politika gazetesinde çıkan «Cadı Kazanı ve Odunlar» başlıklı, bir espri yaptığını sanarak «MİT'inden İT'ine kadar» diye aşağılamalarını sıksık yinelediği yazısını, kitabıma almak gereğini bile duymadım. Dileyen, tarihini andığım Politika gazetesinden bu sövgüyü de okuyabilir.

25 Aralık 1977 tarihli Vatan gazetesinde şu yazı yayınlandı:

KİM NE ADINA?

Seyyit Nezir

İşçi sınıfının savaşım deneyleri büyüyüp geliştikçe, tekellerin saldırı yöntemleri de inceliyor, daha karmaşık, seçilmesi güç kılıflara bürünüyor. Tekellere karşı işçi sınıfı öncülüğünde tüm emekçi sınıf ve katmanların demokratik - ekonomik savaşımı da, bu çetrefil saldırıların her biçimine karşı uyanık olmayı gereksinmekte. Bu savaşımı, - işçi sınıfı eyleminin hem sağ, hem sol kanatları -, genellikle dümdüz tırmanan yalın bir çizgi olarak değerlendirme yanlışına düşebiliyorlar. DGM'ye karşı direniş, 1 Mayıs eylemleri, MESS'i «ezen» Büyük Grev, ya küçümseniyor, dahası büsbütün karalanıyor; ya da alabildiğine abartılarak, kitleleri aldatma, eylemi güç durumlara sokma pahasına, serüvenci kışkırtma ve yorumlara girişiliyor. Bu kördöğüşü, şimdilik en çok, işçi sınıfı öncülüğünü ve aydının işçileşmesini «uvriyerizm» sananlara yarıyor. Oysa işçi sınıfı sosyalistlerinin görevi, her eylem hazırlığında bütün verileri enine boyuna tartmak ve bir eylem yanlış biçimler, olumsuz eğilimlerle başlamış olsa bile, onu yönlendirmeye katılarak kazanımlarını büyütmektir. Şimdiye dek yaptıkları, yapmaya çalıştıkları da budur.

DİSK'e bağlı Maden-İş'in, 1977 genel seçimleri öncesinde başlattığı genel grev, başladığı ortamdan tutun da, getireceği kazanım ve sonuçlara varınca iyi ölçülmemiş bir eylemdir. Zamanlama yönünden sosyal demokrasiye yaranmayı, seçim sonrasında iktidar olmasına mutlak gözüle bakılan CHP'yi güç durumda bırakmamayı da amaçladığı için, «ileri demokrasi'ye doğru, bir aşama olarak, bu iktidar sağlanamayınca, Büyük Grev, umulan kazanımların birçoğunu başaramadı. UDC serüveninde olduğu gibi, ülkemizdeki demokrasi güçlerini, sosyalist birliğe giden yolu, «her soydan ve boydan tutarsızlıklar, yanlışlar»la değerlendiren, DİSK yönetimine makyavelizmle yuvalanan sendikalist partizanlık, Büyük Grev'i sosyalistlerden, emekçilerden, demokratlardan tecrit etmeyi iyi başardı ama... Hemen, «şu kadar milyon ekonomik yardım» diyecekler ama, böyle bir kanıt, onların ekonomizmlerini bir daha açığa vurmaktan başka neye yarar?

Bununla birlikte yedinci ayını yaşayan grevin, «işçi sınıfı için okul olma işlevi»ni belirli ölçülerde yerine getirdiği söylenmelidir. İşçi sınıfı sosyalistleri, grevden en geniş demokratik kazanımlarla çıkılması için elden geleni yapıyor. Ama bu dayanışma, «işçilere siyasal bilinç götürmenin ön aşamasındaki zorunluluk nedeniyle dışardan sağlanan bir destek olmayı aşmış sayılamaz. Grevin daha oldukça uzun bir süre süreceği güçlü bir olasılık olduğuna göre; işçilerin nicel ve nitel kazanımlarının en çoğa ulaşması, helesi bir yenilgiye kesinlikle göz yumulmaması için, işçilere verilebilecek hiçbir şey esirgenmemelidir. Grevin önderleri (!) bunun önüne geçmeye, bu dayanışmayı yasaklamaya, dahası saklamaya çalışsalar da!... Çünkü bu grev, maden işçilerindeki öz-

veriyi ve bu özverinin - gerekli siyasal bilinci edindiğinde - sınıf savaşımını yanlış mecralara akıtanları da altedeceğini, evet, bu gerçeği de gösteriyor.

Sınıf savaşımına ve sosyalizme ilişkin temel gerçekleri görmemekte üstün yetenekleri (!) olanlar, DİSK içindeki yıkıcılıklarını TÖB-DER'e ve en son olarak Türkiye Yazarlar Sendikası'na bulaştırmak için yoğun çaba gösteriyorlar. TYS Genel Başkanı Aziz Nesin «BÜYÜK GREV» öyküsü bahane edilerek sürdürülen saldırı, Büyük Grevden parsa toplamak isteyenlerin, sanatsal eleştiriyi de kaldıramadıklarını kanıtladı. Daha önce, «Tüm Sanatçılar Birliği'nin örgütlenmesinde Mauoculara ödün verme adına sanatla ilgisi bulunmayan onlarca derneğin üyeliğe alınmasını» kınama gerekçesiyle, TYS'ye küfürlerle veryansın edildiği unutulmadı. İşçi sınıfı yazarından geçtik, genel anlamda yazara yakışmayan tavırları, eleştiri adına kendilerine yaraştıranlara denecek şey olamazdı. Ne var ki, yaptıkları işlere dokunulmazlık verenler, dokunanı afaroz ediyorlar ve bu afarozla, onları eleştiren her kim olursa olsun, «dejenere» oluveriyor. Baylar, tarihi elbette insanlar yapar, ama, onu bilen insanlar! Sayıyla kendinize gelin, tarih içindeki yerinize!

Nedir Aziz Nesin'i dejenere eden? demeyin, grevci işçilere sövmüş (!) ki, yenilir yutulur cinsten değil! 3 Aralık 1977 günü VATAN gazetesinde, grevin, tekelci burjuvaziye, ardiyesinde birikmiş artı - ürünü pazara sürme olanağı kazandırdığını öne sürüyor Aziz Nesin, BÜYÜK GREV öyküsünde. Ülkemizde grev yasası, genel olarak bütün işverenlere bu olanağı tanıyor. Bu nedenle işverenin dört dörtlük bir açmazda yakalanması zaten olanaksız. Böyle diye, işçiler, zorunlu grevlerinden, «aman, işveren elin-

deki malı tüketir» diye cayacak değiller. Ne var ki, bu büyük direnişin süresi, zamanlanması yeterince düşünülmemiştir. Nesin, öncelikle bunu vurgulamak istemiştir. Öyküde işçilerle alay edilmesi de sözkonusu olamaz. Yazar, işçilerdeki potansiyelin, sendikal olanakların, beceriksiz yöneticilerce nasıl çarçur edildiğini, gerçek gücünü bilmeksizin işçileri bir serüvene itişini öne alıyor. Ancak grevi yönetenlere daha birçok noktada eleştiri yöneltme gereği varken, ayrıca eylemin getirdiği olumlulukları ve eylemin başarılması için sosyalistlerin, demokratların görevleri de önerilmek gerekirken, yazar, öyküsünde bu noktalara değinmiyor. Bu eksiklere eleştiri getirmek başka şey, bütün bir öyküyü ve dünyaca benimsenmiş bir yazarı bu öyküye dayanarak yadsımak başka şey! Aslında bu yadsımanın özünde, uzun bir zamandır dört gözle fırsat kollama tutkusu var. Amaç, sosyalist ve demokrat yazarın ilerici kitle örgütü olan TYS'yi yıpratmak, bir İGD, bir İKD durumuna getirmek. Ne adına, kimin adına? Gerçek dışı haberlerle kitlelere maledilen, ya da öyle oluşunun düşleriyle yüceltilen, şu «savaşkan ve utkan örgüt» adına! UDC'nin tuzla buz oluşundan, büyük kitle eylemlerini yönetme yeteneksizliğinden ders alması gerekenler, hangi savaşkanlık, hangi utkanlıkla bunu hak görüyorlar? Onların yanıtı, çiğnene çiğnene çürümüş sakıza döndürdükleri 56 yıllık gelenek ya, acaba TYS nin yanıtı ne?

«Bazı genç şair ve yazarların kınaması»na gelince... VATAN gazetesinin tirajını bir kalemde «üç haneli sayılara» indiren, oysa kendisi, bırakın işçi gazetesi olmayı, doğru dürüst demokrat gazete olmanın gereğini bile yerine getiremiyen, işçi sınıfının savaşım geleneğini ve günlük haberleri kuşa döndü-

rerek basın görevi yaptığını sanan, işçilerin ödentilerini çarçur eden bu gazete, iftiharla sunduğu yazar ve şairlerden Büyük Grev için dişe dokunur birkaç şiir, birkaç öykü de sunsun iftiharla, ki dünya âlem hüner görsün, kıvanç duysun!

20 Aralık 1977 tarihli Politika gazetesinde şu yazı çıktı:

ELEŞTİRİDEN İHANETE

Oya Baydar

Eleştiri, her hareketin, özellikle işçi sınıfı hareketinin gelişmesi, ilerlemesi, doğru çizgisinden sapmaması için zorunlu ve gereklidir. Bir düşüncenin, bir çizginin, bir eylemin, bir örgütün, bir kararın eleştirisi, kuşkusuz önce o çizginin, o eylemi kotaranların, o örgütün, o kararı verenlerin ve uygulayanların işidir. Ancak, söz konusu olan işçi sınıfı hareketi, demokratik hareket olduğundan; örgüte, karara, eyleme dışardan eleştiriler, öneriler gelmesi de doğaldır, kaçınılmazdır, zamanında yararlıdır da.

Ancak eleştiriden düşmanlığa, düşmanlıktan ihanete doğru giden ve zaman zaman oldukça karışık, oldukça dolambaçlı bir yol vardır. Bu yüzden de iyi niyetli olsa da biraz şaşkın, biraz ikircikli, işçi sınıfına güvenmeyen, kişisel hastalıklar taşıyanların, eleştiri derken düşmanlığa, düşmanlık derken de ihanete kadar gittikleri görülür bazen. Bazıları bu dolambaçlı yolda kendilerini kaybeder, yuvarlanır giderler.

Önce Maden-İş grevleri vesilesiyle, sonra da,

DİSK Genel Kuruluna kısa bir süre kala, eleştirinin düşmanlığa, düşmanlığın yer yer ihanete dönüşmesini yakından izleme imkânımız oldu. Sağ ve «sol» gazete sütunlarında, dergilerde, sıcak odaların içkili rehavetine gömülü sohbetlerde, yerli yersiz her yerde, DİSK konuşulmaya, DİSK yazılmaya başlandığında, eleştirinin sınırlarının nasıl bir anda düşmanlığa ve - burada da kalmayıp - ihanete dönüştüğünü açıkça gözledik. Maden-İş'in yiğit ve kararlı grevleri, onbinlerce işçinin - öyle yansıtılmak istendiği gibi zorlanarak değil - geçen cuma günü Spor - Sergi Sarayındaki o görkemli, heyecanlı inançlı toplantıda gözlendiği gibi, ne kadar bilinçli, nekadar kararlı olduklarını açıkça gösterirken, bazıları ve de o bazılarının yarısı kadar bile etmeyenler, «eleştiri» adı ve perdesi altında düşmanlığı giderek ihanete dönüştürmekte yarışa girdiler.

Maden-İş grevleri ve önümüzdeki DİSK Genel Kurulu, son derece açık ve net bir ayraç oldu işçi sınıfının dostlarını ve düşmanlarını ortaya koymak için. DİSK Genel Kurulu ve bu genel kurulun gelişmeleri ve sonucu da, aynı açıklıkta, aynı nitelikte bir başka ayraç olacak. «Sınıf sendikacılığı mı; işçi sınıfına güven, işçi sınıfı çizgisini geliştirme mi; yoksa sınıf uzlaşmacılığı mı, işçi sınıfını satma, işçi sınıfına ihanet mi?» sorusunun cevabı verilecek bu kongrede. Daha doğrusu, her kişi, her yönetici, her delege, her kanat bu sorularının cevabını, Türkiye işçi sınıfının gözleri önünde ve saklısı gizlisi olmadan verecek.

Önümüzdeki günlerde, hem DİSK çerçevesinde, hem de Türkiye işçi sınıfı hareketi ve Türkiye demokrat hareketi çerçevesinde, bugüne kadar saklı kalan pek çok şey ve de en önemlisi kişilerin ger-

çek niteliği; kimlerin işçi sınıfının gerçek dostu, kimlerin sahte ve paye kapıcı, kimlerin düşman, kimlerin dost, kimlerin kararlı, kimlerin inançlı oldukları çıkacak ortaya. Sınıf mücadelesi hızlanıp sınıflaşma derinleştikçe, eskiden saklanabilen yüzleri saklayabilmek mümkün olmayacak artık. DİSK Genel Kurulunda gelişmeler, tıpkı Maden-İş grevlerine tavır gibi, inanılmaz derecede açık bir ayraç olacak.

Şu yaşadığımız günlerde, ister DİSK içinde, yer alalım; ister Türkiye işçi sınıfı hareketinin bir parçası olalım; ister demokrat, ilerici aydın olalım; tek tek kişilere, hepimize düşen görev, acı örneklerini gördüğümüz gibi, eleştiriden düşmanlığa, oradan da ihanet çizgisine yuvarlanmamaktır; yuvarlanmakta onları ikaz edebilmek, çekip çıkarabilmektir. Yargıç, işçi sınıfıdır ve affetmeyecektir ihaneti.

Oya Baydar'ın bu yazısına bir okurun verdiği yanıt Vatan gazetesinde çıktığı için, bu yanıtı kitabıma alıyor, ayrıca yanıtlamak gereğini duymuyorum.

OYA BAYDAR'A MEKTUP

Aziz Nesin'in gazetemizde yayınlanan «Büyük Grev» öyküsünün yankıları hâlâ sürüyor. Birçok yerde hâlâ bu öykü üzerinde konuşuluyor, tartışılıyor. Bu arada bir gazetede bu öykü nedeniyle Aziz Nesin'e yöneltilen çirkin ve haksız yazılar, gerçekleri çarpıtıp saptırmak isteyen yayınlar karşısında, bizzat Politika gazetesi okurlarından, DİSK tabanındaki işçilerden ve çıkarsız gerçek devrimcilerden tepkiler geliyor.

Bir Politika okuru tarafından, Politika yazarı Oya Baydar'a gönderilen bir mektubun örneğini aşağıda sunuyoruz :

20 Aralık 1977 günü Politika Gazetesinde yayınlanan yorum başlıklı yazınızda «ELEŞTİRİDEN İHANETE» diye başlayarak bir yazarın DİSK içindeki gelişmeler ve son büyük Grevler hakkındaki değerlendirmelerini konu ederek sıralıyordunuz.

Yazmış olduğunuz bu yazının tek yönlü ve me-

selelerin asıl özünü gizleyerek kaleme alındığı gözden kaçmıyordu. On yılı aşkın bir zamandan beri Türkiye'de çalışan işçilerin belli bir kesimini bünyesinde toplayan DİSK'in bu düzeye nasıl ve hangi şartlarla geldiğini, bugün ise neden bu duruma düşüldüğünün sebeplerine hiç de değinmeden «alabildiğine tek yönlü ve tarafgir davranarak» bir takım kişilerin saltanatlarının devamını sağlamaya yönelik bir girişim içinde olduğunuz gözlerden kaçmıyor.

Günümüz Türkiyesinde İşçi Sınıfının Devrimci Sınıf sendikacılığı ilkelerinin alabildiğine tahrip edildiği gerçeği apaçık görülürken, namuslu kalemlerin bu gerçekleri derinlemesine vurgulayıp ve gözler önüne sermeleri gereğine son derece ihtiyaç varken, sizin hiç de devrimci dürüstlüğe yakışmayacak bir biçimde meselelerin özünü tahrip etmeye yönelik eğilimleriniz İşçi Sınıfı için ihanet belgesi olmuyor mu?

Yıllardan beri açlık, işkence, ölümümüz pahasına bu duruma getirdiğimiz DİSK'te yuvalanmış bazı gangster şebekelerinin ellerinden kurtarma çabalarımız sürerken, bu ihanetçilere yardımcı olan bir takım yazar bozuntularının ihanetlerini de unutacak değiliz. DİSK ve DİSK'e bağlı bazı sendikaların üst yönetim kesimlerinin nasıl bir icraat içinde olduklarını ve tabanın söz hakkını nasıl ve hangi yöntemlerle yok ettiklerini, bu yapılanları da devrimcilik adı altında yaptıklarını en sıradan bir işçi dahi bugün anlamıştır.

Türkiye işçi sınıfımızın devrimcilik adı altında paramparça edildiği ve Türkiye gençlik hareketinin buna bağlı olarak işçi sınıfı hareketinden koparılarak, dışlanıp parçalara bölündüğünü ve devrimci ha-

reketin burjuvaziye yem edilme noktasına getirildiğini görüp bilmeyen kalmamıştır.

Ülkemizde her gün yurtseverler kahpece öldürülüyor. İşçilerimiz her gün sermayedarlarla gırtlak gırtlağa boğuşuyor ve devrimci özlemleri her gün biraz daha gaspedilirken «menfaat şebekesi bir takım devrimci müsvetteleri» sanki bu yetmiyormuş gibi bizleri kendi çıkarları uğruna parçalayıp yönetme çabalarını sürdürüyorlar. Tabanın doğru ve devrimci gelişimi farkedilince sendikalar içinde sendikalar oluşturup, Devrimci meslek örgütleri karşısında sonra meslek örgütleri çıkararak ve devrimci gençlik örgütleri karşısına sahte gençlik örgütleri oluşturarak saltanatlarının devamını sağlamaya çalışıyorlar.

Diğer yandan bu örgütler içinde var olan gerçek sosyalistleri tıpkı işveren yöntemleriyle işten atıyor ve attırıyorlar.

İşte bu gerçekler gözler önünde serili iken devrimci yazarların asıl üzerinde duracakları konu bu olmalı ve bu girişimleri sürdüren devrimci eskilerinin gerçek yüzleri gözler önüne sergilenmelidir.

Ya siz, ya sizin gibileri...

Ya biz ya bizim gibileri...

Ne yapacağınızı - ne yapacağımızı çok iyi biliyoruz.

Ganim Gülebi - Hatay

Ocak 1978 tarihli Güney Dergisi'nin ilk sayısında şu yazı çıktı :

AZİZ NESİN'İN «BÜYÜK GREV»İ

Geçtiğimiz ayın en çok tartışma yaratan sanat olaylarından biri Aziz Nesin'in 3 Aralık tarihli VATAN Gazetesinde yayınlanan «Büyük Grev» öyküsü oldu. Ad belirtilmeden, geçtiğimiz yılın Haziran ayından beri devam eden MESS grevinin konu alındığı öyküsünden ötürü Nesin, Politika Gazetesi yazarları tarafından salvo atışına tutuldu. «İşçi sınıfına düşmanlığı» ilân edildi. Bu gelişmenin nedeni, yazarın öyküsünün son bölümünde yine dolaylı biçimde Maden-İş yöneticilerini suçlaması. Aziz Nesin'e göre adı geçen sendikacılar, MESS grevini başlatmakla üretimin durmasından yarar uman işverenlerin amaçlarına alet olmuş ve kendi çıkarları ve politik ihtirasları uğruna grevdeki maden işçilerin büyük bir sefalete sürüklemişlerdir.

Öykünün yayınlanması ile birlikte suçlamaya hedef olan Maden-İş yönetiminin sahibi bulunduğu Politika gazetesinde «Aziz Nesin?», «Aziz sen nesin?» başlıklarını taşıyan ve Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanını işçi sınıfına düşmanlıkla suçlayan bir dizi makale yayınlandı. Bu arada aynı gazetede, bazı ozanların ünlü mizah yazarına aynı biçimde çatan bir

açıklaması yer aldı. Bazıları ise öyküyü «büyük bir ekonomi politik» dersi olarak niteledi.

Kendisine yöneltilen suçlamaları haftalık Yankı dergisinde yanıtlayan Aziz Nesin «Amacım işçilerimizin kıyıcı işverenle çıkarcı yöneticileri arasında nasıl amansızca sıkıştırıldığını göstermekti. Bunu açıklamak, işçimizi uyarmak, gerçeği ortaya koymak benim baş görevimdir.» dedi. Yankı dergisindeki yanıtının son bölümünde ise Aziz Nesin kendisini işçi düşmanı ilân edenlere hakettikleri yanıtı daha sonra vereceğini, bunun için karşı tarafın bütün diyeceklerini denemesi, içlerini iyice boşaltmalarını beklediğini söylemektedir. Ünlü yazarı yakından tanıyanlar kendisinin Maden-İş'in üst kademe yöneticilerine ve günlük yayın organına karşı tutumunu daha da sertleştirebileceğini iddia etmektedirler.

22 Ocak 1978 tarihli Politika gazetesinde şu yazı yayınlandı:

GERÇEĞİ SÖYLEMEK

Ali Taygun

Sanatçının görevi gerçeği söylemektir her zaman. Bütün dünyaya karşı bir başına kalsa da gerçeği söylemekte direnmektir. Gerçeği söylemek için gerçeği görmek, gerçeği görebilmek için dünyaya, olaylara «kuşku» ile bakmasını öğrenmek, sanatçının görevidir. Değil yalnız gördüğüne inanmak, gözlerine bile inanmamalıdır kimi zaman.

Ve bir öykü yayınlandı geçenlerde. Gerçekleri göstermekle; hayatın gerçekliği ile insanları uyuşturmak için kullanılan bu düzenin ahlâk, namus, adalet gibi kurumları arasındaki çelişkiye işaret etmekle ün salmış bir mizah ustasının bir öyküsü. Önemli bir gerçeğe işaret ediyor olmalıydı bu öykü.

KUŞKU-SUZ

Öykünün konusu: Uzun zamandan beri süregelmekte olan bir grevin kimin işine yaradığı anlatılıyor, grevdeki işçilerin sendika yöneticilerinin işveren çıkarlarıyla aynı çizgiye düştükleri ima ediliyor.

Yazar kuşkuyla bakmış bir grev olayına. Her gre-

vin işçinin çıkarına olmayabileceği gerçeğini sergiliyor mu? Sergilenen gerçek mi? Hangi gerçek?

«ALT TARAFI BİR HİKÂYE» DENİLEMEZ

«Alt tarafı bir hikâye, canım!» deyip sıyrılamıyor insan işin içinden. Sarsıyor öykü ortalığı. «Bana ne, suçlanan ben değilim ki! demek de var. «Oyunu bozan, kötü borazan!» diye hırçın hırçın seslenmek de. Bir de elini şakağına koyup düşünmek... «N'oluyo yahu?» diyerek. Çok güvenilen bir kişinin fahiş bir hatası mı bu, yoksa temeldeki bir hatayı gösteren yiğidine bir çıkışı mı?

Somut gerçek nedir? Onbinlerce işçi aylardan beri grevdedir, lokavt karşısındadır. Karda, soğukta grevdedir. Sermayenin bütün baskılarına karşın grevdedir. Sabah ayazında grev gözcülüğü yaparken ne düşünür bu adamlar? Evde aileleriyle ne konuşurlar? Onlar da sormazlar mı, «N'oluyor?» diyerek?... Onların bu sorularına cevap sunmak değilse görevimiz, nedir?

Somut olan budur: Onca insanın, karısıyla, kocasıyla, çoluğuyla, çocuğuyla tümünün açısından bakmaktır duruma. Gerçekliği bu açıdan yansıtmaktır sanatçının görevi.

GERÇEĞİ YANSITMADA «MASALSI BİÇİM»

Gerçekliği yansıtmanın türlü sanatsal araçlarından 'masalsı' diyebileceğimiz bir biçim seçilmiş söz konusu yapıt için. Gerçekten de, bu tür, özellikle mizahı güçlü ustaların elinde, çok etkili bir aracı olabilir gerçeği aktarmanın.

Bu soy çalışmaların bir bölümü, uzak doğu ya-

zınından kopup gelen, Mevlâna'nın Fih-i Mafih'inden geçen, günümüzde de işçi sınıfının düşünürlerinden Brecht'te en güzel örneklerini gördüğümüz 'parabol/kıssa' türüdür. Bu türde, bir genel ilişkiyi kavratabilmek için fantastik ya da tarihsel bir perspektif içinde, aynı ilişkinin özünden kaynaklanan bir görünüş biçimi sunulur okuyucuya. Fazlalıklarından arındırılmış bu öykü aracılığıyla okuyucu, kendi içinde bulunduğu bir ilişkiyi, durumu; kendi zihin çabasıyla, bazen benzetmeler yoluyla, daha iyi kavrar. Tiyatro alanında, Brecht'in, Sezuan'ın İyi İnsanı, Kafkas Tebeşir Dairesi, giderek, belki, Cesaret Ana'sı bu üslûbu örnek sayabileceğimiz yapıtlardır. Kısacası, hayattan somut, tekil, özgül bir olayı aktarmak değil; daha genel, daha öze ilişkin, ancak maddî bir ilişkiyi algılanabilir kılmak, okuyucuyu kendi yaşamında karşılaşabileceği tekil olguları çözümleyebilmek için bilgilendirmektir bu soy yapıtların amacı. Yazımızın konusu olan öykünün yazarı çalışmasının böyle bir amacı güttüğü savınma, bir soruşturmaya verdiği cevaplarında. Ben sonuçtan o kanıya varamadım.

'Masalsı' diyebileceğimiz türün bir başka biçimi, daha çok 'koşut-kurgu' yönteminin uygulanmasından ortaya çıkan bir biçimdir. 'Parodi' tarzını da kapsam içine alan bu türde hayattan somut, tekil, özgül bir olgu, başka bir olay içinde yeniden sunulur okuyucuya. Gerçekteki olay ile öykudeki olay arasında teke tek, karşılıklar vardır. Amaç, hayattaki olayın doğasına yeniden işaret etmektir. Olayı başka örneklerle açıklamaktır bir bakıma. Genel sonuçlara ulaşmak, öze ilişkin bağları kavratmak birinci türdeki gibi aslî bir yer tutmaz bu türden yapıtların yazılış amaçları arasında.

YAZI SOMUT BİR OLAYI ANLATIYOR

Yazımızın konusu olan öykü, hayattan, hepimizin yaşadığı, içinde olduğumuz, somut, tekil bir olayı yeniden anlatmak savında. Bir 'gerçek' var ve yazar onu bize aktarıyor. Kendi savına göre, bu anlatım yukarıda örneğini gösterdiğimiz türde bir sanatsal araçtır ve o bize gerçeği, bir üst düzeyde kavratmak istemektedir. Doğrusu bu mu, yoksa yazar, örneğin, Cumhuriyet gazetesinde, «Hayali Mobilya İhracatı», konusunda olduğu gibi, doğrudan doğruya olayların ardındaki gerçeği aktarmak istemekte, ancak, herhangi bir sebepten dolayı, bir hikâye tarzını, bir 'masalsı' üslûbu mu kullanmaktadır? Sanatsal bir çaba mıdır bu öykü, yoksa, özel bir dille, tekil olay mı anlatılmak istenmektedir?

Brecht'in dilimizde yayınlanan son kitabında (Me-Ti), şöyle bir benzetme var: «İnsan iki yol izleyebilir genellemelere yükselirken: Karşılaştığı tehlikelerden kaçmak amacıyla havalanan bir kuş gibi yapabilir, ya da yakalayacağı tavşanı iyi görebilmek için yükseklere çıkan atmacayı örnek alabilir.»

Kapitalist üretim ilişkilerinin egemen oldukları düzenlerde, hele bu düzenler geri bıraktırılmış ülkelerdeyse, hukuk kurumu bu ilişkilerin açıktan açığa eleştirisinde ortam tanımaz. Baskıyla, zorbalıkla ve yasalarıyla engel olmaya çalışır düzenin çelişkin doğasına yönelik eleştirilere. İlerici yazarlar yılmazlar bu sakıncalardan, ancak seslerini duyurabilmek için yasal boşluklardan yararlanırlar; teki eleştirmek için geneli kullanırlar. Okuyucunun rahatça anlayabileceği, ancak mahkeme karşısında yazarın kendini savunmasına elverecek genellemelerden yararlanırlar. «...Karşılaştığı tehlikelerden kaçmak için havalanan kuş...» örneği, (Brecht bu anlamda kullan-

mıyor ama) bu konumda geçerlidir. Burada genelleme, ya da soyutlaştırma, bir üst düzeyde kavratma aracı değil, yazarın kendini savunma aracıdır. Dünya görüşüne karşıt, hiç bir zaman özünü kabul etmediği bir adalet anlayışına, bir hukuka karşı bir siper, bir kalkandır soyutlama. Bir olguyu anlatması gerekmektedir yazarın. Karşı olduğu düzen bunu engellemektedir. Yazar 'ima' yolunu seçer. Hem anlatır anlatmak istediğini hem de, göreli olarak, özgürlüğünü korur. Sanatsal sonuçlar verse de, esasta sanatsal değil hukuksal bir seçimdir biçimini seçerken yaptığı.

İşçi sınıfından yana yazarların burjuva düzeninde bu tekniği kullanışlarına örnek çoktur. Günümüzde de başvurulmak zorunluğu vardır bu yola. Öte yandan, sosyalist düzenlerde geri dönüşü savunanların arasından çıkar aynı yöntemi kullananlar. Ancak, bir yazarın kendi savunduğu dünya görüşünden yana olanlara karşı bu dili kullanması ciddi konularda abestir.

Çok geniş boyutlu bir grevin ardında bir sendika yöneticisi - patron uzlaşmasının olabilirliği, bunun hangi ilişkilerden, hangi temel çelişkiden, nasıl hareket ettiği sergileniyorsa öyküde, bu sanatsal bir işlev taşıyabilir. Ancak özgül bir grev ve bu grev hakkında özgül savlar 'ima' ediliyorsa, ve genellemeler hukuksal nedenlere dayandırılıyorsa bu daha çok habercilik kapsamına giren bir yazı olur. Yazının sunuluş biçimi, zorunlu olarak, sanatsal işlev taşıdığının kanıtı değildir. Ben, söz konusu öykünün bu ikinci türden bir yazı olduğu kanısındayım.

GERÇEK OLAN NEDİR?

Gerçek olan nedir? Yazı bir gerçekliği mi aktar-

maktadır? Bilemem. Olayın içinde değilim kendim. Ancak yazıyı kaleme alanın böyle bir sav ileri sürmesi için nesnel kanıtlara dayanması gerekirdi. Her gün bu çapta bir grev olmuyor ülkemizde. Böyle bir grevin altında bir Çapanoğlu'nun yatması oldukça şaşırtıcı. Sağlam gerekçeleri olmadan böyle şeyler söyleyemez insan.

İki olasılık var yazıyı okuyanlar için. Dediği doğrudur yazarın, ya da değildir. Doğru ise; o zaman yazar neden sanatsal bir anlatım yolunu hukuksal bir siper olarak almıştır kendine? İşte ben bunu anlamadım. Söylenilenler doğruysa, yaşanmaktadır bu gerçek ve bir süre daha yaşanmaya devam edecektir. Yani grevdeki işçiler, aylardır olduğu gibi, soğukta beklemeye devam edecekler, evlerinde aileleri onlara sorular soracak ve sabaha karşı bizim gözcü, «N'oluyo?» diyecektir. Ve yazarın, bütün bunların boşuna olduğuna, daha beteri, bekleyenlerin aleyhine olduğuna dair bilgisi vardır. Ve bunu dosdoğru açıklayacağına, ya da en azından, açıklanmasını sağlayacağına, bir öykü konusu yaparak müphem bir biçimde, ima yoluyla değinmektedir inandığı gerçeğe: Neden? Kime karşı korumaktadır kendini?

Böyle bir durumda aslolanın işçi olması, onun sorularının olması gerekir. Oysa yapılan ağır suçlamada kanıt, belge gösterilmemiş, grev yerindeki işçi ikircikli bir duruma itilmiştir. Neden? Açık seçik söylenilmelidir işçiye söylenen. Yiğit davranış, doğru tutum budur. Yoksa konuşanın kendi töhmet altında kalır, kuşkular ona döner, çapanoğlu başka yerlerde aranmaya başlanır.

YANITIM

Bay Ali Taygun,

Yazarına sövülmeden de bir yazının eleştirilebileceğini gösteriyorsunuz takım arkadaşlarınıza. Teşekkür ederim. Bu çok doğal davranışınız bile, bu çirkin ortamda önem kazanıyor.

Yazınızda şu iki şey merakımı çekti:

1 — Elbet herkes her konuda yazabilir. Ancak siz bir tiyatrocu olarak, bu türlü konulara bugüne dek hiç değinmez, bu konularda gazetelerde yazmazken, birdenbire size nasıl ve nerden bu esin geldi de, hangi neden ve itkiyle öyküm için eleştiri yazmayı gereksindirdiniz? Sanırım, bu ilginiz meraka değer.

2 — Uzun eleştirinizde, benim adımı da, öykümün adını da bikez olsun anmak gereğini duymamışsınız. «Bir öykü yayınlandı geçenlerde», «yazımızın konusu olan öykünün yazarı», «...ün salmış bir mizah ustasının bir öyküsü» filân diyorsunuz da, öykünün ve yazarının adını anmak lûtfunda bulunmuyorsunuz. İlk kez, yazının ve yazarının adı anılmadan yapılmış bir eleştiri okuyorum. Yoksa, öyküme ve bana reklâm olur diye mi ad anmıyorsunuz? Bu da meraka değer doğrusu. Oysa bakınız ben, adınızı da anarak, eleştirinizi ve yanıtımı kitabıma alıyorum.

Eleştirinizden anlaşıldığına göre, rehbersiz yürüyemeyenlerdensiniz. Bu kez rehberiniz Brecht. Brecht söyleyince akar sular durur. Eskiden yobazlar, Kur'an'dan âyet, peygamberden hadîs, evliya-

lardan kibar-ı kelâm söyleyerek gençlerimiz, suları durduracak başka adlar öğrendiler. Ya Brecht öyle söylememiş olsaydı, kendinizce haklı çıkmanız için ölülerden kimi tanık gösterecektiniz?

Brecht'in sözünü ettiğiniz neden genelleme yapıldığı konusundaki iki yöntemine de tümüyle katılıyorum.

1 — Egemen sınıf temsilcilerinin koyduğu yasalardan, kovuşturmalardan korunmak için yazarın, bir olayı, kişiyi anlatırken yapmak zorunda kaldığı genellemeler. Örneğin, Şçedrin'in «Büyüklere Masallar»ı, Sabahattin Ali'nin «Sırça Köşk»ü böyledir.

2 — Yazacağı olayı daha iyi görebilmek, olayın içine girip ayrıntılarda kendini yitirmeden, olayın dışına ve üstüne çıkarak kuşbakışı bakmak, bu da bir genellemedir. Kelile Dimne masalları, Mevlânâ'nın nükteli öyküleri, Ezop, Lafonten masalları böyledir.

Bir de Marcel Ayme'nin, genç Sovyet yazarı Fazıl İskender'in fantastik genellemeleri var ki, yukardaki iki genellemeye de uymaz. Ne yasa korkusundan, ne de kuşbakışı bakmak için bu genellemeler yapılmıştır. Benim «Büyük Grev» adlı masal-öyküm de böyledir. Peki, buna ne diyeceksiniz Bay Ali Taygun? Yazık ki, Brecht de ölmüş olduğuna göre kopya veremez.

Bu genelleme yöntemini, verdiğim ilk yanıtta da açıklamıştım: Benzer olaylardaki ortaklaşa nitelikler, o olaylardan soyutlanarak, bir genel kavrama, bir genel kurala, bir genel yargıya varılır. Bu genelleme, gerçeği daha iyi görmek, gerçeğin çıplak gözle görülmeyen özünü de görüp göstermek için yapılır.

«Büyük Grev» masal-öyküsünde uygulanan iş-

te bu genelleme yöntemidir. Yoksa sizin Brecht'ten öğrenerek sandığınız gibi, kimseye karşı kendimi korumak için bu genellemeye başvurmuş değilim. Buyüzden sizin, yazarın «bunu dosdoğru açıklayacağına, yada en azından, açıklanmasını sağlayacağına, bir öykü konusu yaparak müphem bir biçimde, ima yoluyla değinmektedir inandığı gerçeğe: Neden? Kime karşı korumaktadır kendini?» sorunuz boşunadır. Sizi bu yanılgıya düşüren de daha baştaki şu yanılgınızdır: «Yazımızın konusu olan öykü, hayattan, hepimizin yaşadığı, içinde olduğumuz, somut, tekil bir olayı yeniden anlatmak savında.»

Hayır. O masal-öyküyü ben yazdımsa, hiç de tekil bir olayı belirtmek savında olmadım. O somut son grevden esinlenerek, kaynaklanarak yazdım ama, tekil olayı yazmadım, bu greve benzer biçok grevin ortaklaşa niteliklerini, yazdığım bu masal-öyküde topladım. Tekil bir grev olayını anlatmak isteseydim, ne diye masal biçimine başvuracaktım?

Şöyle yazmışsınız :

«Ancak, bir yazarın kendi savunduğu dünya görüşünden yana olanlara karşı bu dili kullanması ciddî konularda **abestir.»**

Sizin bu yazınız Politika gazetesinde 22 Ocak 1978 tarihinde yayınlandı. Daha önceki günlerde yine Politika gazetesinde, bu konuya ilişkin olarak bana çok sövüldü, çok saldırıldı. Onlarla aynı dünya görüşünde olduğumuzu yine siz söylediğinize göre, peki, o masal-öyküdeki dili benim kullanmak size göre abes, yani saçma oluyor da, onların bana sövmeleri, saldırmaları, size göre çok mu mantıklı oluyor ki, onların saçmalamalarına ses çıkarmıyorsunuz?

Son söz, zamanındır **Ali** Taygun.

17 Şubat 1978 tarihli Vatan gazetesinde şu yazı yayınlandı:

«BÜYÜK GREV» VE AZİZ NESİN

Faruk Aydın

Sanırım, iki buçuk yıl kadar önceydi. Birinci derse yeni girmiştik. Öğrencilerimden birisi söz isteyerek,

— Hocam, siz bize Aziz Nesin'in kitaplarını da okuyabilirsiniz demiştiniz. Oysa bir başka öğretmenimiz onun Kur'an'a karşı geldiğini, dinsiz olduğunu ve kitaplarına el sürmememiz gerektiğini söyledi. Siz ne dersiniz, dedi.

Çocuklara bu sözleri söyleyen kişinin adını sordum. Söylediler. Tutucu bir öğretmendi. Aynı zamanda müdür yardımcılığı görevini yürütüyordu. Öğrencilere, Bursa sürgününün ünlü AZİZ HOCA'sını kısaca tanıtıp, gerekli açıklamaları yaptıktan sonra, yukardaki sözlerin sahibi olan kişiyi bularak, neden böyle konuşmak gereği duyduğunu sordum.

— Biz o adama karşıyız, kitaplarının okula girmesine izin veremeyiz yanıtını verdi.

— Okumalarına nasıl engel olacaksınız, evlerini de basacak mısınız? deyince,

— Yatılı öğrencilerin okumasını engelleriz, ötekilere birşey yapamayız, dedi.

Sonraları başka tutucu öğretmen, avukat, esnaf v.b. ile de konuştum. Büyük bir çoğunluğu Aziz Nesin adını duyar duymaz suratlarını buruşturuyor, O'nun ne denli kötü, ne denli uğursuz bir adam olduğunu anlatmaya başlıyorlardı. Beni tanıyanlar, kişiliğimi bilenler, yalnızca solculuğundan sözederek işi hakarete dek vardırmıyorlar ama, davranışları ve sözleriyle hoşnutsuzluklarını belli etmek için özel çabalar gösteriyorlardı.

Aziz Nesin'in bir tek öyküsünü bile okumadıklarını sandığım bu kişileri, böylesine saldırgan yapan şey nedir? diye uzun uzun düşündüm. Hakkında «çok kötü adam» olduğundan başka hiçbir bilgim olmadığı halde, Nâzım Hikmet'in adı geçince tüylerimin diken diken olduğu ilk gençlik yıllarım aklıma geldi. Burjuvazi, bu iki büyük adın çevresinde öyle bir terör, baskı ve karalama yumağı dolandırmıştı ki, değil içine girmek, yanına yaklaşmak bile çok kişiyi ürpertiyordu.

Ülkemizde, işi öğretmenlik olan hemen herkes, benim tanık olduğum olayın bir benzerini ya yaşamış, ya da en azından söylentisini duymuştur. Yine Türkiye'de bu iki büyük sanatçının adını gerektiği zaman edebilen öğretmenlerin sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Kitapçı vitrinlerini dolduran kitaplarını seyretmek serbest ama okumalarını istemek en azından cezalandırılmayı gerektirecek kadar suçtur.

Yersiz midir, egemen güçlerin bu korkusu, bu baskısı. Sanmıyorum. Kendi açılarından en doğal olanı yaptıklarından, saltanatlarını sürdürebilmek için bütün güçleriyle çırpındıklarından kuşkum yok.

Ülkemizdeki ilerici, yurtsever, demokrat, devrimci kişilerin çoğu ilk eğitimlerini bu iki büyük in-

sana borçludurlar. Özellikle benim ve yakından tanıdığım birçok arkadaşımın İLK ÖĞRETMENİ Aziz Nesin'dir. Bize okumayı sevdiren, gülerken bile düşünmeyi, düşünerek gülmeyi öğreten odur. Camgöz ile Sardalya adlı masalının kahramanı olan balıkçı, sosyalizme balıklardan geldiğini söyler. Bizlerse sosyalizme onun kitaplarından geldik.

Uyusana Tosunum, adlı kitabında kendi hikâyesini anlatırken, «Kapitalist ülkelerde tüccarların, sosyalist ülkelerde de yazarların durumları çok iyidir. Yani işini bilen bir insan, sosyalist ülkedeyse yazar, kapitalist ülkedeyse tüccar olmalıdır; Benim ne kadar ters bir insan olacağım daha çocukluğumdan anlaşılmış, çünkü daha on yaşımdayken, Türkiye gibi kapitalist bozuntusu bir ülkede, yazar olacağım diye tutturmuşum» der.

Söyleniş amacı, anlatılmak istenen şey başka da olsa, «BÜYÜK GREV» adlı masal-öyküsünün ardından Politika'da yayınlanan saldırıları okuyunca bu sözleri bir kez daha anımsadım. Kapitalist bozuntusu bir ülkede, işlerin iyice birbirine karıştırıldığı bir dönemde, yazar, devrimci bir yazar olmanın güçlüklerini, insanın nelerle karşılaşabileceğini çok daha iyi anladım.

O günden beri Aziz Nesin'i, kralın çıplak olduğunu söyleyen, söyleyebilen ünlü masal kahramanına benzetirim. Saldıranları da, işlerinin gerçekten ustası olan terzilere. Bir hata işledikleri zaman var güçleriyle bağırarak suçlarını örtmeye çalışan çocuklar vardır. Bazıları bu kurnazlığı ömür boyu sürdürebileceklerini sanırlar. Yanıldıklarını er ya da geç ama birgün mutlaka anlayacaklardır.

Uğur Mumcu, çok sevdiğim yazılarından birin-

de, Ali Elverdi için, «senin yaşamanı, çok yaşamanı istiyoruz biz...

Öylesine yaşa ki, hakkındaki hükmü bizler değil, senin öz torunların versin. Boynuna tarihin hükmünü torunların taksın. Bütün istediğimiz bu,» der.

Aziz Nesin'e ajan, işçi sınıfı düşmanı, grev kırıcı, hain diyenler, biz, sizin de, çok, hem de pekçok yaşamanızı istiyoruz. O denli uzun yaşayın ki, gerçek hesaplaşma günü geldiğinde, hesap sorma hakkı olanların karşısındaki yerlerinizi aldığınız zaman, şimdi kızarmayan yüzlerinizin ne hale geldiğini görme şansını kaçırmamış olalım.

Politika'da köşeyi dönenler, yarın sizlerden geriye ne kalır bilemem, ama adım gibi bildiğim birşey var. Dünya üzerinde insan var olduğu sürece, Aziz Nesin adı da yaşayacaktır. «Sorunlara çözüm getirmez» diye küçümsemeye kalktığınız kitapları ellerde dolaşacak, anısı gönüllerdeki, dürüst, namuslu insanların gönüllerindeki yerini sonsuza dek koruyacaktır.

AZİZ NESİN POLİSTE adlı kitabı okuyup okumadığınızı bilmiyorum ama birgün, AZİZ NESİN POLİTİKA'DA adlı bir kitap yayınlanırsa mutlaka okuyun. Aynaya bakmış gibi olacaksınız.

(İmam-Hatip Lisesi Türkçe Öğretmeni)

SONUÇ

Bütün yaşamımda kalem kavgasına ilk atılan, kavgayı çıkaran ben olmadım. Hiçbir kalem kavgasına da isteyerek girmedim, hep itilmişdir. Bu kez de öyle oldu. Ama saldırılmışsam, ama üstüme üstüme gelinmişse, kavgadan kaçamam. Kalem kavgasında ille de yengin gelmeyi düşünmem. Yanılgım gösterilmişse, teşekkür ederek özür dilemenin kavga etmekten daha büyük yiğitlik olduğunu bilirim.

«Büyük Grev» adlı masal-öyküm dolayısıyla yapılan saldırılara yanıtlarım, takım tutan saldırganlar için değildir. Çünkü onlar, kendilerine her ne anlatılırsa anlatılsın, önceden neyi ve nasıl anlamak istiyorlarsa ancak onu anlayacaklardır. Önyargılıdırlar. Bu yanıtlarımı, bu sevimsiz kalem kavgasında önyargılı olmayanları uyarmak için yazdım.

Gerçekte olay, işçi sınıfımız ve geleceğimiz açısından çok önemlidir. Bu konuda başka yazarların susmalarını doğru bulmuyorum. Onların susmaları da anlam taşır, (hangi yan haksızsa, onlar yada ben), susmaları, haksızdan yana olmaları demektir. Konu önemlidir, çünkü amacımız, geleceğimiz için kamuoyunu yaratmaktır.

İlerici aydınlar kesimindeki bir gözlemimi, ya-

rarlı olur düşüncesiyle, açıklamak istiyorum. Günümüzde, Türkiye'deki devrimci güçler, tarihimizde görülmemiş oranda parçalanmış, bölünmüştür. Bu gidişle bu bölünmeler daha da artacak gibi görünmektedir. Gerçekte, bu parçalanıp bölünmelerden, her ilerici aydın bir oranda sorumludur. Bu bölünmelerde, egemen sınıfların iç ve dış örgütsel güçleri elbet etkendir. Ama başka bir etken daha var: Bireysel politik tutkular... Bireysel tutkulu bu kişiler, toplumsal koşulların elverişli düzeye dek gelişmesini bekleyemeyecek denli çabukçudurlar. Amaçları, gelişmeyi hızlandırmak, çabuklaştırmak değil, sonuna yaklaşmakta oldukları kendi yaşamları içinde, bireysel tutkularını gerçekleştirmektir. Her toplumsal gelişme aşaması, onların iştahlarını kabartmaktadır. Bireysel tutkularının gerçekleşmesi için, akıl almayacak denli acımasızdırlar; ne insana, ne gence, ne örgüte acırlar... Her yıkılış, onlar için, yükselecekleri hedefe çıkan merdivenin bir basamağıdır.

Devrimci aydınların bu sorumu bilerek yüreklı davranması gerekir. Oysa kimi aydınların, bölünmelerden hangisinden yana olurlarsa olsunlar, gemen sınıfa ve o sınıfın kurumlarnıa karşı gösterdikleri yüreklice eleştiri ve eylemleri, haksız buldukları soldaki bölümlere karşı gösteremiyorlar. Bunun gerçek nedeni, sol bölünmelerin birbirleriyle çatışmasının doğru olmayacağı düşüncesinden daha çok, «Ne olur ne olmaz» çekingenliğidir. Çünkü konuşurlarken çok ağır eleştirilerde bulunuyorlar, ama iş yazıya çiziye, eyleme gelince susmayı yeğliyorlar.

«Büyük Grev» adlı masal-öyküm gazetede yayınlandıktan sonra, yapılan eleştirilere ve saldırılara yanıt vermek için uzun zaman bekledim ki, bana karşı yazılabilecek herşey yazılsın da, toptan hep-

sine yanıt vereyim ve bu iş burda kapansın. Herkes söyleyeceğini söylemiştir. Bundan sonra yazılacaklara yanıt vermek istemiyorum. Bununla birlikte, yeni saldırılara uğrarsam ve bunlara yanıt vermeyi gerekli görürsem, saldırılara aynı şiddetle karşılık vermek zorunda kalacağımı da bildiririm.

İstemeden girmek zorunda kaldığım bu kalem kavgasının, yine de iki yararı olduğuna inanıyorum.

Birincisi, hatta bana karşı olsalar bile, bu yanıtlarım, genç şair ve yazarları, görünenin ve gösterilmek istenenin altındaki gerçeği aramaya yöneltebilir ve konulara, takım tutmadan, önyargısız yanaşmalarını sağlayabilir, diye düşünüyorum.

İkinci yararı daha da önemli. Bundan sonra kimi sendika yönetmenleri, «Nasıl olsa sağcıların işine yarayacak ve işçi birliği bozulacak.» diye hiç eleştirilemeyecekleri umursamazlığına kapılamayacaklardır. Bana karşı da olsalar, hatta düşman da olsalar, kendileri için ortalığın bomboş olmadığını görmüşlerdir. Adımlarını daha düşüne danışa, hesaplayarak atmak zorundadırlar.

İşçilerimizin bu zar zor deneyimlerden yararlanmış olmasını ve işçi örgütlerinde merkezci demokrasinin kurulması en büyük dileğimdir.

Aziz Nesin
Feneryolu
5 Şubat 1978

AZİZ NESİN VE YAPITLARI ÜZERİNE DIŞ ÜLKELERDE YAYINLANMIŞ ARAŞTIRMA, İNCELEMELERLE, MEZUNİYET VE DOKTORA TEZLERİ

1965 — Leningrat Üniversitesi Belleteni, No. 14
«Aziz Nesin yergisinin kimi özellikleri üzerine»
Yazan : Yakovleva N. S.

1965 — Budapeşte Üniversitesi Türkoloji Bölümü, mezuniyet tezi : Aziz Nesin.
Hazırlayan : Örsi Agnes

1966 — Leningrat Üniversitesi Doğubilimler Fakültesi yayını, Asya ve Afrika ülkelerinin filolojisine değgin bülten.
«Gülmece Yazarı Aziz Nesin üzerine»
Yazan : Yakovleva N. S.

1967 — Société des Sciences Historiques et Philologiques de Romanie.
Section d'études Orientales
STVEDİA ET ACTA ORİENTALİA - Bucurest 1967
«La prose Satyrique d'Aziz Nesin»
Yazan : Viorica Dinescu

1968 — Die Skandalösen Geschichten vom Türkischen Erzgauner Zübük.
Rütten und Leoning Verlag - Berlin
Nachwort
Yazan : Prof. Herbert Meizig

1969 — Doğu Edebiyatları teorik problemleri. Moskova
«Aziz Nesin'in yergisi üzerine»
Yazan : Alkayeva L. O.

1969 — Un Fou Sur le Toit (Nouvelle)

Les Editeurs Français Réunis
Préface
Yazan : Georges Daniel

1972 — Dış Asya ve Afrika'nın Filolojisi ve Tarihi - Leningrat.
«Aziz Nesin'in yergisinde trajik nitelik»
Yazan : Yakovleva N. S.

1972 — Leningrat Üniversitesi (Tarih - Dil - Edebiyat) Bülteni.
«Çağdaş Türkiye İlerici Edebiyatının olağanüstü temsilcisi Aziz Nesin»
Yazan : Yakovleva N. S.

1972 — Leningrat Üniversitesi Doğubilimler Fakültesi Yayını :
«1950 - 1960 arasında Aziz Nesin'in yergi hikâyeleri»
Doktor adaylığı tezinin özeti.
Yazan : Yakovleva N. S.

1973 — Sovyetler Birliği Genç Doğubilimcileri Konferansı - Tbilisi.
«Türk yazarı Aziz Nesin'in hikâyelerinde realizm ve yergi tipikleştirilmesinin özellikleri» - Özet.
Yazan : Yakovleva N. S.

1974 — Michigan University, Near Eastern Studies.
Doktora tezi :
«Aziz Nesin, Contemporary Turkish Humorist»
Yazan : Allan Gall

1974 — Dış Asya ve Afrika'nın filolojisi ve tarihi - Leningrat.
«Aziz Nesin'in hikâyelerinde psikolojism üzerine» - Özet.
Yazan : Yakovleva N. S.

1974 — Manchaster University, Near Eastern Studies.
Tez : «Aziz Nesin»
Yazan : Harvey Broadbent

1975 — Akademia Nauk USSR yayını : «Aziz Nesin'den Seçmeler» - Moskova. Önsöz
Yazan : Aleksandrov Grigoriy Pavlovic

1975 — Çevren (Priştine - Yugoslavia, Temmuz 1975)
«Aziz Nesin'in çocuk anlayışı»
Yazan : Necati Zekeriya

Yayınlanış tarihlerine göre Aziz Nesin'in bugüne dek çıkmış kitapları şunlardır :

1945 — Parti Kurmak Parti Vurmak (Hikâye)
1948 — Aziznâme (Taşlamalar - 5. basım)
1949 — Monologlar (Çocuklar için - Oya Ateş takmaadıyla)
1953 — Geriye Kalan (Hikâyeler - 2. basım)
1955 — Mizah Hikâyeleri Antolojisi (İmzasız çıktı - 3 cilt)
İt Kuyruğu (Hikâyeler - 6. basım)
Kadın Olan Erkek (Roman - 2. basım)
Yedek Parça (Hikâyeler - 6. basım)
Düğümlü Mendil (Polisiye roman - Nur - Hayat takmaadıyla)
1956 — Fil Hamdi (Hikâyeler - 5. basım)
Damda Deli Var (Hikâyeler - 7. basım)
1957 — On Dakika (Şiir - Mehmet Nusret adıyla)
Koltuk (Hikâyeler - 6. basım)
Gol Kralı (Roman - 6. basım)
Kazan Töreni (Hikâyeler - 6. basım)
Toros Canavarı (Hikâyeler - 4. basım)
Deliler Boşandı (Hikâyeler - 6. basım)
Hangi Parti Kazanacak (Hikâyeler - 5. basım)
Ölmüş Eşek (Dizi Hikâye - 5. basım)
Bir Sürgünün Anıları (Anı - 5. basım)
Erkek Sabahat (Roman)
Mahallenin Kısmeti (Hikâyeler - 6. basım)
1958 — Bay Düdük (Hikâyeler - 4. basım)
Havadan Sudan (Hikâyeler - 4. basım)
Nâzik Alet (Hikâyeler - 4. basım)
Biraz Gelir misiniz (Oyun - 2. basım)
Memleketin Birinde (Masallar - 6. basım)
Gıdıgıdı (Hikâyeler - 5. basım)
Nutuk Makinesi (Fıkralar - 4. basım)
1959 — Kördöğüşü (Hikâyeler - 4. basım)

Az Gittik Uz Gittik (Fıkralar - 4. basım)
Aferin (Hikâyeler - 3. basım)
Mahmut ile Nigâr (Hikâyeler - 3. basım)
Saçkıran (Roman)
Bişey Yap Met (Oyun - 3. basım)

1960 — Ah Biz Eşekler (Hikâyeler - 5. basım)
Gözüne Gözlük (Hikâyeler - 4. basım)
Hoptrinam (Masallar - 6. basım)

1961 — Bir Koltuk Nasıl Devrilir (Hikâyeler - 3. basım)
Yüz Liraya Bir Deli (Hikâyeler - 3. basım)
Zübük (Roman - 8. basım)

1962 — Biz Adam Olmayız (Hikâyeler - 5. basım)

1964 — Namus Gazı (Hikâyeler - 5. basım)

1965 — Sosyalizm Geliyor Savulun (Hikâyeler - 4. basım)
Canavar (Oyun)
Rıfat Bey Neden Kaşınıyor (Hikâyeler - 4. basım)
İhtilâli Nasıl Yaptık (Hikâyeler - 5. basım)

1966 — Böyle Gelmiş Böyle Gitmez I. Yokuş (6. basım)

1967 — Şimdiki Çocuklar Hârika (Roman - 7. basım)
Poliste (Anılar - 3. basım)

1968 — Vatan Sağolsun (Hikâyeler - 6. basım)
Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı (Oyun)

1969 — Üç Karagöz (Oyun)

1970 — Tut Elimden Rovni (Oyun)
Hadi Öldürsene (Oyun)

1971 — Merhaba (Fıkralar - 3. basım)

1972 — İnsanlar Uyanıyor (Hikâyeler - 6. basım)
Leylâ ile Mecnun (İnceleme)

1973 — Hayvan Deyip de Geçme (Çocuklar için - 2. basım)
Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı (İnceleme)

1974 — Tatlı Betüş (Roman - 4. basım)

1975 — Bu Yurdu Bize Verenler (Çocuklar için - 2. basım)

1976 — Borçlu Olduklarımız (Çocuklar için - 2. basım)
Surnâme (Roman - 2. basım)
Seyyahatnâme (Dizi Hikâye - 2. basım)
Pırtlatan Bal (Çocuk oyunu)
Böyle Gelmiş Böyle Gitmez II. Yokuşun Başı (Özyaşam - 2. basım)

1977 — Dünya Kazan, Ben Kepçe (Gezi Yazıları)

Aziz Nesin'in bugüne dek kazandığı uluslararası ödüller şunlardır:

1 — 1956 yılında İtalya'da yapılan uluslararası gülmece yarışmasında **birincilik**: ALTIN PALMİYE ödülü.

2 — 1957 yılında yine İtalya'da yapılan uluslararası gülmece yarışmasında ikinci kez birincilik: ALTIN PALMİYE ödülü.

3 — 1966 yılında Bulgaristan'da yapılan uluslararası gülmece yarışmasında birincilik: ALTIN KİRPİ ödülü.

4 — 1969 yılında Sovyetler Birliği'nde yapılan uluslararası gülmece yarışmasında birincilik: KROKODİL ödülü.

5 — Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin yazarın bütün yapıtları için 1975 yılında verdiği: LOTÜNS ödülü.

6 — 1977 yılında Bulgaristan'da yapılan Dünya Gülmece Kitapları Yarışmasında birincilik: Hitar-Petar ödülü.

Edebiyatla az yada çok ilişkiniz var mı? Varsa :

«NESİN VAKFI EDEBİYAT YILLIĞI»na sahip olmalısınız.

Her aydının kitaplığında bulunması gerekli kitaptır.

Şimdiye dek üç cildi çıktı :

NESİN VAKFI EDEBİYAT YILLIĞI 1976
fiyatı: 80 lira

NESİN VAKFI EDEBİYAT YILLIĞI 1977
fiyatı: 70 lira

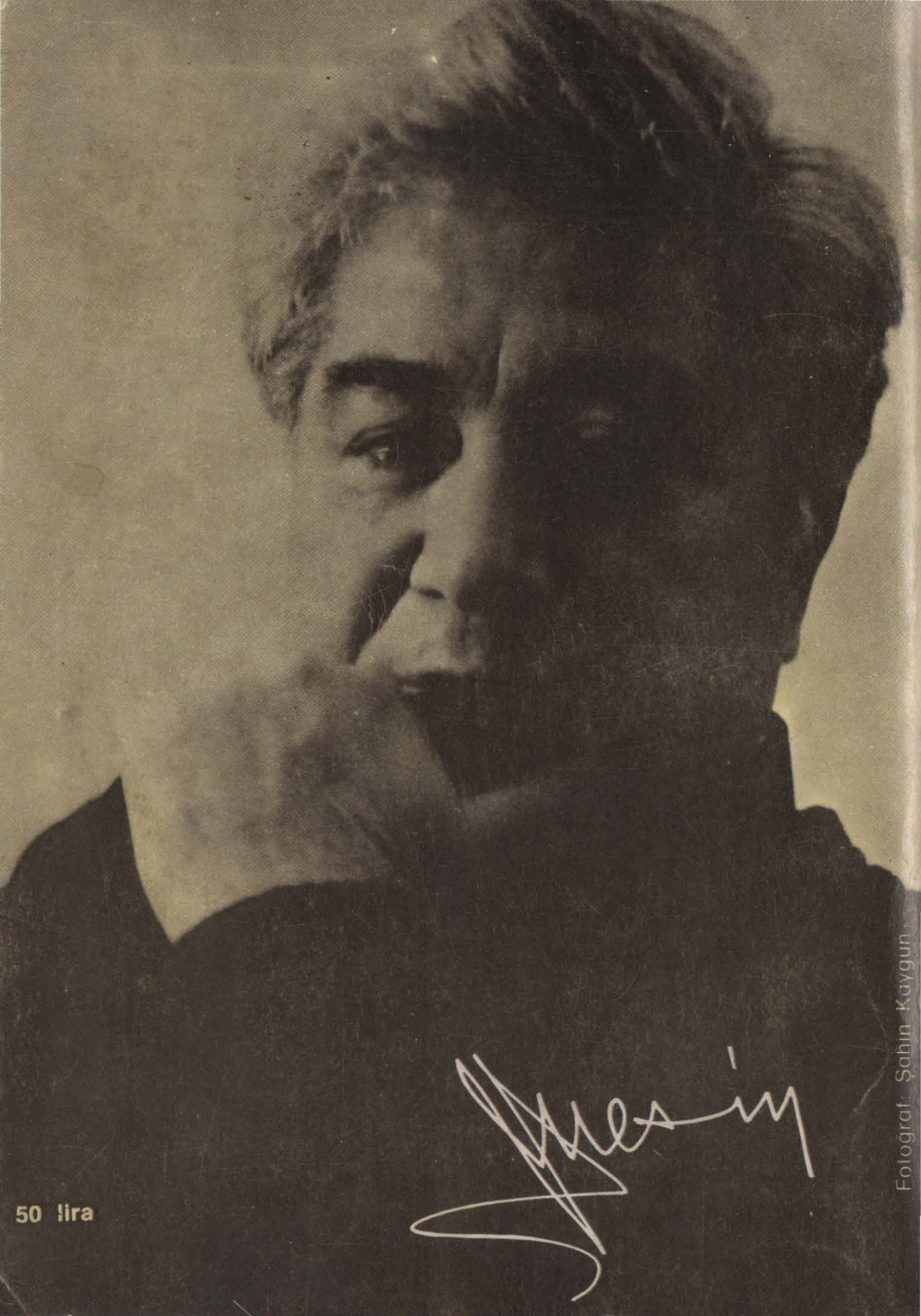
NESİN VAKFI EDEBİYAT YILLIĞI 1978
fiyatı: 100 lira

Bu Yıllıklar bikez okunacak kitaplardan olmayıp, her zaman başvurulacak ana yapıtlardır.

NESİN VAKFI EDEBİYAT YILLIKLARINDA, Türk edebiyatına değgin bütün bilgileri, olayları, eleştirileri ve yorumları bulacaksınız. Zaman geçtikçe aranacak, değeri artacak yapıtlardır.

Şu adresten isteyebilirsiniz :

NESİN VAKFI
P. K. 5 — Çatalca
İSTANBUL

50 lira

Fotoğraf: Şahin Kaygun